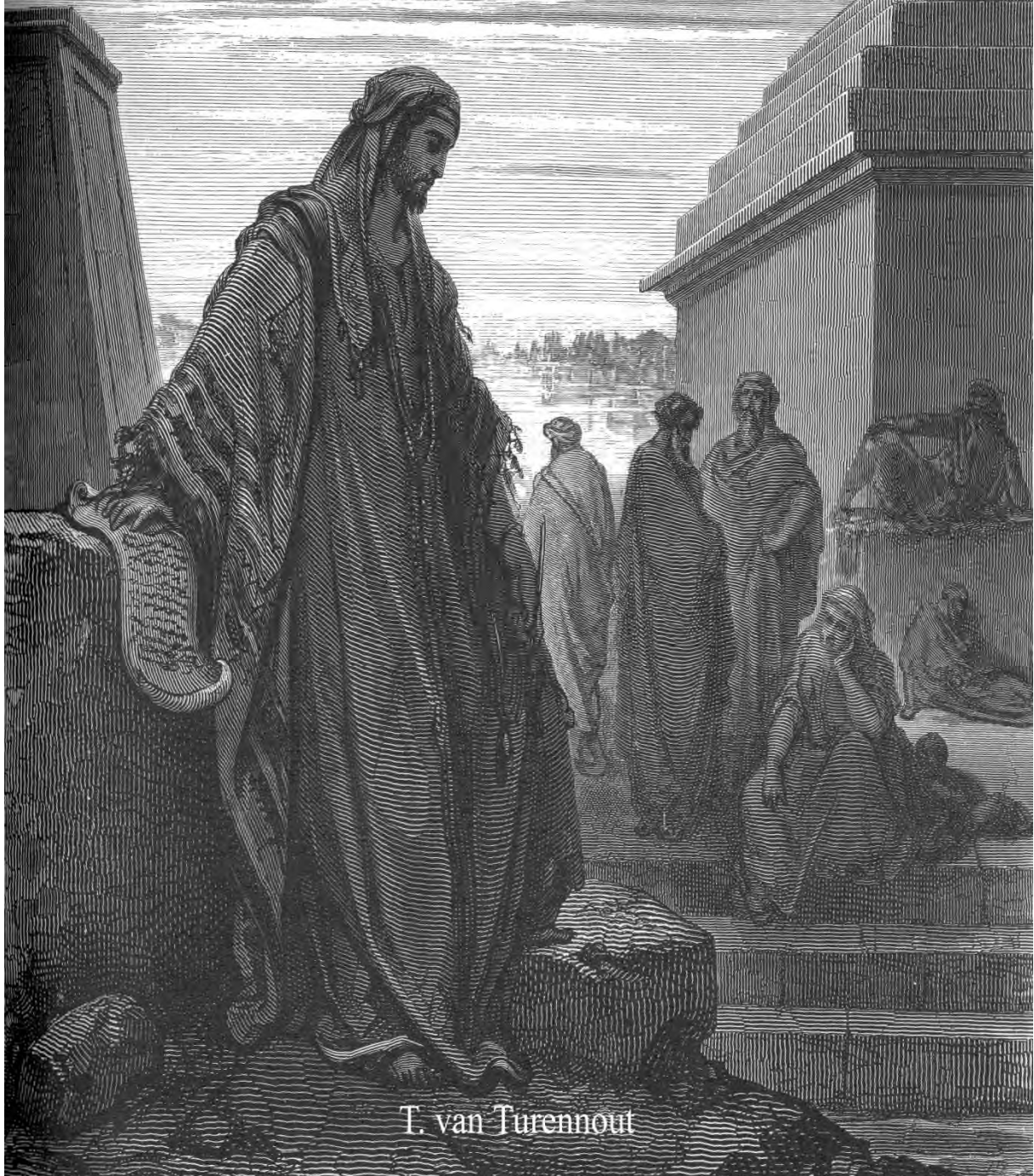

Daniël, God is rechter

T. van Turenout

Daniël, God is rechter

T. van Turennot

Grijpskerk

Copyright © 2019 Grijpskerk, The Netherlands

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the author.

Eerste uitgave 2009
Tweede uitgave 2010
Derde uitgave 2011
Vierde uitgave 2012
Vijfde uitgave 2013
Zesde uitgave 2015
Zevende uitgave 2016
Achtste uitgave 2018
Negende uitgave 2019

Turennot, T. van
Daniël, God is rechter / T. van Turennot;
Grijpskerk.
Tel. 06 – 102 303 51
SISO 227.4 UDC 228.07 NUGI 632
Trefw.: Daniël (bijbelboek); verklaringen.

Omslag + illustraties: Gustave Doré - De Bijbel in beeld.
Wegens opheffing van de rechthebbende was overleg i.v.m. overname van illustraties niet mogelijk.

Verklaring van gebruikte afkortingen en tekens:

- b.v. Bijvoorbeeld
- vgl. Vergelijk.
- (v. ...)
- Bij een verwijzing naar een tekst binnen hetzelfde hoofdstuk wordt een vers aangeduid met de letter v. Als bijvoorbeeld in het 2^e hoofdstuk van Ezechiël wordt verwezen naar vers 8, dan staat er niet (Ezech.2:8), maar (v.8).
- (...)
- In de vertaalde tekst worden tussen deze haakjes verduidelijkingen toegevoegd. Het staat echter niet in de oorspronkelijke tekst; b.v. Ezechiël 9:6^a; Oude (mannen), jonge (mannen), en meisjes, kleine kinderen en vrouwen moeten jullie doden en verdelgen; vgl. Oude, jonge, en meisjes, kleine kinderen en vrouwen moeten jullie doden en verdelgen. Ezechiël 12:6^b; Ik heb jou (als) een wonderteken gegeven voor het huis van Israël; vgl. Ik heb jou een wonderteken gegeven voor het huis van Israël.
 - In de uitleg en vertaling geeft de tekst tussen de 2 haakjes een extra leesmogelijkheid weer; b.v. Ze (her)bouwden de nieuwe tempel in Jeruzalem.
 - In een voetnoot is de tekst tussen de haakjes een sub-voetnoot; b.v. (Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.)
- (= ...)
- Hoe de letterlijke (vertaalde) betekenis van de oorspronkelijke tekst in het Nederlands het beste kan worden opgevat of begrepen; b.v. Ezechiël 23:42; Zij gaven (= deden) armbanden over hun handen.
- (of ...)
- Geeft een extra betekenis in het Nederlands van de oorspronkelijke taal. Woorden uit de oorspronkelijke taal kunnen in het Nederlands meer betekenis hebben; Ezechiël 9:6; Vanaf mijn heiligdom moeten (of zullen) jullie beginnen; vgl. Vanaf mijn heiligdom zullen (of moeten) jullie beginnen. Jesaja 14:7^a; De hele aarde (of het hele land) heeft rust, (en) is stil; vgl. Het hele land (of de hele aarde) heeft rust, is stil.
- (.../...)
- Bij getallen of jaartallen betekent het teken / hetzelfde als het woord *of*. Bijvoorbeeld (588/587) betekent: Het gebeurde in het jaar 588 of 587.
- (.../... – ...)
- Het 2^e jaartal na de / geeft een andere functie aan; b.v. De Perzische koning Kores II (559/538 – 529) was al in 559 voor Christus koning geworden, maar in 538 werd hij ook de koning van de Israëlieten. Na zijn dood in 529 werd hij opgevolgd door zijn zoon.
- [...]
- Het gedeelte dat tussen deze spekhaken staat, is de oorspronkelijke tekst. Dit gedeelte kan echter voor de betekenis van het geheel tijdens het lezen beter worden weggelaten. Door het handhaven van die oorspronkelijke tekst wordt de inhoud ofwel de boodschap in het Nederlands eerder onduidelijker; b.v. Jeremia 28:11^b; De profeet Jeremia ging [zijn] weg. Psalm 3:3; Vele(mense)n zeggen van mij[n] ziel: “Er is voor hem geen redding door (= bij) God.”
- [(...)]
- In meer of mindere mate is zeker, dat het bijbelgedeelte tussen deze haken niet bij de oorspronkelijke tekst hoort, hoewel het vaak wel als zodanig werd en wordt gepresenteerd; b.v. Openbaring 20:5; [(De overige doden leefden niet tot de 1000 jaren voorbij waren. Dit (is) de 1^e opstanding.)]
- ***
- Exactere tekst met uitleg volgt hieronder.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding.

2. Rondom het boek Daniël.

- 2.1. De voorgeschiedenis.
- 2.2. De schrijver van het boek Daniël en zijn tijd.
- 2.3. De betrouwbaarheid van het boek.
- 2.4. Verklaringsmethode.
- 2.5. De vorm en structuur van het boek.

3. Het bijbelboek Daniël.

3.1. *Gods werk in de wereld.*

- 3.1.1. Daniël kwam aan het Babylonische hof. (hoofdstuk 1)
- 3.1.2. Gods wereldplan werd ontsloten. (hoofdstuk 2)
- 3.1.3. Daniëls kameraden uit de brandende oven gered. (hoofdstuk 3)
- 3.1.4. De trotse Nebukadnezar II werd krankzinnig. (hoofdstuk 4)
- 3.1.5. Het vreemde schrift op de muur. (hoofdstuk 5)
- 3.1.6. Daniël uit de leeuwenkuil gered. (hoofdstuk 6)

3.2. *Gods waarschuwendende profetieën.*

- 3.2.1. De 4 levende wezens. (hoofdstuk 7)
- 3.2.2. De ram en de bok. (hoofdstuk 8)
- 3.2.3. De 70 weken. (hoofdstuk 9)
- 3.2.4. De toekomst van het Joodse volk. (hoofdstuk 10, 11 en 12)

4. Gods geopenbaarde plan met zijn volk.

- 4.1. Terugblik.
- 4.2. Tijdbalk.

5. Het doel van het bijbelboek Daniël.

Literatuur.

Index.

Aanwijzingen voor het lezen.

Het is niet noodzakelijk, dat dit boek vanaf het begin tot en met het einde wordt doorgenomen. De hoofdstukken zijn min of meer zelfstandige eenheden. Ze kunnen afzonderlijk worden gelezen. In eerste instantie zou men met hoofdstuk 3 kunnen beginnen, eventueel gevolgd door hoofdstuk 2.

Als men van een bepaald gedeelte iets meer wil weten, kan men de aangegeven bijbelteksten daarvoor gebruiken. Niet alle genoemde bijbelteksten zijn in dit boek helemaal uitgewerkt. Deze bijbelteksten zijn dus niet alleen een bevestiging van een bepaalde passage, maar bevatten ook nieuwe invalshoeken. Men krijgt daardoor meer zicht op bepaalde gedeelten uit het bijbelboek Daniël of andere teksten uit de Bijbel.

1. INLEIDING

Veel mensen vinden profetische boeken of bijbelgedeelten erg moeilijk. Vaak worden ze omzeild, omdat men er toch niet mee uit de voeten kan. Je kunt er schijnbaar alle kanten mee op. Er zijn zo veel meningen over. Bovendien is de toekomst voor ons verborgen. De toekomst weet, en kent God alleen.

Toch is dit niet de bedoeling van de profetieën in de Bijbel. De toekomst is wel aan God, maar soms wil Hij aan de mensen die Hem dienen, al iets van de toekomst laten zien. Hij wil hen daarmee bemoedigen om in moeilijke tijden het geloof te versterken. Zo werd ook in het Oude Testament steeds weer de komst van Jezus Christus voorspeld. Via Daniël en andere profeten wilde de Here iets van de toekomst aan de gelovige mensen van toen bekend maken. Dat kan voor ons nog van grote betekenis zijn.

De schrijver van dit boek moest bekend maken, wat er in de toekomst zou gaan gebeuren. Dat begint al met het 2^e regeringsjaar van koning Nebukadnezar II (602). Daarna zou er nog veel gebeuren. Dat schreef Daniël op. Het bijbelboek begint met het Nieuw-Babylonische rijk van Nebukadnezar II (604 – 562), en eindigt bij het begin van het koningschap van Jezus Christus (Dan.2:34,35,44,45). Deze periode is al achter de rug. Wij leven vandaag zo'n 2000 jaren later. Het is belangrijk om Gods hand te kunnen zien in al de dingen die gebeurd zijn. Zo kunnen we vanuit dat perspectief zien, wat er gebeurt, en wat er nog zal gebeuren.

Omdat wij veel later leven, en ook in een ander werelddeel wonen, moeten we vooral bij dit bijbelboek rekening houden met die verschillen. Onze blik op de wereld is in meerdere opzichten heel anders. Mensen uit de West-Europese landen hebben onder andere bij het woord *koninkrijk* een heel ander beeld, dan personen uit vreemde culturen en andere tijden. Door die verschillende kijk op de wereld is er juist bij de uitleg van de dromen en visioenen uit het bijbelboek Daniël veel misgegaan. In West-Europa denken we bij het woord *koninkrijk* aan een land met een koning. Zo'n land is meestal een eenheid, waarbij het volk min of meer een nationaal besef heeft, en iemand zich enigszins verbonden voelt met zijn volksgenoten. We vinden, dat het koninkrijk van het volk behoort te zijn, en dat een koning zich dienstbaar op moet stellen. We zien een koninkrijk niet als het bezit van een koning. Dat was echter in de tijd van de Bijbel wél het geval. Een koning beschouwde een land als zijn eigendom. Het Hebreeuwse en Aramese woord voor *koningschap* betekent daardoor ook *koninkrijk*.¹ In die tijd dacht men, dat dit hetzelfde was. Juist daarom waarschuwde God, dat een koning in Israël, niet een koning mocht zijn, als de koningen van de andere volken! We zullen bij de uitleg van de dromen en visioenen van Daniël in het Tweestromenland dus eerder aan koningschappen ofwel koningshuizen, dan aan koninkrijken moeten denken!

De Here heeft zijn boodschap in het bijbelboek Daniël geopenbaard, zodat zijn dienaren van toen en van nu daar wat aan hebben. We kunnen in moeilijke tijden bemoedigd zijn. De overwinning is aan ons. Kijk maar, het gaat zoals Hij het ons heeft voorspeld. We moeten ons ook kunnen voorbereiden op de dingen die gaan komen. Daarom kunnen en mogen profetieën over de toekomst voor de gelovigen niet verborgen blijven. Als we God liefhebben, dan willen we Hem zoveel mogelijk kennen. Dan willen we eveneens zijn plannen kennen, die Hij aan ons bekend wil maken. Dat is bovendien belangrijk voor ons gebed.

Als we dat allemaal willen, dan zullen we de Bijbel zelf aan het woord moeten laten. We zul-

¹ Dit geldt trouwens ook bij het Grieks dat in het Nieuwe Testament werd gebruikt.

len dan zien, dat het boek Daniël in de Bijbel geen los element is. Vooral het bijbelboek Openbaring bouwt er op voort. Zonder het kennen van het bijbelboek Daniël is de Openbaring nauwelijks of niet te begrijpen. Veel teksten uit de Bijbel en ook uit Daniël worden in de Openbaring letterlijk geciteerd of aangehaald. Dat is geen simpele herhaling, want aan de oorspronkelijke betekenis van zo'n bijbeltekst wordt een nieuwe toegevoegd.²

Men zal ontdekken, hoe teksten van verschillende hoofdstukken nauw met elkaar verbonden zijn. Het bijbelboek Daniël is één geheel onderscheiden in veel onderdelen. Het bijbelboek moet worden onderzocht. Gedeelten die aan het einde van het boek staan, zijn nodig om het begin van het bijbelboek beter te kunnen begrijpen.

Het is een moeilijke materie. Het is echter de moeite waard. Veel zaken die de moeite waard zijn, worden meestal met moeite verkregen. Zo is het ook hier. Tijdens de bestudering van dit bijbelboek zal men ontdekken, hoe mooi het is; ja, hoe een wonderlijke rijkdom erin te vinden is.

² Zo'n bijbeltekst functioneert dan als een motief. Een motief is de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Een goed voorbeeld van een motief is de profetie van Immanuël (Jes.7:10-16). De profeet Jesaja zei tegen de slechte koning Achaz (732 – 727), dat een jonge vrouw uit zijn omgeving op dat moment een zoon kreeg. Zij zou die zoon de naam Immanuël (= God is met ons) geven. Uit het vervolg (Jes.8:5-8) blijkt, dat het Achaz' eigen zoon Hizkia (727 – 697) was. Via deze vrome koningszoon zou de Here weer met zijn volk zijn. Voordat Hizkia goed en kwaad van elkaar kon onderscheiden, zou Achaz al bevrijd zijn van zijn belagers: koning Resin (754 – 732) van Aram en koning Pekach (734 – 732) van Israël. De bevolking van hun landen zou zijn weggevoerd. Dat kan niet rechtstreeks op de Messias Jezus slaan, want voordat Hij geboren werd, waren Resin en Pekach al lang uit Achaz' rijk vertrokken, en was koning Achaz al eeuwen geleden gestorven. In Matteüs 1:23 lezen we, dat deze geschiedenis nog eens zou gebeuren. Zoals de hemelse Vader in de tijd van de duistere periode van de zeer slechte koning Achaz zich over zijn volk had ontfermd, zo zou Hij opnieuw zijn licht laten stralen in een donkere tijd. Een nog veel betere verlosser dan koning Hizkia zou worden geboren; een nieuwe Immanuël: Koning Jezus Christus, God is met ons.

2. RONDOM HET BOEK DANIËL.

1. De voorgeschiedenis.

We staan al niet meer aan het begin van de heilshistorie, als de profeet Daniël zijn openbaringen krijgt. Niet alles kunnen we doornemen. We beperken ons tot dat wat nodig is om dit bijbelboek te kunnen begrijpen.

Eerst schiep God in volmaakte toestand de hemel en de aarde. Na de zondeval in het paradijs werd alles onvolmaakt. Verlossing werd nodig. Ruim 2000 jaren later volgde om de slechtheid van verreweg de meeste mensen de zondvloed. Alleen het gezin van Noach bleef gespaard. De komst van de Messias Jezus die de wereld van de zonde zou gaan verlossen, bleef mogelijk. Daarmee was een poging van de satan en verleider om dat te verhinderen mislukt.

Na ruim 400 jaren startte men met de bouw van een toren in Babel. Door een toren te willen bouwen, die reikte tot de troon van God in de hemel, rivaliseerden de meeste mensen met de Here. Ze wilden bij elkaar blijven, en zo machtiger worden, dan de Here God zelf. In die periode kregen de dienaren van de Almachtige het moeilijk. Binnen deze revolutionaire omgeving hitste de satan de mensen tegen de dienaren van de hemelse Vader op, met het doel de Kerk uit te roeien. Op die manier probeerde de satan ook deze keer de komst van de Verlosser Jezus te verhinderen. Door de spraak van de mensen te verwarren, voorkwam God het duivelse plan. Er ontstonden namelijk verschillende talen. De mensen verstonden elkaar meestal niet meer. Daarom gingen ze uit elkaar. Groepen die elkaar wel verstonden, trokken samen de wijde wereld in.

In die groepen begon men geleidelijk naast de Here eveneens afgoden te dienen. Daarom riep God uit (het nageslacht van) één zo'n groep mensen Abram op om zich af te scheiden van zijn familie, en voortaan Hem alleen te dienen. Gehoorzaam trok Abram naar het land Kanaän.

Zijn kleinzoon Jakob, die later ook Israël genoemd werd (Gen.32:28), vertrok vanwege hongersnood uit Kanaän. Hij ging naar het korenrijke Egypte. Daar mocht hij met zijn gezin van 12 zonen in het gebied Gosen wonen. Zijn nakomelingen groeiden heel snel in aantal.

Deze groei ging zo snel, dat de farao van Egypte bang werd. Hij liet de Israëlieten onderdrukken. Omdat God had beloofd, dat de Verlosser uit dit volk geboren zou worden, dreigde zo opnieuw de komst van de Messias Jezus niet door te gaan. Het volk werd echter door de Here gered. Onder leiding van Mozes en zijn opvolger Jozua werden de Israëlieten weer naar het beloofde land Kanaän gebracht.

Daarna volgde een periode waarin het volk iedere keer God vergat, en zelfs afgoden ging dienen. Zo kwam steeds de komst van Jezus in gevaar. Toch wist de liefdevolle hemelse Vader dit gevaar af te wenden. Iedere keer stuurde Hij richters, die (grote delen van) het volk Israël weer terugriepen tot een leven zoals Hij dat graag ziet. Met zo'n leven heeft de Here het beste met de mensen voor.

De Richterentijd eindigde met de aanstelling van Saul als koning. Toen begon de Koningentijd. Drie koningen regeerden over het hele volk: Saul (1033 – 1012), David (1012 – 972) en Salomo (972 – 932). In de regeringstijd van koning Salomo werd de tempel als woonplaats voor God in Jeruzalem gebouwd.

Na de dood van Salomo raakte het rijk Israël verdeeld. Vanaf 932 voor Christus bestond er een noordelijk deel (van 10 stammen), en een zuidelijk deel (van 2 stammen) van wat vroeger één geheel was. Het noordelijke deel gedroeg zich zo slecht, dat God het al na ruim 200 jaren in ballingschap liet voeren. Vanaf 725 tot en met 722 werd de bevolking ervan naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:1-6). Maar weinig mensen van het noordelijke deel zijn teruggekeerd.

De 2 stammen van het rijk in het zuiden brachten het er weinig beter af. In het 3^e regeringsjaar van koning Jojakim (608 – 597) ³ (eind 605 v.Chr.) sloeg kroonprins Nebukadnezar (= Nebo, bescherm mijn grens) het beleg om Jeruzalem.⁴ Jojakim werd geboeid. Hij zou naar Babel worden meegevoerd (2Kron.36:6,7).⁵ Een deel van de tempelschat werd door Nebukadnezar meegenomen. Ook nam hij Judese prinses mee. Daniël en zijn kameraden waren daar eveneens bij. Plotseling overleed Nabopolassar (625 – 605), de koning van Babylonië. De kroonprins trok snel naar zijn land om de vacante troon op te eisen.

Direct na zijn troonsbestijging veroverde hij de stad Asdod (604 v.Chr.).⁶ Hoogstwaarschijnlijk is hij toen langs Jeruzalem getrokken om zijn macht te tonen. Daarna had Nebukadnezar II (604 – 562) weinig succes bij de verovering van Egypte.

Mede daarom kwam vazalkoning Jojakim ruim 3 jaren later (601) in opstand (2Kon.24:1). Aanvankelijk had dit succes. Nebukadnezar II leed een nederlaag tegen het Egyptische leger, en hij moest zware verliezen incasseren (januari 600). Bijna 2 jaren bleef hij in zijn land om van zijn verwondingen te herstellen, en zijn leger weer op orde te brengen. Pas in december van het jaar 599 streed hij weer tegen de Arabieren ten zuiden van zijn rijk.

Nebukadnezar II stookte omliggende volken tegen de opstandige vazalkoning Jojakim op. Ook trokken Chaldeeuwse benden rond in het Judese land. Nog gaf Jojakim zijn verzet niet op (2Kon.24:2). Na enkele jaren kwam de Babylonische koning zelf naar het westen. Toen stierf Jojakim, en zijn zoon Jojachin (597) volgde hem op.⁷ In 597 gaf de jonge koning Jojachin zich over aan de koning van Babel. Zo veroverde Nebukadnezar II Jeruzalem.

De koning maakte Zedekia (597 – 586), de oom van Jojachin, vazalkoning (2Kon.24:8-17). Vanuit de stad Jeruzalem nam Nebukadnezar II 3023 Joden mee naar Babel (Jer.52:28). Uit het hele land werden nog eens duizenden van de rijkste mensen meegenomen. Alleen de armere Joden bleven over (2Kon.24:14-16).

Toen vazalkoning Zedekia na een aantal jaren ook in opstand kwam, werd Jeruzalem na een langdurig beleg in 586 ingenomen. Er werden toen 832 Joden uit de hoofdstad naar Babel gedeporteerd (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.52:29).

Aan de stam Juda was echter beloofd, dat die de Verlosser zou voortbrengen (Gen.49:8-12). Nadat het Babylonische rijk door Perzische koning Kores II (559/538 – 529) in 538 voor Christus onder de voet gelopen werd, gaf deze koning aan de Joden en Israëlieten toestemming om naar hun eigen land terug te keren. Ze moesten wel aan het rijk van koning Kores II, het rijk van de Perzen en Meden, onderdanig blijven.

³ In de Babylonische tijdrekening begint het 2^e regeringsjaar na een volledig jaar regeren. Bij de Joden niet!

⁴ Nebo was de naam van de 2^e god van de Babyloniërs (Jes.46:1). Het was de god van de wijsheid.

⁵ Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

⁶ Deze plaats lag in het Filistijnse gebied ten zuidwesten van Israël.

⁷ Het is opmerkelijk, dat Jojakim (608 – 597) zo vroeg is gestorven. Hij is maar 36 jaar geworden (2Kon.23:36). Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) is hij door koning Nebukadnezar II (604 – 562) gedood. Zijn lichaam mocht niet worden begraven, maar werd voor de muren van de stad Jeruzalem neergeworpen (Jer.22:18,19,30, 36:30^b). (Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 6:3.)

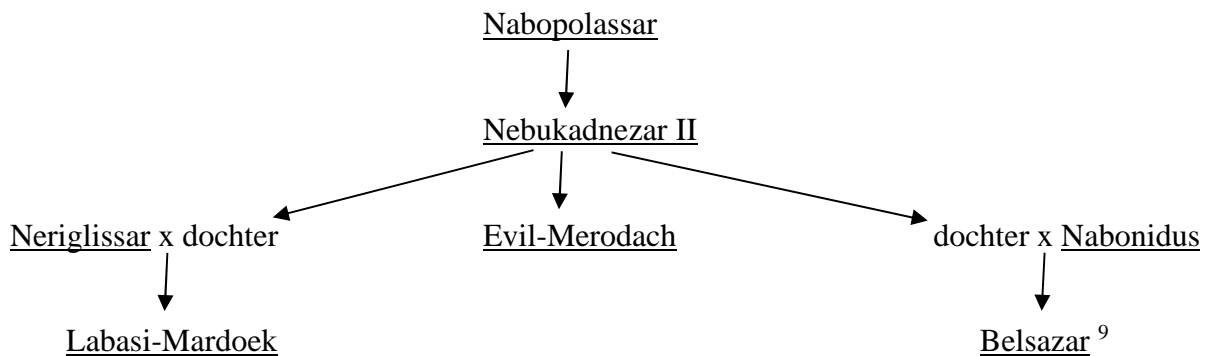
2. De schrijver van het boek Daniël en zijn tijd.

Er wordt in het bijbelboek Daniël niet duidelijk aangegeven, wie de schrijver is. In het eerste deel spreekt Daniël over zichzelf als **hij** (= 3^e persoon), en vanaf hoofdstuk 7 heeft hij het over **ik** (= 1^e persoon) (Dan.7:2,4, 8:2). Misschien heeft de profeet het huidige boek, zoals wij dat kennen, niet zelf geschreven, maar hij is in elk geval wel de belangrijkste bron (Dan.12:4). Eigenlijk is hij de schrijver van het boek.

De naam Daniël betekent: *Mijn rechter is God*. Verreweg de meeste informatie over hem kunnen we lezen in het bijbelboek zelf. Daniël was van voorname afkomst. De profeet Jeremia heeft in zijn jonge jaren invloed op hem gehad. In 605 werd hij tijdens de regering van de Judese koning Jojakim (608 – 597) op ongeveer 14-jarige leeftijd naar Babel gedeporteerd. Zijn 3 kameraden Chananja, Misaël en Azarja werden ook meegenomen. Daniël en zijn kameraden volgden met groot succes hun opleiding.⁸

Tijdens (of kort na) die opleiding had koning Nebukadnezar II (604 – 562) een droom. Hij wilde van de wijzen de droom en de uitlegging horen. Niemand van de wijzen was daartoe in staat. Toen Daniël met hulp van God aan de koning wel de droom en de uitlegging bekend kon maken, werd hij op zeer jonge leeftijd aangesteld als hoofd over het hele gewest Babel. Zolang Nebukadnezar II regeerde, behield Daniël zijn hoge post.

Tijdens de regering van de opvolgers van Nebukadnezar II: Amel-Mardoek (= Evil-Merodach) (562 – 560), Neriglissar (560 – 556) en Labasi-Mardoek (556), lezen we over Daniël helemaal niets. Nabonidus (556 – 538), die hoogstwaarschijnlijk met een dochter van Nebukadnezar II was getrouwd, was vaak ver weg. Daarom nam zijn zoon Belsazar (552 – 538) in 552 voor Christus in Babel als een soort onderkoning de leiding over (Jer.27:6,7). In het 1^e en 3^e jaar van zijn regering kreeg Daniël een droom en een openbaring (Dan.7:1 en 8:1).

We lezen, dat Daniël na de dood van Nebukadnezar II nog in dienst was aan het hof van Belsazar (552 – 538) (Dan.8:1,27). Die koning kende hem niet persoonlijk (Dan.5:8-12). De profeet werkte dus nog wel in het paleis, maar blijkbaar was hij zijn hoge post kwijt.

In 538, vlak voor de dood van Belsazar, werd Daniël geroepen om een geheimzinnig schrift op de muur te ontcijferen. Niemand van de wijzen kon dat. Toen werd Daniël op 2 na de belangrijkste man van het rijk (Dan.5:29). Diezelfde nacht nog werd het paleis van Belsazar oververd door de Perzische koning Kores II (559/538 – 529). Belsazar werd doodgeslagen.

⁸ Bij de Perzen bestond de gewoonte om geschikte jongens van 14 jaar eerst 3 jaren op te leiden, zodat ze op hun 17^e jaar in dienst konden treden bij de koning. Hoelang die opleiding in Babylonië duurde, is onzeker.

⁹ De mensen bij wie de namen zijn onderstreept, regeerden als (onder)koning, of hadden als koning geregeerd.

In hetzelfde jaar mochten de Joden en Israëlieten van koning Kores II terugkeren naar hun land. Daniël is niet met hen meegegaan. Hoogstwaarschijnlijk heeft hij die beslissing met groot verdriet moeten nemen, want hij was erg betrokken bij het welzijn van Jeruzalem en zijn volk (Dan.6:11, 9:2,7,16). Omdat hij al ouder was dan 80 jaar, zou de reis voor hem waarschijnlijk te veel inspanning vragen. Ook kon hij door zijn hoge positie aan het hof in Babel voor zijn volk veel meer betekenen, dan in het beloofde land. Hij kon de Joden en Israëlieten beschermen tegen antisemitische ambtenaren. Hoe nodig dat was, bleek wel, toen de Jodenhater Haman de hoogste post kreeg, en Gods volk wilde laten uitmoorden (Es.3:1).

Koning Kores II (559/538 – 529) maakte zijn 62-jarige oom Darius de Meder (550/538 – 536) onderkoning (over Medië (550) en) over Babel (538). Zo had hij zijn handen vrij voor de oorlogen. Darius stelde 3 rijksbestuurders aan. Eén daarvan was Daniël. Hij deed zijn werk zo goed, dat de onderkoning overwoog om hem over zijn hele rijk aan te stellen. Dat maakte andere hoge ambtenaren jaloeers, en door een list kregen ze het voor elkaar, dat Daniël, tegen de wens van Darius, in de leeuwenkuil werd geworpen. Toen de onderkoning de volgende ochtend bij de kuil kwam, bleek, dat Daniël niets was overkomen. De Here had hem gered. Snel liet Darius hem uit de kuil halen. Daarna liet hij de ambtenaren die Daniël wilden laten vermoorden, in de leeuwenkuil werpen. Onmiddellijk werden ze door de leeuwen verslonden.

Nog in het 3^e jaar van koning Kores II kreeg Daniël een nieuwe openbaring (Dan.10:1). Niet lang daarna is hij gestorven (Dan.12:9,13).

Het kan zijn, dat de profeet dit bijbelboek kant-en-klaar heeft achtergelaten, maar ook iemand anders kan het hebben bijgewerkt, en na zijn dood hebben verspreid. Geïnspireerd en geholpen door Gods Geest is dit boek (in elk geval hoofdzakelijk) door Daniël tot stand gekomen (2Pet.1:20,21).

In zijn tijd was hij niet de enige profeet. Voor hem was Jeremia al met zijn werk begonnen in het Tweestammenrijk Juda. Hij profeteerde daar tot de ballingschap. Daarna werd hij meegevoerd naar Egypte. Later kwam hij in Babel terecht. Terwijl Daniël aan het hof bleef, trad de profeet Ezechiël onder de ballingen op. Nog tijdens het leven van Daniël en Ezechiël bracht de profeet Obadja zijn troostrijke boodschap onder zijn volksgenoten in Babylonië.

Koningen	Jo-jakim	Jo-ja-chin	Ze-dekia	
Profeet	Jeremia			
Profeet	Daniël			
Profeet	Ezechiël			
Profeet				Obadja

3. De betrouwbaarheid van het boek.

De meeste uitleggers van Daniël vinden het bijbelboek onbetrouwbaar.

Een groot aantal uitleggers gelooft niet in de wonderen die in het bijbelboek staan. De Here Jezus, die zelf veel wonderen deed, erkende echter wel alle wonderen. Zo gelooft Hij bijvoorbeeld, dat Jona 3 dagen in de buik van een vis heeft gezeten (Mat.12:38-41, Luk.11:29-32). Ook erkende de Here Jezus de profetieën van Daniël. Hij zei, dat de profeet Daniël over de verwoestende gruwel had gesproken (Mat.24:15, vgl. Mark.13:14). Die profetie was wel in vervulling gegaan, maar Jezus gaf daarbij aan, dat iets dergelijks opnieuw zou gaan gebeuren.

Kortom, als je de wonderen en profetieën uit het bijbelboek Daniël niet erkent, dan ga je dwars tegen de Here Jezus in.

Het begin van het dit bijbelboek zou al problemen met zich meebrengen (Dan.1:1,2). Daar wordt gezegd, dat in het 3^e regeringsjaar van koning Jojakim (608 – 597) (605 v.Chr.) **koning** Nebukadnezar II (604 – 562) een deel van de tempelschat en de Judese prinsen, waaronder ook Daniël en zijn kameraden, meenam.¹⁰ In Jeremia (25:1) staat, dat het 4^e regeringsjaar van Jojakim samenviel met het 1^e jaar van Nebukadnezar II (604).¹¹ Dit zou volgens sommige uitleggers met elkaar in tegenspraak zijn.

In het 3^e regeringsjaar van koning Jojakim (605)¹² streed Nebukadnezar echter als kroonprins in opdracht van zijn vader Nabopolassar (625 – 605). In zijn 1^e hoofdstuk noemde Daniël die krachtdadige prins wel koning, terwijl hij toen (= in 605) nog geen koning was, maar op het moment dat de profeet dit opschreef, was Nebukadnezar II wel koning.

Men geeft ook aan, dat de krankzinnigheid van Nebukadnezar II niet in de Babylonische bronnen is terug te vinden. Toch is dat niet zo vreemd. Men gaat immers niet te koop lopen met het feit dat de grote Babylonische koning een periode niet goed bij zijn hoofd is geweest! Zulke zaken hield en houdt men liever geheim.

Toch is er buiten de Bijbel om een sterke aanwijzing van de waanzin van de machtige Babylonische koning. Rond 300 voor Christus leefde de schrijver Megasthenes. Hij schreef over Nebukadnezar II, die het dak van zijn paleis beklom. Deze vorst zou toen door één of andere god zijn geïnspireerd. Daarmee werd in die tijd krankzinnigheid bedoeld (vgl. Dan.4:29-33). Vervolgens werd een voorspelling van krankzinnigheid aan Kores II (559/538 – 529) toegeschreven. Dit is duidelijk een zinspeling op de waanzin van koning Nebukadnezar II. Waarschijnlijk gebruikte Megasthenes een bron die nog niet openlijk over deze periode kon schrijven.

Ook koning Belsazar (552 – 538) is jarenlang zeer omstreten geweest. Over hem was in de Babylonische bronnen niets bekend. Als laatste koning van het Babylonische rijk kende men alleen Nabonidus (556 – 552). Nabonidus kan niet een andere naam van Belsazar zijn, want die wordt als de zoon of kleinzoon van Nebukadnezar II aangeduid (Dan.5:11,22). Dat was koning Nabonidus beslist niet. Men beschouwde Belsazar vaak als een product van de fantasie.

Later heeft men een inscriptie gevonden, waaruit blijkt, dat de oudste zoon van Nabonidus Belsazar heette. Er kwamen nog meer gegevens over deze koning boven water. Uit de Nabonidus/Kores-kroniek bleek, dat Nabonidus jarenlang niet in het gewest Babel woonde, en dat zijn zoon feitelijk daar regeerde. Zijn regering begon in 552 voor Christus. De beschrijving van Belsazars dood stemt overeen met de betrouwbare weergave ervan in het bijbelboek Daniël.

Men zou nog kunnen tegenwerpen, dat Belsazar niet de zoon of kleinzoon van Nebukadnezar II was. Toch hoeft ook dat niet het geval te zijn. Het was in die tijd de gewoonte, dat iemand die de macht greep, zijn positie probeerde te legitimeren door met een vrouw van koninklijken bloede te trouwen.¹³ Hoogstwaarschijnlijk heeft Nabonidus een dochter van Nebu-

¹⁰ De Griekse geschiedenisschrijver Berosus vermeldde, dat Nebukadnezar II (604 – 562) nog bij het leven van zijn vader naar het westen trok, en Joodse krijgsgevangenen meenam (Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:1).

¹¹ Zie ook Turenhout T. van, Jeremia, Jahweh sticht, Aduard, 2016.

¹² In de Babylonische tijdrekening begint het 2^e regeringsjaar na een volledig jaar regeren. Bij de Joden niet!

¹³ Toen bijvoorbeeld Adonia vroeg om met Abisag (een vrouw van de overleden koning David (1012 – 972)) te trouwen, zag koning Salomo (972 – 932) dit daarom terecht als een regelrechte staatsgreep (1Kon.2:13-25).

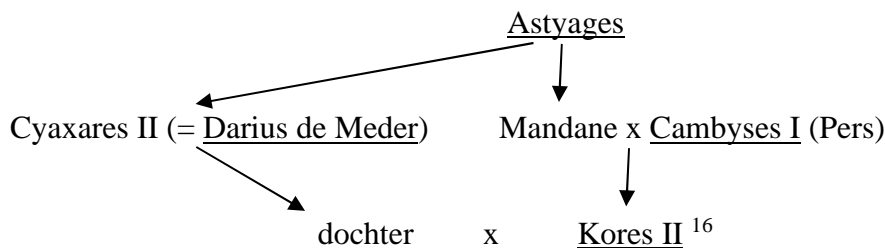
kadnezar II tot vrouw genomen om zijn positie sterker te maken. In dat geval is Belsazar een kleinzoon van Nebukadnezar II (Jer.27:6,7, Dan.5:22).¹⁴

Het bestaan van Darius de Meder (550/538 – 536) wordt nog steeds ontkend, omdat hij buiten het boek Daniël niet voorkomt. Men vermoedt, dat de schrijver van dit bijbelboek hem verward heeft met koning Darius I Hystaspes (521 – 485), maar deze Darius was een Pers.

Er zijn echter voldoende aanknopingspunten om de echtheid van de persoon Darius de Meder aan te tonen. Sommigen zeggen, dat generaal Gobryas dezelfde was als Darius de Meder, maar hij bestuurde Babel slechts enkele weken. Dat is voor de gebeurtenissen die in de Bijbel over Darius de Meder staan vermeld, veel te kort (Dan.6).

Darius kan wel heel goed een andere naam zijn van Cyaxares II, een oom van Kores II. Als zoon van de Meder Astyages (585 – 550) erfde Cyaxares II het Medische rijk.¹⁵

Hoewel koning Kores II (559/538 – 529) militair zeer machtig was, was het voor hem veel gemakkelijker om Babel voor zijn 62-jarige oom te veroveren. Hij trouwde namelijk met de dochter van Cyaxares II met Babel als bruidsschat. Cyaxares II had geen zonen. Hij zou wellicht al gauw sterven. Dan zou het Babylonische rijk en het hele Medische gedeelte hem zonder eventuele conflicten met de Meden in handen vallen. Twee jaren na de inname van Babel nam Kores II het bestuur van zijn oom Darius (550/538 – 536) over.

Het boek Daniël is niet meteen door de profeet zelf bekendgemaakt. Dat zou in strijd zijn met de opdracht die God aan zijn dienaar gaf. Daniël moest de inhoud een poos verborgen houden (Dan.12:4,9). Misschien heeft iemand anders het bijbelboek in zijn huidige vorm aan ons overgeleverd, en daarvoor de geschreven stukken van Daniël zelf gebruikt. Er is een aanduiding die in deze richting zou kunnen wijzen: het eerste deel spreekt over de profeet als **hij** (= 3^e persoon), en het tweede deel gebruikt vanaf hoofdstuk 7 voor de persoon Daniël de **ik**-vorm (= 1^e persoon) (Dan.7:2,4, 8:2).

Dit betekent echter niet, dat dit bijbelboek pas rond 165 voor Christus geschreven zou zijn, zoals veel uitleggers ten onrechte beweren. Wat in het boek Daniël weergegeven was als profetie, zou in werkelijkheid al gebeurd zijn. Als dat zo zou zijn, dan zou het boek één groot bedrog zijn. Voor bijbelgetrouwe Christenen is dit op zichzelf al absoluut onaanvaardbaar, maar er is veel meer tegen in te brengen.

Van het bijbelboek Daniël bestaan meer versies: De versie van de Septuagint (LXX) in het Grieks en die van de Masoretische overlevering in het Hebreeuws en Aramees. De laatstgenoemde versie is overgeleverd door de Joden, en vormt inhoudelijk de bron van de vertaling zoals die door ons wordt gebruikt.

¹⁴ Het Aramese woord voor *zoon* kan ook worden gebruikt voor kleinzoon. In die taal was dat hetzelfde woord.

¹⁵ De geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) vermeldt, dat Darius een zoon van Astyages was. Zie Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:4.

¹⁶ De mensen bij wie de namen zijn onderstreept, regeerden als koning, of hadden als (onder)koning geregeerd.

Die Griekse versie is gemaakt, omdat heel veel Joden in Egypte het Hebreeuws niet meer konden verstaan. Hoogstwaarschijnlijk is die vertaling tot stand gekomen tijdens de regering van de Egyptische koning Ptolemeüs II Filadelfus (285 – 246 v.Chr.).¹⁷ Omdat de Septuagint ook het boek Daniël bevat, moet dit bijbelboek ruimschoot voor 165 tot stand zijn gekomen.¹⁸

Een belangrijk argument dat voor het late ontstaan (rond 165 voor Christus) van het bijbelboek Daniël wordt aangevoerd, is de plaats die het boek inneemt in de Hebreeuwse canon. Die Joodse canon begon met de eerste 5 boeken van Mozes, daarna kwamen de profeten en ten slotte de geschriften. Tegen alle verwachting in, staat het boek Daniël niet bij de profeten, maar bij de geschriften. Het zou, omdat het nog maar net ontstaan was, bij de geschriften zijn geplaatst.

Achter deze opvatting schuilt het idee dat met de verzameling van de boeken voor de geschriften pas is begonnen, nadat het tweede gedeelte, dat van de profeten, was afgesloten. Dit idee is echter een fictie. Er is geen enkel bewijs voor geleverd.

De plaatsing van het bijbelboek Daniël bij de geschriften is echter heel goed verklaarbaar. Daniël werkte niet zoals de andere profeten. Hij was een staatsman en bestuurder. Ook koning David (1012 – 972) en Salomo (972 – 932) hadden de gave van profetie (2Sam.23:1-3^a, Hand.2:29,30),¹⁹ maar hun werk staat evenmin bij de profeten.

Onze volgorde van de bijbelboeken hebben we overgenomen van de Septuagint. Daar staat het boek Daniël bij de profeten! Men zag in de eerste eeuwen voor Christus Daniël dus wel als een profeet. Dit blijkt ook uit de vondst van de Dode Zeerollen.²⁰ Bij die vondst wordt Daniël 12:10 in de niet-bijbelse rol Florilegium (4Q174) geciteerd. Daarbij wordt *het boek van Daniël de profeet* genoemd. Het gedeelte 11QMelchizedek refereert naar “*Gezalfd door de Geest waarvan Daniël sprak.*” Men zag toen (= na ±275 v.Chr.) al Daniël als een profeet,²¹ en plaatste het boek daarom bij de profeten.²²

Bij Qumran zijn 8 Dode Zeerollen gevonden die fragmenten of delen van het boek Daniël bevatten.²³ Helaas is geen enkele rol van dit bijbelboek compleet. De ontstaanstijd van die oude rollen varieert vanaf ongeveer 125 voor Christus (4QDan^a) tot om en nabij 50 na Christus (4QDan^c). Hieruit blijkt, dat kopieën van het boek Daniël al vroeg zeer verspreid en bekend waren. Dit duidt eveneens op een ontstaansdatum van ruim voor 165 voor Christus.

Er zijn meer manuscripten gevonden die het bestaan van het bijbelboek Daniël in die tijd be-

¹⁷ Een andere oude vertaling van het Oude (en Nieuwe) Testament is die van de Vulgaat in het Latijn. Die is tussen 390 en 405 na Christus door Hiëronymus in opdracht van paus Damasus gemaakt. Daarbij zijn meestal oudere Hebreeuwse en Aramese bronnen gebruikt, dan die wij (in hun geheel) bezitten. Hierbij kunnen we denken aan boeken uit de tijd van de Dode Zeerollen of ouder.

¹⁸ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 12, hoofdstuk 2.

De vertaling van de Septuagint is gebaseerd op oudere Hebreeuwse bronnen dan die wij bezitten, maar de kwaliteit van de vertaling is erg wisselend. Ook bevat de Septuagint de apocriefe boeken, die de Protestantse kerken niet erkennen. Voor de verwijzingen in het Nieuwe Testament naar het Oude Testament is grotendeels gebruik gemaakt van de Septuagint, omdat die bij veel Joden het meest bekend was.

¹⁹ In de tijd van het Oude Testament werkte de Heilige Geest meer incidenteel, en vrijwel uitsluitend door profeten (1Sam.28:15, Neh.9:30, Dan.9:10, Zach.7:12). David en zijn zoon Salomo gaven als profeet de boodschap van God in hun psalmen door (2Pet.1:20,21).

²⁰ De Dode Zeerollen zijn Hebreeuwse en (deels) Aramese boekrollen die na de Tweede Wereldoorlog in de woestijn van Juda zijn gevonden. De teksten op deze rollen zijn ongeveer 1200 jaren ouder dan de Masoretische tekst, waarop de meeste van onze bijbelvertalingen zijn gebaseerd. Helaas zijn de oude rollen erg beschadigd. Daardoor is de Bijbel van de Dode Zeerollen incompleet.

²¹ Zie ook Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:4.

²² Ook de Here Jezus noemde Daniël een profeet (Mat.24:15).

²³ 1QDan^a, 1QDan^b, 4QDan^a, 4QDan^b, 4QDan^c, 4QDan^d, 4QDan^e en pap6QDan.

vestigen.²⁴ Ze bewijzen het vroege ontstaan van dit bijbelboek, en het gezag en de bekendheid van Daniël als profeet in de 2^e eeuw voor Christus.

Men noemt ook wel het feit dat Daniël niet wordt vermeld door Jezus Sirach, als bewijs dat het boek pas laat tot stand gekomen is. In zijn lofzang op de voorvaders noemt Jezus Sirach bijna alle grote figuren van Israël, maar de naam van Daniël ontbreekt (Sir.44-49).

Het niet noemen van Daniël kan echter worden verklaard, doordat hij niet bij de profeten staat, maar bij de geschriften. In dezelfde lofzang ontbreken bovendien de namen van Job, koning Josafat (873 – 849) en de priester Ezra, terwijl wel de namen van Zerubbabel, de hogepriester Jozua en Nehemia worden genoemd.

In het bijbelboek Ezechiël komt de naam van Daniël zelfs 3 keer voor (Ezech.14:14,20, 28:3). Ezechiël heeft in elk geval vanaf 593 tot 571 geprofeteerd (Ezech.1:1-3, 29:17).²⁵ Daniël leefde dus veel eerder dan 165 voor Christus.

Sommige uitleggers denken echter, dat het hier over een andere persoon gaat. Als argument wordt aangevoerd, dat in het 14^e hoofdstuk van het boek Ezechiël de profeet Daniël wordt genoemd tussen 2 andere personen uit het verre verleden: Noach en Job. Bovendien wordt hij in het 28^e hoofdstuk als een bijzonder wijze man aangeduid. Zo zou Ezechiël vast niet spreken over een jongere tijdgenoot.

Van een Daniël uit een tijd ver voor Ezechiël is echter niets bekend. Ezechiël noemde voor zijn toehoorders en lezers als voorbeeld toch personen die bekend zijn! De uitspraken van deze profeet zijn gedaan in het 6^e jaar (Ezech.8:1) en het 12^e jaar (Ezech.26:1) van zijn ballingschap. Doordat hij in het jaar 597 voor Christus met vazalkoning Jojachin (597) naar Babel is gevoerd, komen we uit bij de jaren 592 en 585 voor Christus.²⁶ In die jaren was de profeet Daniël dus een bekend persoon.

Dat hij in het bijbelboek Ezechiël als een bijzonder wijze man wordt aangeduid, is niet zo vreemd. Daniël legde de droom van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) uit in het 2e jaar van zijn regering, dus in 602 voor Christus (Dan.2:1). Doordat de jonge profeet die droom kon verklaren, kreeg hij rond zijn 17e jaar al een zeer hoge post. Hij werd op één na de belangrijkste man van het voornaamste gewest Babel, en hij werd het hoofd over alle wijzen (Dan.2:48). Zijn hoge positie en wijsheid waren dus heel bekend, vooral bij de Joodse ballingen.

Opvallend is ook, dat het historische gedeelte van het boek Daniël niet in detail gaat over de periode kort voor 165 voor Christus, maar over de jaren van de Babylonische ballingschap. De schrijver van dit bijbelboek was goed op de hoogte van feiten, wetten en gewoonten uit die tijd. We kunnen lezen over het ontvangen van nieuwe namen van Daniël en zijn kameraden. Die namen waren afgeleid van afgoden. De auteur geeft de veldtocht weer, die prins Nebukadnezar naar het westen ondernam. Koning Belsazar (552 – 538) wordt genoemd, terwijl die eerst helemaal niet bekend was. De schrijver was goed geïnformeerd over de rigoureuze manier van straffen die in het Babylonische rijk gangbaar was. We kunnen bovendien lezen over een wet van een Mediër en een Pers (= van Meden en Perzen) tijdens Darius (550/538 – 536), terwijl onder het directe bestuur van Kores II (559/538 – 529) de Perzen eerst werden genoemd (vgl. Es.1:3,14,18). Als het boek Daniël in 2^e helft van de 2^e eeuw voor Christus zou

²⁴ Dat zijn o.a. Gebed van Nabonidus (4Q242), 2 zogenaamde werken van Daniël (4Q243-244, 4Q245), Zoon van God (4Q246), 4QDaniël (4Q551), 4QVier Koninkrijken (4Q552-553) en pap4QApocalyps (4Q489). Deze manuscripten zijn in het Aramees geschreven.

Zie Abegg M. Jr., *The Dead Sea scrolls Bible*, San Francisco, 1999, pag. 484 en 485.

²⁵ Zie Turennot T. van, *Ezechiël, God maakt sterk*, Grijpskerk, 2019.

²⁶ Zie Turennot T. van, *Ezechiël, God maakt sterk*, Grijpskerk, 2019.

zijn ontstaan, dan was het veel logischer geweest, dat vooral historische feiten uit die periode zouden worden verteld. Dit is echter helemaal niet het geval.

Dat een deel van het bijbelboek in het Aramees is geschreven, wordt als een argument gebruikt om aan te geven, dat dit boek pas rond 165 voor Christus zou zijn ontstaan.²⁷ In de jaren van de ballingschap leerden de Israëlieten naast het Hebreeuws eveneens het Aramees. Dit was de meest gangbare taal in het Babylonische rijk. Daardoor waren de Joden tijdens de opstand en de strijd van de Makkabeeën in de 2^e eeuw al veel meer overgegaan op het Aramees. Als het boek Daniël in die tijd tot stand zou zijn gekomen, dan zou het hoogstwaarschijnlijk helemaal in de Aramese taal zijn geschreven. Lang niet iedereen beheerste toen beide talen erg goed. Dat de Hebreeuwse taal uitgebreid in dit bijbelboek voorkomt, is juist een bevestiging van het standpunt dat het lang voor 165 voor Christus is geschreven.

In het boek Daniël worden muziekinstrumenten opgesomd, die toen niet in Babylonië zouden worden gebruikt. De 3 instrumenten: de citer, het psalterion (= een harpachtig instrument) en de doedelzak hebben namen die van Griekse oorsprong zijn (Dan.3:5,7,10,15).²⁸ Deze muziekinstrumenten zouden pas vanaf 150 voor Christus in Babylonië bekend zijn. Echter, op een monument van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) staat al zo'n muziekinstrument afgebeeld. De Feniciërs waren bekende zeevarende handelaren, die bijna overal kwamen. Ze verhandelden allerlei goederen; waaronder dus ook Griekse muziekinstrumenten.²⁹ Zelfs al in de tijd van de volksleider Jozua (1408 – 1383) werd een mantel uit het Tweestromenland in Kanaän gebruikt (Joz.7:21)!

Bij dit alles komen nog de profetieën die na 165 voor Christus in vervulling zijn gegaan. Ten eerste werd de dood van de Syrische koning Antiochus IV vrij nauwkeurig voorspeld. Geruchten uit het oosten en noorden zouden hem erg ongerust maken. Hij zou erop afgaan om veel mensen te doden. Daarbij zou hij zijn tent opslaan in het heilige land. Daarna zou hij aan zijn einde komen, terwijl niemand hulp zou bieden. Zonder het ingrijpen van een mens zou hij sterven (Dan.8:25 en 11:45).

De Romeinse schrijver Tacitus schreef, dat koning Antiochus IV naar het oosten is getrokken om tegen de Parten te strijden. Volgens andere auteurs trok hij naar het noordoosten om een opstand van koning Artaxias van Armenië te onderdrukken. Het één hoeft het ander niet uit te sluiten.³⁰ De Syrische koning vertrok naar het noordoosten voor een oorlog tegen de Parten en om een opstand neer te slaan. Hoogstwaarschijnlijk sloeg hij tijdens die lange reis voor de laatste keer zijn tenten op tussen de Middellandse Zee, de Dode Zee en de hoofdstad Jeruzalem (Dan.11:45^a).

Antiochus IV (175 – 164) verloor de oorlog tegen de Parten. Tijdens de terugtocht werd hij ziek. Volgens de heidense geschiedschrijver Polybius is hij in waanzin gestorven.³¹ Een andere overlevering beweert, dat hij hoorde van de Joodse successen in de strijd tegen zijn legers. Ze hadden de tempel veroverd, en konden de heilige eredienst herstellen. Teleurstelling, ver-

²⁷ Vanaf hoofdstuk 2:4^b tot en met hoofdstuk 7 is het boek Daniël in het Aramees geschreven. Voor de rest is de Hebreeuwse taal gebruikt.

²⁸ (Ook) in de Aramese tekst hebben deze instrumenten Griekse klinkende namen: de citer (קִיטָרוֹס = kitaros), het psalterion (פְּסַלְטֵרִיִן = psantrin), en de doedelzak (סוֹמְפוֹנִיָּה = soemponujja, soemfonujja, of symfonia).

²⁹ Zie Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 9, Ezeziel - Daniel, 2^e druk, Massachusetts, 2006, pag. 507 en 508.

³⁰ De Parten vormden samen een ruitervolk dat vanuit het noorden het gebied van de Perzen en de Meden heeft veroverd. Sinds 250 voor Christus waren ze onafhankelijk van het Syrische rijk. In de tijd van de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) breidden ze hun macht uit in de richting van het noordwesten. De koning van Armenië maakte van die gelegenheid gebruik om tegen Antiochus IV in opstand te komen.

³¹ Zie Polybius, Historiën, deel 31, 9:3.

bittering en wroeging waren de oorzaken van de dood van de Syrische koning (1Mak.6:1-16, 2Mak.9:1-6). Hij stierf in Tabae in Perzië.

In Daniël 7:13,14 wordt ook gesproken over de hemelvaart van onze Here Jezus Christus. De Mensenzoon ging naar de Hoogbejaarde (= de Oude van dagen) in de hemel.³² Hij kreeg het koningschap over alle volken, talen en natiën. Hij kreeg toen al de macht over een eeuwig koninkrijk. Deze hemelvaart vond bijna 2 eeuwen na 165 voor Christus plaats! Daarna zag Stefanus Jezus in de hemel staan aan de rechterhand van God (Hand.7:55,56, vgl. Ps.110:1, Mat.22:44, 26:64, Mark.14:62, Hand.2:34,35, Kol.3:1). De profetieën over de tijd na 165 voor Christus zijn eveneens concrete profetieën die ook letterlijk uitkwamen. Dit heeft dus met geschreven historie achteraf niets te maken!

De Messias Jezus gaf duidelijk aan, dat Hij de Joodse versie van het hele Oude Testament als betrouwbaar erkent (Luk.11:49-51). Hij duidde de schriftgeleerden aan als de moordenaars van de profeten: al vanaf Abel tot en met Zacharia. Daarbij noemde de Here Jezus de eerste profeet uit het eerste bijbelboek: Abel (Gen.4:8), en de laatste vermoorde profeet uit het laatste bijbelboek bij de Joden: Zacharia (2Kron.24:20-22).³³ Hij gaat dus uit van de volgorde zoals die bij Joden wordt gebruikt! Daarmee erkent Jezus de Hebreeuws-Aramese, en zodoende de korte versie van het bijbelboek Daniël.³⁴

De Dode Zeerollen bevestigen over het algemeen het boek Daniël, zoals het door de Masoretische (= de Hebreeuwse en Aramese) tekst is overgeleverd. Het gebed van Azarja, het loflied van de 3 mannen, Daniël en Suzanna, Daniël en Bel, en Daniël en de draak komen er niet in voor. Verder zijn er slechts kleine verschillen met de tekst die wij kennen.

Kortom, het bijbelboek Daniël is ons betrouwbaar overgeleverd. Het beschrijft geen geschiedenis achteraf, maar profetie vooraf. Het is ruimschoots voor 165 voor Christus in zijn huidige vorm tot stand gekomen. Hoogstwaarschijnlijk kort na Daniëls dood.

4. Verklaringsmethode.

Het bijbelboek Daniël wordt soms op een allegorische of symbolische wijze uitgelegd. Dit gebeurt, omdat het een profetisch boek is. Het gaat over de toekomst. Profetie zou abstract en vaag zijn. Het zijn geen concrete zaken of gebeurtenissen. Geschiedschrijving en profetie zou je van elkaar moeten scheiden.

Deze scheiding is echter on-bijbels. Ten eerste vertellen profeten niet alleen iets over de toekomst. Ze geven vooral rechtstreeks de boodschap door, die ze van God krijgen (2Pet.1:21). Ze krijgen deze boodschappen om de dienaren van de Here heel concreet op te bouwen, te vermanen en te bemoedigen.

Mensen kunnen op verschillende manieren een profetie van God krijgen:

³² Dit was een Hebreeuwse en Aramese manier van spreken. Een eigenschap van iemand werd als zijn eigenaar aangeduid. Iemand die 70 jaar was, werd *een zoon van 70 jaren* genoemd. Een vette (= vruchtbare) heuvel was *een heuvel van vet* (Statenvertaling Jes.5:1). Zo hebben wij de uitdrukking *kind des doods* uit het Oude Testament overgenomen.

³³ De Joden delen het Oude Testament anders in dan verreweg de meeste Christenen. De bijbelboeken hebben een andere volgorde. Eerst komt het gedeelte van de wet, daarna de profeten en als laatste de geschriften. Het bijbelboek 2Kronieken is bij hen het laatste bijbelboek. De laatste profeet die daarin vermoord wordt, is Zacharia.

³⁴ In de Septuagint zijn aan het bijbelboek Daniël apocriefe delen toegevoegd. Dat zijn het gebed van Azarja, het loflied van de 3 mannen, Daniël en Suzanna, Daniël en Bel, en Daniël en de draak. De Protestante kerken erkennen deze gedeelten niet, en de Here Jezus erkende ze impliciet ook niet door het hanteren van de Masoretische (= Joodse) volgorde van de bijbelboeken.

- door een (innerlijke) stem (Gen.15:1,4,5,7,9,13, 22:11-18, Ex.3, 1Sam.3),
- door dromen tijdens de slaap (Gen.15:12-21, 20:3,6,7, 26:24, 37:5-7,9, 31:3,11-13, 40, 41:1-36, Num.12:6, 1Kon.3:5-15, Dan.7),
- door visioenen tijdens het volle bewustzijn (Jes.6, Ezech.1:1-3:15, Dan.8),
- door een rechtstreekse verschijning (Gen.17:1-22, 18, Ex.33:11, Deut.34:10, Richt.2:1-5, 6:11-22, 13:3-23, Dan.9:20,21).

Ten tweede is profetie niet vaag. We zullen verderop zien, hoe concreet bijvoorbeeld de voorspellingen van de profeet Daniël in vervulling zijn gegaan. Ook komen er in de Bijbel heel wat profeten voor, die geschiedschrijvers waren. Mozes was een profeet (Deut.34:10-12), en toch heeft hij in opdracht van de Here concrete geschiedenis van zijn volk op schrift gesteld (Ex.17:14, 24:4, enz.). Van de profeet Samuel, Natan, de Sioniet Ahia, koning Salomo (972 – 932), de ziener Jedo, de profeet Jesaja en vele anderen kan hetzelfde gezegd worden (1Kron.29:29, 2Kron.9:29, 12:15, 13:22, 26:22, 32:32, 33:19, Hand.3:24). Hieruit blijkt wel, dat er duidelijk verband bestaat tussen profetie en geschiedschrijving. Bij deze profeten werd de ordening van hun geschiedschrijving bepaald door de thema's van de profetie. Het was profetische geschiedschrijving.³⁵ Zo zet bijvoorbeeld de Openbaring als een profetisch boek de toekomstige tijd in het juiste kader.

Evenals bij het spreken van alle dag, zouden we in eerste instantie alles concreet en letterlijk opvatten. Als men bijvoorbeeld tegen zijn buurman zegt, dat zijn autolichten nog aan staan, dan gaat die buurman niet direct denken, dat het figuurlijk bedoeld is. Als iemand zegt, dat opa 100 jaar oud is, dan zoeken we daar niets symbolisch achter.

Dit gebeurt wel met spreekwoorden, gezegden en allerlei vormen van beeldspraak. Men kan bijvoorbeeld *het paard achter de wagen spannen*, en *eieren voor z'n geld kiezen*. In het eerste geval is het voor iedereen duidelijk, dat de zaak onhandig wordt aangepakt. Niemand gelooft, dat er een paard achter de wagen wordt gespannen. Als iemand eieren voor zijn geld kiest, dan denkt men niet aan eieren kopen.

Men neemt dus in eerste instantie de dingen letterlijk, en denkt pas in symbolen, als daar een aanleiding voor is. Eén voorbeeld hebben we al genoemd: Als een taal een bepaalde manier van zeggen altijd figuurlijk uitlegt, zoals onder andere bij spreekwoorden het geval is.

Verder kan men iets symbolisch opvatten, als het blijkt uit het verband waarin het staat, of als de schrijver zelf zegt, dat men het niet letterlijk moet nemen. Het kan moeilijk zijn, als een boek daarbij verwacht, dat men over een bepaalde voorkennis beschikt. Een boek waarin veel wiskundige gegevens verwerkt zijn, zal niet voor iedereen direct duidelijk zijn.

Het bijbelboek Daniël vormt daarop geen uitzondering. Er wordt kennis van oudere boeken van het Oude Testament verondersteld. Deze kennis is nodig om te weten, hoe men bepaalde dingen moet uitleggen. Bij het boek Daniël moeten we dus rekening houden met alle punten die we net onder de loep genomen hebben.

Het is alleen heel lang geleden, dat dit bijbelboek geschreven is. Er worden dus symbolen gebruikt die toen voor iedereen duidelijk waren, maar die voor ons geen betekenis meer hebben. Als we die tijd niet kennen, zijn veel van dat soort zaken op het eerste gezicht niet duidelijk. Wanneer wij in een boek *eieren voor je geld kiezen* gebruiken, kan het best zijn, dat iemand daar 300 jaren later niets meer van begrijpt. Een Rus zal dit spreekwoord waarschijnlijk ook niet snappen. Daarom zullen wij dus studie moeten maken van de tijd waarin dit boek tot stand gekomen is.

Elke tijd kent dus zijn eigen symbolen, en elke cultuur heeft haar eigen tekens. Daarnaast zijn

³⁵ Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 167 v.v.

er symbolen die minder aan tijd en plaats gebonden zijn.³⁶ We zullen dus rekening moeten houden met bepaalde kenmerken van de taal en cultuur waarin het boek Daniël is ontstaan. De schrijver van dit bijbelboek is afkomstig van de Joodse traditie. Een cultuur die samenhangt met het oude Hebreeuws.

De Joodse cultuur verschilt nogal van de Griekse (en onze huidige cultuur). De Griekse cultuur is rijk aan mythen en sagen, waar slechts een kleine kern van waarheid in zit. Abstracte filosofie en wetenschap verschaften een moraal, niet de godsdienst. Het concrete stond op een lager plan. Het Hebreeuws beschrijft veel realistischer.³⁷ Tussen concrete wetenschap, geschiedschrijving en godsdienst bestond geen strikte scheiding.

Om dat na te gaan, kan men in het Oude Testament volop terecht. Het is aanschouwelijk en concreet. Het behandelt op zeer menselijke wijze de geschiedenis van het dagelijkse leven. Onderwijs in wijsheid, was concreet. Geen vage formules. We vinden hierin dus veel overeenkomst met het Nederlands.

Toch zijn er ook verschillen tussen onze gedachtewereld en die van de Joden uit de Oudheid. Bij hen ging men uit van de concrete waarneming en de eigen beleving daarvan. Wij gaan er veel meer van uit hoe het in werkelijkheid is. Als er bijvoorbeeld rookwolken opstijgen, waardoor men de zon niet meer kan zien, dan zei iemand uit de Joodse cultuur, dat de zon verduisterd werd. Wij zouden zeggen, dat we de zon niet meer kunnen zien. Volgens mensen uit de Joodse cultuur zou de zon helemaal geen licht meer geven, terwijl dat absoluut niet het geval hoeft te zijn. Het is slechts een accentverschil, waarbij geen duidelijke scheidslijn te trekken is. We moeten er wel aan denken, want het kan aanleiding geven tot grote misverstanden.

Zo zijn er nog meer kleine verschillen. In onze tijd vindt men het belangrijk te weten waar, en wanneer iets gebeurt. In de oude Joodse cultuur vond men de betekenis van het gebeuren het belangrijkste. Wij beginnen meestal te vertellen bij het begin, en houden ons dan aan de tijdsvolgorde. De gebeurtenissen krijgen zo een tijdruimtelijke ordening. Bij de Israëlieten in de Oudheid behandelde men eerst het belangrijkste. De volgorde bestond uit thema's. Een strakke tijdsvolgorde was vaak afwezig. Zo wordt bijvoorbeeld het sterven van Abrams vader Terach in Gen.11:32 al vermeld, terwijl dit na het gebeuren in Gen.12 moet hebben plaatsgevonden. De profeet Daniël beschreef verscheidene malen dezelfde tijdsperiode vanuit andere gezichtspunten. Zo kreeg en krijgt men een genuanceerder beeld.³⁸

Toch gaf men de tijd wel realistisch weer. De tijd was voor de Israëlieten geen symbool. Het

³⁶ Zo wordt bijvoorbeeld in het bijbelboek Haggai gezegd, dat de Here de hemel en de aarde zou laten beven (Hag.2:7). Zoals personen van iets moois of iets verschrikkelijks sterk onder de indruk kunnen raken, en daardoor kunnen beven, zo zouden ook de hemel en de aarde beven. Beven, omdat veel koninkrijken door onderlinge strijd ten onder zouden gaan. De hemel en aarde laten beven is in dit geval als een personificatie gebruikt. Een personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komen we ook in andere gedeelten van de Bijbel tegen (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Jes.13:13, Ezech.38:20, Joël 2:10, 3:16). Zulke uitdrukkingen komen eveneens in het Nederlands voor. Dit betekent niet, dat er een echte hemelbeving of aardbeving zou komen, maar dat de (hele) schepping als het ware mee zou leven met de emoties en belevenissen van de mensen. Doordat de profetieën van Haggai zijn vervuld, kunnen we dit ook nog controleren. Van een echte concrete hemelbeving lezen we in de Bijbel niets. Evenmin heeft in die tijd de hele aarde gebeefd. Dit leert ons, hoe we een dergelijke uitdrukking bij nog onvervulde profetieën moeten uitleggen.

Het blijft echter concreet, en het is nooit abstract of allegorisch. Bij gelijkenissen staat het zelfs altijd uitdrukkelijk aangegeven, dat het om een gelijkenis gaat!

³⁷ Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 181 v.v.

³⁸ De hoofdstukken in het bijbelboek Daniël staan ook niet in chronologische volgorde. Zo vond bijvoorbeeld de openbaring van de ram en de bok in het 8^e hoofdstuk eerder plaats, dan het verschijnen van de vreemde schrifttekens op de muur uit het 5^e hoofdstuk.

was alleen wat minder belangrijk, dan bij ons. Hoewel het bijbelboek Richteren thematisch geschreven is, kan men met veel gereken de tijdsvolgorde wel (ongeveer) te weten komen.

Men zal ook merken, dat de periodeaanduidingen met elkaar in overeenstemming zijn. De 3½ jaar vervolging die de profeet Daniël voorspelde, is tijdens de regering van koning Antiochus IV (175 – 164) letterlijk uitgekomen. Vanaf het einde van 168 tot in het jaar 164 voor Christus heeft die onderdrukking geduurd. Hoewel men andere zaken belangrijker vond, veronachtzaamde men de tijdsweergave niet. Het is ook hier slechts een accentverschil.

Daarbij is de invloed van de cultuur uit het oude Midden-Oosten het grootst. Invloeden van de Assyrische lijsten met realistische tijdrekeningen en van de eveneens concrete jaartabellen uit Egypte zijn onder andere in het bijbelboek Genesis terug te vinden. Het abstracte denken van de Griekse cultuur bestond in het oude Midden-Oosten niet. In Egypte rekende men alleen met 3 koeien, maar niet met 3 als abstract getal. De vaardigheden die de mensen leerden, waren direct met een praktisch beroep uit de maatschappij van die tijd verbonden. Een op zichzelf staande tak van wetenschap die boven de praktijk verheven zou zijn, kende men niet. De Griekse wijsgeer Plato scheidde de wetenschap als iets verhevens af van de gewone praktijk (= het handelen), die voor het mindere volk bestemd zou zijn. Dit denkpatroon is on-bijbels.

Kort samengevat gaan we dus de volgende lijn aanhouden. We nemen in eerste instantie alles letterlijk.

Slechts in bepaalde gevallen wijken we daarvan af:

1. Als het erbij staat, dat we iets geestelijk moeten opvatten.
2. Als taalmiddelen in een andere richting wijzen. Dit kan bij bepaalde uitdrukkingen, of verbindingswoorden.
3. Als de aangehaalde motieven uit de rest van de Bijbel daar aanleiding toe geven.³⁹ Kennis van de Bijbel is daarvoor nodig.
4. Als het verband waarin het staat, aanleiding geeft om het symbolisch op te vatten.

We proberen dus in eerste instantie het boek te lezen, zoals het op de eerste lezers overkwam. Vanuit het referentiekader van de eerste lezer kunnen we dan de lijnen doortrekken naar vandaag.

5. De vorm en structuur van het boek.

Hoe is de vorm of de indeling van het bijbelboek Daniël? Is het thematisch? Behandelt het bepaalde onderwerpen, of is het chronologisch, zodat alle hoofdstukken als in een tijdbalk de gebeurtenissen na elkaar weergeven, of dat de profetieën die erin staan, in tijdsvolgorde in vervulling gaan.

³⁹ Een motief is de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Een goed voorbeeld van een motief is de profetie van Immanuël (Jes.7:10-16). De profeet Jesaja zei tegen de slechte koning Achaz (732 – 727), dat een jonge vrouw uit zijn omgeving op dat moment een zoon kreeg. Zij zou die zoon de naam Immanuël (= God is met ons) geven. Uit het vervolg (Jes.8:5-8) blijkt, dat het Achaz' eigen zoon Hizkia (727 – 697) was. Via deze vrome koningszoon zou de Here weer met zijn volk zijn. Voordat Hizkia goed en kwaad van elkaar kon onderscheiden, zou Achaz al bevrijd zijn van zijn belagers: koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van Israël. De bevolking van hun landen zou zijn weggevoerd. Dat kan niet rechtstreeks op de Messias Jezus slaan, want voordat Hij geboren werd, waren Resin en Pekach al lang uit Achaz' rijk vertrokken, en was koning Achaz al eeuwen geleden gestorven.

In Matteüs 1:23 lezen we, dat deze geschiedenis nog eens zou gebeuren. Zoals de hemelse Vader in de tijd van de duistere periode van de zeer slechte koning Achaz zich over zijn volk had ontfermd, zo zou Hij opnieuw zijn licht laten stralen in een donkere tijd. Een nog veel betere verlosser dan koning Hizkia zou worden geboren; een nieuwe Immanuël: Koning Jezus Christus, God is met ons.

Door een samenspel van vorm en inhoud ontstaat de structuur van een boek. Dit is eveneens met Daniël het geval.

Bij dit bijbelboek vallen enkele kenmerken op. Ten eerste kan worden genoemd, dat er 2 talen in voorkomen. Vanaf Dan.2:4^b tot en met hoofdstuk 7 is in het Aramees geschreven. De rest is via het Hebreeuws tot ons gekomen. De 2-talige versie van het boek Daniël lijkt oorspronkelijk te zijn. Ook bij de vondsten van de Dode Zeerollen blijkt de 2-taligheid. Ten tweede is het opmerkelijk, dat tot en met hoofdstuk 6 in de 3^e persoon (= hij-vorm) over Daniël wordt gesproken, en dat vanaf hoofdstuk 7 de hoofdpersoon zich rechtstreeks tot de lezer richt (= ik-vorm).

Als je met een aantal landgenoten in een vreemd land woont, dan spreek je in je eigen taal tegen je volksgenoten, en in de vreemde taal tegen de mensen uit dat andere land. Zo zal het met de Joodse ballingen in Babel niet anders zijn gegaan. Je eigen taal is intiemer; een buitenlandse taal afstandelijker. Zo zijn de Hebreeuwse gedeelten waarschijnlijk meer bedoeld voor Daniëls landgenoten, en het Aramese gedeelte is meer voor iedereen bestemd. Juist de gedeelten die de profeet persoonlijk het meest raakten, zijn in het Hebreeuws geschreven. Te denken valt aan het 1^e hoofdstuk met de wegvoering naar Babylonië en de eerste jaren aan het vreemde hof van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562). De hoofdstukken 8 tot en met 12 gaan over de moeilijke tijden die de gelovige Israëlieten zouden meemaken. Ook dat raakte Daniël diep.

Voor een groot deel gaat dit functioneel toepassen van 2 talen samen met het gebruikmaken van de 3^e persoon (= hij-vorm) of de 1^e persoon (= ik-vorm). Bij hoofdstuk 1 is het blijkbaar al weer even geleden, voordat het opgeschreven werd. Hoewel het Hebreeuws werd gebruikt, werd het in de 3^e persoon opgetekend. Vanaf Dan.2:4^b tot en met hoofdstuk 6 is de taal Aramees, en is eveneens de 3^e persoon toegepast. In hoofdstuk 1 tot en met hoofdstuk 6 wordt vooral profetische geschiedenis beschreven. Er komen wel dromen en een vrijwel onverklaarbaar schrift op de muur in voor, maar geen dromen en visioenen van Daniël zelf. De profetieën die erin voorkomen, gaan niet specifiek over de situatie van de gelovige Israëlieten, maar over de politieke en algemene wereldgeschiedenis.

Na het 1^e vers in hoofdstuk 7 vindt er een overgang plaats. Toen Daniël een eigen openbaring kreeg en beschreef, ging hij (vrijwel) onmiddellijk over naar de 1^e persoon (= ik-vorm). Aan het eind van dit hoofdstuk blijkt het voor een deel over de gelovige Joden te gaan. Vanaf het begin in hoofdstuk 8 schreef de profeet in het Hebreeuws, en handhaafde hij de 1^e persoon. Deze meest intieme vorm was voor zijn geloofsgenoten bedoeld. In die vorm heeft hij de meeste profetieën in dit bijbelboek opgeschreven.

Alleen de mensen die gelovig de Hebreeuwse taal onderhielden, kregen toegang tot de meest duidelijke en specifieke openbaringen over Gods volk. Dit vormt een deel van de verzegeling waar Daniël zelf over heeft geschreven (Dan.12:9).⁴⁰ Naar het einde van het boek toe kwamen steeds duidelijker onthullingen naar voren over de gebeurtenissen die voor de vrome Joden van grote betekenis zouden zijn. Om dezelfde reden dat de Messias Jezus uitsluitend voor zijn dienaren in gelijkenissen sprak, gaf de profeet in het Hebreeuws de profetieën door, die hij van de Here voor de gelovige mensen had gekregen. De Zoon van God sprak namelijk door middel van zinnebeeldige verhalen om het geheim van zijn koninkrijk bekend te maken aan zijn oprechte volgelingen, die er echt interesse in hadden en hebben. Dat zijn mensen die er wat voor over hebben. De prachtige boodschap die Jezus Christus bracht in de vorm van

⁴⁰ Met *de verzegeling* van profetieën wordt het tijdelijk voor iedereen verborgen houden van Gods boodschap bedoeld, of/en het afschermen van zo'n bericht voor mensen die er niet serieus naar willen luisteren.

gelijkenissen, was en is echter niet bedoeld voor de oppervlakkige meelopers (Mat.13:10-17, 13:34,35).

Zo komen we voor het bijbelboek Daniël tot de volgende indeling:

1. Hoofdstuk 1 tot en met 6 is het historische gedeelte met dromen van Nebukadnezar II.
2. Hoofdstuk 7 tot en met 12 is het profetische gedeelte met openbaringen van Daniël zelf.

De profetieën die vooral voor Gods dienaren waren bestemd, vormen een apart onderdeel. Eerst zien we een groot globaal perspectief van wereldrijken en dynastieën. Daarna worden de openbaringen steeds specifiek. Daarbij komen iedere keer de toekomstige gebeurtenissen van de gelovige mensen scherper in beeld.

In het 2^e hoofdstuk van dit boek voorspelde Daniël de ondergang van het Babylonische rijk. Nebukadnezar II (604 – 562) kreeg een droom die de profeet moest uitleggen. De koning zag een beeld. Het hoofd van dat beeld was van *goud*, de borst en armen van *zilver*, de buik en lendenen van *koper* (of *brons*), de benen van *ijzer*, en de voeten van *ijzer en klei*.

Daarmee werden de volgende koningshuizen of dynastieën aangeduid:

1. Goud: Het Babylonische rijk onder de dynastie van Nebukadnezar II (604 – 538).
2. Zilver: Het Perzisch-Medische rijk onder de dynastie van Kores II (559/538 – 522).
3. Koper: Het Perzisch-Medische rijk met de dynastie van Darius I (521 – 330/332).⁴¹
4. IJzer: Het Griekse rijk van koning Alexander de Grote (336/332 – 323).
5. IJzer en klei: Het Syrische rijk onder de dynastie van Seleukus I (312/198 – ±90 v.Chr.).

Het grote Griekse rijk dat van ijzer was, werd later in 4 stukken gedeeld. Daarna had het iets van de oorspronkelijke kracht van ijzer, maar ook de zwakte van klei. Het was verdeeld. Door huwelijken wilde men de samenhang ervan bevorderen (Dan.2:43).

Het omvangrijkste deel van het oorspronkelijk grote Griekse rijk van koning Alexander de Grote was het Syrische rijk. Dit rijk was cultureel geen eenheid. Daarom wilde koning Antiochus IV (175 – 164), dat er één godsdienst zou komen; een soort staatsgodsdienst. Het volk van de Here kon daar natuurlijk niet aan meedoen. Om de afwijzing van die ene staatscultus werden de gelovige Joden door de Syrische koning zwaar vervolgd.

Vanaf hoofdstuk 7 van dit bijbelboek wordt deze geschiedenis uit het 2e hoofdstuk iedere keer opnieuw verteld (Dan.7, 8, 9, 11 en 12). Dit is geen pure herhaling. Steeds worden de accenten weer anders gelegd. Steeds duidelijker komt de Kerkgeschiedenis aan de orde. Elke keer wordt vooral de vervolging van de gelovige Joden door koning Antiochus IV concreter voorspeld.

De 4 levende wezens uit het 7^e hoofdstuk van Daniël gaan dus over dezelfde periode als het beeld van koning Nebukadnezar II uit hoofdstuk 2. De toekomstige gebeurtenissen die Gods dienaren in die tijd zouden meemaken, komen alleen duidelijker naar voren. De LEEUW is het Babylonische rijk. Dan volgt het rijk van de BEER. Omdat het hier vooral over koninkrijken gaat tijdens de regering van een bepaalde koning (Dan.7:11,12), wordt het rijk van de Meden en Perzen als een twee-eenheid samengenomen in die ene beer. Die beer at 3 ribben. Drie rijken vernietigde hij. Dan volgt de snelle LUIPAARD. Heel vlot veroverde Alexander de Grote (336/332 – 323), de koning van de Grieken, het rijk van de Perzen. De 4 koppen die dit levende wezen heeft, duiden op 4 generaals. Deze generaals verdeelden later het rijk van

⁴¹ In de Hebreeuwse en Aramese taal van het Oude Testament en in de Griekse taal van het Nieuwe Testament betekenen de woorden *koningschap* en *koninkrijk* hetzelfde. Die talen hadden voor beide begrippen maar één woord. Koningen van de heidense volken uit die tijd zagen hun (konink)rijk als hun bezit. Het gaat ook bij de visioenen van Daniël vooral over koningen en koningshuizen, en hun (konink)rijken waren daaraan onderschikt! De mensen waren er voor de koning, en niet andersom. God wilde en wil echter, dat een koning zijn volk dient.

koning Alexander III onder elkaar. Ze namen elk een stuk. Eén van die 4 rijken is het 4e levende wezen. Het is een MONSTER. Het heeft 10 horens. Die 10 horens waren 10 (potentiële) koningen. Antiochus IV schoof na dood van de 7e koning 3 rechtmatige opvolgers aan de kant, en werd zelf koning van het Syrische rijk. Hij heeft het volk Israël in de laatste 3½ jaar van zijn regering bloedig onderdrukt. De eredienst van God probeerde hij uit te roeien.

In het 8^e hoofdstuk van het boek Daniël zien we een RAM en een BOK. De ram draagt 2 horens. Hij stelt het rijk van de Meden en Perzen voor. Deze ram wordt door de bok omvergelopen. Die bok heeft 1 hoorn. Met die hoorn wordt koning Alexander de Grote bedoeld. Deze hoorn wordt afgebroken. Er komen daar 4 voor in de plaats. Vier generaals namen het grote rijk van de gestorven Griekse koning over.

In de volgende hoofdstukken (9-12) kunnen we ontdekken, dat de komende gebeurtenissen ieder keer opnieuw werden voorspeld. Hierin mogen we de grote eenheid van dit bijbelboek zien.

STRUCTUUR VAN DE OPENBARINGEN VAN DANIËL

Daniël 2	Daniël 7	Daniël 8	Daniël 9, 11,12	
Beeld	4 levende wezens	2 dieren	70 (jaar)weken	Koningschappen of Koninkrijken
1. Hoofd van goud	Leeuw		62 x 7 = 434 ⁴² 7 x 7 = 49	Babel met Nebukadnezar II (604 – 538) voor Christus (49 jaren ballingschap)
2. Borst en armen van zilver	Beer die 3 ribben eet	Ram	62 x 7 = 434 Dan.11:1-4	Perzië met Kores II (559/538 – 522) Medië, Lydië en Babel overwonnen.
3. Buik en lendenen van koper				Perzië met Darius I (521 – 330/332)
4. Benen van ijzer	Luipaard eindigt met 4 koppen	Bok met 1 hoorn eindigt met 4 horens		Griekenland met Alexander (336/332 – 323) Eindigt met de 4 generaals: 1. Kassander met Macedonië 2. Lysimachus met Tracië 3. Seleukus I (312 – 281) met Syrië 4. Ptolemeüs I (323 – 285) met Egypte
5. Voeten met (10) tenen van ijzer en klei	Monster met 10 horens	Bok met de 4 horens en	62 x 7 = 434 Dan.11:5-20	Syrische rijk met de 10 koningen: 1. Seleukus I (312 – 281) 2. Antiochus I (281 – 261) 3. Antiochus II (261 – 246) 4. Seleukus II (246 – 226) 5. Seleukus III (226 – 223) 6. Antiochus III (223 – 187) 7. Seleukus IV (187 – 175)
		de	62 x 7 = 434 Dan.11:21-23	8 - 10. Drie rechtmatige troonopvolgers die door Antiochus IV (175 – 164) aan de kant worden geschoven.
		5 ^e hoorn	1 x 7 = 7, waarvan 3½ jaar Dan.11:24-30	De gelovige Joden worden door koning Antiochus IV onderdrukt en vervolgd.
			1 x 7 = 7, waarvan 3½ jaar Dan.11:31-45 Dan.12:1-3, 7, 10-12	De gelovige Joden worden door koning Antiochus IV zeer zwaar onderdrukt en vervolgd. Het dagelijkse offer wordt stopgezet. De tempel wordt ontwijd. Voor Zeus worden in de tempel offers gebracht.
6. Steen	Christus' hemelvaart en eeuwige koningschap			Binnen het Romeinse rijk wordt de Here Jezus geboren. Hij wordt na zijn hemelvaart de eeuwige koning. Zijn rijk groeit, en van de andere rijken blijft niets over.

⁴² De 434 jaren duren van 605 – 171, de 49 jaren van 586 – 537, en de 7 jaren van 171 – 164 voor Christus.

3. HET BIJBELBOEK DANIËL.

1. Gods werk in de wereld.

1. Daniël kwam aan het Babylonische hof.

Hoofdstuk 1

1 In het 3^e jaar van de regering van Jojakim, de koning van Juda, is Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Jeruzalem gekomen. Hij belegerde haar.

2 De Heer gaf Jojakim, de koning van Juda, in zijn macht, en een deel van de voorwerpen van het huis van God. Hij liet ze komen naar het land Sinear; naar het huis van zijn god. De voorwerpen heeft hij in de schatkamer van zijn god laten komen.

3 De koning zei tegen Aspenaz, de voornaamste van zijn eunuchen, dat hij uit de zonen van Israël en uit het koninklijk geslacht en uit de edelen moest laten komen,

4 jongens waarin geen enkel gebrek is, knap van uiterlijk, onderwezen in alle wijsheid, die kennis hebben van kundigheid, die begrip hebben van wetenschap, waarin de kracht is om in dienst te staan in het paleis van de koning; om hen te onderwijzen in het schrift en de taal van de Chaldeeën.

5 De koning stelde voor hen een dagelijks menu vast van de koninklijke gerechten en van de wijn van zijn feestmaaltijden om hen in 3 jaren op te voeden. Na verloop daarvan zouden zij in dienst van de koning staan.

6 Onder hen waren uit de zonen van Juda: Daniël, Chananja, Misaël en Azarja.

7 De vorst van de eunuchen stelde voor hen andere namen op. Daniël noemde hij Beltsazar, Chananja Sadrach, Misaël Mesach en Azarja Abed-Nego.

8 Daniël nam zich in zijn hart voor, dat hij zich niet zou bezoedelen met de gerechten van de koning en met de wijn van zijn feestmaaltijden. Hij verzocht de vorst van de eunuchen, dat hij zich niet zou hoeven bezoedelen.

9 God gaf Daniël goedgunstigheid en medelijden van de vorst van de eunuchen.

10 De vorst van de eunuchen zei tegen Daniël: “Ik ben bevreesd voor mijn heer, de koning, die jullie eten en jullie drinken heeft vastgesteld, want waarom zou hij zien, dat jullie gezichten minder zijn dan die van de andere jongens die van jullie leeftijd zijn, en zouden jullie mijn hoofd in gevaar brengen bij de koning?”

11 Daniël zei tegen de ober, die de vorst van de eunuchen had aangesteld voor Daniël, Chananja, Misaël en Azarja:

12 “Stel toch uw dienaren 10 dagen de proef! Ze moeten aan ons plantaardig eten geven, en dat willen wij eten, en water willen wij drinken,

13 en door u zal ons uiterlijk en het uiterlijk van de jongens, de eters van de gerechten van de koning, worden gezien. Doe dan met uw dienaren overeenkomstig wat u zult zien!”

14 Hij luisterde naar hen omtrent deze zaak. Hij stelde hen 10 dagen op de proef,

15 en na verloop van 10 dagen werd hun uiterlijk beter en meer doorvoed beschouwd dan het uiterlijk van al de andere jongens, de eters van de gerechten van de koning.

16 De ober nam hun gerechten en de wijn van hun feestmaaltijden weg, en gaf aan hen plantaardig eten,

17 en deze 4 jongens, aan hen gaf God kennis en verstand van allerlei geschriften en wijsheid, en Daniël had begrip van allerlei visioenen en dromen,

18 en voor het verloop van de dagen waarvan de koning had gezegd hen te laten komen, liet de vorst van de eunuchen hen bij Nebukadnezar komen.

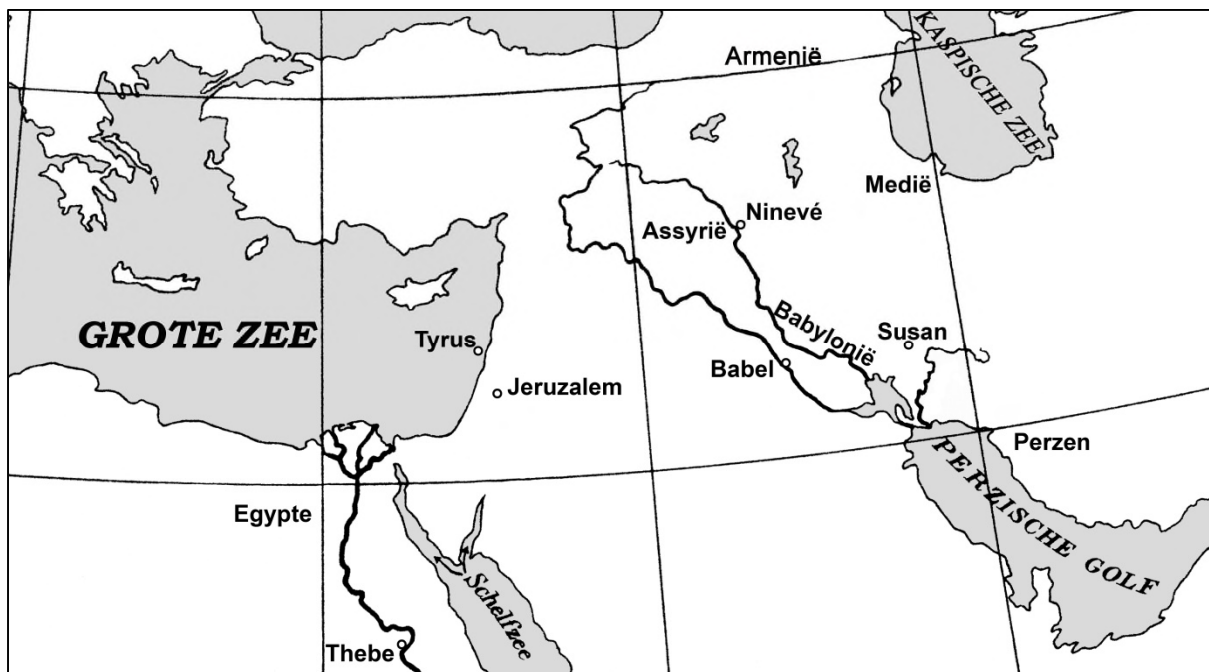
19 De koning sprak met hen, en van hen allen werd niemand gevonden zoals Daniël, Chananja, Misaël en Azarja. Zij stonden in dienst van de koning,

20 en bij elke zaak van wijsheid en begrip waarover de koning hen heeft ondervraagd, vond hij hen uitsteken boven al de magiërs en de astrologen die in zijn hele koninkrijk waren.

21 Daniël bleef tot het 1^e jaar van koning Kores.

1 In het 3^e jaar van (of voor) de regering (of het koningschap) van Jojakim, de koning van Juda, is Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Jeruzalem gekomen. Hij belegerde [tegen/vlakbij/op] haar (= Jeruzalem).

Kroonprins Nebukadnezar begon in 605 voor Christus met de belegering van Jeruzalem. Daniël beschreef dit vanuit het verleden, vanuit de tijd dat Nebukadnezar II (604 – 562) koning was, en hij noemde hem daarom koning (2Kon.24:1).

2 De Heer gaf Jojakim, de koning van Juda, in zijn hand (= zijn macht), en [vanuit] een deel van de voorwerpen (of de vaten) van het huis van [de] God. Hij liet ze komen (of bracht ze) (naar) het land Sinear; (naar) het huis van zijn god. De voorwerpen (of de vaten) heeft hij in het schathuis (of het voorraadhuis) (= de schatkamer) van zijn god laten komen (of gebracht).

De Judese koning Jojakim (608 – 597) werd geboeid. Nebukadnezar wilde hem meenemen naar Babel (2Kron.36:6,7).⁴³ Waarschijnlijk is hij van gedachten veranderd, want kort daarna bleek Jojakim weer in Jeruzalem te zijn. Misschien heeft hij zich vrij weten te kopen met een deel van de tempelschat.

Een deel van de tempelschat werd door Nebukadnezar meegenomen. Ook nam hij Judese prinses mee. Daarbij waren Daniël en zijn kameraden. Plotseling overleed de Babylonische koning Nabopolassar (625 – 605). De kroonprins haastte zich naar Babel om de vacante troon op te eisen.

Met *het land Sinear* werd Babylonië aangeduid (Gen.10:10, Jes.11:11).

3 De koning zei tegen (of naar) Aspenaz, de voornaamste (of de bevelhebber) van zijn eunuchen (of zijn hovelingen), dat hij (van)uit de zonen van Israël en (van)uit het koninklijk geslacht (of zaad) en (van)uit de edelen moest (of zou) laten komen (of brengen),

4 jongens waarin geen enkel gebrek is, goed (= knap) van(uit) aanblik (= uiterlijk), onderwezen in alle wijsheid (of alle kundigheid), (die) kennis hebben van kundigheid, (die) begrip hebben van wetenschap (of van kennis), waarin de kracht (of de macht) is om (in dienst) te staan in het paleis (of in de tempel) van de koning; om hen te onderwijzen van (= in) het (ge)schrift (of de boekrol(len)) en de taal (of de tong) van de Chaldeeën.

Aspenaz moest uit de Joodse ballingen van koninklijke bloede mooie en intelligente jongens zonder lichaamsgebrek uitkiezen. Deze jongens moesten goed zijn opgeleid, zodat ze via een studie in Babel geschikt gemaakt konden worden om dienst te doen in het paleis van de koning. Ze zouden dan les krijgen in de Chaldeeuwse taal en cultuur.

Bij de Perzen bestond de gewoonte om geschikte jongens van 14 jaar eerst 3 jaren op te leiden, zodat ze op hun 17^e jaar in dienst konden treden bij de koning. Of Daniël en zijn kameraden precies zo oud waren, weten we niet, maar het verschil zal in elk geval niet groot geweest zijn.

In die periode van 3 jaren zouden de uitgekozen jongens eten en drinken krijgen van de koninklijke tafel.

5 De koning stelde (of bestemde) voor hen een dagelijks(e) zaak (of woord) (= menu) vast van(uit) de koninklijke gerechten en van(uit) de wijn van zijn feestmaaltijden (of zijn drinkgelagen) om hen (in) 3 jaren groot(s) te maken (of te laten groeien) (= op te voeden). Vanuit het einde van hen (= Na verloop daarvan) zouden zij (in dienst) van (of voor) [het gezicht van] de koning staan.

6 Onder (of Met/In) hen waren (van)uit de zonen van Juda: Daniël, Chananja, Misaël en Azarja.

Aspenaz koos Daniël (= Mijn rechter is God) en zijn 3 kameraden uit: Chananja (= Genadig is Jahweh), Misaël (= Wie is, wat God is/Wie is als God) en Azarja (= Geholpen heeft Jahweh). Ze werden *zonen van Juda* genoemd. Dat betekent, dat er ook van de andere stammen van Israël mensen waren weggevoerd. Er waren in het Judese gebied nog afstammelingen van Benjamin, Simeon en Levi.⁴⁴

7 De vorst van de eunuchen (of de hovelingen) stelde (of maakte) voor hen (andere)

⁴³ Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

⁴⁴ De mensen uit de stam Levi deden dienst in de tempel.

namen (op). Voor Daniël stelde (of maakte) hij Beltsazar (op) (= Daniël noemde hij Beltsazar), [voor] Chananja Sadrach, [voor] Misaël Mesach en [voor] Azarja Abed-Nego.

Aspenaz gaf aan de 4 jongens andere namen. Daniël noemde hij Beltsazar (= Bel of Baäl, bescherm de gijzelaar van de koning).⁴⁵ Hij werd vernoemd naar de afgod Bel, de belangrijkste god van de Babyloniërs (Dan.4:8). Chananja kreeg de naam Sadrach (= Bevel van Aku).⁴⁶ Misaël werd Mesach (= Gast van de koning) genoemd. Azarja gaf hij de naam Abed-Nego (= Dienaar van Nego of Nebo).⁴⁷ Door die heidense namen moesten ze vervreemd raken van hun Joodse achtergrond.

8 Daniël stelde voor (of om(trent)/over/op) (= in) zijn hart (vast) (= Daniël nam zich in zijn hart voor), dat hij zich niet zou bezoedelen (of besmeuren) met de gerechten van de koning en met de wijn van zijn feestmaaltijden (of zijn drinkgelagen). Hij verzocht (of verlangde van) [vanuit] de vorst van de eunuchen (of de hovelingen), dat hij zich niet zou (hoeven) bezoedelen (of besmeuren).

Daniël en waarschijnlijk ook zijn 3 kameraden wilden trouw blijven aan God en aan de voedselvoorschriften die de Here via Mozes heeft gegeven.⁴⁸ Over andere Joodse jongens die trouw wilden blijven aan Gods voorschriften, lezen we helaas niets.

9 [De] God gaf Daniël [van (of voor)] goedgunstigheid en [van (of voor)] medelijden (of barmhartigheden) van (of voor) [het gezicht van] de vorst van de eunuchen (of de hovelingen).

10 De vorst van de eunuchen (of de hovelingen) zei tegen (of naar/voor) Daniël: “Ik ben bevreesd (voor) (mijn) heer, de koning, die jullie eten en jullie drinken heeft vastgesteld (of bestemd), want (of die/dat) waarom zou (of zal) hij zien, (dat) jullie gezichten verdrietiger (of norser) (= minder) zijn dan die van de (andere) jongens die als (= van) jullie leeftijd zijn, en zouden (of zullen) jullie mijn hoofd in gevaar brengen (of schuldig maken) voor (= bij) de koning?”

God zegende Daniël, want Aspenaz wilde wel naar hem luisteren, maar hij had één bezwaar. Als Daniël en zijn 3 kameraden er na 3 jaren minder uit zouden zien dan de anderen, en de koning zou er achter komen, wat Aspenaz had gedaan, dan kon hij zijn eventuele toestemming aan Daniël wel eens met zijn eigen leven moeten betalen.

11 Daniël zei tegen (of naar) de ober (of de kamerheer/lakei), die de vorst van de eunuchen (of de hovelingen) had aangesteld (of bestemd) voor (of over) Daniël, Chananja, Misaël en Azarja:

12 “Stel toch (jo)uw ⁴⁹ dienaren 10 dagen de proef! Ze moeten (of zullen) (aan) ons van(uit) het gezaaide (= ons plantaardig eten) geven, en (dat/dan) willen wij eten, en water willen wij drinken,

⁴⁵ Het moet hoogstwaarschijnlijk geschreven worden als Bel-lit-sjar-oessoer (= Bel of Baäl, bescherm de gijzelaar van de koning).

⁴⁶ Aku was een maangod.

⁴⁷ Nebo was de naam van de 2e god van de Babyloniërs (Jes.46:1). Het was de god van de wijsheid.

⁴⁸ Sommige uitleggers geven aan, dat het bezwaar niet ging over de voedselvoorschriften van Mozes, maar over de wijding van het koninklijk voedsel aan de afgoden. Zo zouden de jongens deel krijgen aan de afgoden. Het één hoeft het andere niet uit te sluiten. In elk geval was wijn bij gepaste hoeveelheden voor de Joden niet verboden. Zowel bezwaren tegen het overtreden van de wetsvoorschriften van Mozes, als de wijding van het voedsel aan de afgoden zullen een rol hebben gespeeld.

⁴⁹ De beleefdheidsvormen *U*, *u* en *uw* kent men in het Hebreeuws niet. In die taal zijn *U* en *Jij/Jou*, of *u* en *jij/jou*, en *uw* en *jouw* hetzelfde. Bij een vertaling naar het Nederlands moet dan een keuze worden gemaakt. Dit betekent bijvoorbeeld, dat in de Hebreeuwse taal zowel God, als een gewoon mens met *Jij/jij* wordt aangespro-

13 en voor (jo)uw gezicht (= door (jo)u) zal (of moet) onze aanblik (= ons uiterlijk) en de aanblik (= en het uiterlijk) van de jongens, de eters van de gerechten van de koning, worden gezien. Doe (of Maak) (dan) met (of bij) (jo)uw dienaren, overeenkomstig (of (zo)als) wat (of dat/die) u (of jij) zult zien!”

Aangemoedigd door het sympathieke antwoord van Aspenaz vroeg Daniël aan de ober die voor hem en zijn 3 kameraden het eten moest verzorgen, of hij het met hen 10 dagen wilde proberen.

14 Hij luisterde naar hen omtrent deze zaak. Hij stelde hen 10 dagen op de proef,

15 en vanuit het einde (= en na verloop) van 10 dagen werd hun aanblik (= hun uiterlijk) beter en meer doorvoed (of en vetter) [van vlees] gezien (= beschouwd) dan (het uiterlijk van) al de (andere) jongens, de eters van de gerechten van de koning.

De ober nam eerst 10 dagen de koninklijke gerechten, waar hoogstwaarschijnlijk veel onrein vlees bij was, weg. In plaats daarvan gaf hij hun water en groente.⁵⁰

Gods wet gehoorzamen gaf en geeft zegen. Daardoor mochten Daniël en zijn kameraden groente blijven eten.

16 De ober (of De kamerheer/lakei) nam (of droeg) hun gerechten en de wijn van hun feestmaaltijden (of hun drinkgelagen) (weg), en gaf aan hen het gezaaide (= hen plantaardig eten),

17 en deze 4 jongens, aan hen gaf (de) God kennis en verstand in (= van) (of en inzicht in) al(lerlei) (ge)schrift(en) (of boekrol(len)) en wijsheid, en Daniël had begrip in (= van) al(lerlei) visioen(en) en dromen,

18 en omtrent (of naar/voor(bij)) [vanuit] het einde (= het verloop) van de dagen waarvan de koning had gezegd (om) hen te laten komen (of te brengen), liet de vorst van de eunuchen (of de hovelingen) hen naar (of voor) (= bij) [het gezicht van] Nebukadnezar komen.

Niet alleen lichamelijk, maar ook in intellectueel opzicht blonken Daniël en zijn kameraden uit boven de medestudenten. Ze hadden de beste studieresultaten. Ze hadden verstand van verschillende studierichtingen die er toen waren. Bovendien gaf God aan Daniël de gave om dromen te begrijpen.

19 De koning sprak met hen, en van(uit) hen allen werd niemand (of niet) gevonden (zo)als Daniël, Chananja, Misaël en Azarja. Zij stonden (in dienst) van (of voor) [het gezicht van] de koning,

20 en (bij) elke zaak (of elk woord) van wijsheid en ⁵¹ begrip (of inzicht) waarover de koning [vanuit] hen heeft ondervraagd (of onderzocht), vond hij hen 10 handen (= hen uitsteken) boven (of over) al de magiërs (en) de astrologen die in zijn hele koninkrijk (of hele koningschap) waren.

Koning Nebukadnezar II (604 – 562) merkte al gauw, dat Daniël en zijn 3 kameraden ver bo-

ken. Voor bijvoorbeeld de Here of een koning vervangt men dan tijdens het vertalen naar het Nederlands het Hebreeuwse woord voor *Jij* door het Nederlandse woord *U*.

⁵⁰ De voedselwetten van Mozes waren zonder dat de Joden dat zelf wisten, in de eerste plaats voorgeschreven om de mensen gezond te laten eten. Zo was vroeger bijvoorbeeld vet een lekkernij, maar juist dat moesten ze aan God geven door het te verbranden (Ex.29:13, Lev.3). Doordat de meeste Israëlieten zich aan deze wetten hielden, werden ze ook veel ouder dan de mensen van de volken rondom hen. Dat verlengen van de leeftijd daardoor wordt ook als een zegen van God genoemd (Deut.6:1,2).

Zie hiervoor eveneens Hobrinc B., *Moderne Wetenschap in de Bijbel*, 6^e druk, Hoornaar, 2005.

⁵¹ Het woordje *en* is afkomstig uit de enige Dode Zeerol over dit bijbelgedeelte, (de Vulgaat,) en de Griekse handschriften.

ven de andere jongens uitstaken. Hij vond ze zelfs veel kundiger dan alle geleerden in zijn rijk!

Die geleerden beoefenden meestal meerdere wetenschappen. De wetenschap van die tijd was verbonden met occulte zaken. Zo bestond toen niet het duidelijke onderscheid tussen astronomie en astrologie.

21 Daniël bleef (of was) tot het 1^e jaar van (de) koning Kores.

Daniël bleef werkzaam aan het hof tot het 1^e jaar van koning Kores II (559/538 – 529). Dat 1^e jaar was volgens de beleving van de Israëlieten niet het 1^e regeringsjaar als koning van de Perzen en Meden (559). Toen was hij nog geen koning over de Joden.

Met het 1^e jaar van Kores II werd voor de Joden in Jeruzalem bedoeld het 1^e jaar dat deze koning zeggenschap had over Babel (**538**) (2Kron.36:22, Ezra 1:1, 6:3). Het is het jaar waarin hij aan de Israëlieten toestemming gaf om terug te keren naar hun land.

Dit wil niet zeggen, dat Daniël toen naar zijn geboorteland ging. Eerst was hij nog in dienst van onderkoning Darius de Meder (550/538 – 536) (Dan.6). **Voor de Joden in Babel** was het 1^e jaar van koning Kores II (559/538 – 529) het jaar dat hij daadwerkelijk het bestuur van Darius de Meder overnam (**536**). Dit vers wil aangeven, dat de profeet Daniël tot en met die tijd aan het hof verbleef. Daarna kreeg hij in het 3^e jaar van Kores II (534-533) nog een openbaring van God (Dan.10:1).

2. Gods wereldplan werd ontsloten.

Hoofdstuk 2

1 In het 2^e jaar van de regering van Nebukadnezar heeft Nebukadnezar dromen gedroomd. Zijn geest werd verontrust, en met zijn slaap was het gebeurd.

2 De koning beval om de magiërs, de astrologen, de tovenaars en de Chaldeeën te roepen, om voor de koning zijn dromen te vertellen. Zij kwamen. Zij stonden voor de koning.

3 De koning zei tegen hen: “Ik heb een droom gedroomd, en mijn geest wordt voortgedreven om de droom te weten.”

4 De Chaldeeën spraken tegen de koning: “Koning, leef in eeuwigheid! Zeg tegen uw dienaren de droom, en wij zullen de uitleg duidelijk maken.”

5 De koning heeft geantwoord, en zei tegen de Chaldeeën: “De zaak staat voor mij vast. Als jullie mij de droom en de uitleg ervan niet laten weten, zullen jullie in stukken worden gehakt, en jullie huizen zullen tot een mesthoop worden gemaakt.”

6 “Als jullie de droom en de uitleg ervan duidelijk maken, zullen jullie geschenken, een beloning en grote eer van mij ontvangen. Daarom, maak voor mij de droom en de uitleg ervan duidelijk!”

7 Zij hebben voor de 2e keer geantwoord, en zeiden: “De koning moet de droom aan zijn dienaren vertellen, dan zullen wij de uitleg ervan duidelijk maken.”

8 De koning heeft geantwoord, en zei: “Ik weet zeker, dat jullie tijd willen winnen, omdat jullie hebben ingezien, dat de zaak voor mij vaststaat,

9 dat er maar één bevel voor jullie is, als jullie mij de droom niet laten weten. Jullie zijn samen overeengekomen om een leugenachtige en verderfelijke zaak voor mij te zeggen, totdat de tijd zal zijn veranderd. Daarom, vertelt aan mij de droom, en ik zal weten, dat jullie mij de uitleg ervan duidelijk zullen maken!”

10 De Chaldeeën hebben tegenover de koning geantwoord, en zeiden: “Er is geen sterfeling op de aarde die de zaak van de koning duidelijk zal kunnen maken. Daarom is er geen koning, machthebber en heerser, die een zaak als deze van enige magiër, astroloog of Chaldeeër gevraagd heeft.”

11 “De zaak die de koning vraagt, is buitengewoon. Er is geen ander, die het voor de koning duidelijk zal maken, behalve de goden, van wie hun verblijf niet is bij het vlees.”

12 Om dit alles is de koning woedend en erg verbolgen geworden. Hij heeft bevolen om al de wijzen van Babel om te brengen.

13 Het bevel is uitgevaardigd, en de wijzen zouden worden gedood. Ze hebben ook Daniel en zijn kameraden gezocht om te worden gedood.

14 Toen heeft Daniël zich met overleg en voorzichtigheid tot Arioch gewend, de machthebber van de koninklijke lijfwacht, die was uitgetrokken om de wijzen van Babel te vermoorden.

15 Hij heeft het woord genomen, en zei tegen Arioch, de koninklijke heerser: “Waarom is het bevel zo dringend voor de koning?” Toen heeft Arioch aan Daniël de zaak laten weten.

16 Daniël is naar binnen gegaan, en hij heeft de koning verzocht, of hij aan hem bepaalde tijd wilde geven om de uitleg voor de koning duidelijk te maken.

17 Toen is Daniël naar zijn huis vertrokken, en hij heeft aan Chananja, Misaël en Azarja, zijn kameraden, de zaak laten weten,

18 om barmhartigheden af te smeken van de God van de hemel over dit geheim, zodat Daniël en zijn kameraden met de overige wijzen van Babel niet zouden omkomen.

19 Toen werd aan Daniël in een waarneming van de nacht het geheim geopenbaard. Toen heeft Daniël de God van de hemel gezegd.

20 Daniël heeft het woord genomen, en zei: “De naam van God is er om te worden gezegd van eeuwigheid tot eeuwigheid, want de wijsheid en de kracht zijn van Hem!”

21 “Hij verandert de tijden en de seizoenen. Hij zet koningen af, en stelt koningen aan, Hij geeft de wijsheid aan wijzen en de wetenschap aan hen die weten met begrip.”

22 “Hij openbaart de diepe en de geheime dingen, Hij heeft geweten wat in het donker is, en het licht is bij Hem begonnen.”

23 “U, God van mijn voorvaders, dank en loof ik, omdat U aan mij de wijsheid en de macht gegeven hebt, en mij nu hebt laten weten, wat wij van U gesmeekt hebben, want U hebt ons de zaak van de koning laten weten.”

24 Daarom is Daniël naar Arioch gegaan, die de koning had aangesteld om de wijzen van Babel om te brengen. Hij is weggaan, en hij heeft dit tegen hem gezegd: “Breng de wijzen van Babel niet om. Breng mij bij de koning! De uitleg zal ik voor de koning duidelijk maken.”

25 Toen heeft Arioch Daniël met haast bij de koning gebracht, en hij heeft dit tegen hem gezegd: “Ik heb een kerel gevonden van de zonen van de ballingen van Juda, die de uitleg voor de koning kan laten weten.”

26 De koning heeft geantwoord, en zei tegen Daniël, van wie zijn naam Beltsazar was: “Ben jij in staat om mij de droom die ik gezien heb, en de uitleg ervan te laten weten?”

27 Daniël heeft voor de koning geantwoord, en zei: “Het geheim dat de koning vraagt, kunnen wijzen, astrologen, magiërs en waarzeggers voor de koning niet duidelijk maken.”

28 “Er is echter een God in de hemel, die geheimen openbaart. Hij heeft voor koning Nebukadnezar laten weten, wat in de latere dagen gebeuren zal. Uw droom en de waarnemingen in uw hoofd op uw bed, zijn deze:”

29 “U, koning, bij u zijn op uw bed uw gedachten opgekomen, over wat er hierna gebeuren zal. Hij die de geheimen openbaart, heeft u laten weten, wat er gebeuren zal.”

30 “Ik, niet door wijsheid die er in mij is boven alle levenden, is aan mij dit geheim geopenbaard, maar zodat men de uitleg voor de koning zal laten weten, en u de gedachten van uw hart zal weten.”

31 “U, koning, u keek toe, en zie, een groot beeld. Het beeld was lang, en zijn glans was buitengewoon. Het stond voor u, en zijn uiterlijk was schrikwekkend.”

32 “Hij, het beeld, zijn hoofd was van goed goud. Zijn borst en zijn armen waren van zilver, zijn buik en zijn dijnen van koper,

33 zijn benen van ijzer, zijn voeten voor een deel van ijzer en voor een deel van klei.”

34 “U keek toe, totdat een steen is losgeraakt niet door mensenhanden. Het heeft het beeld getroffen tegen zijn voeten van ijzer en van klei, en het heeft ze verbrijzeld.”

35 “Toen zijn het ijzer, de klei, het koper, het zilver en het goud tegelijk verbrijzeld. Zij zijn als kaf geworden van de zomerse dorsvloer. De wind heeft ze weggedragen. Geen spoor

is van hen gevonden. De steen die het beeld getroffen had, is een grote berg geworden, en het heeft de hele aarde gevuld.”

36 “Dit is de droom. De uitleg ervan zullen wij voor de koning vertellen:”

37 “Uzelf, koning, bent koning van de koningen, want de God van de hemel heeft aan u het koningschap, de macht, de sterkte en de eer gegeven.”

38 “Alles waar zonen van de sterveling wonen: de dieren van het veld en de vogels in de lucht, heeft Hij in uw hand gegeven. Hij heeft u heerser gemaakt over hen allemaal. Uzelf bent het: het gouden hoofd.”

39 “In uw plaats zal een ander koningschap opstaan, lager dan het uwe; en een 3^e koningschap, een andere van koper, dat heersen zal op de hele aarde.”

40 “Een 4^e koningschap zal sterk zijn als ijzer, want ijzer verbrijzelt en vermorzelt alles. Zoals het ijzer, dat die allen verplettert, zal het verbrijzelen, en zal het verpletteren.”

41 “Waarvan u de voeten en de tenen voor een deel van klei van een pottenbakker en voor een deel van ijzer hebt gezien, zal een verdeeld koningschap zijn. Van de stevigheid van het ijzer zal erin zijn, want u hebt het ijzer gemengd gezien met de modderige klei.”

42 “De tenen van de voeten waren voor een deel van ijzer en voor een deel van klei. Voor een deel zal het koningschap sterk zijn, en voor een deel zal het broos zijn.”

43 “Dat waarvan u het ijzer gemengd hebt gezien met de modderige klei: zij zullen zich mengen door het nageslacht van de sterveling, en zie, ze zullen zich niet aan elkaar hechten, zoals ijzer zich niet mengt met klei.”

44 “In de dagen van die koningen zal de God van de hemel een koningschap laten oprichten, dat in eeuwigheid niet zal worden vernietigd. Het koninkrijk zal zichzelf niet aan een ander volk overlaten. Al die koninkrijken zal het verbrijzelen, en het zal er een einde aan maken. Het zal zelf bestaan in eeuwigheid,

45 want u hebt gezien, dat uit de berg een steen is losgeraakt niet door mensenhanden, en het heeft het ijzer, het koper, de klei, het zilver en het goud verbrijzeld. De grote God heeft aan de koning laten weten, wat hierna gebeuren zal. De droom is waar, en de uitleg ervan betrouwbaar.”

46 Toen heeft koning Nebukadnezar zich op zijn gezicht laten vallen, en hij heeft in aanbidding voor Daniël gebogen. Hij heeft bevolen om voor hem een graanoffer en reukwerk te offeren.

47 De koning heeft aan Daniël geantwoord, en zei: “Het is waar, dat jouw God een God van goden, en een Heer van koningen is, die geheimen openbaart, zodat jij dit geheim hebt kunnen openbaren.”

48 Toen heeft de koning van Daniël een grootheid gemaakt, en hij heeft aan hem veel grote giften gegeven. Hij heeft hem heerser gemaakt over het hele gewest Babel, en machthebber van alle gouverneurs over alle wijzen van Babel.

49 Daniël heeft aan de koning verzocht, en hij heeft Sadrach, Mesach en Abed-Nego over de administratie van het gewest Babel aangesteld. Daniël bleef in de poort van de koning.

Mensen uit de West-Europese cultuur hebben bij het woord *koninkrijk* een heel ander beeld, dan personen uit andere delen van de wereld. Dit geldt zeker voor andere culturen in andere gebieden en andere tijden. Door die verschillende kijk op de wereld is er vooral bij de uitleg van de dromen en visioenen uit het bijbelboek Daniël veel misgegaan. In West-Europa den-

ken we bij het woord *koninkrijk* aan een land met een koning. Zo'n land is meestal een eenheid, waarbij het volk min of meer een nationaal besef heeft, en iemand zich enigszins verbonden voelt met zijn volksgenoten. We vinden, dat het koninkrijk van het volk behoort te zijn, en dat een koning zich dienstbaar op moet stellen. We zien een koninkrijk niet als het bezit van een koning. Dat was echter in de tijd van de Bijbel wél het geval. Een koning beschouwde een land als zijn eigendom. Het Hebreeuwse en Aramese woord voor *koningschap* betekent daardoor ook *koninkrijk*.⁵² In die tijd dacht men, dat dit hetzelfde was. Daarom waarschuwde de Here ook, dat een koning in Israël, niet een koning mocht zijn, als de koningen van de andere volken! We zullen bij de uitleg van de dromen en visioenen van Daniël in het Tweestromenland dus eerder aan koningschappen, dan aan koninkrijken moeten denken!⁵³

1 In het 2e jaar van de regering van Nebukadnezar heeft Nebukadnezar dromen gedroomd. Zijn geest werd verontrust, en met zijn slaap was het gebeurd.

Het gaat hier over meer dan één droom. Die ene droom waar later over gesproken werd, kwam blijkbaar via meerdere dromen. Het ging dus in stappen. Van die dromen werd de koning zo onrustig, dat hij niet meer in slaap kon komen.

Daniël en zijn 3 kameraden hadden waarschijnlijk toen hun opleiding (bijna) afgesloten, want volgens vers 13 werden ze bij de groep van wijzen gerekend. Ze waren aan hun opleiding begonnen, toen Nebukadnezar II nog kroonprins was (605), en in zijn 2^e regeringsjaar (602) hadden ze waarschijnlijk hun opleiding (bijna) beëindigd. Daniël was toen ongeveer 17 jaar.⁵⁴

2 De koning zei (= beval) om [naar] de magiërs, [naar] de astrologen, [naar] de tovenaars en [naar] de Chaldeeën te roepen, om voor de koning zijn dromen te vertellen (of te verklaren). Zij kwamen. Zij stonden voor [het gezicht van] de koning.

Zodra de morgen was aangebroken, liet de koning allerlei geleerden bij zich komen. Schijnbaar werden er allerlei verschillende groepen van gestudeerde mensen opgeroepen: magiërs, astrologen, tovenaars en Chaldeeën. Veel geleerden beheersten meer studierichtingen. Sommigen waaronder ook Daniël en zijn kameraden waren zelfs thuis in allerlei studierichtingen van die tijd (Dan.1:17). Deze mensen werden in staat geacht om de dromen die de koning kreeg, te verklaren.

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat behoorde tot de regerende bovenlaag.⁵⁵ Hier was het ook nog een aparte klasse van priesters.⁵⁶

3 De koning zei tegen hen: “Ik heb een droom gedroomd, en mijn geest wordt voortgedreven (of aangezet) om de droom te weten (= begrijpen).”

4 De Chaldeeën spraken tegen de koning: [Aramees] “[De] koning, leef voor eeuwigheden (= in eeuwigheid)! Zeg tegen uw dienaren de droom, en wij zullen de uitleg duidelijk maken (of laten (in)zien/tonen).

⁵² Dit geldt trouwens ook bij het Grieks dat in het Nieuwe Testament werd gebruikt.

⁵³ Bij het vertalen van de Bijbel naar het Nederlands bestaat het gevaar, dat we te veel uitgaan van de blik of perceptie van onze cultuur en leefwereld. Zo is bijvoorbeeld het Hebreeuwse woord voor *dromedaris* vrijwel altijd ten onrechte vertaald met ons woord *kameel*. Taalkundig is dit wel juist, want het Hebreeuwse woord hiervan kan zowel *dromedaris* als *kameel* betekenen. Kamelen komen echter alleen voor in gebieden waar het ook vriest, zoals in Rusland. In Israël en Noord-Afrika komen echter geen kamelen voor! De vertaling *kameel* of *kamelen* moet in vrijwel alle gevallen worden vervangen door *dromedaris* of *dromedarissen*.

⁵⁴ Bij de Perzen bestond de gewoonte om geschikte jongens van 14 jaar eerst 3 jaren op te leiden, zodat ze op hun 17^e jaar in dienst konden treden bij de koning. Hoelang die opleiding in Babylonië duurde, is onzeker.

⁵⁵ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

⁵⁶ Zie Herodotus, Historiën, deel 1, 181.

Het blijkt, dat vooral van de kant van de Chaldeeën de oplossing van het vraagstuk werd verwacht, want over hen werd iedere keer gesproken. De Chaldeeën wilden, dat de koning de droom zou vertellen, dan zouden zij de uitleg wel geven. Dit was ook de gewoonte in die tijd.

Als we lezen, dat de Chaldeeën hun vraag stellen, gaat de tekst over in het Aramees. In hoofdstuk 8 gaat het weer verder in de Hebreeuwse taal. De Hebreeuwse gedeelten zijn waarschijnlijk meer bedoeld voor Daniëls volksgenoten, en het Aramese gedeelte is meer voor iedereen.⁵⁷

Het zinnetje *Koning, leef in eeuwigheid* was een normale koninklijke groet (Dan.3:9, 5:10, 6:7,22, Neh.2:3). Oorspronkelijk wenste men daarbij, dat de koning heel lang zou leven, en vooral dat zijn koningshuis op zijn minst voor eeuwen zou blijven bestaan.⁵⁸ Bij de koningen van Israël was die groet minder gebruikelijk (1Sam.10:24, 1Kon.1:31).

5 De koning heeft geantwoord (of gereageerd), en zei tegen de Chaldeeën: “De zaak (of Het woord) is vanuit mij verzekerd (of zeker/(uit)gegaan) (= De zaak staat voor mij vast). Als jullie mij de droom en zijn uitleg (= de uitleg ervan) niet laten weten, zullen jullie (in) stukken worden gehakt (of gemaakt), en jullie huizen zullen (tot/als) een mesthoop (of vuilnisbelt) worden gemaakt (of gesteld).”

De koning wilde, dat ze hem de droom vertelden. Dat betekent niet, zoals sommigen beweren, dat de koning de droom was vergeten. De koning was erg onrustig. Daarom nam hij de zaak hoog op. Uit vers 9 blijkt duidelijk, dat de koning zekerheid wilde hebben. Als één van de geleerden hem de juiste droom kon vertellen, dan had hij ook de garantie dat hij de goede uitleg zou krijgen.

De onrust van de koning was blijkbaar zo groot, dat hij meteen een keihard antwoord gaf. Als ze de droom en de uitlegging niet zouden (kunnen) geven, dan zouden ze in stukken worden gehakt, en hun huizen zouden in een mesthoop worden veranderd.

Iemand *in stukken hakken*, was iets dat toen wel vaker voorkwam (1Sam.15:33, 1Kron.20:3, Dan.3:29). Het was een vreselijke straf, waarbij iemands ledematen één voor één werden afgehakt. Iemands *huis tot een mesthoop maken*, betekende niet alleen, dat zijn huis werd afgebroken, maar er werd dan ook echt een hoop mest overheen gegooid (2Kon.10:27). Dat was in die tijd niet alleen iets verschrikkelijks, maar bovendien een grote schande.

De eis van de koning was vanuit zijn standpunt niet onredelijk, omdat de geleerden en Chaldeeën altijd beweerden, dat ze in contact met de godenwereld stonden. Dan zou het navertellen van de droom een peulenschil voor hen moeten zijn. In feite berustte hun wijsheid grotendeels op bedrog, en dat kwam nu boven water.

De koning beloofde echter ook geschenken en grote eerbewijzen, als ze de droom maar konden vertellen.

6 “Als jullie de droom en zijn uitleg (= de uitleg ervan) duidelijk maken (of laten (in)zien/tonen), zullen jullie geschenken, een beloning en grote eer (of iets erg kostbaars) van(uit)

⁵⁷ Juist de gedeelten die Daniël persoonlijk het meest raakten, zijn in het Hebreeuws geschreven. Te denken valt aan de wegvoering en de eerste jaren aan het vreemde hof van Nebukadnezar II (604 – 562) in het 1^e hoofdstuk. De hoofdstukken 8 tot en met 12 gaan over de moeilijke tijden die de gelovige Israëlieten mee zouden maken. Ook dat raakte Daniël diep.

⁵⁸ Toen bijvoorbeeld koning David (1012 – 972) als een zeer oude man zijn zoon Salomo (972 – 932) aanwees als zijn opvolger, wenste ook Batseba, de moeder van Salomo, dat David voor eeuwig zou leven (1Kon.1:28-31). Daarmee bedoelde ze vooral in dit geval niet, dat in de eerste plaats de stokoude koning nog heel lang op aarde zou leven, maar bovenal, dat met de opvolging door haar zoon het koningshuis van David voor altijd zou blijven bestaan (vgl. Neh.2:3, Ps.18:51^b, Dan.3:9, 5:10, enz.).

mij ontvangen. Daarom (of behalve/maar), maak voor mij de droom en zijn uitleg (= de uitleg ervan) duidelijk (of laat ... (in)zien/toon)!”

7 Zij hebben voor de 2^e keer (of opnieuw) geantwoord (of gereageerd), en zeiden: “De koning moet (of zal) de droom aan zijn dienaren zeggen (= vertellen), en (= dan) zullen wij zijn uitleg (= de uitleg ervan) duidelijk maken (of laten (in)zien/tonen).”

De wijzen en geleerden konden eigenlijk niet anders doen, dan hun verzoek herhalen om zo tijd te winnen. De koning doorzag hun aarzeling, en liet goed merken, dat hij hen doorhad.

8 De koning heeft geantwoord (of gereageerd), en zei: “Ik weet [vanuit] zeker, dat jullie [de] tijd willen (of zullen) winnen (of kopen), omdat [alles] jullie hebben (in)gezien, dat de zaak (of het woord) vanuit mij verzekerd (of zeker/(uit)gegaan) is (= de zaak voor mij vaststaat),

9 dat er (of zij) (maar) één bevel (of decreet/wet) van (= voor) jullie is, als (of zo/zie(t)) jullie mij de droom niet laten weten. Jullie zijn samen overeengekomen om een leugenachtig(e) en verderfelij(e) zaak (of woord) voor mij te zeggen, totdat de tijd zal zijn (of worden) veranderd. Daarom (of behalve/maar), zegt tegen (= vertelt aan) mij de droom, en ik zal weten, dat jullie mij zijn uitleg (= de uitleg ervan) duidelijk zullen maken (of uitleg kunnen laten (in)zien/kunnen tonen)!”

10 De Chaldeeën hebben tegenover (of voor) de koning geantwoord (of gereageerd), en zeiden: “Er is geen sterveling op de aarde die de zaak (of het woord) van de koning duidelijk zal kunnen maken (of zal kunnen laten (in)zien/kunnen tonen). Daarom [alles] (is er) geen koning, machthebber (of voornaamste) en heerser (of machthebber), (die) een zaak (of een woord) als deze van enige magiër, astroloog en (= of) Chaldeeër gevraagd heeft.”

11 “De zaak die (of Het woord dat) de koning vraagt, is buitengewoon. Er is geen ander, die het (of hem) voor de koning duidelijk zal maken (of koning zal laten (in)zien/koning zal tonen), behalve (of maar/Daarom) de goden, van wie hun verblijf niet is met (= bij) het vlees (= de sterveling).”

Toen de wijzen en geleerden geen kant meer op konden, kwam hun bedrog aan het licht. Ze bleken helemaal niet in contact met de goden te staan. Toch probeerden ze nog de koning de schuld te geven, door te zeggen, dat niemand zoiets had gevraagd, omdat alleen de goden hierop antwoord konden geven.

De onrustige koning had hun list en bedrog volkomen in de gaten. Hij ontdekte, dat een groot deel van die zogenaamde wijsheid puur bedrog was. Ze hadden helemaal geen kennis van de goden, en gaven de koning min of meer de schuld. Daarom werd hij woedend.

12 Om dit alles is de koning woedend en erg verbolgen (of kwaad) geworden. Hij heeft gezegd (= bevolen) om [van/voor] al de wijzen van Babel om te brengen (of te vernielen).

13 Het bevel (of Het decreet/De wet) is uitgegaan (= uitgevaardigd), en de wijzen zouden worden gedood. Ze hebben (ook) Daniël en zijn kameraden gezocht om te worden gedood.

De koning gaf het bevel dat al die in zijn ogen nutteloze wijzen maar in stukken gehakt moesten worden. Daardoor liepen ook Daniël en zijn kameraden gevaar, want waarschijnlijk hadden zij hun opleiding (grotendeels) voltooid. Het lijkt er sterk op, dat alleen de beste en meest ervaren wijzen en geleerden bij de koning waren uitgenodigd, en dus niet de mensen die met hun opleiding bezig waren, of die hun studie (bijna) hadden afgerond.

14 Toen heeft Daniël zich (met) overleg (of advies) en voorzichtigheid (of smaak/wijsheid) tot Arioch gewend, de machthebber (of de voornaamste) van de koninklijke lijfwacht, die was uitgetrokken (of uitgegaan) om [van/voor] de wijzen van Babel te vermoorden.

Het lijkt erop, dat de bevelhebber van de lijfwacht, Arioch, er op uitgetrokken was om eerst alle wijzen en geleerden gevangen te nemen. Daniël zocht echter contact met Arioch, en hij vroeg, waarom alle wijzen en geleerden moesten worden gedood. Arioch legde hem alles uit.⁵⁹

15 Hij heeft geantwoord (of gereageerd) (= Hij heeft het woord genomen), en zei tegen Arioch, de koninklijke heerser (of machthebber): “Waarom is het bevel (of het decreet/de wet) (zo) dringend (of haastig) [vanuit] voor de koning?” Toen heeft Arioch aan Daniël de zaak (of het woord) laten weten.

Arioch bracht Daniël bij de koning (vgl. Dan.2:24). Daniël vroeg aan de koning om uitstel. Dan had hij extra tijd om zich voor te bereiden, zodat hij aan het verzoek van de koning kon voldoen.

16 Daniël is naar binnen gegaan, en hij heeft [vanuit] de koning verzocht (of gevraagd), of (of (om)dat) hij aan hem een bepaalde (of een vastgestelde) tijd wilde (of zou/zal) geven [en] om de uitleg voor de koning duidelijk te maken (of koning te laten (in)zien/koning te tonen).

De koning kreeg weer hoop, en dat zo'n jonge geleerde van ongeveer 17 jaar wat extra tijd nodig had, vond de koning blijkbaar niet onredelijk. Daniël ging immers niet tegen de koning in, zoals de andere wijzen en geleerden dat deden. Daarom gaf de koning uitstel van executie.

17 Toen is Daniël naar zijn huis vertrokken (of (weg)gegaan), en hij heeft aan Chananja, Misaël en Azarja, zijn kameraden, de zaak (of het woord) laten weten,

18 [en] om barmhartigheden (of veel medelijden) (af) te smeken (of te vragen/verzoeken) van de God van de hemel[en] over dit geheim, zodat Daniël en zijn kameraden met de overige wijzen van Babel niet zouden omkomen.

Daniël was heel verstandig, en vertrouwde niet op zijn eigen kracht en inzicht. Samen met zijn 3 kameraden, die trouwens hier bij hun Joodse namen werden genoemd, ging hij bidden tot God. Zij vroegen om de openbaring van de droom van Nebukadnezar II (604 – 562), zodat zij en de overige wijzen in leven konden blijven.⁶⁰

Nadat Daniël en zijn kameraden hadden gebeden, gingen ze slapen. In die nacht kreeg Daniël een openbaring waarin God hem duidelijk maakte, wat Nebukadnezar II had gedroomd.

19 Toen werd aan Daniël in een waarneming (of een visioen/gezicht) van de nacht het geheim geopenbaard. Toen heeft Daniël [voor] de God van de hemel[en] gezegend.

Daniël toonde zich erg dankbaar, en vergat niet de Here te bedanken. Eeuwig moet de naam van God zijn geprezen.

20 Daniël heeft geantwoord (of gereageerd) (= Daniël heeft het woord genomen), en zei: “De naam van God is (er) om te worden gezegend van(uit) eeuwigheid tot eeuwigheid, want (of (om)dat) de wijsheid en de kracht (of de macht) [die] zijn van Hem [zij]!”

21 “Hij verandert de tijden en de seizoenen (of de vastgestelde tijden). Hij zet koningen af, en stelt koningen aan, Hij geeft de wijsheid aan wijzen en de wetenschap (of de kennis) aan hen die weten (of kennen) van (= met) begrip (of inzicht).”

⁵⁹ De naam Arioch is een oude Babylonische naam (Gen.14:1). Het betekent *Als een (sterke) leeuw*.

⁶⁰ De uitdrukking *God van de hemel* wordt in de Bijbel veel vaker gebruikt (Gen.24:7, 2Kron.36:23, Ezra 1:2, 5:12, 6:9,10, 7:12,21,23, Neh.1:4,5, 2:4,20, Ps.136:26, Jona 1:9). Met die uitdrukking wil men de grootheid en majesteit van God aangeven.

God bepaalt de loop van de geschiedenis (Hand.17:26). Dit wees al op de inhoud van de droom: het komen en gaan van koningen, dynastieën en koninkrijken.

Het begin van de kennis en de wijsheid is het ontzag en de liefde voor de Heer (Ps.111:10, Spr.1:7). Die wijsheid en wetenschap hadden de andere geleerden niet. Daarom kwamen ze ook niet verder.

22 “Hij openbaart de diepe en de geheime dingen, Hij heeft geweten, wat in het donker is, en het licht (of de lichtstroom) is bij (of met) Hem begonnen (of is bij Hem losgemaakt/heeft bij Hem gewoond).”

God openbaart, wat verborgen is. Dit kan de Here, want Hij is licht (1Joh.1:5). Zijn woord is een lamp voor onze voet, en een licht op ons pad (Ps.119:105).

23 “[Voor] U, God van mijn (voor)vaders, dank en loof (of prijs) ik, omdat U aan mij de wijsheid en de macht (of de kracht) gegeven hebt, en mij nu hebt laten weten, wat wij van(uit) U gesmeekt (of gevraagd) hebben, want U hebt ons de zaak (of het woord) (= de droom) van de koning laten weten.”

24 Daarom [alles] is Daniël naar (of op/over) Arioch gegaan, die de koning had aangesteld om [van/voor] de wijzen van Babel om te brengen (of te vernielen). Hij is (weg)gegaan (of vertrokken), en hij heeft dit tegen hem gezegd: “Breng (of Verniel) [van/voor] de wijzen van Babel niet om. Breng mij voor (= bij) de koning! De uitleg zal ik voor (of aan) de koning duidelijk maken (of laten (in)zien/tonen).”

Natuurlijk hoorde bij die uitlegging ook het bekend maken van de droom, omdat de koning niet anders zou willen (v.26).

25 Toen heeft Arioch Daniël met haast voor (= bij) de koning gebracht, en hij heeft dit tegen hem gezegd: “Ik heb een kerel gevonden van(uit) de zonen van de balling(schap) (= de ballingen) van Juda, die de uitleg voor (of aan) de koning kan (of zal) laten weten.”

Arioch zei, dat hij een Joodse balling gevonden had, die de droom wel kon uitleggen. De verbazing droop er af. Wat alle wijzen en geleerden van Babel niet konden, dat zou die ongeveer 17-jarige jongen, slechts een balling, wel kunnen?

26 De koning heeft geantwoord (of gereageerd), en zei tegen Daniël, van wie zijn naam Beltsazar was: “Ben [er] jij in staat om mij de droom die ik gezien heb, en zijn uitleg (= de uitleg ervan) te laten weten?”

In dit vers wordt even aangegeven, dat de koning geen Daniël kende. Voor de koning heette hij Beltsazar.

De koning was erg verbaasd, dat die jonge balling de droom en de uitlegging wel zou kunnen geven, terwijl al de wijzen het niet konden. Hij vroeg daarom aan Beltsazar, of hij dat echt zou kunnen. Daarbij noemde hij de droom eerst. Dat bleef voor de koning de garantie op een goede en betrouwbare uitlegging.

27 Daniël heeft voor de koning geantwoord (of gereageerd), en zei: “Het geheim dat de koning vraagt, kunnen wijzen, astrologen, magiërs en waarzeggers voor (of aan) de koning niet duidelijk maken (of niet laten (in)zien/niet tonen).”

Daniël liet zien, dat hij echt wijs was. Hij begon niet zichzelf op de borst te kloppen, maar gaf openlijk de eer aan God. Naar zijn leraren (en/of collega's) stelde hij zich ook solidair op. Met menselijke wijsheid was de vraag van de koning niet te beantwoorden, maar er is een God in de hemel, die verborgen zaken openbaart.

28 “Er is echter (of Er is in de hoogte) een God in de hemel[en], die geheimen openbaart.

Hij heeft voor (of aan) [de] koning Nebukadnezar laten weten, wat in de latere (of de laatste) dagen gebeuren (of zijn/worden) zal. Uw droom en de waarnemingen (of de visioenen/gezichten) van (= in) uw hoofd op uw bed (of uw leger), [het (of hij)] zijn deze:”

29 “U, [de] koning, (bij) u zijn op uw bed (of uw leger) uw gedachten opgekomen, (over) wat (er) hierna gebeuren (of worden/zijn) zal. Hij die de geheimen openbaart, heeft u laten weten, wat (er) gebeuren (of worden/zijn) zal.”

Voordat Daniël de droom vertelde, legde hij aan de koning uit, wat de aanleiding van de droom was. De koning lag op zijn bed na te denken over wat er na hem zou gebeuren. Het zal de koning verbaasd hebben, dat Daniël dit wist. Daniël vertelde nog eens nadrukkelijk, hoe hij aan deze kennis kwam.

30 “Ik, niet door wijsheid die er in mij is boven alle levenden, is aan mij dit geheim openbaar, maar (of behalve/Daarom) zodat men (of ze) de uitleg voor (of aan) de koning zal laten weten, en u de gedachten van uw hart zal weten.”

Niet door eigen menselijke wijsheid kende hij de gedachten van de koning, maar door de openbaring van God. Dit had de Here gedaan, omdat Hij de vragen die Nebukadnezar II over de toekomst had, wilde beantwoorden.

Toen begon Daniël de droom te vertellen. Koning Nebukadnezar II (604 – 562) zag een kolossaal beeld.

31 “U, [de] koning, u bent wezen (toe)zien(de) (of (toe)kijken(de)) (= u keek toe), en zie, één (= een) groot beeld. Dit beeld was lang (of groot), en zijn glans (of luister)⁶¹ was buitengewoon. Het stond [van] voor u (op), en zijn aanblik (= zijn uiterlijk) was schrikwekkend.”

32 “Hij, het beeld, zijn hoofd was van goed goud. Zijn borst en zijn armen waren van zilver, zijn buik[en] en zijn dijen van koper (of brons),

33 zijn benen van ijzer, zijn voeten (een deel) van(uit) hen (= voor een deel) van ijzer en (een deel) van(uit) hen (= voor een deel) van klei.”

34 “U bent wezen (toe)zien(de) (of (toe)kijken(de)) (= U keek toe), totdat een steen is losgeraakt niet door (of met) (mensen)handen. Het (of Zij) heeft [tegen] het beeld getroffen (of geslagen) tegen (of op/over) zijn voeten van [het] ijzer en van [de] klei, en het (of zij) heeft ze (= de voeten) verbrijzeld (of in stukken gebroken).”

Zonder ingrijpen van een mens raakte de steen los.

35 “Toen zijn het ijzer, de klei, het koper (of het brons), het zilver en het goud als één (= tegelijk) verbrijzeld (of in stukken gebroken). Zij zijn als kaf geworden van(uit) de zomerse dorsvloer.⁶² De wind heeft ze (weg)gedragen. Geen spoor (of plaats) is van (of voor) hen gevonden. De steen die [tegen] het beeld getroffen (of geslagen) had, is [tot] een grote (of lange) berg geworden, en het (of zij) heeft de hele aarde (of het hele land) gevuld.”

36 “Dit is de droom. Zijn uitleg (= De uitleg ervan) zullen wij voor (of tegenover) de koning zeggen (= vertellen):”

Nebukadnezar II moet heel erg verbaasd en onder de indruk zijn geweest. Hij bleef tenminste geduldig luisteren. Toen Daniël de droom had verteld, had hij ook vertrouwen in de uitlegging.

⁶¹ In de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en de enige Dode Zeerol van dit gedeelte staat hier *zijn verschijning*. Het juiste woord is in dit geval niet helemaal zeker.

⁶² In de Aramese tekst staat hier *dorsvloeren*. Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en de enige Dode Zeerol van dit gedeelte is voor *dorsvloer* gekozen.

Dat Daniël in vers 36 het (persoonlijk voornaam)woord *wij* gebruikte, was voor die tijd niet ongebruikelijk. Hij was één van de wijzen en geleerden van de koning, en sprak ook namens die groep. Wanneer hij die pas was afgestudeerd, de droom en de uitleg aan de koning kon vertellen, dan zou niet alleen hij aan de doodstraf ontkomen. Het zou de redding betekenen van alle wijzen van het land.

37 “Uzelf, [de] koning, bent koning van de koningen, want de God van de hemel[en] heeft aan u het koningschap (of het koninkrijk), de macht, de sterkte en de eer gegeven.”

38 “In alles dat (= Alles waar) zonen van de sterveling wonen: de dieren van het veld en de vogels in de hemel (= in de lucht),⁶³ heeft Hij in uw hand gegeven. Hij heeft u heerser (of machthebber) gemaakt (of Hij heeft u macht gegeven) in (= over) hen allemaal. Uzelf bent het (of hij): het gouden hoofd.”

Het gouden hoofd was koning Nebukadnezar II zelf. Als koning van het Babylonische rijk was hij letterlijk de baas van koningen. Hij heerste zelfs over de dieren en de vogels (Jer.27:6, 28:14). Die macht had God hem gegeven. Alle toen bekende volken zouden Nebukadnezar II, zijn zoon Evil-Merodach en zijn nageslacht dienstbaar zijn (Jer.27:7, Deut.6:2, 4:25).

39 “In uw plaats zal een ander koningschap (of koninkrijk) opstaan, meer naar de aarde (of naar het land) (= lager) dan het uwe; en een 3^e koningschap (of een 3^e koninkrijk), een andere van koper (of brons), dat heersen (of macht hebben) zal in (= op) de hele aarde (of in het hele land).”⁶⁴

Zilver is minder waard dan goud. Deze daling zou zich voortzetten van zilver naar koper, van koper naar ijzer en van ijzer naar ijzer dat vermengd is met klei. Ieder koningschap binnen het nieuwe rijk dat zou volgen, zou minder zijn dan het voorgaande.

40 “Een 4^e koningschap (of Een 4^e koninkrijk) zal sterk (of machtig) zijn (of worden) (zo)als [het] ijzer, omdat alles (= , want) [het] ijzer verbrijzelt (of breekt in stukken) en vermorzelt [het] alles. (Zo)als het ijzer, dat die allen verplettert, zal het (of zij) verbrijzelen (of in stukken breken), en zal het (of zij) verpletteren.”

41 “Waarvan u de voeten en de tenen (een deel) van(uit) hen (= voor een deel) van klei van een pottenbakker en (een deel) van(uit) hen (= voor een deel) van ijzer hebt gezien, zal een verdeeld koningschap (of koninkrijk) zijn. Van(uit) de stevigheid van het ijzer zal erin zijn, omdat alles (= , want) u hebt het ijzer gemengd gezien met de modderige klei.”

42 “De tenen van de voeten waren (een deel) van(uit) hen (= voor een deel) van ijzer en (een deel) van(uit) hen (= voor een deel) van klei. Vanuit (= Voor) een deel (of een einde) zal het koningschap (of het koninkrijk) sterk (of machtig) zijn, en (een deel) van(uit) haar (= en voor een deel) zal het (of zij) gebroken (= broos) zijn.”

Het gebrek aan (culturele) eenheid is bij het laatste rijk het meest duidelijk. Elk koningschap binnen een nieuw rijk kende meer verdeeldheid, dan bij het rijk daarvoor. Eerst was het één hoofd. Het volgende rijk was verdeeld over de borst en de armen. Het 3e rijk was verdeeld in een buik en 2 lendenen, en het 4e rijk bevatte zelfs 2 losse benen. Het laatste rijk was nog meer verdeeld: in voeten en 10 tenen van ijzer en klei.

Het zilveren rijk dat na de dynastie van koning Nebukadnezar II (604 – 562) kwam, was het Perzisch-Medische koningschap onder de dynastie van koning Kores II (559/538 – 529). Het

⁶³ Het woord hemel(en) heeft 2 betekenissen. Men kon daarbij denken aan de blauwe lucht ofwel het uitspannel (Gen.1:6-8, Ps.19:2), en ook aan de woonplaats van God. De vogels vliegen nu eenmaal in de lucht.

⁶⁴ Bij de keuze voor de vertaling *de hele aarde* moet men hier niet uitgaan van ons wereldbeeld, maar dat van de Joden uit die tijd. De (voor Joden) bekende gebieden van die tijd noemde men de hele wereld: de oikoemanè. Het zou een heel groot rijk zijn (vgl. Dan.4:1, 7:23).

rijk bestond uit Perzen en Meden. Het was dus niet zo'n sterke eenheid als het Babylonische rijk.

Nog in dezelfde zin wordt er over het volgende koningschap gesproken. Net alsof het ene koninkrijk overvloeide in het andere koninkrijk. Dat was ook het geval. Nadat het koningshuis van Kores II was uitgestorven, kwam er na wat verwarring een nieuw koningshuis aan de macht onder de Pers Darius I (521 – 485). Tijdens zijn dynastie verloor het koninkrijk steeds meer van haar eenheid. Het was van koper.

Ondanks dat het van koper was, zou het wel een heel groot rijk zijn. Onder Darius I en zijn zoon Xerxes I (485 – 465) werd het Perzisch-Medische koninkrijk een wereldrijk. Veel groter dan het rijk van Nebukadnezar II. Zelfs het kortdurende wereldrijk van Alexander de Grote was niet groter.

Daarna kwam het 4^e koningschap, ofwel de dynastie van ijzer. Het zou hard zijn als ijzer, en alles verbrijzelen en vermorzelen. Het was het kortdurende koninkrijk van Alexander de Grote (336/332 – 323). Nadat Macedonië bevrijd was van de Perzen, nam de macht van dat rijk toe. De vader van Alexander, Filippus II (359 – 336), bouwde de macht van dat rijk verder uit, en hij veroverde Tracië en Thessalië. Toen hij in 336 werd vermoord, nam zijn zoon Alexander III de macht over. Eerst bracht hij Griekenland onder zijn invloed, en hij stichtte zo zijn Grieks-Macedonische rijk. Daarna veroverde hij bijna alle Perzische gebieden. Zo kwamen de Joden onder zijn bestuur. Hij was de veroveraar. Zijn koningschap was hard als ijzer.

Het rijk van Alexander III was wel groot, maar ook erg verdeeld. Ondanks alle pogingen van de dappere koning om de Grieken, Macedoniërs en Perzen via huwelijken te verenigen, is het nooit een echte eenheid geworden. De enige eenheid die er bestond was de persoon Alexander de Grote zelf. Na zijn dood spatte zijn rijk onmiddellijk uit elkaar, en werd zijn zoon, die na zijn dood geboren werd, vermoord.⁶⁵

Het volgende koninkrijk zou nog meer verdeeld zijn, dan de voorgaande koninkrijken. Deels had het de hardheid van ijzer, deels de broosheid van klei. Door huwelijken zouden ze proberen een eenheid te scheppen, maar dat zou nooit lukken, omdat ijzer en klei zich nu eenmaal slecht laten mengen.

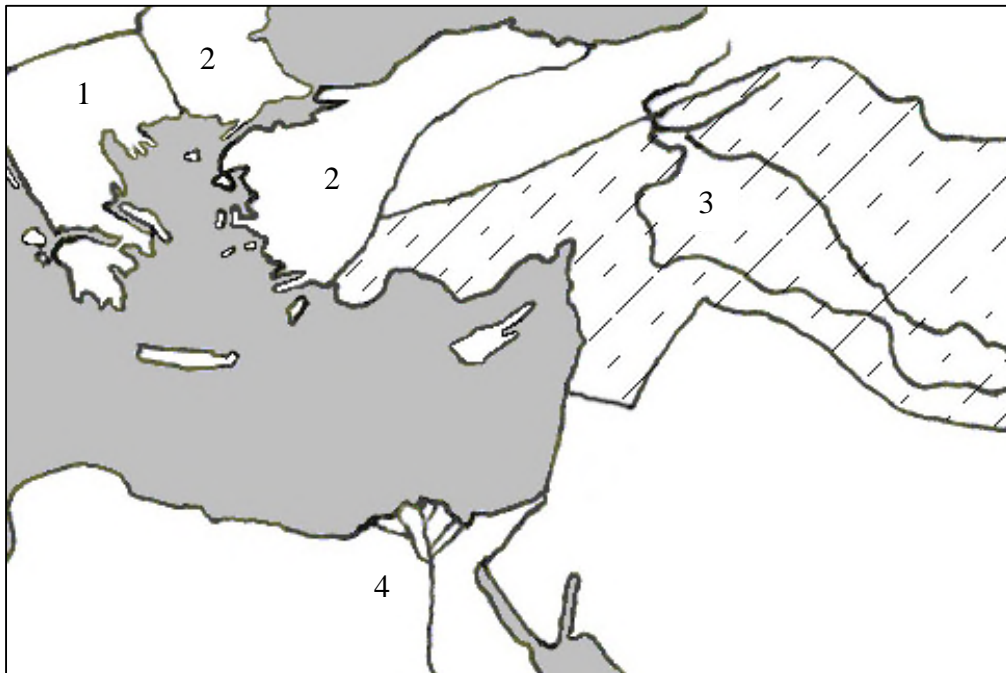
43 “Dat waarvan u het ijzer gemengd hebt gezien met (of door/in) de modderige klei: zij zullen zich mengen door (of met/in) het nageslacht (of het zaad) van de sterveling, en zie, ze zullen zich niet dit met dit (= niet aan elkaar/de één met de ander) hechten, zoals [dat het] ijzer zich niet mengt met [de] klei.”

Het Grieks-Macedonische koningschap was van ijzer. Na de dood van Alexander de Grote werd het rijk uiteindelijk onder 4 generaals verdeeld. Ze namen elk een stuk van het rijk. Ptolemeüs I (323 – 285) nam Egypte in het zuiden, Kassander kreeg Macedonië, Lysimachus Tracië en Seleukus I (312 – 281) veroverde Syrië in het noorden. Het allergrootste stuk was het Syrische rijk. Het was cultureel geen eenheid. Het had iets van de oorspronkelijke kracht van ijzer, maar ook de verdeeldheid van klei. Pogingen om het rijk van Alexander III met alle mogelijke middelen weer te verenigen liepen op niets uit. Wel resulteerden die pogingen in een reeks van oorlogen tussen het noorden (= Syrië) en het zuiden (= Egypte).

Met de 1e overwinning bij zijn verovering van het Syrische rijk in 312 voor Christus zette één van de 4 generaals van de vroegere koning Alexander de Grote (336/332 – 323) de eerste stap

⁶⁵ Er zijn uitleggers die hier denken aan het Romeinse rijk. Toch kan dit niet het geval zijn. Ten eerste kende het Romeinse rijk vele dynastieën. Ten tweede was het rijk een echte eenheid die lang bleef bestaan. Het rijk was in geen enkel opzicht minder dan de voorgaande rijken, terwijl dat volgens de droom wel het geval zou moeten zijn.

naar zijn koningschap als Seleukus I (312 – 281). Hij stichtte hiermee de dynastie van de Seleuciden.

1. *Macedonië met Griekenland*

2. *Tracië*

3. *Syrië*

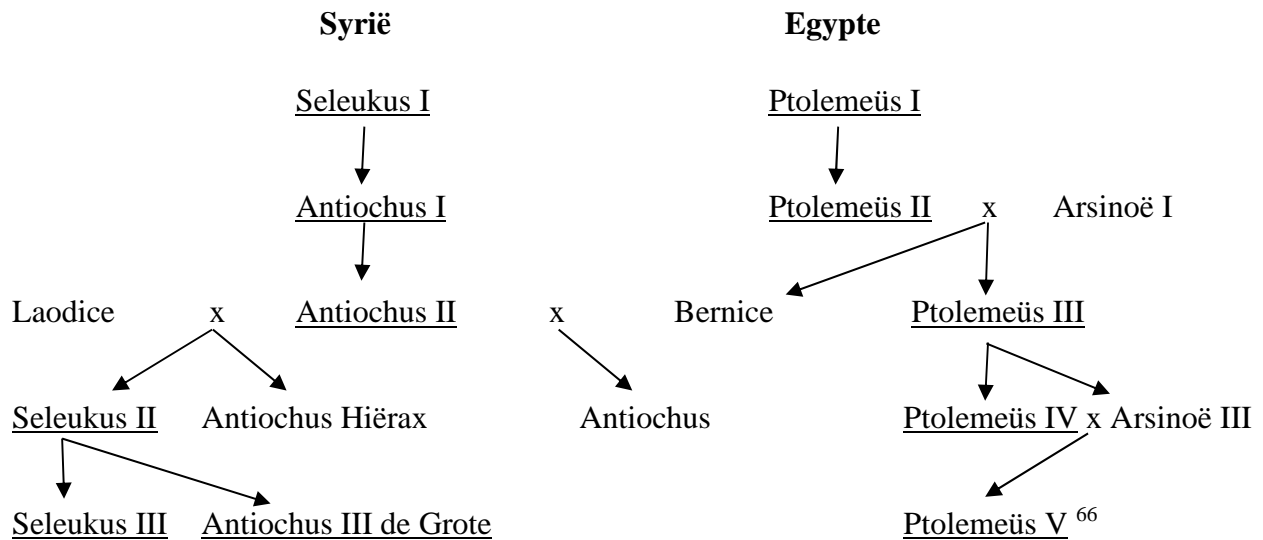
4. *Egypte*

De 1^e oorlog tussen Egypte (= het zuiden) en Syrië (= het noorden) (274 – 271) leverde uiteindelijk voor beide partijen niets op. De 2^e oorlog (260 – 253) eindigde met een huwelijk. Het rijk van het zuiden (= Egypte) verbond zich na verloop van jaren met het rijk van het noorden (= Syrië). Ptolemeüs II Filadelfus (285 – 246) uit Egypte huwelijkte zijn dochter Bernice uit aan Antiochus II Theos (261 – 246), de kleinzoon van Seleukus I. Dit gebeurde om een einde te maken aan de strijd die was gevoerd. Om dit huwelijk mogelijk te maken scheidde Antiochus II van zijn vrouw Laodice.

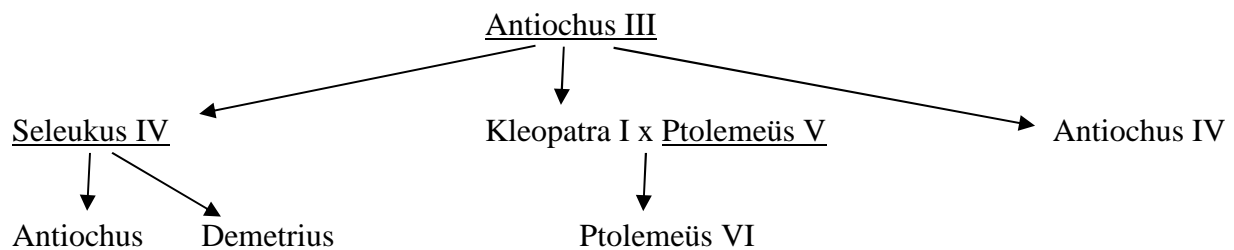
Nadat Bernice en Antiochus II een zoon kregen, stierf Ptolemeüs II. Antiochus II verzoende zich daarop met Laodice. Zij echter vergiftigde hem, en liet Bernice, haar zoon en haar hele Egyptische aanhang vermoorden. Haar zoon Seleukus II Kallinikus (246 – 226) volgde zijn vader op. De onderlinge oorlogen bleven doorgaan.

Koning Seleukus II werd opgevolgd door zijn zoon Seleukus III (226 – 223). Na de moord op Seleukus III vermoordde Antiochus III (223 – 187) de zoon van zijn broer, en trok hij de macht naar zich toe.

In het voorjaar van 197 voor Christus verzamelde koning Antiochus III veel landstrijdkrachten en een grote vloot op zee om Egypte in zijn macht te krijgen. De strijd begon voorspoedig. In het noorden van zijn rijk echter bevond zich de dreiging van de Romeinen. Ze hadden kort geleden zijn bondgenoot Filippus V (221 – 179) van Macedonië overwonnen. Daarom gebruikte Antiochus III een list. In 196 huwelijkte hij zijn dochter Kleopatra I uit aan Ptolemeüs V (205 – 180), de koning van Egypte. Syrië en Fenicië zouden haar bruidsschat zijn. Het huwelijk werd in het begin van 193 gesloten.

Het plan van Antiochus III (223 – 187) slaagde niet, en het pakte voor hem ongunstig uit. Kleopatra I liet zich niet voor het karretje van haar egoïstische vader spannen. Zij diende in de eerste plaats de belangen van Egypte. Na de dood van Antiochus III volgde Seleukus IV hem op. Toen Seleukus IV (187 – 175) stierf, probeerden zijn zus Kleopatra I en haar echtgenoot Ptolemeüs V (205 – 180) de Syrische kroon te bemachtigen.

Kortom, het gaat hier over de volgende koningshuizen of dynastieën:

1. Goud Het Babylonische rijk onder de dynastie van Nebukadnezar II (604 – 538).
2. Zilver Het Perzisch-Medische rijk onder de dynastie van Kores II (559/538 – 522).
3. Koper Het Perzisch-Medische rijk onder de dynastie van Darius I (521 – 330/332).⁶⁷
4. IJzer Het Griekse rijk van koning Alexander de Grote (336/332 – 323).
5. IJzer en klei Het Syrische rijk onder de dynastie van Seleukus I (312/198 – ±90).

44 “In de dagen van die koningen zal de God van de hemel[en] een koningschap (of een koninkrijk) laten oprichten (of laten (op)staan/tot stand brengen), dat voor eeuwigheden (= dat in eeuwigheid) niet zal worden vernietigd (of vernield). Het koninkrijk (of Het koningschap) zal zich(zelf) niet aan een ander volk (over)laten. Al die koninkrijken (of die koningschappen) zal het (of zij) verbrijzelen (of in stukken breken), en het (of zij) zal (er) een einde aan maken. Het (of Zij) zal zelf (be)staan (of opstaan) voor de eeuwigheden (= in eeuwigheid),

45 omdat alles (= want) u hebt gezien, dat (van)uit de berg een steen is losgeraakt niet

⁶⁶ De mensen bij wie de namen zijn onderstreept, regeerden als koning, of hadden als koning geregeerd.

⁶⁷ In de Hebreeuwse en Aramese taal van het Oude Testament en in de Griekse taal van het Nieuwe Testament betekenen de woorden *koningschap* en *koninkrijk* hetzelfde. Die talen hadden voor beide begrippen maar één woord. Koningen van heidense volken uit die tijd zagen hun (konink)rijk als hun bezit. Het gaat hier evenals bij de visioenen van Daniël vooral over koningen en koningshuizen, en hun (konink)rijken zijn daaraan onderschikt!

door (of met) (mensen)handen, en het heeft het ijzer, het koper (of brons), de klei, het zilver en het goud verbrijzeld (of in stukken gebroken). De grote God heeft aan de koning laten weten, wat hierna gebeuren (of worden/zijn) zal. De droom is waar(heid), en zijn uitleg (= de uitleg ervan) betrouwbaar.”

Terwijl er nog van dat soort koningen zouden regeren, zou er een heel ander koningschap komen. Een koningschap dat eeuwig blijft bestaan. Het nieuwe koninkrijk zou alle koninkrijken verbrijzelen. Daarmee worden niet alle voorgaande koningshuizen bedoeld, want die zouden al verdwenen zijn. Uit vers 39 bleek al, dat de koningshuizen elkaar op zouden volgen. Het wil wel zeggen, dat alle invloeden van de voorgaande rijken er door vernietigd zouden worden.

Het nieuwe rijk zou niet bij het beeld horen, want de steen kwam van buiten het beeld. Het nieuwe koningschap zou ontstaan zonder dat een mens hieraan zou meewerken. Een steen zou van de berg komen rollen, en de cultuur en invloed van al die andere koninkrijken vernietigen.

Wie zou de stichter en koning van dat rijk zijn? De steen die de bouwers afkeurden, is een hoeksteen geworden (Ps.118:22).⁶⁸ Die steen, dat is Jezus Christus onze Heer (Mat.21:33-45, Mark.12:1-12, Hand.4:11, Rom.9:32,33, Ef.2:20^b, 1Pet.2:6-8). Hij zal al die rijken en culturen vernietigen. Hij is voor eeuwig onze koning.

Tijdens de regering van de 1^e keizer van het Romeinse rijk is de Here Jezus geboren. Deze keizer heette Augustus (31 v.Chr. – 14 n.Chr.). Toen de 2^e keizer regeerde is Jezus 33 jaren later aan het kruis geslagen. Hij is gestorven en begraven, maar stond weer op uit de dood. Daarna voer Hij op naar de hemel (Hand.1:2-12, vgl. Ps.68:19, Ef.4:8). Toen Jezus Christus in de hemel bij zijn Vader kwam, maakte Hij Hem koning voor eeuwig over alle volken, talen en natiën (Dan.7:13,14, Mat.28:18, Ef.1:20-22). Dat koningschap is er nu nog steeds.

God de Vader zal alle vijanden van Jezus Christus verslaan (Ps.110:1). Daarna zal het nieuwe Jeruzalem neerdalen vanuit de hemel (Op.21:2). De troon van God en van het Lam zal in die stad staan (Op.21:3, 22:3). De Here zal samen met zijn Zoon onze eeuwige koning zijn; halleluja!

Toen Daniël de droom en de uitlegging aan Nebukadnezar II (604 – 562) had verteld, zei hij, dat de droom klopte, en dat uitlegging betrouwbaar was, omdat de Here hem dit had verteld. Wat een wijsheid, hij gaf God de eer!

46 Toen is [de] koning Nebukadnezar op zijn gezicht gevallen (= Toen heeft koning Nebukadnezar zich op zijn gezicht laten vallen), en hij heeft (in aanbidding) voor Daniël (neer)gebogen (of hij heeft [voor] Daniël aanbeden). Hij heeft gezegd (= bevolen) om voor hem een (graan)offer en reukwerk te offeren (of uit te gieten).

Het optreden van Daniël had een formidabele indruk op de koning gemaakt. Hij liet zich voorover vallen, en aanbad hem zelfs.

Hoogstwaarschijnlijk heeft Daniël dat offer geweigerd. We lezen niet, dat het offer voor hem is gebracht. Wel erkende de koning in het volgende vers, dat Daniëls God de baas van alle goden en koningen is. Dus niet de enige God, maar wel de hoogste God. Nebukadnezar II kwam tot het inzicht, dat de Here aan Daniël de droom en de uitlegging heeft verteld, zodat hij ze weer aan de koning kon doorgeven. Hoogstwaarschijnlijk zal de profeet dit alles wel genoemd hebben als redenen om het offer te weigeren.

47 De koning heeft aan Daniël geantwoord (of heeft aan (= op) Daniël gereageerd), en

⁶⁸ Een hoeksteen zit ter versteviging boven in een hoek van een gebouw (Ps.118:22^b).
Zie Turennot T. van, Psalmen, profetische liederen, Grijpskerk, 2018.

zei: “Het is [vanuit] waar(heid), dat jouw God [Hij] een God van goden, en een Heer van koningen is, die geheimen openbaart, zodat jij dit geheim hebt kunnen openbaren.”

48 Toen heeft de koning van (of voor) Daniël een grootheid gemaakt, en hij heeft aan hem veel (of erg/buitengewoon/grote/overvloedig(e)) grote giften gegeven. Hij heeft hem heerser (of machthebber) gemaakt over het hele gewest (of district/de hele provincie) Babel, en machthebber (of voornaamste) van alle gouverneurs (of prefecten) over alle wijzen van Babel.

De koning maakte zijn beloften ruimschoots waar. Hij gaf Daniël veel grote geschenken. Hij maakte de jonge Daniël onderkoning of grootvizier over het hele gewest Babel. Ook had de koning zijn lesje wel geleerd. Zijn vertrouwen in de wijzen en geleerden was aardig geschon- den. Die wijzen en geleerden moesten nog een heleboel leren. Elke groep wijzen of geleerden had zijn eigen gouverneur. Boven al die gouverneurs stelde de koning Daniël aan als de voor- naamste van hen.

49 Daniël heeft vanuit (= aan) de koning verzocht (of gevraagd), en hij heeft Sadrach, Mesach en Abed-Nego over de administratie (of dienst/bediening) van het gewest (of het dis- trict/de provincie) Babel aangesteld. Daniël bleef (of was) in de poort van de koning.

Op Daniël's verzoek heeft de koning Sadrach, Mesach en Abed-Nego over de adminstratie van de provincie Babel aangesteld, terwijl Daniël zelf aan het hof de leiding nam. Hij had zijn kameraden niet in de eerste plaats laten aanstellen om ze een gunst te bewijzen. Om zijn om- vangrijke taak goed aan te kunnen had hij bekwame hulp nodig. Het was al gebleken, dat zijn kameraden bekwamer waren, dan hun studiegenoten (Dan.1:19,20). Zo had hij de garantie dat hij betrouwbare en bekwame mensen onder zich had, die ook aan de belangen van het Joodse volk zouden denken.

3. Daniëls kameraden uit de brandende oven gered.

Hoofdstuk 3

1 Koning Nebukadnezar had een gouden beeld gemaakt. Zijn hoogte was 60 ellen. Zijn breedte was 6 ellen. Hij had het in de vallei van Dura in het gewest Babel opgesteld.

2 Koning Nebukadnezar had een boodschap gestuurd om van de satrapen, de gouverneurs, de landvoogden, de raadsheren, de schatbewaarders, de rechters, de magistraten en alle bestuurders van de gewesten bijeen te brengen, om te komen naar de inwijding van het beeld, dat koning Nebukadnezar had opgesteld.

3 Toen kwamen de satrapen, de gouverneurs, de landvoogden, de raadsheren, de schatbewaarders, de rechters, de magistraten en alle bestuurders van de gewesten bijeen voor de inwijding van het beeld dat koning Nebukadnezar had opgesteld. Zij gingen staan voor het beeld dat Nebukadnezar had opgesteld.

4 Een heraut riep luid: “Tegen jullie, volken, stammen en talen, wordt gezegd:”

5 “Op het moment dat jullie het geluid horen van de trompet, de fluit, citer, harp, het psalterion, de doedelzak en allerlei soorten van muziekinstrumenten, moeten jullie neervallen, en moeten jullie in aanbidding buigen voor het gouden beeld dat koning Nebukadnezar heeft opgesteld.”

6 “Wie niet neervalt, en niet in aanbidding buigt, zal op hetzelfde moment in het midden van de brandende vuuroven worden geworpen.”

7 Daarom, op die vastgestelde tijd als al de volken het geluid hoorden van de trompet, de fluit, citer, harp, het psalterion en allerlei soorten van muziekinstrumenten, vielen alle volken, stammen en talen neer, en bogen in aanbidding voor het gouden beeld dat koning Nebukadnezar had opgesteld.

8 Op die vastgestelde tijd kwamen Chaldeeuwse kerels dichterbij. Zij hebben de Joden met hun aanklachten beschuldigd.

9 Zij hebben het woord genomen, en zeiden tegen koning Nebukadnezar: “Koning, leef in eeuwigheid!”

10 “Uzelf, koning, hebt zelf een bevel uitgevaardigd, dat iedere sterveling die het geluid hoort van de trompet, de fluit, citer, harp, het psalterion, de doedelzak en allerlei soorten van muziekinstrumenten, moet neervallen, en in aanbidding moet buigen voor het gouden beeld,

11 en U hebt bevolen, dat wie niet neervalt en niet in aanbidding buigt, die in het midden van de brandende vuuroven zal worden geworpen.”

12 “Er zijn Judese kerels, die u hebt aangesteld over de administratie van het gewest Babel: Sadrach, Mesach en Abed-Nego. Deze kerels hebben op u en het bevel van de koning geen acht geslagen. Uw goden dienen ze niet, en voor het gouden beeld dat u hebt opgesteld, buigen ze niet.”

13 Toen heeft Nebukadnezar in woede en grimmigheid bevolen om Sadrach, Mesach en Abed-Nego te brengen. Toen werden die kerels voor de koning gebracht.

14 Nebukadnezar heeft het woord genomen, en zei tegen hen: “Is het opzettelijk, Sadrach, Mesach en Abed-Nego, dat jullie mijn goden niet dienen, en voor het gouden beeld dat ik heb opgesteld, niet in aanbidding buigen?”

15 “Welnu, als jullie bereid zijn, zodat op het tijdstip dat jullie het geluid van de trompet, de fluit, citer, harp, het psalterion, de doedelzak en allerlei soorten van muziekinstrumenten

horen, dan moeten jullie neervallen, en moeten jullie in aanbidding buigen voor het beeld, dat ik gemaakt heb. Als jullie niet in aanbidding buigen, zullen jullie op hetzelfde ogenblik in het midden van de brandende vuuroven geworpen worden. Wie is de god, die jullie uit mijn macht zal bevrijden?"

16 Sadrach, Mesach en Abed-Nego hebben geantwoord, en zeiden tegen koning Nebukadnezar: "Wij vinden het niet nodig om bij u op deze zaak terug te komen."

17 "Als het moet zijn, kan onze God, die wij dienen, ons bevrijden uit de brandende vuuroven, en zal Hij uit uw macht bevrijden, koning."

18 "Als het niet moet zijn, het moet bij u bekend zijn, koning, dat wij uw goden niet dienen, en voor het gouden beeld dat u hebt opgesteld, zullen wij niet in aanbidding buigen."

19 Toen was Nebukadnezar met grimmigheid vervuld, en zijn gezichtsuitdrukking was tegenover Sadrach, Mesach en Abed-Nego veranderd. Hij heeft geantwoord, en beval om de oven zevenmaal heter te stoken, dan gewoon was hem te stoken.

20 Tegen de krachtigste kerels uit zijn leger, heeft hij bevolen om Sadrach, Mesach en Abed-Nego te binden om hen in de brandende vuuroven te werpen.

21 Toen hebben zij die kerels gebonden in hun mantels, hun broeken, en mutsen en hun andere kleren, en zij werden in het midden van de brandende vuuroven geworpen.

22 Doordat het bevel van de koning dringend was, en de oven buitengewoon verhit werd, heeft de vlam van het vuur deze kerels gedood, die Sadrach, Mesach en Abed-Nego hadden opgenomen.

23 Die 3 kerels, Sadrach, Mesach en Abed-Nego, zijn gebonden in het midden van de brandende vuuroven gevallen.

24 Toen was koning Nebukadnezar geschrokken, en hij is haastig opgestaan. Hij heeft het woord genomen, en zei tegen zijn adviseurs: "Hebben wij niet 3 kerels gebonden in het midden van het vuur geworpen?" Zij antwoordden, en zeiden tegen de koning: "Zeker, koning!"

25 Hij heeft geantwoord, en zei: "Ziet, ik zie 4 kerels vrij rondwandelen in het midden van het vuur; en zij hebben geen letsel, en het uiterlijk van de 4^e lijkt op een godenzoon!"

26 Toen is Nebukadnezar dichterbij de deur van de brandende vuuroven gekomen. Hij heeft het woord genomen, en zei: "Sadrach, Mesach en Abed-Nego, dienaren van Hem: van de allerhoogste God, gaat eruit, en komt hier!" Toen gingen Sadrach, Mesach en Abed-Nego uit het vuur.

27 De satrapen, de gouverneurs, de landvoogden en de adviseurs van de koning kwamen bijeen. Ze zagen aan deze kerels, dat het vuur geen vat had gehad op hun lichamen. Het hoofdhaar was niet was geschroeid. Hun mantels waren niet veranderd. Er was zelfs geen geur van vuur aan hen gekomen.

28 Nebukadnezar heeft het woord genomen, en zei: "Gezegend is de God van hen: die van Sadrach, Mesach en Abed-Nego, omdat Hij zijn hemelse knecht heeft gestuurd, en Hij zijn dienaren heeft bevrijd, die op Hem hun vertrouwen hebben gesteld. Het bevel van de koning hebben ze weerstaan. Zij hebben hun lichamen prijsgegeven, omdat zij geen enkele god willen dienen, en zij niet in aanbidding willen buigen, behalve voor hun God."

29 "Door mij wordt een bevel uitgevaardigd, dat ieder van een volk, een stam en een taal, die iets oneerbiedigs zegt over hun God: die van Sadrach, Mesach en Abed-Nego, in stukken zal worden gehakt, en zijn huis zal als een mesthoop worden gemaakt, omdat er geen andere god is, die zo redden kan."

30 Toen heeft de koning Sadrach, Mesach en Abed-Nego in het gewest Babel begunstigd.

1 [De] koning Nebukadnezar had een gouden beeld gemaakt. Zijn hoogte was 60 ellen. Zijn breedte was 6 ellen. Hij had het (of hem) in de vallei van Dura in het gewest (of het district/de provincie) Babel opgesteld.

Koning Nebukadnezar II (604 – 562) maakte een kolossaal gouden beeld. In Griekse, oude Syrische en Arabische vertalingen van Daniël staat, dat het gebeurde in het 18^e jaar van zijn regering. Bij de Aramese tekst waarop de meeste Nederlandse vertalingen zijn gebaseerd,⁶⁹ ontbreekt het jaartal, en in de Dode Zeerollen is dat gedeelte van Daniël net weggefallen. Hoewel we het niet zeker weten, zou het best waar kunnen zijn. Het gouden beeld zou dan omstreeks de verovering van Jeruzalem en de deportatie van de Joden naar Babel in 586 voor Christus zijn gemaakt. De gebeurtenissen van dit hoofdstuk moeten in elk geval hebben plaatsgevonden na de aanstelling van Sadrach, Mesach en Abed-Nego (v.12).

Dat beeld zal wel in verband hebben gestaan met de vele overwinningen die de legers van Nebukadnezar II hadden behaald. De indruk die de droom van het beeld met het gouden hoofd op de koning had gemaakt, was wat afgenomen, maar hij was die droom zeker nog niet vergeten. Daarom maakte hij het beeld van goud. Het was een symbool dat de betekenis van het gouden hoofd duidelijker moest weergeven. Het was zijn rijk. Met dat beeld vergoddelijkte de Babylonische koning zijn eigen macht. Hij zou die macht van zijn goden hebben gekregen (vgl. Hab.1:11).⁷⁰

Het gouden beeld was 60 ellen lang en 6 ellen breed.⁷¹ Een el was in die tijd ongeveer 44,5 centimeter. Het gouden beeld was dus (60 x 44,5 centimeter = 2670 centimeter) bijna 27 meter hoog, en (6 x 44,5 centimeter = 267 centimeter) bijna 3 meter breed. Dat is een verhouding van 10 : 1, terwijl dat bij een mens gemiddeld 6 : 1 is. Uit het taalgebruik blijkt, dat het beeld in zeker opzicht leek op een mens. Het is echter niet zeker, of er helemaal of gedeeltelijk een menselijk figuur was afgebeeld. Ook kan het beeld op een groot voetstuk hebben gestaan.

Het is niet erg waarschijnlijk, dat het beeld van massief goud was gemaakt. Zoveel goud was onbetaalbaar, afgezien van de vraag, of er wel zoveel goud in de wereld beschikbaar was. De godenbeelden van die tijd waren ook niet van massief goud. Beelden werden overtrokken met goud of zilver (Jes.40:19, 41:7, Jer.10:4,9).

Nebukadnezar II (604 – 562) stelde het beeld op in de vlakte Dura (= Doura) in het gewest Babel. Die naam komt meerdere malen in de Babylonische literatuur voor. Het was een plaats die aan de Eufraat lag. Rond 300 voor Christus stichtte Seleukus I (312 – 281) er een Macedonische kolonie, en vernoemde het naar zijn Macedonische geboorteplaats Europos. Daarom wordt het tegenwoordig Doura-Europos genoemd. Bij opgravingen is er een synagoge en een Christelijke huiskerk uit de 3^e eeuw na Christus gevonden. Dat Dura aan de Eufraat ligt, is niet verwonderlijk, want zo kon via de Eufraat het materiaal voor het beeld worden aangevoerd.

2 [De] koning Nebukadnezar had (een boodschap) gestuurd (of gezonden) om van (of

⁶⁹ In de grotendeels Hebreeuwse tekst waarop de meeste Nederlandse bijbelvertalingen zijn gebaseerd, is dit hoofdstuk niet geschreven in het Hebreeuws, maar in het Aramees.

⁷⁰ Er zijn wel meer grote beelden uit de Oudheid bekend. De geschiedenisschrijver Herodotus schreef over een gouden beeld van de god Bel in Babel. Het was 12 ellen hoog, dat is dus (12 x 44,5 centimeter = 534 centimeter) ruim 5¼ meter (Historiën, deel 1, 182). Diodorus Siculus, die een tijdgenoot van keizer Augustus (31 v.Chr. – 14 n.Chr.) was, beschreef een beeld van ruim 12 meter hoog. De bekende kolossus van Rhodos, die tot de 7 wereldwonderen werd gerekend, was 70 ellen (70 x 44,5 centimeter = 3115 centimeter = 31,15 meter), en overtrof daarmee het beeld van koning Nebukadnezar II (van 26,7 meter).

⁷¹ In het Babylonische rijk gebruikte men toen het 6-talig stelsel.

voor) de satrapen (of de prinsen), de gouverneurs (of de prefecten), de landvoogden, de raads-heren (of de rechters), de schatbewaarders, de rechters, de magistraten en alle bestuurders (of heersers) van de gewesten (of de districten/provincies) bijeen te brengen, om (aan) te komen naar de inwijding van het beeld, dat [de] koning Nebukadnezar had opgesteld.

Toen het beeld klaar was, moest het natuurlijk op een plechtige manier worden ingewijd. De koning riep (waarschijnlijk) het overgrote deel van alle hoge ambtenaren en bestuurders uit het hele rijk erbij. De belangrijkste bestuurders daarvan worden eerst genoemd:

1. De satrapen als hoofdbestuurders van een rijksdeel of provincies
2. De gouverneurs als bestuurders van één of meerdere provincies
3. De landvoogden als bestuurders van een provincie
4. De raadsheren van de koning
5. Beheerders van de financiën
6. Hooggeplaatste rechters
7. De magistraten van een provincie

Verreweg de meeste bestuurders van het Babylonische rijk waren dus bij de inwijding van het beeld aanwezig. Dit hoefde het dagelijkse bestuur in het hele rijk niet te verstoren, want de overige ambtenaren konden de lopende zaken gewoon afhandelen.

3 Toen kwamen (of verzamelden ... zich) de satrapen (of de prinsen), de gouverneurs (of de prefecten), de landvoogden, de raadsheren (of de rechters), de schatbewaarders, de rechters, de magistraten en alle bestuurders van de gewest(en) (of de district(en)/provincie(s)) bijeen voor de inwijding van het beeld dat [de] koning Nebukadnezar had opgesteld. Zij stonden (op) (= Zij gingen staan) [van/voor] voor (of tegenover) het beeld dat Nebukadnezar had opgesteld.

Om de grootsheid van de manifestatie te benadrukken zien we de lijst met ambtenaren en bestuurders voor een 2^e keer. Ze gingen voor het beeld staan, en wachtten nieuwe bevelen van de grote koning af.

4 Een heraut (of Een omroeper) riep met kracht (= riep luid): “Tegen jullie, [de] volken, [de] (volks)stammen (of natiën) en [de] talen (of tongen), wordt gezegd:”

5 “Met de tijd (= Op het moment) dat jullie het geluid (of de stem) horen van de trompet, de fluit, citer, (driehoekige) harp, (het) psalterion, (de) doedelzak en allerlei soorten van [de] muziek(instrumenten),⁷² moeten (of zullen) jullie (neer)vallen, en moeten (of zullen) jullie (in aanbidding) (neer)buigen (of en moeten (of zullen) jullie bidden/eerbied tonen) voor het gouden beeld dat [de] koning Nebukadnezar heeft opgesteld.”

Een *psalterion* was een draagbaar harpachtig instrument met klankkast, waarmee vroeger de Israëlieten het zingen begeleidden. De snaren werden met de vingers getokkeld. Een *harp* was in de Oudheid veel kleiner dan tegenwoordig, en kon gemakkelijk worden meegenomen.

6 “Wie niet (neer)valt, en (niet) (in aanbidding) (neer)buigt (of en (niet) bidt/en (geen) eerbied toont), zal op hetzelfde moment (of hetzelfde ogenblik) naar (= in) het midden van de brandende vuuroven worden geworpen.”

Zodra de muziek zou klinken, moest iedereen zich voor het gouden beeld neerwerpen, en het goddelijke eer bewijzen. Wie dat niet deed, zou in de brandende oven worden geworpen. Die oven had een opening van boven, waardoor men de slachtoffers naar beneden kon gooien (v.22). Er was ook een opening aan de onderkant. Daar werd het vuur gestookt, en door die opening kon men in de oven kijken (v.25,26). In Babel werd zo'n wrede manier van berechten

⁷² De vertaling van sommige muziekinstrumenten is erg onzeker. Zie ook vers 7, 10 en 15.

wel vaker toegepast (Jer.29:22). Het is daarom niet zo verwonderlijk, dat bijna iedereen deed, wat de koning had bevolen.

7 Daarom [alles] (of Om dit alles), in (= op) die vastgestelde tijd als al de volken het geluid (of de stem) hoorden van de trompet, de fluit, citer, (driehoekige) harp, (het) psalterion en allerlei soorten van [de] muziek(instrumenten), vielen al(le) [de] volken, [de] (volks)stammen (of natiën) en [de] talen (of tongen) (neer), (en) bogen (in aanbidding) (neer) (of (en) baden/toonden eerbied) voor het gouden beeld dat [de] koning Nebukadnezar had opgesteld.

8 [(Daarom [alles] (of Om dit alles),)] ⁷³ in (= op) die vastgestelde tijd kwamen Chaldeeuwse kerels dichterbij. Zij hebben de Joden (met) hun aanklachten (of lasteringen) beschuldigd (of verslonden/opgegeten).

9 Zij hebben geantwoord (of gereageerd) (= Zij hebben het woord genomen), en zeiden tegen [de] koning Nebukadnezar: “[De] koning, leef voor eeuwigheden (= in eeuwigheid!)”

10 “Uzelf, [de] koning, hebt zelf een bevel uitgevaardigd (of gegeven/(vast)gesteld/gemaakt), dat iedere sterveling die het geluid (of de stem) hoort van de trompet, de fluit, citer, (driehoekige) harp, (het) psalterion, (de) doedelzak en allerlei soorten van [de] muziek(instrumenten), moet (of zal) (neer)vallen, en moet (of zal) (in aanbidding) (neer)buigen (of en moet (of zal) bidden/eerbied tonen) voor het gouden beeld,

11 en (U hebt bevolen,) dat wie niet neervalt, en (niet) (in aanbidding) (neer)buigt (of en (niet) bidt/en (geen) eerbied toont), die naar (= in) het midden van de brandende vuuroven zal worden geworpen.”

12 “Er zijn Judese kerels, die u hebt aangesteld over de administratie (of dienst/bediening) van het gewest (of het district/de provincie) Babel: Sadrach, Mesach en Abed-Nego. Deze kerels hebben op u (en) het bevel van de koning geen (acht) gegeven (of niet gemaakt uitgevaardigd/(vast)gesteld) (= geslagen). [Voor] uw goden dienen (of vereren) ze niet, en voor het gouden beeld dat u hebt opgesteld, buigen ze niet (in aanbidding) (neer) (of bidden ze niet/tonen ze geen eerbied).”

Deze plechtige inwijdingsceremonie was de aanleiding voor een aanklacht tegen Sadrach, Mesach en Abed-Nego. Zij hadden het bevel van de koning niet opgevolgd. Deze aanklacht kwam van mannen uit de Chaldeeuwse bevolking,⁷⁴ en was gericht tegen de 3 mannen van het Joodse volk. De indieners van de aanklacht wezen de koning er op, dat die Joodse mannen zulke hoge posten in zijn rijk hadden. Op hoge posten moesten betrouwbare en gehoorzame mensen zitten. Dat kon de koning toch niet over zijn kant laten gaan.

Er school echter meer achter. Ze waren ook jaloers op die Joodse ballingen. Ze wilden die gehate buitenlanders wel kwijt, zodat mensen van het eigen volk weer voor die hoge functies in aanmerking zouden komen. Ze zagen hier een schitterende gelegenheid om van die mensen af te komen. Daarom dikten ze de details sterk aan. Ze zeiden, dat Sadrach, Mesach en Abed-Nego de goden van de koning niet wilden vereren. Het was echter voor de Babylonische ko-

⁷³ Het is erg opvallend, dat vers 8 helemaal hetzelfde begint als vers 7 met de woorden *Daarom [alles] (of Om dit alles), in (= op) die vastgestelde tijd*. Bovendien klopt het begin van vers 8 niet helemaal. De mannen kwamen niet klagen bij koning Nebukadnezar II (604 – 562), omdat vrijwel iedereen voor dat beeld neerboog (v.7). In de Griekse handschriften ontbreken aan het begin van vers 8 de woorden *Daarom [alles] (of Om dit alles)*. Die zin begint met *In (= Op) die vastgestelde tijd*. Waarschijnlijk is bij het overschrijven het eerste deel van vers 7 ten onrechte ook voor vers 8 geplaatst. Deze fout komt wel vaker voor. Op grond van dit alles is hier voor de weergave van de Griekse handschriften gekozen. Of dit helemaal de oorspronkelijke tekst is, is niet met zekerheid te zeggen. De bedoeling is echter wel duidelijk.

Helaas is het begin van vers 8 in de Dode Zeerollen verloren gegaan.

⁷⁴ Uit de Chaldeeuwse bevolkingsgroep werden priesters gekozen (Dan.2:2,4,5,11).

ning nooit een probleem geweest, dat ze zijn goden niet dienden. Hij wist wel, dat ze dat niet deden (v.18).

Daarna volgde de kern van de beschuldiging: de 3 kameraden van Daniël hadden het gouden beeld niet aanbeden. Nebukadnezar II (604 – 562) vond vanuit zijn polytheïstische denkwereld, dat het toch geen probleem moest zijn, dat ze via het aanbidden van dat gouden beeld ook zijn goden respecteerden en eerden. Ze hoefden zijn goden niet trouw te dienen.

Het is opmerkelijk, dat in dit hele verhaal Daniël niet wordt genoemd. Als deze hoge bestuurder net als zijn 3 kameraden zou hebben moeten komen om voor het beeld te bidden, zou hij dat eveneens beslist hebben geweigerd (vgl. Dan.6:11). Het lijkt er sterk op, dat Daniël niet was uitgenodigd. In dat uitgestrekte rijk is hij zeker niet de enige geweest, want niet iedere bestuurder of ambtenaar moest naar dat beeld komen (v.2). De lopende en dringende zaken konden door hen die op hun post moesten blijven, worden geregeld.

13 Toen heeft Nebukadnezar in woede en grimmigheid gezegd (= bevolen) om Sadrach, Mesach en Abed-Nego te brengen. Toen werden die kerels voor de koning gebracht.

De gemene aanklagers hadden succes. De 3 kameraden van Daniël moesten onmiddellijk bij de koning komen. Hoewel de koning de Joden goed behandelde, omdat hij zo onder de indruk was van hun God, kon hij deze (vanuit zijn denkwereld bekeken) rechtstreekse ongehoorzaamheid niet tolereren. Als deze hoge ambtenaren dat ongestraft zouden kunnen doen, dan was dat een slecht voorbeeld voor lagere ambtenaren en andere inwoners van zijn rijk.

14 Nebukadnezar heeft geantwoord (of gereageerd) (= Nebukadnezar heeft het woord genomen), en zei tegen hen: “Is (het) opzettelijk (of waar), Sadrach, Mesach en Abed-Nego, [zijn] (dat) jullie [er voor] mijn goden niet dienen (of vereren), en voor het gouden beeld dat ik heb opgesteld, niet (in aanbidding) (neer)buigen (of niet bidden/geen eerbied tonen)?”

Nebukadnezar II (604 – 562) was Sadrach, Mesach en Abed-Nego nog gunstig gezind. Hij twijfelde bij zijn trouwe ambtenaren, of het met echte opzet was. Ook kon hij ze op die manier nog een 2^e kans gunnen, zonder zijn eigen gezag geweld aan te doen.

15 (Wel)nu, als (of ziet,) jullie bereid (of klaar) zijn, (zo)dat met (of in) (= op) het tijdstip (of de tijd) dat jullie het geluid (of de stem) van de trompet, de fluit, citer, (driehoekige) harp, (het) psalterion, (de) doedelzak en allerlei soorten van [de] muziek(instrumenten) horen, (dan) moeten (of zullen) jullie (neer)vallen, en moeten (of zullen) jullie (in aanbidding) (neer)buigen (of jullie bidden/eerbied tonen) voor het beeld dat ik gemaakt heb. Als (of Ziet,) jullie niet (in aanbidding) (neer)buigen (of jullie niet bidden/geen eerbied tonen), zullen jullie op hetzelfde ogenblik naar (= in) het midden van de brandende vuuroven geworpen worden. Wie is de god, die jullie (van)uit mijn handen (= mijn macht) zal bevrijden?”

Volgens Nebukadnezar II zou geen god hen uit die oven kunnen bevrijden. Een god die drogen bekend kon maken, hoefde nog niet zo machtig te zijn, dat hij zijn dienaren uit een vurige oven kon bevrijden. Voelde de koning van Babel zich op dit punt machtiger dan God?

16 Sadrach, Mesach en Abed-Nego hebben geantwoord (of gereageerd), en zeiden tegen [de] koning Nebukadnezar: “Wij hebben (= vinden) (het) niet nodig/zijn niet bereid) om (bij) u op (of over) deze zaak (of dit besluit/bevel) terug te komen (of terug te keren/te antwoorden).”

Sadrach, Mesach en Abed-Nego gaven aan, dat ze *het niet nodig vonden om op het bevel van Nebukadnezar II terug te komen*. Ze zeiden, dat ze niet bereid waren om aan het dringende bevel van de koning te gehoorzamen. Het was daarom niet erg zinvol om op de beschuldigingen van hun jalouse vijanden te reageren. Moedig weerstonden ze de enorm grote druk die op hen werd uitgeoefend.

Of God hen zou kunnen en willen bevrijden, of niet, ze zouden de heidense goden via het gouden beeld niet aanbidden. Ze gehoorzaamden de Here, en toonden meer ontzag voor Hem, dan voor de koning. Daar was bij hen geen discussie over mogelijk.

17 “Als (of Zie(t,)) het moet (of zal) zijn, kan onze God, die wij dienen (of vereren), ons bevrijden (van)uit de brandende vuuroven, en zal Hij (van)uit uw hand (= uw macht) bevrijden, [de] koning.”

18 “Als (of Zie(t,)) het niet moet (of zal) zijn, het moet (of zal) voor (of aan) (= bij) u bekend zijn, [de] koning, dat wij [er zijn voor] uw goden niet dienen (of vereren), en voor het gouden beeld dat u hebt opgesteld, zullen wij niet (in aanbidding) (neer)buigen (of niet bidden/geen eerbied tonen).”

Die zekerheid en standvastigheid van Sadrach, Mesach en Abed-Nego maakten koning Nebukadnezar II (604 – 562) razend. Vanuit zijn heidense standpunt kon hij dit niet begrijpen. Hij had ze nog een kans gegund, en die wezen ze bot van de hand. Voor hem kon trouw aan een god evengoed samengaan met trouw aan hem en de aanbidding van de grootsheid van zijn rijk. De koning kon dit ontrouwe en eigenzinnige gedrag van zijn hoge ambtenaren niet accepteren. Ze zouden wel ondervinden, wie de baas was.

19 Toen was Nebukadnezar met grimmigheid vervuld (geworden), en het beeld van zijn gezicht (= en zijn gezichtsuitdrukking) was (tegen)over Sadrach, Mesach en Abed-Nego veranderd (geworden). Hij heeft geantwoord (of gereageerd), en zei (= beval) om de oven zevenmaal te verhitten boven wat (= zevenmaal heter te stoken, dan) gewoon was hem heet te maken (of hem te stoken/te verhitten).

Zevenmaal is een volheid. Hier betekent het zo heet mogelijk (vgl. Lev.26:18,21,24,28).

20 Tegen de krachtigste (of dapperste/machtigste) kerels in (= uit) zijn leger(macht), heeft hij gezegd (= bevolen) om [van] Sadrach, Mesach en Abed-Nego te binden om (hen) naar (= in) de brandende vuuroven te werpen.

Er was geen ontsnappen aan. Met de kleren die ze op dat moment aanhadden, werden ze de oven ingesmeten.

21 Toen hebben zij die kerels gebonden in hun mantels, hun broeken, en mutsen en hun (andere) kleren,⁷⁵ en zij werden naar (= in) het midden van de brandende vuuroven geworpen.

Dat de kleding apart wordt opgesomd, houdt verband met het grote wonder dat even later gebeurde.

22 Doordat (of Omdat) [alles] (of Door (of Om) dit alles) [vanuit dat] het woord (of de zaak) (= het bevel) van de koning dringend was, en de oven buitengewoon verhit werd, heeft de vlam van het vuur deze kerels gedood, die [van/voor] Sadrach, Mesach en Abed-Nego hadden opgenomen (of opgeheven).

Dat het vuur de sterke mannen doodde, maakte het wonder dat de 3 Joodse mannen het vuur toch overleefden, des te groter.

23 Deze 3 kerels, Sadrach, Mesach en Abed-Nego, zijn gebonden naar (= in) het midden van de brandende vuuroven gevallen.

De koning zat al bij de oven klaar om van de executie te “genieten”. Geschrokken vloog hij overeind.

⁷⁵ De vertaling van de kleding(stukken) is erg onzeker. Volgens de Griekse geschiedschrijver Herodotus (Historiën, deel 1, 195) droegen de Babyloniërs linnen onderkleden tot aan de voeten, en daaroverheen wollen kleren en een wit manteltje. In elk geval is wel duidelijk, dat ze met al hun kleding in de oven werden geworpen.

24 Toen was [de] koning Nebukadnezar geschrokken (of verbijsterd), en hij is haastig opgestaan. Hij heeft geantwoord (of gereageerd) (= Hij heeft het woord genomen), en zei tegen zijn adviseurs (of raadsheren/gezanten): “Hebben wij niet 3 kerels gebonden naar (= in) het midden van het vuur geworpen?” Zij antwoordden (of reageerden), en zeiden tegen de koning: “Zeker, [de] koning!”

De adviseurs van de koning moesten ervoor zorgen, dat de bevelen en wetten werden uitgevoerd. Ze gaven de woorden (= de opdrachten) van de koning door aan de mensen die ze moesten uitvoeren.

25 Hij heeft geantwoord (of gereageerd), en zei: “Ziet, ik zie 4 kerels los(gemaakt) (= vrij) rondwandelen (of rondgaan) in het midden van het vuur; en zij hebben geen letsel (of schade), en de aanblik (= en het uiterlijk) van de 4^e lijkt op [van] een godenzoon!”

Nebukadnezar II zag 4 mannen vrij rondwandelen. De touwen waren blijkbaar door het vuur verbrand.

De 4^e man leek wel op de zoon van een god. In de Oudheid geloofde men in het bestaan van lagere goden en halfgoden.

26 Toen is Nebukadnezar dicht(er)bij [voor/naar] de deur (of de opening) van de brandende vuuroven gekomen. Hij heeft geantwoord (= gereageerd) (= Hij heeft het woord genomen), en zei: “Sadrach, Mesach en Abed-Nego, dienaren van Hem: van de allerhoogste God, gaat (er)uit, en komt (hier)!” Toen gingen Sadrach, Mesach en Abed-Nego (van)uit [het midden van] het vuur.

Ondanks zijn verbijstering bleef de koning als gebieder in zijn rol. Hij beval de 3 mannen uit de oven te komen. Hij sprak ze wel aan als *dienaren van de allerhoogste God*. Het wonder had hem er van overtuigd, dat de God van de Joden de machtigste was. Toch geloofde Nebukadnezar II (604 – 562) hierdoor niet, dat God de enige God is.

De 4^e man, een knecht van God, verdween, nadat hij zijn taak had uitgevoerd. Op het bevel van de koning kwamen Sadrach, Mesach en Abed-Nego uit de oven.

27 De satrapen (of De prinsen), de gouverneurs (of de prefecten), de landvoogden en de adviseurs (of de raadsheren/gezanten) van de koning kwamen bijeen (of verzamelden zich). Ze zagen aan deze kerels, dat het vuur geen heerschappij (of geen macht) (= geen vat) had gehad in (= over/op) hun lichaam (= hun lichamen). Het hoofdhaar was niet was geschroeid. Hun mantels waren niet veranderd. Er was (zelfs) geen geur van vuur in hen doorgedaan (of voorbijgegaan) (= aan hen gekomen).

Alle hoge bestuurders en ambtenaren verdrongen zich om hen heen om het grote wonder te zien. Niet alleen het leven van de 3 mannen was door God gered, ze kwamen zelfs de gloeiende oven uitlopen, zoals ze erin waren gegooid. Het vuur had hen alleen van hun touwen bevrijd.

28 Nebukadnezar heeft geantwoord (of gereageerd) (= heeft het woord genomen), en zei: “Gezegend is de God van hen: die van Sadrach, Mesach en Abed-Nego, omdat Hij zijn (hemelse) knecht heeft gestuurd (of gezonden), en Hij [van] zijn dienaren heeft bevrijd, die op Hem hun vertrouwen hebben gesteld. Het woord (= Het bevel) van de koning hebben ze veranderd (= weerstaan). Zij hebben hun lichamen (prijs)gegeven (of overgegeven), omdat zij [voor] geen enkele god willen (of zullen) dienen (of vereren), en zij (niet) (in aanbidding) willen (of zullen) (neer)buigen (of zij niet willen bidden/geen willen eerbied tonen), behalve (of maar/Daarom) voor hun God.”

Nebukadnezar II (604 – 562) was een realist, en een sportieve verliezer. Onomwonden erkende hij de grootheid van God. Hij prees Hem zelfs.⁷⁶

God had zijn knecht gestuurd om zijn gehoorzame dienaren te bevrijden. Met die knecht bedoelde Nebukadnezar II de 4^e man. Hij sprak dus niet over een zoon van een god, of over een halfgod. Hij zal van Sadrach, Mesach en Abed-Nego wel gehoord hebben, wie die 4^e man was.

29 “Vanuit (= Door) mij wordt een bevel uitgevaardigd (of gegeven/(vast)gesteld/gemaakt), dat ieder van een volk, een stam en een taal, die (iets) onverschilligs (= oneerbiedigs) zegt over hun God: die van Sadrach, Mesach en Abed-Nego, (in) stukken zal worden gehakt (of gemaakt), en zijn huis zal (als/tot) een mesthoop (of vuilnisbelt) worden gemaakt (of gezet), omdat [alles] er geen andere god is, die [als] zo redden (of verlossen) kan.”

Iemand *in stukken hakken*, was iets dat toen wel vaker voorkwam (1Sam.15:33, 1Kron.20:3, Dan.2:5). Het was een vreselijke straf, waarbij iemands ledematen één voor één werden afgehakt. Iemands *huis als een mesthoop maken*, betekende niet alleen, dat zijn huis werd afgebroken, maar er werd dan ook echt een hoop mest overheen gegooid (2Kon.10:27). Dat was in die tijd niet alleen iets verschrikkelijks, maar bovendien een grote schande.

Er zijn uitleggers die beweren, dat zo'n bevel niet te handhaven zou zijn. Toch ging er een dreiging van uit. Iedere Jood kon nu een aanklacht indienen wegens Godslastering, en dan stonden er rigoureuze straffen in het vooruitzicht.

De ceremonie rond het gouden beeld was heel anders geëindigd. Niet het gouden beeld had de eer en alle aandacht, maar de God van Israël.

30 Toen heeft de koning [voor/van] Sadrach, Mesach en Abed-Nego in het gewest (of het district/de provincie) Babel begunstigd (of voorspoedig gemaakt).

Sadrach, Mesach en Abed-Nego werden helemaal in hun eer hersteld. Ze hadden het diepe respect van hun koning, en hij begunstigde ze boven anderen in Babel.⁷⁷

⁷⁶ Dat deden de koningin van Scheba (of van Sjeba) (1Kon.10:9) en Hiram (980 – 947) de koning van Tyrus (2Kron.2:12) op ongeveer dezelfde manier.

⁷⁷ Sommigen vergelijken het optreden van Nebukadnezar II (604 – 562) met Antiochus IV (175 – 164). Toch gaat deze vergelijking totaal niet op. Hoewel Nebukadnezar II als een kind van zijn tijd zeer streng en zelfs wreed was, was hij vanuit zijn eigen denkwereld gezien toch heel rechtvaardig, en vergeleken met Antiochus IV zeer verdraagzaam. De Joden en de andere volken mochten hun eigen goden dienen. Antiochus IV wilde iedereen dwingen dezelfde godsdienst te aanvaarden. Hij wilde alle Joden die God trouw wilden dienen, uitroeien. Gelovige Joden hadden bij Nebukadnezar II zelfs hoge functies. Dat was bij Antiochus IV ondenkbaar. Vooral de erkenning van Nebukadnezar II van God als de allerhoogste God stond haaks op de denkbeelden van Antiochus IV, evenals het gebod dat het lasteren van deze God strafbaar stelde.

4. De trotse Nebukadnezar II werd krankzinnig.

Hoofdstuk 4

1 Koning Nebukadnezar aan alle volken, volksstammen en talen, die op de hele aarde wonen: “Uw vrede zal groot worden!”

2 “Het heeft mij goed geleken, de tekenen en de wonderen die de allerhoogste God met mij gedaan heeft, duidelijk te maken.”

3 “Hoe groot zijn zijn tekenen, en hoe machtig zijn zijn wonderen! Zijn koningschap is een eeuwig koningschap, en zijn heerschappij is van generatie op generatie!”

4 “Ik, Nebukadnezar, was rustig in mijn huis geweest, en welvarend in mijn paleis.”

5 “Ik heb een droom gezien, die mij bang maakte. Gedachten op mijn bed en waarnemingen in mijn hoofd verontrustten mij.”

6 “Door mij werd een bevel uitgevaardigd om al de wijzen van Babel bij mij te brengen, zodat zij mij de uitleg van de droom zouden laten weten.”

7 “Toen kwamen de magiërs, de astrologen, de Chaldeeën en de waarzeggers binnen. Ik vertelde voor hen de droom. Zij lieten aan mij de uitleg ervan niet weten,

8 totdat eindelijk Daniël bij mij was binnengekomen, van wie zijn naam Beltsazar is, zoals de naam van mijn god is. In hem is de geest van de heilige goden. Ik heb voor hem de droom verteld:”

9 “Beltsazar, jij machthebber van de magiërs, van wie ikzelf heb geweten, dat de geest van de heilige goden in jou is. Geen enkel geheim kost voor jou te veel moeite. Vertel mij de waarnemingen van mijn droom die ik gezien heb, en de uitleg ervan.”

10 “Ik was op mijn bed, en zag waarnemingen in mijn hoofd. Zie, een boom in het midden van de aarde, en zijn hoogte was enorm.”

11 “De boom was opgegroeid, en hij was sterk geworden. Zijn hoogte reikte tot de hemel, en hij was tot het einde van de hele aarde te zien.”

12 “Zijn blad was mooi, en zijn vruchten waren overvloedig. Er was voedsel aan voor allen. Onder hem hadden de dieren van het veld schaduw, en in zijn takken verbleven de vogels in de lucht. Al wat leeft, voedde zich vanuit hem.”

13 “Ik zag, - ik was met de waarnemingen in mijn hoofd op mijn bed - en zie, een wachter: een heilige uit de hemel, daalde neer.”

14 “Hij riep met kracht, en zei dit: “Hakt de boom om, en kapt zijn takken af! Stroopt zijn blad af, en verstrooit zijn vruchten! De dieren moeten onder hem vandaan vluchten, en de vogels uit zijn takken.”

15 “Laat echter zijn wortelstronk in de aarde over in een band die van ijzer en koper is; in het jonge gras van het veld! Door de dauw van de hemel moet hij nat gemaakt worden, en met de dieren moet zijn deel in het gras van de aarde zijn.”

16 “Zijn hart van de menselijke sterveling zal worden veranderd. Een dierenhart zal aan hem worden gegeven. Zeven tijden zullen over hem voorbij gaan.”

17 “Het bevel is door een besluit van de wachters, en het verzoek is een woord van de heiligen met de bedoeling, dat de levende mensen zullen weten, dat de Allerhoogste heerser is over het koningschap van de stervelingen, en Hij het geeft, aan wie Hij wil, en daarover de minste van de stervelingen aanstelt.”

18 “Deze droom heb ikzelf, koning Nebukadnezar, gezien. Jij echter, Beltsazar, zeg mij de uitleg, omdat alle wijzen van mijn koninkrijk mij de uitleg niet kunnen laten weten! Jij echter, jij kunt het, omdat de geest van de heilige goden in jou is.”

19 Toen was Daniël, van wie zijn naam Beltsazar is, ongeveer één uur verbijsterd. Zijn gedachten verontrustten hem. De koning heeft het woord genomen, en zei: “Beltsazar, de droom en de uitleg moeten jou niet verontrusten.” Beltsazar heeft geantwoord, en zei: “Mijn heer, laat de droom voor uw haters zijn, en de uitleg ervan voor uw vijanden.”

20 “De boom die u hebt gezien, die was opgegroeid, en was sterk geworden, zijn hoogte reikte tot de hemel, en hij was over de hele aarde te zien.”

21 “Zijn blad was mooi, en zijn vruchten waren overvloedig. Er was voedsel aan voor allen. Onder hem verbleven de dieren van het veld, en in zijn takken vestigden zich de vogels in de lucht.”

22 “Uzelf bent het, de koning die gegroeid is, en u bent sterk geworden. Uw grootheid is gegroeid, en zij heeft tot de hemel gereikt, en uw macht tot het einde van de aarde.”

23 “Dat de koning een wachter: een heilige, heeft zien neerdalen vanuit de hemel, die zei: “Hakt de boom om, en vernietigt hem! Laat echter zijn wortelstronk in de aarde over in een band die van ijzer en koper is; in het jonge gras van het veld! Door de dauw van de hemel moet hij nat gemaakt worden, en zijn deel zal met de dieren van het veld zijn, totdat 7 tijden over hem voorbij gaan.”

24 “Dit is de uitleg, koning, en een besluit van de Allerhoogste, dat over mijn heer, de koning, is gekomen:”

25 “Ze verstoten u uit de wereld van de stervelingen. Bij de dieren van het veld zal uw verblijf zijn. Gras zullen ze u laten eten als stieren. Door de dauw van de hemel laten ze u nat maken. Zeven tijden zullen over u voorbij gaan, voordat u zult weten, dat de Allerhoogste heerser is in het koninkrijk van de stervelingen, en Hij het geeft, aan wie Hij wil.”

26 “Dat ze hebben gezegd zijn wortelstronk van de boom over te laten: uw koningschap zal voor u weer bestendig zijn, nadat u zult erkennen, dat de hemel heerst.”

27 “Daarom, koning, laat mijn raad voor u aangenaam zijn: breek met uw zonden door rechtvaardigheid, en uw ongerechtigheden door genadig te zijn voor de vernederde mensen! Zo zal er verlenging van uw voorpoed zijn.”

28 Dit alles is koning Nebukadnezar overkomen.

29 Na verloop van 12 maanden was hij aan het rondwandelen geweest op het koninklijk paleis van Babel.

30 De koning had het woord genomen, en zei: “Is dit niet het grootse Babel, dat ikzelf gebouwd heb als een koninklijk huis door mijn sterke macht en tot eer van mijn majesteit?”

31 Nog waren de woorden in de mond van de koning, toen een stem uit de hemel heeft geklonken: “Tegen jou zeggen ze, koning Nebukadnezar: “Het koningschap is van jou weggegaan.”

32 “Uit de wereld van de stervelingen verstoten ze jou, en bij de dieren van het veld zal jouw verblijf zijn. Gras zullen ze jou laten eten als stieren. Zeven tijden zullen over jou voorbij gaan, totdat jij zal weten, dat de Allerhoogste heerser is in het koningschap van de stervelingen, en Hij het geeft, aan wie Hij wil.”

33 Op hetzelfde ogenblik is het woord over Nebukadnezar in vervulling gegaan. Uit de

wereld van de stervelingen werd hij verstoten, en gras at hij als stieren. Door de dauw van de hemel werd zijn lichaam nat gemaakt, totdat zijn haar was gegroeid als de manen van leeuwen, en zijn nagels als die van vogels.

34 “Na verloop van dagen heb ik, Nebukadnezar, zelf mijn ogen naar de hemel opgeslagen, en mijn bewustzijn keerde in mij terug. Ik heb de Allerhoogste gezegend, en ik heb Hem die eeuwig leeft, geroemd en verheerlijkt, want zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, en zijn koningschap is van generatie op generatie.”

35 “Alle bewoners van de aarde worden als niets geacht. Hij doet overeenkomstig zijn wil met het leger van de hemel en de bewoners van de aarde. Er is niemand die het verhindert met zijn hand, of tegen Hem zegt: “Wat hebt U gedaan?”

36 “Op die vastgestelde tijd keerde mijn bewustzijn naar mij terug, én tot eer van mijn koninkrijk keerde mijn majesteit, en mijn luister naar mij terug. Mijn adviseurs en mijn machthebbers zochten naar mij. Ik ben over mijn koninkrijk bevestigd, en buitengewone grootheid is aan mij toegevoegd.”

37 “Nu roem, verhef en verheerlijk ik, Nebukadnezar, de koning van de hemel, omdat al zijn werken waarheid zijn, en zijn paden gerechtigheid, en omdat Hij in staat is om hen die in hoogmoed wandelen, te vernederen.”

Dit hoofdstuk begint met een inleiding op een openbare afkondiging van koning Nebukadnezar II (604 – 562).⁷⁸ Deze afkondiging begint in de 1^e persoon (= ik-vorm). In vers 19 gaat zij over naar de 3^e persoon (= hij-vorm). Bij het 34^e vers schakelt de tekst weer over naar de 1^e persoon. Het lijkt er op, dat het middelste gedeelte van de afkondiging (v.19-33) vervangen is door een uitgebreidere beschrijving van wat er is gebeurd.

1 [De] koning Nebukadnezar aan al(le) [de] volken, [de] (volks)stammen (of natiën) en [de] talen (of tongen), die op de hele aarde (of die in het hele land) wonen: ⁷⁹ “Uw vrede zal groot worden!”

In die openbare aankondiging richtte de koning zich tot al zijn onderdanen. Met *de hele aarde* werd de hele bekende wereld (= oikoemanè) bedoeld (Dan.2:39). Nebukadnezar II begroette zijn onderdanen met een zegenwens: *Uw vrede zal groot worden* (vgl. Dan.6:26, Ezra 4:17).

De koning ging vertellen over de wonderen en tekenen die hij meemaakte door het ingrijpen van de allerhoogste God. Hoewel hij veel goden erkende, roemde hij God als de eeuwige Koning.

2 “Het (of Hij) heeft [voor] mij goed (of welgevallig) geleken, de tekenen en de wonderen die de allerhoogste God met mij gedaan heeft, duidelijk te maken (of te laten (in)zien/tonen).”

3 “[Als] Hoe (of Wat) groot zijn zijn tekenen, en [als] hoe (of wat) machtig zijn zijn

⁷⁸ In de Aramese tekst(, de Vulgaat) en de Griekse handschriften, staan de eerste 3 verzen van dit hoofdstuk nog als de verzen 31-33 (of 98-100) bij het vorige hoofdstuk. Luther heeft ingezien, dat dit onjuist is, en heeft deze verzen in zijn vertaling op de goede plek neergezet. De vertalers van de Statenvertaling en de nieuwere vertalingen zijn hem daarin gevolgd. De Dode Zeerollen geven hierover geen uitsluitel, doordat de verzen zijn weggelaten. Het is echter duidelijk, dat deze verzen een inleiding vormen op de openbare aankondiging van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562).

⁷⁹ Bij de keuze voor de vertaling *op de hele aarde* moet men hier niet uitgaan van ons wereldbeeld, maar dat van de mensen in het Midden-Oosten uit die tijd. De (voor die mensen) bekende gebieden van die tijd noemde men de hele wereld (vgl. Dan.2:39, 7:23). Het Babylonische rijk beheerste toen een heel groot gebied, en de invloed ervan reikte erg ver. In zijn trots presenteerde Nebukadnezar II (604 – 562) zich echter als de koning van alle bekende gebieden van die tijd.

wonderen! Zijn koningschap (of Zijn koninkrijk) is een eeuwig koningschap (koninkrijk), en zijn heerschappij (of zijn macht) is met (of gedurende/tijdens) (= van) generatie en (= op) generatie!” (vgl. Ps.145:13)

Na de indrukwekkende inleiding begon de koning te vertellen, over wat hij had meegemaakt. Terwijl hij rustig in zijn paleis op bed lag, werd hij plotseling opgeschrikt door waarnemingen of visioenen.⁸⁰

4 “Ik, Nebukadnezar, was rustig in mijn huis geweest, en welvarend (of voorspoedig/bloeiend/groen) in mijn paleis (of mijn tempel).”

De voorspoedige tijd van koning Nebukadnezar II kwam overeen met de zeer goede conditie en positie van de boom in het begin zijn droom (v.10-12).

5 “Ik heb een droom gezien, die mij bang maakte. Gedachten op mijn bed (of mijn leger) en waarnemingen (of visioenen/gezichten) van (= in) mijn hoofd verontrustten (of beangstigden/verbijsterden) mij.”

De koning vermoedde blijkbaar, dat de droom een betekenis had, want hij werd erg bang.

6 “Vanuit (= Door) mij werd een bevel uitgevaardigd (of gegeven/(vast)gesteld/gemaakt) om al de wijzen van Babel voor (= bij) mij (in) te brengen, zodat zij mij de uitleg van de droom zouden laten weten.”

Omdat Nebukadnezar II (604 – 562) de betekenis van de droom wilde weten, liet hij alle wijzen komen. Er kwamen verschillen groepen geleerden bij de koning (Dan.2:2).

7 “Toen kwamen de magiërs, de astrologen, de Chaldeeën en de waarzeggers binnen. Ik zei (= vertelde) voor hen de droom. Zij lieten aan mij zijn uitleg (= de uitleg ervan) niet weten,

8 (tot)dat einde(lijk) Daniël voor (= bij) mij was binnengekomen, van wie zijn naam Beltsazar is, (zo)als de naam van mijn god is. In hem is de geest van de heilige goden (of de heilige god). Ik heb voor hem de droom gezegd (= verteld):”

Uiteindelijk kwam Daniël. Het is opvallend, dat hij eerst bij zijn Joodse naam werd genoemd. Na langere tijd was die naam natuurlijk bij de koning bekend. De boodschap van de koning was daarmee duidelijk. Niet de Babylonische wijzen en geleerden gaven de uitleg, maar een Joodse balling kon dit doen, doordat hij in contact stond met de heilige goden (of de heilige god). Waarschijnlijk bedoelde Nebukadnezar II hiermee de goede goden. Hij beseftte onvoldoende, dat Daniël in contact stond met de almachtige en enige God.

De koning gaf aan, dat Daniël door middel van zijn 2^e naam Beltsazar vernoemd was naar zijn god Bel.⁸¹ Onder die naam was Daniël veel bekender.

Waarom liet de koning Daniël dan niet eerst komen? Hoewel hij boven alle wijzen en geleerden was gesteld, hoorde hij vanwege zijn afkomst niet bij die groep. Hij was in de eerste plaats bestuurder. Zover we weten, was het meer dan 20 jaren geleden, dat Daniël dromen aan de koning had uitgelegd. Daniël trad op in het 2^e jaar van zijn regering (602). Daarna vernemen we over hem heel wat jaren niets. In dit hoofdstuk roemde Nebukadnezar II (604 – 562) het resultaat van zijn bouwactiviteiten in Babel (v.30). Die bouwactiviteiten vonden plaats in het 2^e deel van zijn 43-jarige regering. Pas nadat een groot deel of de meeste gebouwen klaar waren, stond hij zo trots op het dak te schreeuwen. De invloed van Daniëls optreden was met

⁸⁰ Hieruit blijkt, dat hij toen al langer geregeerd had. De tijd van voortdurende spannende oorlogen was voorbij. Zijn macht was gevestigd, zodat hij rustig de vruchten daarvan kon plukken.

⁸¹ Waarschijnlijk Bel-lit-sjar-oessoer: Bel, bescherm de gijzelaar van de koning.

het verstrijken van de jaren afgenomen. Toen echter de wijzen en geleerden er niet uitkwamen, deed de koning een beroep op het hoofd van de wijzen: Daniël.

9 “Beltsazar, jij machthebber (of voornaamste) van de magiërs, van wie ikzelf heb geweten, dat de geest van de heilige goden (of de heilige god) in jou is. Geen enkel geheim drukt [voor] jou neer (of belet [voor] jou) (= kost voor jou te veel moeite). Zeg (= Vertel) (mij) de waarnemingen (of de visioenen/gezichten) van mijn droom die ik gezien heb, en zijn uitleg (= en de uitleg ervan).”

Nebukadnezar II vertelde zijn droom aan Daniël (v.18). Via zijn afkondiging (v.1,2) wisten de onderdanen de droom ook.

10 “Ik was op mijn bed (of mijn leger) (geweest), en zag waarnemingen (of visioenen/gezichten) van (= in) mijn hoofd. Zie, een boom in het midden van de aarde (of van het land), en zijn hoogte was enorm (of overvloedig).”

11 “De boom was (op)gegroeid, en hij was sterk geworden. Zijn hoogte (be)reikte tot (of naar) de hemel[en], en zijn zichtbaarheid (= en hij was te zien) tot (of naar) het einde van de hele aarde (of het hele land) (vgl. Ezech.17:22-24, 31:3-18).”

12 “Zijn blad was mooi, en zijn vrucht(en) was (= waren) overvloedig. In hem (= Eraan) was voedsel voor allen. Onder hem hadden de dieren van het veld schaduw, en in zijn takken verbleven (of woonden) de vogels van de hemel[en] (= in de lucht). Al het vlees (= Al wat leeft,) voedde zich vanuit hem.”

13 “(Ik) zag, - ik was met de waarnemingen (of visioenen/gezichten) van (= in) mijn hoofd op mijn bed (of mijn leger) (geweest) - en zie, een wachter: een heilige (van)uit de hemel[en], daalde neer.”

De term *wachter* doet denken aan hemelse wezens van oud-Perzische oorsprong. In de Perzische godsdienst waren goede hemelse wachters met grote ogen bekend, die over de hemel en de aarde waakten. De koning zag een heilige wachter. De toevoeging *heilige* wil zeggen, dat het een goede wachter was, want er waren ook wachters van de god van het kwaad.⁸²

Over de Babylonische godenwereld is bekend, dat er 5 grote goden waren. Daaronder stonden 30 raadgevende goden. De helft daarvan bestuurdde het gebied onder de aarde, de andere helft had het beheer over de aarde, de mensen en de hemel. Iedere keer ging na 10 dagen zo'n lagere god als een boodschapper van de sterren van boven naar beneden, en tegelijkertijd ging er een lagere god van beneden naar boven (vgl. Gen.28:12).⁸³ Er was ook sprake van een vergadering van goden die besloot over het lot van de mensen (v.17, vgl. 1Kon.22:19-23, Job 1:6-12, Ps.89:8, enz.).⁸⁴ Eén van die lagere goden (= Eén wachter) zou dan het besluit aan de koning komen overbrengen.

14 “Hij riep met kracht (of met macht), en zei dit (of zei aldus/zo): “Hakt de boom om, en kapt zijn takken (af)! Stroopt zijn blad af, en verstroot zijn vrucht(en)! De dieren moeten (of zullen) onder hem vandaan (of vanuit) vluchten, en de vogels (van)uit zijn takken.”

15 “Laat echter zijn wortelstronk (of zijn wortelstomp) in de aarde (of in het land) (over)[, en] in een band die van ijzer en koper (of brons) is; in het (jonge) gras van het veld! Door de dauw van de hemel[en] moet (of zal) hij nat (gemaakt) worden, en met de dieren moet (of zal) zijn deel in het gras van de aarde (of van het land) zijn.”

⁸² Barnes A., Barnes' Notes, 3^e druk, Grand Rapids, 2005, pag. 251.

⁸³ Diodorus Siculus. II, 30.

⁸⁴ Ook in de Bijbel kunnen we lezen over een vergadering van de Here met zijn engelen (= hemelse boodschappers of hemelse knechten) (1Kon.22:19-22, Job 1:6, Ps.89:7,8).

Die boom was een symbool van de machtige koning Nebukadnezar II (604 – 562) (v.22). De stronk van de boom moest worden omsloten met een sterke band van ijzer en koper. De koning zou niet meer vrij zijn in zijn besluiten, en niet meer kunnen gaan en staan, waar hij wilde. Hij zou leven in een geheime afgesloten ruimte om problemen en onrust binnen en buiten het Babylonische rijk te voorkomen.

Dan wordt de vergelijking met de boom helemaal losgelaten. Dat de boom *in het jonge gras van het veld* zou staan, en *door de dauw nat zou worden*, is niet bijzonder voor een boom. Als er vervolgens bij staat, dat hij samen *met de dieren gras* zal eten, dan moeten we wel bijna aan een mens denken.

16 “Zijn hart van(uit) de (menselijke) sterveling zal worden veranderd. Een dierenhart zal aan hem worden gegeven. Zeven tijden zullen (of moeten) over hem voorbij gaan.”

Uit dit vers blijkt duidelijk, dat het over een sterfelijk mens ging, want zijn mensenhart zou veranderen in het hart van een dier. Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).⁸⁵ Als die persoon een dierenhart zou krijgen, dan zou hij dus helemaal als een dier worden.

Dit zou 7 tijden duren. Hoelang duurt eigenlijk een tijd? Voor een antwoord op deze vraag moeten we andere gedeelten uit het bijbelboek Daniël met dit vers en met elkaar vergelijken.

De profeet Daniël voorspelde in andere hoofdstukken, dat zijn volk ongeveer 3½ jaar zou worden onderdrukt. Dat is onder de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) ook in vervulling gegaan. Ongeveer dezelfde periode wordt in het bijbelboek Daniël op verschillende manieren aangeduid:

1. Een tijd, (2) tijden en een halve tijd, dat is samen ongeveer 3½ (Dan.7:25, 12:7, vgl. 12:11).⁸⁶
Zolang zou de zware onderdrukking (van Antiochus IV) duren.
Dan hebben we hier te maken met ongeveer 3½ jaar.
2. Een halve week, dat is 3½ (Dan.9:27).⁸⁷
Een halve week zou er een verwoester komen, en het slachtoffer en (meel)offer zou ophouden. Dat is opnieuw 3½ jaar.
3. 2300 avonden en morgens, dat is 1150 dagen, ruim 3 jaren (Dan.8:14).
Er zou een vertreding van het heiligdom zijn, en offers zouden op het gruwelaltaar worden gebracht; op een heidens altaar bovenop het brandofferaltaar (1Mak.1:54).
4. 1290 dagen, dat is ongeveer 3½ jaar (Dan.12:11).
Er zou een vertreding van het heiligdom zijn. De offerdienst voor God zou worden stopgezet, en onreine offers zouden op het gruwelaltaar worden gebracht.

Als een periode van een tijd, (2) tijden en een halve tijd samen ongeveer 3½ jaar duurt, dan duurt 1 tijd een jaar. Een tijdperk van 7 tijden duurt dus 7 jaren. Op grond hiervan kunnen we tot de conclusie komen, dat die periode 7 jaren zou gaan duren.

17 “Het bevel (of Het besluit/De zaak) is door een besluit (of een bepaling) van de wach-

⁸⁵ Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse dichtkunst veel voor.

⁸⁶ De periode van *een tijd*, (2) *tijden* en *een halve tijd* (Dan.12:7) en 1290 dagen (Dan.12:11) worden in het laatste hoofdstuk van dit bijbelboek min of meer aangeduid als dezelfde periode.

⁸⁷ Het begrip jaarsabbat of jaarweek kenden de Joden al. Zeven jaarsabbatten of (jaar)weken waren 7 x 7 jaren ofwel 49 jaren (Lev.25:8).

ters, en het verzoek (of de vraag) is een woord (of een bevel) van de heiligen tot (= met) de bedoeling (of de reden/zaak) [van] (zo)dat de levende(mense)n zullen weten, dat de Allerhoogste heerser (of machthebber) is in (= over) het koningschap (of het koninkrijk) van de stervelingen, en Hij het (of haar) geeft, aan wie [dat] Hij wil, en daarover de minste van (de) stervelingen aanstelt.”

De wachters of heiligen (= De goede goden/engelen) hadden in overeenstemming met de wil van de Allerhoogste dit besluit genomen. Zo had God de heiden Nebukadnezar II (604 – 562) met deze heidense denkbeeldige figuren duidelijk gemaakt, dat het besluit vaststond.

De wachter zei ook nog, dat *de Allerhoogste de macht heeft om een koningschap te geven aan wie Hij wil.*⁸⁸ Nebukadnezar II moest vooral niet denken, dat de wachters de dienst uitmaakten, en de Here passief toekeek. Het idee dat de wachters het besluit namen, werd hier bijgesteld. God bepaalt, wie er koning mag zijn. De Babylonische koning had geen enkele reden om zo trots te zijn.

Het zou de koning toen wel duidelijk zijn geweest, dat die droom over hemzelf ging, maar dat maakte zijn onrust juist nog groter.

18 “Deze droom heb ikzelf, [de] koning Nebukadnezar, gezien. En jij (= Jij echter,) Beltsazar, zeg mij de uitleg, omdat [alles] alle wijzen van mijn koninkrijk (of mijn koningschap) mij de uitleg niet kunnen laten weten! En jij (= Jij echter), jij kunt (het), omdat de geest van de heilige goden (of de heilige god) in jou is.”

Nadat de koning de droom had verteld, vroeg hij aan Daniël de uitleg van de droom. Hoewel alle wijzen het niet konden, was de koning er vast van overtuigd, dat Daniël het wel kon, omdat hij in contact stond met de (allerhoogste) god(en).

19 Toen was Daniël, van wie zijn naam Beltsazar is, ongeveer (of (zo)als) één uur (of ogenblik) verbijsterd. Zijn gedachten verontrustten (of beangstigden/verbijsterden) hem. De koning heeft geantwoord (of gereageerd) (= heeft het woord genomen), en zei: “Beltsazar, de droom en de uitleg moet(en) (of zal (= zullen) jou niet verontrusten (of beangstigen/verbijsteren).” Beltsazar heeft geantwoord (of gereageerd), en zei: “Mijn heer, laat de droom voor uw haters zijn, en zijn uitleg (= de uitleg ervan) voor uw vijanden (of uw tegenstanders).”

Daniël wist onmiddellijk, wat de droom betekende, en stond verbijsterd te kijken. Als die droom in vervulling zou gaan, dan zou dat voor de koning rampzalig zijn. Misschien zou Nebukadnezar II (604 – 562) wel erg kwaad worden, als de profeet de juiste uitleg gaf. Dan zou hij een zware straf kunnen krijgen. Veel koningen dachten, dat in de uitleg ook de wens van de uitlegger verpakt zat. De Babylonische vorst schuwde er niet voor om zijn onderdanen wrede straffen op te leggen, als hij dat nodig vond.

De koning had wel door, dat hij zich niet had vergist. Daniël wist de betekenis van zijn droom, maar hij was eigenlijk te bang om het hem te vertellen. Daarom stelde de machtige vorst zijn trouwe en zeer goede bestuurder gerust. Toen begon de profeet voorzichtig met de uitleg. Hij liet meteen duidelijk merken, dat hij de vervulling van de droom niet de koning, maar zijn vijanden toewenste.

20 “De boom die u hebt gezien, die was (op)gegroeid, en was sterk geworden, zijn hoogte (be)reikte tot (of naar) de hemel[en], en en zijn zichtbaarheid (= en hij was te zien) tot (of naar) (= over) de hele aarde (of over het hele land).”

21 “Zijn blad was mooi, en zijn vrucht(en) was (= waren) overvloedig. In hem (= Eraan)

⁸⁸ De term *Allerhoogste* als aanduiding voor God komt veel vaker in de Bijbel voor (Gen.14:18-22, Num.24, Deut.32:8, 2Sam.22:14, Ps.7:18, enz.)

was voedsel voor allen. Onder hem verbleven (of woonden) de dieren van het veld, en in zijn takken vestigden zich (of woonden) de vogels van de hemel[en] (= in de lucht).”

22 “Uzelf bent het (of hij), de koning die (op)gegroeid is, en u bent sterk geworden. Uw grootheid is (op)gegroeid, en zij heeft tot (of naar) de hemel[en] gereikt (of bereikt), en uw macht (of uw heerschappij) tot (of naar) het einde van de aarde (of van het land).”

Die grote boom was inderdaad de Babylonische koning. Nebukadnezar II (604 – 562) was groot en sterk geworden. Hij had een erg machtig rijk dat in de hele wereld van toen bekend was (vgl. Dan.2:39).⁸⁹

23 “Dat de koning een wachter: een heilige, heeft zien neerdalen vanuit de hemel[en], die zei: “Hakt de boom om, en vernietigt hem! Laat echter zijn wortelstronk (of zijn wortelstomp) in de aarde (of in het land) (over)[, en] in een band die van ijzer en koper (of brons) is; in het (jonge) gras van het veld! Door de dauw van de hemel[en] moet (of zal) hij nat (gemaakt) worden, en zijn deel zal (of moet) (samen) met de dieren van het veld zijn, tot(dat) 7 tijden over hem voorbij gaan.”

24 “Dit is de uitleg, [de] koning, en een besluit (of een bepaling) van de Allerhoogste, [het (of zij) is] dat over mijn heer, de koning, is gekomen (of heeft bereikt):”

Daniël vertelde aan de koning, dat betekenis van de droom een besluit was van de Allerhoogste. De wachters noemde hij daarbij niet.

25 “Ze verstoten [voor] u (van)uit (de wereld van) de sterveling(en). Bij (of Met) de dieren van het veld zal uw verblijf (of uw woning) zijn. Gras zullen ze [voor] u laten eten (zo)als stieren. Vanuit (= Door) de dauw van de hemel[en] (laten) ze [voor] u nat maken. Zeven tijden zullen over u voorbij gaan, voordat (of tot(dat)/gedurende) u zult weten (of erkennen), dat de Allerhoogste heerser (of machthebber) is in het koninkrijk (of het koningschap) van de sterveling(en), en Hij het (of haar) geeft, aan wie [dat] Hij wil.”

De koning zou zich als een dier gaan gedragen. Daarom zou men hem verstoten, en zou men hem gras te eten geven. Hij zou als een dier leven. Dit zou 7 tijden (= 7 jaren) duren, totdat hij de Here als de allerhoogste God zou erkennen.

Er bleef echter nog hoop. De wortelstomp mocht blijven staan. De koning zou, als de droom in vervulling zou gaan, niet sterven.

26 “Dat ze hebben gezegd zijn wortelstronk (of zijn wortelstomp) van de boom (over) te laten: uw koningschap (of uw koninkrijk) zal voor u (weer) bestendig (of veilig) zijn, vanuit dat (=, nadat/voordat/zodat) u zult erkennen (of weten), dat de hemel[en] heers[en](t) (of macht [hebben] (heeft)).”

Na de uitleg kon Daniël het niet nalaten de koning ongevraagd een goed advies te geven. De koning moest zich bekeren. Hij moest eerlijk en rechtvaardig zijn, en veel meer rekening houden met zijn arme medemens.⁹⁰

27 “Daarom (of behalve/maar), [de] koning, laat mijn raad(geving) voor (of ten gunste van) u aangenaam (of welgevallig) zijn: breek met (of beëindig/breek ... af/ruk ... weg) uw zonden door rechtvaardigheid, en uw ongerechtigheden door genadig te zijn voor de verne-

⁸⁹ Hoewel de macht van Nebukadnezar II (604 – 562) in de bekende wereld van die tijd erg groot was, en zijn invloed duidelijk verder reikte, dan de grenzen van zijn rijk, was dit toch enigszins overdreven. De Babylonische koning had echter dit beeld en ideaal wel voor ogen, en daar ging Daniël voor de duidelijkheid blijkaar in mee.

⁹⁰ Veel vertalingen suggereren, dat je je zondenschuld terug kan betalen door goede werken te doen. Bedoeld is echter, dat de koning moest breken met zijn zonden door recht te doen.

derde(mense)n (of de ellendigen/armen)! Zo (of Zie,) zal zij (of het) (= zal er) verlenging van uw voorspoed (of vredige rust) zijn.”

Daniël kende God als een lieve Vader. Als Nebukadnezar II (604 – 562) zich zou bekeren, dan was er nog hoop. De profeet wist, dat de straf voorwaardelijk was. De droom was een ernstige waarschuwing (vgl. Jona 3:10, Jer.18:7-9). Als de koning niet (meer) naar die waarschuwing zou luisteren, dan zou de droom zeker in vervulling gaan.

28 Dit alles is over [de] koning Nebukadnezar gekomen (of heeft ... bereikt) (= is koning Nebukadnezar overkomen).

29 Omtrent (of Naar/Voor(bij)) het einde (= Na verloop) van 12 maanden was hij rondwandelen (= hij aan het rondwandelen) geweest op (of over) het koninklijk paleis (of de koninklijke tempel) van Babel.

Nebukadnezar II gedroeg zich waarschijnlijk wel een aantal maanden veel beter, maar na verloop van tijd verslaptte hij. Toen hij na een jaar op het platte dak van zijn paleis in Babel wandelde, zag hij de mooie bouwwerken in de stad. De koning werd helemaal trots op zichzelf.

30 De koning heeft geantwoord (of gereageerd) (= had het woord genomen), en zei: “Is dit niet [zij] het grootse (of grote) Babel, dat ikzelf gebouwd heb als (of tot/voor/naar) een koninklijk huis door mijn sterke macht en tot (of als/voor/naar) eer van mijn majesteit?”

Hoogmoed kwam ook hier voor de val. De koning was nog niet uitgesproken, of een stem uit de hemel zei, dat hij zijn koningschap kwijt was. Die stem sprak vanuit het perspectief van Nebukadnezar namens de wachters ofwel de goede goden (v.17). In werkelijkheid kwam de boodschap voor de koning van de drie-enige God.

31 Nog (of Verder) was het woord (of de zaak) (= waren de woorden) in de mond van de koning, (toen) een stem (of een geluid) (van)uit de hemel[en] is gevallen (= heeft geklonken): “Tegen (of Voor) jou zeggen ze, [de] koning Nebukadnezar: “Het koningschap (of het koninkrijk) is van(uit) jou weggegaan (of voorbijgegaan).”

32 “(Van)uit (de wereld van) de sterveling(en) verstoten ze [voor/van] jou (of sturen ze jou weg), en bij (of bij) de dieren van het veld zal jouw verblijf (of woning) zijn. Gras zullen ze [voor] jou laten eten (zo)als stieren. Zeven tijden zullen over jou voorbij gaan, totdat jij zal weten (of erkennen), dat de Allerhoogste heerser (of machthebber) is in het koningschap (of het koninkrijk) van de sterveling, en Hij het (of haar) geeft, aan wie [dat] Hij wil.”

33 In haar het (= Op hetzelfde) ogenblik is het woord (of de zaak/het bevel) over Nebukadnezar in vervulling gegaan (of vervuld (geworden)). (Van)uit de (wereld van de) sterveling(en) werd hij verstoten, en gras at hij (zo)als stieren. Vanuit (= Door) de dauw van de hemel[en] werd zijn lichaam nat (gemaakt), totdat zijn haar was (op)gegroeid (of lang geworden) als (de manen) van leeuwen, en zijn nagels (of zijn klauwen) als (die) van vogels.⁹¹

De voorspelling ging onmiddellijk in vervulling. Nebukadnezar II (604 – 562) at tussen de andere dieren gras als stieren. Deze psychische stoornis waarbij een mens zich als een dier gedraagt, is bekend onder de naam *zoantropie*. In het geval, dat iemand denkt, dat hij

⁹¹ In de Aramese tekst staat hier: ... *totdat zijn haar was (op)gegroeid (of lang geworden) als (de veren) van arenden, en zijn nagels (of zijn klauwen) als (die) van vogels*. In de Griekse teksten staat: ... *totdat zijn haar was gegroeid als (de manen) van leeuwen, en zijn nagels als (die) van vogels*. Het woord *leeuwen* in plaats van *arenden* zal wel juist zijn, want arenden hebben geen haren, maar veren. Bij het overschrijven zal er in de Aramese tekst wel een fout zijn gemaakt. Daarom is hier gekozen voor de tekst uit de Griekse handschriften. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, Het boek Daniël, 3^e druk, Kampen, 1965, pag. 92. Dit gedeelte is in de Dode Zeerollen verloren gegaan.

een (weer)wolf is, noemt men het *lycanthropie*. Nebukadnezar II dacht waarschijnlijk, dat hij een stier was.

Rond 300 voor Christus leefde de schrijver Megasthenes. Hij schreef over Nebukadnezar II, die het dak van zijn paleis beklom. De koning werd door één of andere god toen geïnspireerd. Zo'n persoon werd in die tijd voor krankzinnig gehouden. Vervolgens werd een voorspelling van krankzinnigheid aan Kores II (538 – 529) toegeschreven. Dit is duidelijk een zinspeling op de waanzin van Nebukadnezar II. Waarschijnlijk gebruikte Megasthenes een bron die nog niet openlijk over deze periode kon schrijven.

Wanneer heeft die periode van krankzinnigheid tijdens de regering van koning Nebukadnezar II (604 – 562) plaatsgevonden? De eerste tijd van zijn regering bestond uit veroveringen. Rond die tijd was Nebukadnezar II voortdurend zelf actief.

- 604 – 562 Nebukadnezar II
- 604 Nebukadnezar II verovert Asdod.
- 602 Daniël legt de 1^e droom uit, en krijgt een zeer hoge post in het Babylonische rijk.
- 600 (januari) Zware nederlaag van Nebukadnezar II tegen Egypte.
- 599 (december) Veldtocht van Nebukadnezar II tegen de Arabieren.
- 597 Tweede wegvoering, Nebukadnezar II maakt Zedekia vazalkoning in Jeruzalem. Jojachin en de profeet Ezechiël worden meegenomen naar Babel.
- 586 (juni) Val van Jeruzalem.
- 586 (juli) Derde wegvoering, verwoesting van Jeruzalem, Gedalja wordt landvoogd.
- 585 – 573 Belegering van Tyrus.
- 581 Vierde wegvoering door Nebuzaradan (Jer.52:30). Inval in Egypte.
- 568 Expeditie tegen Egypte (Jer.43:8-13).

Na 586 begonnen de veroveringen hun vruchten af te werpen. Alleen de stad Tyrus was nog niet ingenomen. Alle onderworpen volken werden van hun rijkdommen beroofd, en moesten schatting betalen aan Nebukadnezar II (604 – 562). Deze rijkdommen stroomden Babel binnen. Dat stelde de koning in staat om met veel grote bouwprojecten te beginnen. Toen is er heel veel gebouwd.⁹² Van deze bouwwerken die betaald waren met geroofde schatten, stond Nebukadnezar II op het dak van zijn paleis te genieten.

Vanaf 585 tot 573 voor Christus belegerden de legers van de koning van Babel de stad Tyrus. In 581 kwam Nebukadnezar II opnieuw naar het westen. Zijn generaal Nebuzaradan regelde de vierde wegvoering van de Joden in Jeruzalem. Volgens de geschiedschrijver Flavius Jozefus (37 – ±100) trok de koning zelf verder naar Egypte om het land (tijdelijk) te bezetten, en de gevluichte Joden op te halen om hen mee te voeren naar Babel.⁹³

Na de geslaagde oorlog tegen Egypte in 581 horen we van Nebukadnezar II een hele tijd niets meer. In die periode ging de belegering van Tyrus tot 573 gewoon door. Terwijl Alexander de Grote (336/332 – 323) Tyrus na een beleg van 6 maanden in kon nemen, deed de grote veroveraar Nebukadnezar II daar bijna 13 jaren over. Vanaf 581 tot en met 573 schitterde Nebukadnezar II door afwezigheid. Pas na bijna 13 jaren werd Tyrus ingenomen, en nog redelijk mild behandeld. Het is heel goed mogelijk, dat de koning in die tijd 7 jaren in Babel naast de dieren aan het grazen was. In die periode namen Daniël en andere hoge ambtenaren het bestuur voor hem waar, maar belangrijke beslissingen stelden ze natuurlijk zoveel mogelijk uit.

⁹² Zie ook Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:1, en Tegen de Grieken, deel 1, hoofdstuk 1:19.

⁹³ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

Het mocht niet bekend worden, wat er met Nebukadnezar II aan de hand was, want dat zou binnen het rijk grote onrust kunnen veroorzaken, en het zou de vijanden van Babel de gelegenheid geven om van deze verwarring gebruik te maken. Daniël wist van tevoren, dat het 7 jaren zou gaan duren. Als de hoge bestuurders het landsbestuur zouden overnemen, en de toestand van de koning geheim zouden houden, dan zou de koning het na 7 jaren weer zelf kunnen doen.

Nadat de 7 jaren voorbij waren, keek Nebukadnezar II (604 – 562) naar de hemel. Dat was het teken van zijn genezing.

34 “Omtrent (of Naar/Voor(bij)) het einde (= Na verloop) van [de] dagen heb ik, Nebukadnezar, zelf mijn ogen naar de hemel[en] opgeheven (= opgeslagen), en mijn weten(schap) (of mijn kennis) (= mijn bewustzijn) keerde in mij terug. Ik heb [voor/naar] de Allerhoogste gezegend (of geprezen), en ik heb [voor/naar] (Hem) die eeuwig leeft, geroemd (of geprezen) en verheerlijkt, want zijn heerschappij (of zijn macht) is een eeuwige heerschappij (of macht), en zijn koningschap (of zijn koninkrijk) is met (= van) generatie en (= op) generatie.”

Het eerste wat Nebukadnezar II deed, was God loven en prijzen. Hij erkende Hem als de eeuwige en almachtige koning van hemel en aarde. Niemand kan de Here ter verantwoording roepen, of Hem tegenhouden.

35 “Alle bewoners van de aarde (of van het land) worden als niets geacht (of gerekend). Hij doet (of maakt) overeenkomstig zijn wil (of zijn verlangen) met het leger van de hemel[en] en de bewoners van de aarde (of van het land). Er is niemand die (het) verhindert met zijn hand, of (of en) tegen Hem zegt: “Wat hebt U gedaan (of gemaakt)?”

In de denkwereld van Nebukadnezar II was *de hemel[en]* de lucht, het firmament ofwel het uitspannel waarbinnen de hemellichamen voorkomen (vgl. Gen.1:6-8, Ps.19:2). Met *het leger van de hemel[en]* bedoelde Babylonische koning dus de zon, de maan, de sterren en de planeten (vgl. Gen.2:1, Deut.4:19^a, 2Kon.17:16^b, 21:3^b,5, Jer.8:2^a).⁹⁴ In die tijd werden hemellichamen als goden vereerd (Deut.4:19, 2Kon.21:5, 23:5, 2Kron.33:3). Het was voor de koning echter wel duidelijk, dat de Here veel machtiger was, dan *het hele leger van de hemel en de alle bewoners van de aarde*.

Omdat Nebukadnezar II God als de allerhoogste Koning erkende, kreeg hij na de door de Here vastgestelde periode van 7 jaren niet alleen zijn bewustzijn terug. Hij mocht daarom ook weer een machtige koning worden. Hij werd volledig in zijn eer hersteld.

36 “In (= Op) die vastgestelde tijd keerde mijn weten(schap) (of mijn kennis) (= mijn bewustzijn) naar (of over/op) mij terug, én tot eer van mijn koninkrijk (of mijn koningschap) keerde mijn majesteit, en mijn luister (of glans) naar (of over/op) mij terug. Mijn adviseurs (of Mijn raadsheren/gezanten) en mijn machthebbers (of mijn voornaamsten) zochten naar mij. Ik ben over mijn koninkrijk (of mijn koningschap) bevestigd (of hersteld) (geworden), en buitengewone grootheid is aan mij toegevoegd (geworden).”

Het was niet zo, dat Nebukadnezar II ergens vrij rondliep, want dat zou veel te gevaarlijk zijn voor de stabiliteit en de orde in het Babylonische rijk. Dan zouden de bestuurders ook niet kunnen zien, dat hij genezen was. In dat geval zouden ze niet naar hem hebben gezocht, maar zou Nebukadnezar II hen hebben opgezocht. De adviseurs en de rijkshoofden zochten Nebukadnezar II weer op, omdat ze merkten, dat hij was genezen.

⁹⁴ Het gaat hier dus niet over hemelse knechten van God, engelen (vgl. 1Kon.22:19, Job 38:7, Ps.24:10^b, 103:21, Jes.19:4^b, Mal.1:6) of boodschappers van één of andere afgod. Hun macht of invloed, die weer veel minder was, dan die van God of de afgoden, werd door koning Nebukadnezar II (604 – 562) niet eens genoemd of aangeduid.

Toen de macht van de koning weer helemaal was hersteld, heeft hij deze geschiedenis in een afkondiging bekend gemaakt om Gods naam te verheerlijken.

37 “Nu roem (of prijs), verhef en verheerlijk (of eer) ik, Nebukadnezar, [voor/naar] de Koning van de hemel[en], omdat al zijn werken waarheid zijn, en zijn paden (of zijn wegen) (ge)recht(igheid), en omdat Hij in staat is om hen die in hoogmoed wandelen, te vernederen (of ten val te brengen).”

Hoewel de macht van Nebukadnezar II nog toenam, was de koning zich er goed van bewust, dat niet hij, maar God de machtigste op aarde is. Hij erkende ook, dat de Here rechtvaardig is. Uit deze afkondiging blijkt, dat de koning een belangrijke les had geleerd: Hoogmoed komt voor de val.

Nog steeds bleef Nebukadnezar II geloven in veel goden (v.8,9). Hij geloofde wel in Gods bestaan en zijn almacht, maar zag de Here niet als de enige ware God. De Here was niet zijn persoonlijke verlosser en vriend.⁹⁵

⁹⁵ Als we koning Nebukadnezar II vergelijken met Rut, dan zien we het verschil heel duidelijk. Ook Rut was van heidense afkomst. Zij echter wilde zich compleet voegen onder het gezag en de wetten van de Here. Ze liet zich inlijven bij het Joodse volk. Rut zei tegen Naomi: “...uw volk is mijn volk, en uw God is mijn God (Ruth 1:16).”

5. Het vreemde schrift op de wand.

Hoofdstuk 5

1 Koning Belsazar heeft een overvloedige maaltijd gemaakt voor zijn 1000 machthebbers. Voor de ogen van de 1000 dronk hij wijn.

2 Terwijl hij de wijn proefde, heeft Belsazar bevolen om de gouden en zilveren vaten te brengen, die zijn voorvader Nebukadnezar uit de tempel die in Jeruzalem was, had weggehaald. De koning en zijn machthebbers, zijn vrouwen en zijn bijvrouwen zouden daaruit drinken.

3 Daarop hebben ze de gouden vaten gebracht, die zij uit de tempel die het huis van God is, die in Jeruzalem is, hadden weggehaald. De koning en zijn machthebbers, zijn vrouwen en zijn bijvrouwen hebben daaruit gedronken.

4 Zij hebben de wijn gedronken, en zij hebben goden van goud, zilver, koper, ijzer, hout en steen geroemd.

5 Op hetzelfde ogenblik verschenen schrijvende vingers van een hand van een sterveling tegenover de kandelaar op het pleisterwerk van de wand van het koninklijk paleis. De koning zag de rug van de schrijvende hand.

6 Toen is de gemoedsrust van de koning veranderd, en zijn gedachten beangstigden hem. Zijn heupgewrichten verslaptten, en zijn knieën stootten tegen elkaar.

7 De koning riep luid om de astrologen, de Chaldeeën en de waarzeggers te laten binnenkomen. De koning heeft het woord genomen, en zei tegen de wijzen van Babel: “Iedere sterveling die dit schrift wil voorlezen, en mij de uitleg ervan duidelijk zal maken, zal in purper worden gekleed met een gouden ketting om zijn hals. Hij zal als de 3^e in het koninkrijk heersen.”

8 Toen kwamen alle wijzen van de koning binnen. Zij waren niet in staat het schrift voor te lezen, en de uitleg ervan aan de koning te laten weten.

9 Toen werd koning Belsazar erg angstig, en zijn gemoedsrust veranderde. Zijn machthebbers waren verbijsterd.

10 Om de woorden van de koning en zijn machthebbers is de koningin het huis van de feestmaaltijd binnengegaan. De koningin heeft het woord genomen, en zei: “Koning, leef in eeuwigheid! Uw gedachten moeten u niet beangstigen, en uw gemoedsrust niet veranderen.”

11 “Er is een kerel in uw koninkrijk, in wie de geest van de heilige goden is. In de dagen van uw voorvader is verlichting, inzicht, en wijsheid als wijsheid van goden in hem gevonden. Koning Nebukadnezar, uw voorvader, heeft hem als machthebber van de magiërs, astrologen, Chaldeeën en waarzeggers aangesteld; uw voorvader, de koning.”

12 “Omdat een buitengewone geest, wetenschap en inzicht, uitleg van dromen, duidelijk maken van raadsels en ontwarren van knopen in hem gevonden werden: in Daniël die de koning zijn naam Beltsazar heeft gegeven. Nu moet Daniël geroepen worden. Hij zal het schrift voorlezen, en hij zal de uitleg duidelijk maken.”

13 Daarop is Daniël voor de koning binnengebracht. De koning heeft het woord genomen, en zei tegen Daniël: “Jij, ben jij het, Daniël, die uit de zonen van de ballingschap van Juda, die de koning, mijn voorvader, uit Juda hierheen heeft gebracht?”

14 “Ik heb over jouzelf gehoord, dat de geest van de goden in jou is, en dat verlichting, inzicht, en buitengewone wijsheid in jou is gevonden.”

15 “Welnu, de wijzen en de astrologen zijn voor mij binnengebracht, zodat zij dit schrift zouden voorlezen om mij de uitleg ervan te laten weten. Zij waren niet in staat de uitleg van de zaak duidelijk te maken.”

16 “Ik echter, ik heb over jouzelf gehoord, dat jij in staat bent uitleggingen uit te leggen en knopen te ontwarren. Nu, als jij in staat bent het schrift voor te lezen, en mij de uitleg ervan te laten weten, dan zal jij in purper worden gekleed met een gouden ketting om jouw hals, en jij zal als de 3^e in het koninkrijk heersen.”

17 Daarop heeft Daniël geantwoord, en zei tegenover de koning: “Houd uw geschenken voor uzelf, en geef uw beloningen aan een ander! Toch zal ik het schrift voor de koning voorlezen, en ik zal hem de uitleg laten weten.”

18 “Uzelf koning, de allerhoogste God heeft aan uw voorvader Nebukadnezar het koningschap, de grootheid, de eer en de majesteit gegeven.”

19 “Door de grootheid die Hij aan hem gegeven had, sidderden en vreesden alle volken, volksstammen en talen voor hem. Wie hij wilde, doodde hij, en wie hij wilde, liet hij leven; en wie hij wilde, verhoogde hij, en wie hij wilde, vernederde hij.”

20 “Toen zijn hart hoogmoedig was geworden, en zijn geest hooghartig werd om trots te zijn, is hij de troon van zijn koninkrijk afgezet, en hebben ze zijn eer van hem weggenomen.”

21 “Uit de zonen van de stervelingen werd hij verstoten, en zijn hart is aan dat van de dieren gelijk geworden. Bij de wilde ezels was zijn verblijf. Gras lieten ze hem eten als stieren. Door de dauw van de hemel werd zijn lichaam nat gemaakt, totdat hij heeft erkend, dat de allerhoogste God heerser is in het koninkrijk van de stervelingen, en Hij daarover aanstelt, wie Hij wil.”

22 “Uzelf echter, zijn kleinzoon Belsazar, u hebt uw hart niet vernederd, omdat u dit alles hebt geweten.”

23 “U hebt zich boven de Heer van de hemel verheven. Ze hebben de vaten van zijn huis voor u gebracht. Uzelf echter en uw machthebbers, uw vrouwen en uw bijvrouwen dronken daaruit wijn. Goden van zilver en goud, koper, ijzer, hout en steen, die niet zien, niet luisteren, en niets weten, hebt u geroemd. De God van wie uw adem in zijn macht is, en van wie al uw paden zijn, hebt u niet verheerlijkt.”

24 “Daarop is door Hem de rug van de hand gezonden, en is dit schrift geschreven.”

25 “Dit is het schrift, dat is geschreven: Menee, menee, tekeel woefarsien.”

26 “Dit is de uitleg van de zaak: Menee: God heeft uw koningschap geteld, en Hij heeft het beëindigd.”

27 “Tekeel: u bent in de weegschalen gewogen, en u bent te licht gevonden.”

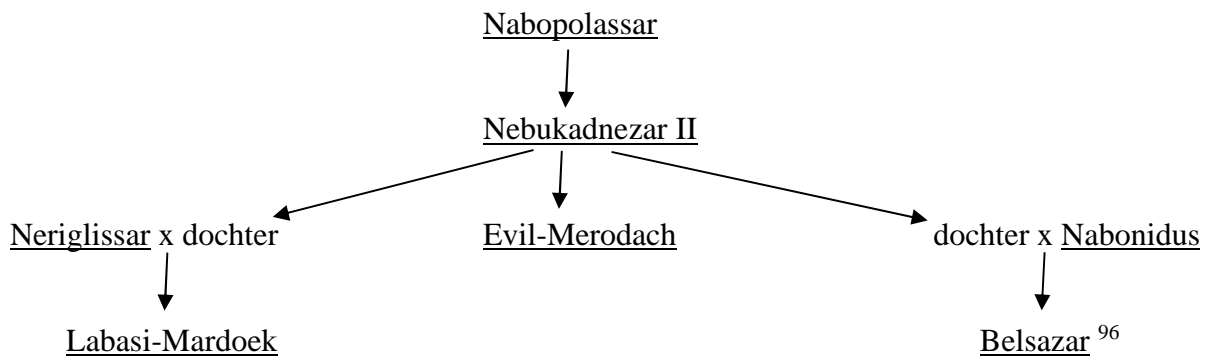
28 “Perees: uw koningschap is verdeeld, en het is aan een Mediër en een Pers gegeven.”

29 Daarop heeft Belsazar bevolen, zodat zij Daniël in purper hebben gekleed met een gouden ketting om zijn hals. Zij hebben over hem uitgeroepen, dat hij de 3^e heerser in het koninkrijk zal zijn.

30 In diezelfde nacht is Belsazar, de koning van de Chaldeeën, gedood.

Tijdens de regering van de opvolgers van koning Nebukadnezar II (604 – 562): Amel-Mardoek (= Evil-Merodach) (562 – 560), Neriglissar (560 – 556), Labasi-Mardoek (556) en Nabonidus (556 – 538) vernemen we over Daniël helemaal niets.

In de Nabonidus/Kores-kroniek staat, dat de oudste zoon van Nabonidus Belsazar (552 – 538) heette. Uit die kroniek blijkt ook, dat Nabonidus jarenlang niet in het gewest Babel woonde, en dat zijn zoon feitelijk in Babel regeerde. Nabonidus vertrok na 4 regeringsjaren naar Tema in Arabië. Ruim 10 jaren bleef hij daar. Daarom nam zijn zoon Belsazar in 552 voor Christus als een soort onderkoning in Babel de leiding over.

Belsazar (552 – 538) is eigenlijk Bel-sjar-oessoer. Dat betekent *Bel, bescherm de koning*. Die naam moet niet verward worden met de 2^e naam van Daniël: Beltsazar (Dan.1:7).⁹⁷ Die naam betekent hoogstwaarschijnlijk *Bel, bescherm de gijzelaar van de koning*.

1 [De] koning Belsazar heeft een overvloedige (of grootse) maaltijd (of brood(maaltijd)) gemaakt (of gedaan) voor zijn 1000 machthebbers (of voornaamsten). Voor (de ogen van) de 1000 dronk hij (schuimende) wijn.

Er waren bij de *overvloedige maaltijd* van Belsazar 1000 voorname gasten aanwezig. Bij dergelijke Oosterse maaltijden kwamen meestal heel veel mensen. Volgens de Griekse schrijver Ktesias zaten bij de Perzische koningen wel 15.000 personen aan tafel.⁹⁸ Misschien is dat wat overdreven, maar daarbij valt het getal 1000 in het niet. Bij het bruiloftsfeest van koning Alexander de Grote (336/332 – 323) waren 10.000 mensen aanwezig (vgl. Est.1:3,4). Bij opgravingen in Babel heeft men een grote zaal gevonden van 52 meter lang en 17 meter breed. Dat geeft een goede indruk van de omvang van dergelijke maaltijden.

Bij die grote zaal is in het midden van de lengte de ingang. Daartegenover is een nis. In die half cilindervormige uitholling in de muur zat waarschijnlijk de koning apart te eten. De onderkoning Jozef had tijdens de maaltijd met zijn broers een tafel voor zichzelf. Zijn broers aten aan een andere tafel (Gen.43:30-32). Perzische koningen aten meestal alleen, maar bij bijzondere gelegenheden zaten ze bij hun gasten aan een aparte verhoogde tafel. Waarschijnlijk ging dat bij de Babylonische koningen ook zo.

2 Terwijl hij de (schuimende) wijn proefde, heeft Belsazar gezegd (= bevolen) om de gouden en zilveren vaten te brengen, die zijn (voor)vader Nebukadnezar (van)uit de tempel die (of het paleis dat) in Jeruzalem was, had weggehaald (of weggebracht). De koning en zijn machthebbers (of zijn voornaamsten), zijn vrouwen (of zijn gemalinnen) en zijn bijvrouwen zouden daaruit drinken.

De koning dronk wijn met zijn gasten. Net als bij het vorige vers wordt niet het eten in de

⁹⁶ De mensen bij wie de namen zijn onderstreept, regeerden als (onder)koning, of hadden als koning geregeerd.

⁹⁷ Zelfs in de Griekse handschriften (en de Vulgaat) is deze vergissing terug te vinden. Beide namen worden daar weergegeven als *Baltas(s)ar*.

⁹⁸ Zie Keil C.F., *Commentary on the Old Testament*, deel 9, Ezeziel - Daniel, 2^e druk, Massachusetts, 2006, pag. 608.

eerste plaats genoemd, maar de wijn. Het is zoals het oude spreekwoord zegt: *Als de wijn is in de man, dan is de wijsheid in de kan.*

Bij het genot van de wijn beval Belsazar (552 – 538), dat de gouden en zilveren bekers die afkomstig waren uit de Joodse tempel, opgehaald moesten worden, zodat ze daaruit konden drinken. Alleen al vanuit een heidens standpunt bekeken, was dat een daad van heiligheidschennis. Heilige voorwerpen die aan de goden zijn gewijd, mochten nooit op deze manier worden gebruikt. Het was dus volkomen respectloos tegenover de Here God.

Er staat, dat Nebukadnezar II (604 – 562) de (voor)vader van Belsazar was. Het Aramese woord dat hiervoor werd gebruikt, kan *vader*, *grootvader* en *voorvader* betekenen. Belsazar echter was een zoon van Nabonidus (556 – 552), en Nabonidus was geen nakomeling van Nebukadnezar II.

Het was echter in die tijd de gewoonte, dat iemand die de macht greep, zijn positie probeerde te legitimeren door met een vrouw van koninklijken bloede te trouwen.⁹⁹ Hoogstwaarschijnlijk heeft Nabonidus een dochter van Nebukadnezar II tot vrouw genomen om zijn positie bij zijn staatsgreep sterker te maken. In dat geval is Belsazar een kleinzoon van koning Nebukadnezar II (Jer.27:6,7, v.22).¹⁰⁰

Bij de gasten van de koning hoorden ook zijn vrouwen en bijvrouwen.¹⁰¹ Een vrouw van de koning was iemand van hoge afkomst. Daarmee was de koning officieel getrouwd. Een bijvrouw was een soort slavin die voor geld was gekocht (Gen.16:1-4, 29:29, 30:1-7, 1Kon.11:3, Hoog.6:8).

3 Daarop hebben ze de gouden vaten gebracht, die zij (van)uit de tempel die (of het paleis dat) het huis van God is, die in Jeruzalem is, hadden weggehaald (of weggebracht). De koning en zijn machthebbers (of zijn voornaamsten), zijn vrouwen (of zijn gemalinnen) en zijn bijvrouwen hebben daaruit gedronken.

Het dwaze en godslasterlijke bevel van Belsazar werd onmiddellijk uitgevoerd. De gouden bekers kwamen de feestzaal binnen.

4 Zij hebben de (schuimende) wijn gedronken, en zij hebben [voor/aan] goden (of god) van goud, zilver, koper (of brons), ijzer, hout en steen geroemd (of geprezen).

Het materiaal waarvan de afgoden waren gemaakt, wordt in de opsomming steeds goedkoper. Dat geeft ook de sfeer in de feestzaal aan. Het niveau ging steeds verder naar beneden.

Terwijl ze uit de gouden bekers wijn dronken, gaven ze de eer aan hun afgoden. Het zingen van lofliederen tot eer van afgoden was bij dergelijke maaltijden niet ongebruikelijk. In dit geval stelden ze in al hun oppervlakkigheid en losbandigheid alle afgoden boven de enige God. Ze misbruikten en ontheiligden de drinkbekers uit de tempel van de Here, terwijl ze de afgoden eerden met hun lofliederen. Ze dachten namelijk, dat hun afgoden de God van Israël had overwonnen.

Het feest was in volle gang. Buiten was het al donker geworden, en binnen verlichtten de vlammen van de kandelaar de zaal. Plotseling verscheen er tegenover die kandelaar een hand.

5 In haar het (= Op hetzelfde) ogenblik verschenen (of kwamen ... voort (of te voorschijn)) schrijvende vingers (of tenen) van een hand van een sterveling tegenover (of voor (de

⁹⁹ Toen bijvoorbeeld Adonia vroeg om met Abisag (een vrouw van de overleden koning David) te trouwen, zag koning Salomo dit daarom terecht als een regelrechte staatsgreep (1Kon.2:13-25).

¹⁰⁰ Het Aramese woord voor *zoon* kan ook worden gebruikt voor *kleinzoon*. In die taal is dat hetzelfde woord.

¹⁰¹ Volgens Herodotus waren bij de Macedoniërs, de Grieken en Romeinen vrouwen bij dergelijke gelegenheden niet aanwezig (Herodotus, Historiën, deel 5, 18). Bij de Babyloniërs en Perzen was het niet onbeleeft als vrouwen aan de grote maaltijden en feesten deelnamen (vgl. Neh.2:6).

ogen van)) de kandelaar op het pleisterwerk (of de kalk) van de wand van het koninklijk paleis (of de koninklijke tempel). De koning zag de rug (of de achterkant) van de schrijvende hand.

De koning zag het einde of een deel van de hand. Waarschijnlijk schreef de hand boven de nis waar de koning zat. De koning keek schuin omhoog. Hij schrok vreselijk.

6 Toen is de gemoedsrust (of de glans/luister) van de koning veranderd, en zijn gedachten beangstigden (of verontrustten/verbijsterden) hem. Zijn heupgewrichten verslapten (of (werden) ontbonden), en zijn knieën stootten die tegen die (= tegen elkaar).

Van angst kon de koning nauwelijks meer staan. Niemand van de aanwezigen begreep, wat er stond. Daarom riep de dodelijk verschrikte koning de wijzen en geleerden bij elkaar.

7 De koning riep met kracht (= riep luid) om de astrologen, de Chaldeeën en de waarzeggers te laten (binnen)komen (of (binnen) te brengen). De koning heeft geantwoord (of gereageerd) (= De koning heeft het woord genomen), en zei tegen de wijzen van Babel: [dat/die] “Iedere sterveling die dit schrift wil voorlezen (of roepen), en mij zijn uitleg (= de uitleg ervan) duidelijk zal maken (of uitleg ervan zal laten (in)zien/uitleg ervan zal tonen), zal in purper worden gekleed en (= met) de (= een) gouden ketting om (of over/op) zijn hals (of zijn nek). Hij zal (als) (de) 3^e in het koninkrijk (of het koningschap) heersen (macht hebben).”

De mensen die de wijzen in opdracht van Belsazar (552 – 538) gingen ophalen, moesten tegen hen zeggen, dat er een grote beloning stond op het lezen en uitleggen van het vreemde schrift.¹⁰²

De persoon die het schrift wilde lezen en uitleggen, zou met purper worden bekleed, en een gouden ketting om zijn hals krijgen. Purper was in de Oudheid een koninklijke dracht. De koningen van de Midianieten droegen purperen kleren (Richt.8:26). De Perzische koning eerdere mensen door ze in purperen kleren te steken (Es.6:8, 8:15). Ook de Here Jezus trok men als namaakkoning een purperen mantel aan (Mat.27:28, Mark.15:17, Joh.19:2). Jonatan de Makkabeeër (161 – 142) kreeg als hogepriester een gouden ketting en een purperen mantel (1Mak.10:20). Ook onderkoning Jozef kreeg van de farao uit Egypte als eerbewijs een gouden halsketting (Gen.41:42). Deze koninklijke eerbewijzen treffen we eveneens aan bij allerlei historische schrijvers.¹⁰³

Ten slotte zou de goede uitlegger de 3^e persoon in het rijk worden. Dat is heel goed verklaarbaar. Nabonidus (556 – 552) was eigenlijk de koning, en Belsazar (552 – 538) verving hem als 2^e man.

Hoewel er slechts 3 groepen wijzen worden genoemd, was het toch de bedoeling, dat ze allemaal zouden komen. Later (v.15) noemde Belsazar maar 2 groepen wijzen.

8 Toen kwamen alle wijzen van de koning (binnen). Zij waren niet in staat het schrift voor te lezen (of het schrift te roepen), en zijn uitleg (= de uitleg ervan) aan de koning te laten weten.

9 Toen werd [de] koning Belsazar erg angstig (of verontrust/verbijsterd), en zijn gemoedsrust (zijn glans/luister) veranderde. Zijn machthebbers (of Zijn voornaamsten) waren verbijsterd (of met stomheid geslagen).

10 Om (of Voor (de ogen van)) de woorden van de koning en zijn machthebbers (of zijn

¹⁰² De koning sprak niet tegen de wijzen, want die waren niet meteen aanwezig na het bevel dat ze moesten komen. De wijzen kwamen pas in het 8^e vers. Dus sprak de koning tegen de mensen die de wijzen moesten laten komen.

¹⁰³ Bijvoorbeeld Herodotus, Historiën, deel 3, 20.

voornaamsten) is de koningin [naar] het huis van de feestmaaltijd (of het feest) (binnen)gegaan (of (binnen)gekomen). De koningin heeft geantwoord (of gereageerd) (= De koningin heeft het woord genomen), en zei: “[De] koning, leef voor eeuwigheden (= in eeuwigheid)! Uw gedachten moeten (of zullen) u niet beangstigen (of verontrusten/verbijsteren), en uw gemoedsrust (of uw glans/luister) niet veranderen.”

De koningin had wat van de paniek gemerkt, en was op het tumult afgekomen. Dit was niet de vrouw van Belsazar, want de vrouwen van de koning waren al in de eetzaal. Het was dus de moeder van Belsazar. Dit blijkt ook uit de manier waarop ze hem toesprak. In die tijd had de moeder van de koning een invloedrijke positie aan het hof (1Kon.2:19, 2Kon.24:12,15). Bij de Joden had ze de titel Gebiedster (1Kon.15:13, 2Kon.10:13, 2Kron.15:16, Ps.123:2, Jes.47:5,7, Jer.13:18, 29:2).

De koningin vroeg aan de koning, wat er aan de hand was. Ze vond die onrust niet nodig, en gaf aan koning Belsazar (552 – 538) een wijze raad.

11 “Er is een kerel in uw koninkrijk (of uw koningschap), in wie de geest van de heilige goden (of de heilige god) is. In de dagen van uw (voor)vader is verlichting (of licht), inzicht (of verstand), en wijsheid als wijsheid van goden (of van god) in hem gevonden (geworden). [De] koning Nebukadnezar, uw (voor)vader, heeft hem (als) machthebber (of voornaamste) van de magiërs, astrologen, Chaldeeën (en) waarzeggers aangesteld; uw (voor)vader, de koning.”

Het noemen van de (voor)vader van koning Belsazar was niet voldoende, want daar kwamen meer personen voor in aanmerking, omdat het zowel zijn vader als een voorvader kon zijn. Daarom duidde ze zijn (voor)vader nader aan met *de koning*, of *koning Nebukadnezar*.

12 “Omdat [alles] een buitengewone geest, wetenschap (of kennis) en inzicht (of verstand), uitleg van dromen, duidelijk maken (of laten (in)zien/tonen) van raadsels en ontwarren (of openen) van knopen in hem gevonden werden: in Daniël die de koning zijn naam Beltsazar (= Bel of Bäl, bescherm de gijzelaar van de koning) heeft gegeven (of gemaakt/(vast)gesteld). Nu moet (of zal) Daniël geroepen worden. Hij zal het schrift voorlezen,¹⁰⁴ en hij zal (of moet) de uitleg duidelijk maken (of laten (in)zien/tonen).”

De koningin zei, dat de koning Daniël moest laten halen. Ze noemde zijn Joodse naam, die dus inmiddels wel bekend was. Ter verduidelijking gaf ze nog aan, dat zijn voorvader koning Nebukadnezar II (604 – 562) hem de naam Beltsazar had gegeven.

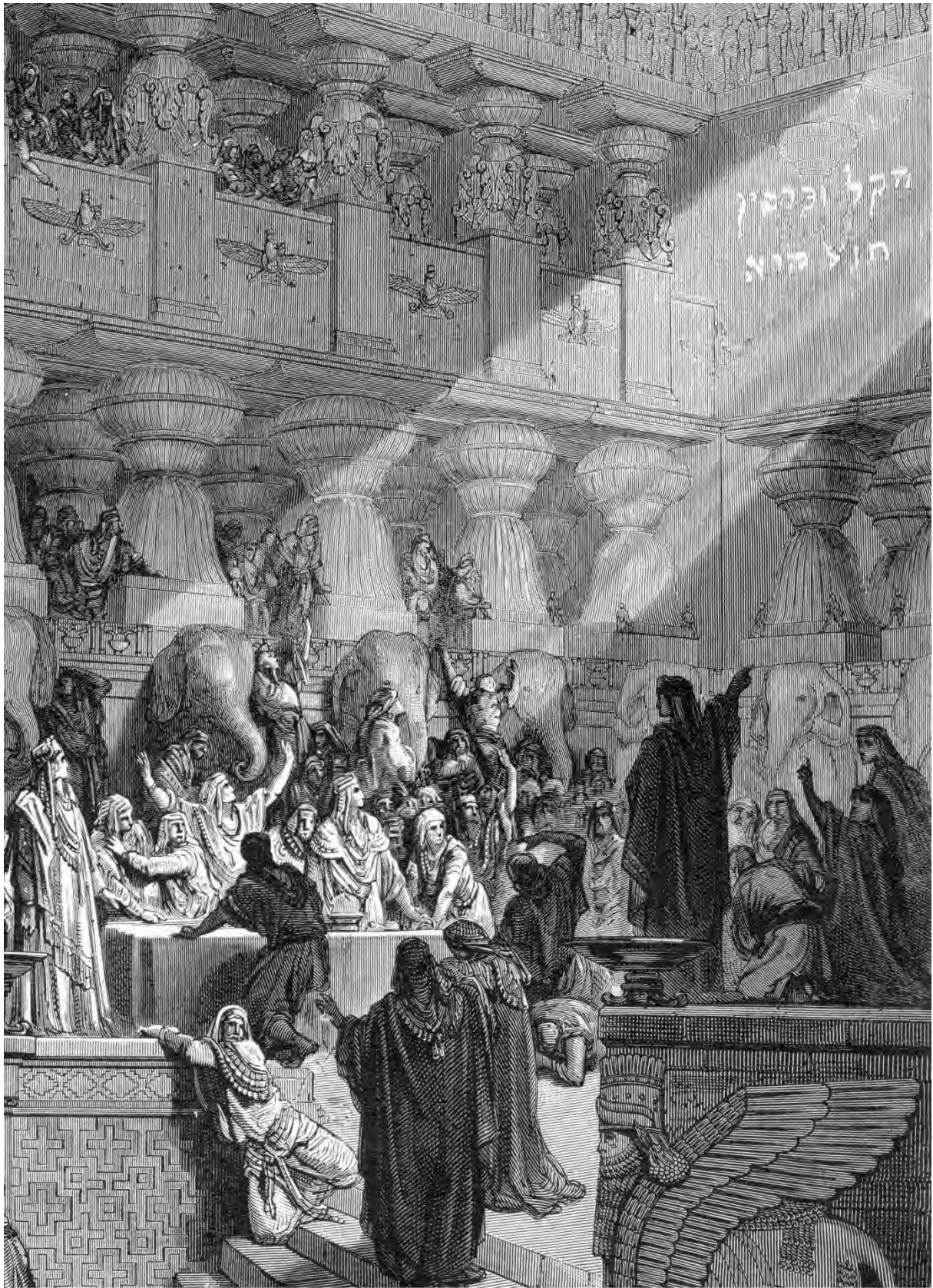
Belsazar kende Daniël dus niet persoonlijk, en van zijn verleden wist hij blijkbaar ook vrijwel niets. Daniël was kennelijk zijn hoge post tijdens de machtswisselingen kwijtgeraakt. Hij werkte nog wel aan het hof (Dan.8:1,27).

Hoewel men Daniël een beetje was vergeten, kende de koningin hem nog wel. Dit wijst er op, dat ze hoogstwaarschijnlijk als dochter van koning Nebukadnezar II alles van dichtbij heeft meegemaakt, en dat koning Nabonidus (556 – 552) met haar is getrouwd om zijn positie op de troon te verstevigen (Jer.27:6,7, v.22).

De koning liet Daniël onmiddellijk ophalen. Toen hij (binnen)kwam, sprak Belsazar hem ook aan bij zijn inmiddels bekende Joodse naam.

13 Daarop is Daniël voor (of tegenover) de koning (binnen)gebracht (geworden). De koning heeft geantwoord (of gereageerd) (= heeft het woord genomen), en zei tegen Daniël: “Jij, ben jij het (of hij), Daniël, die (van)uit de zonen van de ballingschap van Juda, die de koning, mijn (voor)vader, (van)uit Juda (hierheen) heeft gebracht?”

¹⁰⁴ Het gedeelte: *Hij zal het schrift lezen*, is op grond van de Dode Zeerollen en om logische redenen toegevoegd.

Het schrift op de muur.

De angstige koning verwachtte blijkbaar geen antwoord, want hij praatte gewoon verder.

14 “Ik heb over jouzelf gehoord, dat de geest van de goden (of van god) in jou is, en (dat) verlichting (of licht), inzicht (of verstand), en buitengewone wijsheid in jou is gevonden (geworden).”

15 “(Wel)nu, de wijzen (en) de astrologen zijn voor mij (binnen)gebracht, zodat zij dit schrift zouden voorlezen (of roepen) [en] om mij zijn uitleg (= de uitleg ervan) te laten weten. Zij waren niet in staat de uitleg van de zaak (of het woord) duidelijk te maken (of de zaak te laten (in)zien/de zaak te tonen).”

16 “En ik (= Ik echter), ik heb over jouzelf gehoord, dat jij in staat bent uitleggingen uit te leggen en knopen te ontwarren (of te openen). Nu, als jij in staat bent het schrift voor te lezen (of het schrift te roepen), en mij zijn uitleg (= de uitleg ervan) te laten weten, (dan) zal jij in purper worden gekleed en (= met) een gouden ketting om (of over/op) jouw hals (of jouw nek), en jij zal (als) de 3^e in het koninkrijk (of het koningschap) heersen (of macht hebben).”

Daniël wees de beloning meteen resoluut van de hand. De koning mocht die wel aan een ander geven. Het ging hem niet om de beloning. Hij wilde ook geen beloning van een man die God op zijn ziel had getrapt. In tegenstelling met zijn grootvader Nebukadnezar II (604 – 562) had hij voor de Here geen enkel respect getoond. Daar kwam nog bij, dat die beloning toch niets waard was. Dezelfde nacht zou aan de macht van Belsazar (552 – 538) een einde worden gemaakt.

17 Daarop heeft Daniël geantwoord (of gereageerd), en zei tegenover (of voor) de koning: “Heb (= Houd) uw geschenken voor u(zelf), en geef uw beloningen aan een ander! Toch (of evenwel/maar) zal ik het schrift voor de koning voorlezen (of roepen), en ik zal hem de uitleg laten weten.”

Voordat Daniël aan het lezen en de uitlegging begon, sprak hij de koning vermanend toe, zodat hij straks de betekenis van de vreemde tekst aan de muur beter zou begrijpen. Van de terughoudendheid die hij bij Nebukadnezar II had, is hier helemaal niets te merken (Dan.4:19). Daniël had veel meer respect voor hem, dan voor Belsazar. Hij begon te vertellen over de grote macht van koning Nebukadnezar II, waarbij de huidige positie van zijn kleinzoon schrill afstak.¹⁰⁵

18 “Uzelf [de] koning, de allerhoogste God heeft aan uw (voor)vader Nebukadnezar het koningschap (of het koninkrijk), de grootheid, de eer en de majesteit gegeven.”

19 “Vanuit (= Door) de grootheid die Hij aan hem gegeven had, [zijn geweest] sidderden (of beefden) en vreesden alle volken, (volks)stammen (of natiën) en talen (of tongen) [vanuit] voor hem. Wie [is geweest] hij wilde, doodde hij, en wie [is geweest] hij wilde, liet hij leven (of hield hij in leven); en wie [is geweest] hij wilde, verhoogde (of prees) hij, en wie [is geweest] hij wilde, vernederde hij.”

God had zijn grootvader heel veel macht gegeven. Toen Nebukadnezar II (604 – 562) echter trots werd, vernederde de Here hem.

20 “En als dat (= Toen) zijn hart verheven (of verhoogd) (= hoogmoedig) was geworden, en zijn geest hooghartig (of hard/sterk) werd om trots (of overmoedig) te zijn, is hij [van-(af/uit)] de troon van zijn koninkrijk (of zijn koningschap) afgezet (of gestoten) (geworden), en hebben ze zijn eer van(uit/af) hem weggenomen.”

21 “(Van)uit de zonen van de sterveling(en) werd hij verstoten, en zijn hart is [met] aan

¹⁰⁵ De legers van Kores II (559/538 – 529) waren al in de stad Babel, en stonden klaar om de paleisburcht in te nemen.

(dat van) de dieren gelijk geworden. Bij (of Met) de wilde ezels was zijn verblijf. Gras lieten ze hem eten (zo)als stieren. Vanuit (= Door) de dauw van de hemel[en] werd zijn lichaam nat gemaakt, totdat hij heeft erkend (of geweten), dat de allerhoogste God heerser (of machthebber) is in het koninkrijk (of het koningschap) van de sterveling(en), en Hij daarover aanstelt, [aan] wie Hij [dat] wil.”

22 “En Uzelf (= Uzelf echter), zijn (klein)zoon Belsazar, u hebt uw hart niet vernederd, omdat [alles] u dit alles hebt geweten (of erkend).”

Belsazar (552 – 538) bleek deze geschiedenis te kennen, want Daniël sprak hem daarop aan. Hoewel het ongeveer 30 jaren geleden was, dat Nebukadnezar II krankzinnig werd, was daar een duidelijke afkondiging over geweest. Van zijn moeder zal hij daar vast meer over hebben gehoord. Die machtige Nebukadnezar II moest zelfs voor deze God buigen.

23 “U hebt zich boven de Heer van de hemel[en] verheven. Ze hebben [van/voor] de vaten van zijn huis voor u gebracht. En Uzelf (= Uzelf echter,) en uw machthebbers (of uw voornaamsten), uw vrouwen (of uw gemalinnen) en uw bijvrouwen dronken (schuimende) wijn in hen (= wijn daaruit). [Voor/Aan] goden (of een god) van zilver en goud, koper (of brons), ijzer, hout en steen, die niet(s) zien, niet(s) luisteren, en niet(s) weten, hebt u geroemd (of geprezen). [Voor/Aan] De God van wie uw adem (of uw geest) in zijn hand (= zijn macht) is, en (van wie) al uw paden (of uw wegen) [van (of aan) Hem] zijn, hebt u niet verheerlijkt.”

Ondanks dat Belsazar met zijn nietig “koninkrijkje” wist hoe machtig de Here was, heeft hij die God vernederd, en waardeloos behandeld. Het drinkgerei uit de Joodse tempel heeft hij ontheiligd voor een heidense drinkpartij, en tegelijkertijd de afgoden lof toegezongen. God werd ontheiligd en vernederd, de afgoden kregen eer. Om die slechtheid te bestraffen heeft de Here (nog als waarschuwing) die hand gestuurd, die de vreemde tekst op de muur schreef.

24 “Daarop is vanuit (= door) [voor] Hem de rug (of de achterkant) van de hand gezonden (geworden), en is dit schrift (in)geschreven (of getekend) (geworden).”

25 “Dit is het schrift, dat is (in)geschreven (of getekend) (geworden): Menee (= Mina/Geteld/Berekend/Gerekend), menee, tekeel (= sikkal/gewogen) woefarsien (= en ½-en (of ½ mina's)/en verdeel/en breek (in tweeën)).”¹⁰⁶

Toen begon Daniël de vreemde tekst te lezen en uit te leggen. Er stonden 15 letters. Als men dit in het Nederlands zou doen, dan stond er ongeveer dit: m n (a) m n (a) t k l (w) p f r s (i/j) n. De letters tussen haakjes kunnen de plaats van een klinker aangeven, maar ook een medeklinker zijn. In die talen schreef men alleen de medeklinkers op, of gaf men met een medeklinker de plaats van een klinker aan (= leesmoeder). In die 15 letters moest men een aantal woorden zien. Mede door het ontbreken van de klinkers had elk woord weer meerdere betekenissen. Je moest dus de letters verdelen in woorden, en je moest elk woord van de juiste klinkers en betekenis voorzien. Voor de uitleg van de meeste woorden moesten ook nog 2 verschillende betekenissen worden gebruikt.

Door dit alles konden de wijzen het schrift niet lezen en uitleggen. Door wijsheid van God moest je eigenlijk de betekenis van het schrift al weten, voordat je uit een wirwar van mogelijkheden een goede keuze kon maken. Wat God voor wijzen en verstandige(mense)n verborgen houdt, dat openbaart Hij aan zijn kinderen (Mat.11:25, Luk.10:21).

26 “Dit is de uitleg van de zaak (of het woord): Menee (= Mina/Geteld/Berekend/Gere-

¹⁰⁶ Een mina was een gewichtseenheid van ruim 550 gram. Als van een mina goud of zilver een munt werd gemaakt, dan vertegenwoordigde die munt de waarde die het betreffende edelmetaal had. Eén mina was gelijk aan 60 sikkels.

kend): [De] God heeft uw koningschap (of uw koninkrijk) geteld (of berekend/gerekend) (1), en Hij heeft het (of haar) beëindigd (of voltooid) (2).”

De medeklinkers van het woord *Menee* betekenen onder andere *geteld* en *berekend*.¹⁰⁷ De Here had alle slechte daden van koning Belsazar (552 – 538) en zijn dienaren opgeteld, en berekend. De maat van de zonden was vol. God zou alle slechtheid van hen in rekening brengen. Daardoor zou er zeker een einde aan het Babylonische koninkrijk komen. De Here had het woord *Menee* 2 keer laten opschrijven om de betekenis daarvan extra te benadrukken.

27 “Tekeel (= Sikkal/Gewogen): u bent in (of met) de weegschalen gewogen, en u bent te licht (of ontbrekend/tekort/gebrekking) gevonden (geworden) (1).”

Het woord Tekeel betekent *gewogen*. Het Babylonische koninkrijk en vooral het koningschap van Belsazar was *in de weegschalen gewogen, en door God te licht gevonden*.

28 “Perees (= ½ (mina)/Verdeeld/(In tweeën) gebroken): uw koningschap (of uw koninkrijk) is verdeeld (of gebroken) (geworden), en het (of zij) is aan een Mediër (of aan Medië) en een Pers (of en Perzië) gegeven (geworden) (2).”

De medeklinkers van het woord *Woefarsien* (v.25) betekenen onder andere *En verdeel* (of *En breek* (in tweeën)), en daarin zit ook het woord *Per(ee)s*.¹⁰⁸ Het koninkrijkje van Belsazar was met zijn koningschap gebroken en verdeeld, en aan een Pers (en een Mediër) gegeven. De Mediër was in de praktijk een onderkoning van de Pers. Koning Kores II (559/538 – 529) maakte zijn 62-jarige oom Darius de Meder (550/538 – 536) onderkoning (over Medië (550) en) over Babel (538).¹⁰⁹ Zo had hij zijn handen vrij voor de strijd.

29 Daarop heeft Belsazar gezegd (= bevolen), en (= zodat) zij [aan/voor] Daniël in purper hebben gekleed en (= met) een gouden ketting om (of over/op) zijn hals (of zijn nek). Zij hebben over (of boven/op) hem uitgeroepen, dat hij de 3^e heerser (of machthebber) zal zijn in het koninkrijk (of het koningschap).

We kunnen nergens lezen, dat Belsazar en zijn dienaren door deze allerlaatste waarschuwing tot bekering kwamen. Hoewel Daniël de beloning had afgewezen, werd die hem toch opgedrongen. De koning liet hem in purper kleden. Hij kreeg een gouden ketting om zijn hals, en hij werd op 2 na de belangrijkste man van het rijk. De afkondiging hiervan reikte toen niet verder dan de muren van de paleisburcht.

30 In diezelfde nacht is Belsazar, de koning van de Chaldeeën, gedood (geworden).

Het leger van de Perzen was onder aanvoering van generaal Gobryas in 538 voor Christus de stad Babel zonder strijd binnengetrokken.¹¹⁰ Een gedeelte van de stad, waaronder het paleis van de koning, was nog in handen van de troepen van Belsazar (552 – 538). Kort daarna hadden de Perzen Nabonidus (556 – 552) gevangen genomen. Rond 25 oktober hield koning Kores II (559/538 – 529) zijn intocht in de stad.

Een week later werd de paleisburcht veroverd, en koning Belsazar sneuvelde in een nachtelijk

¹⁰⁷ Het woord *Menee* eindigt ook nog op een letter die in het Aramees voor een bepaald lidwoord (= *de of het*) werd gebruikt. Zo kunnen bijvoorbeeld in het Nederlands de medeklinkers *d r k* staan voor de woorden *de ruk*, *de rok*, *druk* en *Dirk*, enz. In onze taal blijven dan de keuzemogelijkheden nog beperkt, maar in het Aramees waren er meer betekenissen mogelijk.

¹⁰⁸ De Hebreeuwse en Aramese letter *p* kon ook als een *f* worden gelezen en uitgesproken!

In het Hebreeuws en Aramees werden (meestal) alleen de medeklinkers opgeschreven. De medeklinkers voor de woorden *verdelen* (of *breken*) en *Pers* waren hetzelfde: *p r s*, dus *s r p* ofwel *ס ר פ* (Die talen worden van rechts naar links gelezen.). Het woord *Pers* had dus ook de bijbetekenis van *verdelen* of *breken*.

¹⁰⁹ Zie de uitleg van hoofdstuk 6:1 en 9:1 van dit bijbelboek.

¹¹⁰ Zie Herodotus, Historiën, deel 1, 190,191.

gevecht. De Griekse geschiedenschrijver Herodotus vertelde ook over een feest, waarvan de Perzen gebruik maakten om binnen te komen.¹¹¹

De koningin-moeder stierf 4 dagen na de verovering van het paleis. Ze genoot bij de Babyloniërs groot aanzien en respect. Over deze dochter van Nebukadnezar II (604 – 562) was bij hen een nationale rouw, waartegen de in zeker opzicht tolerante Perzen zich niet hebben verzet.

¹¹¹ Zie Herodotus, Historiën, deel 1, 191.

6. Daniël uit de leeuwenkuil gered.

Hoofdstuk 6

- 1 Darius de Meder heeft het koningschap als een man van 62 jaren ontvangen.
- 2 Het heeft Darius goed geleken om over het koninkrijk 120 satrapen aan te stellen, die over het hele koninkrijk verdeeld zouden zijn.
- 3 Boven hen waren 3 vorsten, van wie Daniël één van hen was, zodat die satrapen aan hen rekenschap zouden geven, zodat de koning geen schade zou lijden.
- 4 Toen heeft deze Daniël de vorsten en de satrapen overtroffen, doordat een buitengewone geest in hem was. De koning heeft erover gedacht om hem over het hele koninkrijk aan te stellen.
- 5 Toen hebben de vorsten en de satrapen gezocht om een zaak tegen Daniël te vinden over het koninkrijk. Zij konden geen enkele zaak of misstap vinden, omdat hij betrouwbaar was. Geen enkele nalatigheid of misstap is tegen hem gevonden.
- 6 Toen zeiden die kerels: “Wij zullen tegen deze Daniël geen enkele zaak vinden, behalve als wij iets tegen hem zullen vinden in een wet van zijn God.”
- 7 Toen zijn die vorsten en satrapen bij de koning in een complot bij elkaar gekomen, en zeiden als volgt tegen hem: “Koning Darius, leef in eeuwigheid!”
- 8 “Alle vorsten van het koninkrijk, de gouverneurs, de satrapen, de adviseurs en de landvoogden hebben met elkaar overlegd om een besluit van de koning op te stellen en een verbod van kracht te laten worden, dat iedereen die binnen 30 dagen een gebed bidt tot enige god of sterveling behalve tot u, koning, in de leeuwenkuil zal worden geworpen.”
- 9 “Welnu, koning, stel het verbod op, en teken het geschrift, dat niet te veranderen is, als een wet van een Mediër en een Pers, die niet zal vergaan.”
- 10 Daarom heeft koning Darius het geschrift en het verbod getekend.
- 11 Daniël die heeft geweten, dat het geschrift getekend was, is naar zijn huis gegaan. Open vensters in de richting van Jeruzalem waren voor hem in zijn bovenvertrek. Drie keer per dag knielde hij op zijn knieën neer, en bad en dankte hij zijn God, overeenkomstig hij dit voorheen had gedaan.
- 12 Toen zijn die kerels in het complot bij elkaar gekomen, en zij hebben Daniël biddend en smekend voor zijn God aangetroffen.
- 13 Daarop zijn zij dichterbij gekomen, en zeiden voor de koning over het koninklijke verbod: “Hebt u niet het verbod getekend, dat iedere sterveling die binnen 30 dagen bidt tot enige god of sterveling behalve tot u, koning, in de leeuwenkuil zal worden geworpen?” De koning heeft geantwoord, en zei: “De zaak staat vast als een wet van een Mediër en een Pers, die niet zal vergaan.”
- 14 Daarop hebben zij geantwoord, en zeiden voor de koning: “Daniël, die van de zonen van de ballingen van Juda is, heeft geen acht geslagen op u, de koning van het bevel en op het verbod dat u hebt getekend. Drie keer per dag bidt hij zijn gebed.”
- 15 Toen de koning naar de zaak geluisterd had, was het voor hem buitengewoon onaangenaam geweest. Hij heeft zijn hart erop gezet om Daniël te bevrijden. Tot zonsondergang heeft hij zich ingespannen om hem te redden.

16 Daarop zijn die kerels in het complot bij elkaar bij de koning gekomen, en zeiden tegen de koning: “Weet koning, dat de wet van een Mediër en een Pers is; dat elk verbod of besluit, dat de koning opstelt, niet te veranderen is!”

17 Daarop heeft de koning bevolen, en zij hebben Daniël gebracht, en zij hebben hem in de leeuwenkuil geworpen. De koning heeft het woord genomen, en zei tegen Daniël: “Jouw God, die jijzelf voortdurend vereert, Hij zal jou bevrijden.”

18 Er werd een steen gebracht, en zij werd tegen de mond van de kuil gelegd. De koning heeft die verzegeld met zijn zegelring en met de zegelring van zijn machthebbers, zodat het wilsbesluit over Daniël niet veranderd zou worden.

19 Toen is de koning weggegaan naar zijn paleis, en hij heeft de nacht vastend doorgebracht. Hij liet geen afleidingen voor zich binnenbrengen, en zijn slaap is bij hem weggevlucht.

20 Daarna stond de koning in de ochtendschemer op. Haastig is hij naar de leeuwenkuil gegaan.

21 Terwijl hij dicht bij de kuil kwam, heeft hij met een verdrietige stem naar Daniël geroepen. De koning heeft het woord genomen, en zei tegen Daniël: “Daniël, dienaar van de levende God, jouw God die jijzelf voortdurend vereert, heeft Hij jou van de leeuwen kunnen bevrijden?”

22 Toen heeft Daniël tegen de koning gesproken: “Koning, leef in eeuwigheid!”

23 “Mijn God heeft zijn hemelse knecht gezonden. Hij heeft de muil van de leeuwen gesloten. Zij hebben mij geen kwaad gedaan, omdat Hij mij onschuldig heeft gevonden. Tegen uzelf, koning, heb ik geen kwaad gedaan.”

24 Daarop is de koning daarover buitengewoon blij geworden. Hij heeft bevolen om Daniël uit de kuil op te trekken. Daniël is uit de kuil opgetrokken. Geen enkel letsel is bij hem gevonden, doordat hij op zijn God had vertrouwd.

25 De koning heeft bevolen, en zij hebben die kerels gebracht, die Daniël hadden beschuldigd. Zij hebben hen, hun zonen en hun vrouwen in de leeuwenkuil geworpen. Zij hadden de bodem van de kuil nog niet bereikt, of de leeuwen hadden hen overmeesterd. Al hun botten hebben zij verbrijzeld.

26 Daarna heeft koning Darius geschreven aan alle volken, volkstammen en talen, die op de hele aarde wonen: “Jullie vrede zal toenemen!”

27 “Door mij wordt een bevel gegeven, dat men in heel het machtsgebied van mijn koningschap moet sidderen en vrezen voor de God van Daniël, want Hij is een levende God die voor eeuwig standhoudt. Zijn koningschap zal niet worden vernietigd, en zijn heerschappij is tot het einde.”

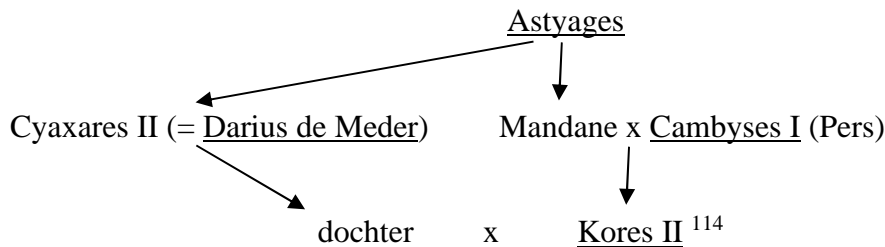
28 “Een bevrijder en redder, en een dader van tekenen en wonderen in de hemel en op de aarde is Hij die Daniël uit de macht van de leeuwen heeft bevrijd.”

29 Deze Daniël is voorspoedig geweest in het koninkrijk van Darius en in het koninkrijk van Kores, de Pers.

1 Darius de Meder heeft het koningschap (of het koninkrijk) als een zoon (= een man) van 62 jaren ontvangen (of aanvaard).

Koning Kores II (559/538 – 529) maakte de 62-jarige Darius de Meder (550/538 – 536) on-

derkoning (van Medië (550) en) van Babel (538).¹¹² Zo had hij zijn handen vrij voor de strijd. *Darius* was hoogstwaarschijnlijk een andere naam van Cyaxares II, een oom van Kores II.¹¹³ Een zus van Cyaxares II, Mandane, was getrouwd met Cambyses I (580 – 559), de vader van Kores II.

Cyaxares II erfde het Medische rijk. Hoewel Kores II militair zeer machtig werd, was het voor hem veel gemakkelijker om Babel voor zijn 62-jarige oom te veroveren. Deze oom had geen zonen. Als hij trouwde met de dochter van deze oom, dan zou het Babylonische rijk en het hele Medische gedeelte hem zonder eventuele conflicten met de Meden in handen vallen. Al na 2 jaren nam Kores II het bestuur van hem over.¹¹⁵

2 Het heeft [voor] Darius goed geleken, en hij heeft over het koninkrijk (of het koningschap) 120 satrapen aangesteld (= geleken om over het koninkrijk (of het koningschap) 120 satrapen (of prinsen) aan te stellen), die in (of door) (= over) het hele koninkrijk (verdeeld) zouden zijn.¹¹⁶

3 Boven (of Over) [vanuit] hen waren 3 vorsten, van wie Daniël één van(uit) hen was, zodat die satrapen (of prinsen) aan hen verslag (of oordeel) (= rekenschap) zouden geven, en (= zodat) de koning geen schade zou lijden.

Die satrapen en vorsten moesten er dus vooral voor zorgen, dat al de opgelegde belastingen op tijd binnenkwamen.

Dat koning Darius (550/538 – 536) Daniël benoemde had weinig te maken met zijn zojuist verkregen functie bij Belsazar (552 – 538). Het kwam waarschijnlijk door de staat van dienst die hij bij Nebukadnezar II (604 – 562) had opgebouwd.

4 Toen heeft deze Daniël [boven] de vorsten en de satrapen (of de prinsen) overtroffen (of Daniël zich boven (of over) de vorsten en de satrapen (of de prinsen) onderscheiden), doordat [alles] een buitengewone geest in hem was. De koning heeft (erover) gedacht om hem over het hele koninkrijk (of koningschap) aan te stellen.

Daniël was zo geniaal en betrouwbaar, dat hij zijn werk veel beter deed dan zijn collega's. Daarom wilde Darius hem over zijn hele rijk aanstellen. Dat maakte andere hoge ambtenaren

¹¹² Zie ook hoofdstuk 9:1 van dit bijbelboek.

¹¹³ Zie Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:4.

¹¹⁴ De mensen bij wie de namen zijn onderstreept, regeerden als (onder)koning, of hadden als (onder)koning geregeerd.

¹¹⁵ Omdat dit vers begint met het (voeg)woord *en*, wordt het door de Griekse handschriften(, de Vulgaat), Luther en andere verklaarders ten onrechte als laatste vers bij het vorige hoofdstuk gerekend. Dit vers beschrijft echter de troonsbestijging van Darius de Meder (550/538 – 536). Het vormt zo de inleiding van hoofdstuk 6, waarvan de gebeurtenissen zich ook afspelen tijdens de regering van die koning. Inhoudelijk hoort dit 1^e vers over Darius de Meder dus bij het nieuwe hoofdstuk.

In de Dode Zeerollen zijn het slot van hoofdstuk 5 en het begin van hoofdstuk 6 verloren gegaan.

¹¹⁶ Volgen critici zou het aantal van 120 veel te groot zijn, terwijl Xerxes I (= Ahasveros) (485 – 465) zijn gebied in 127 delen verdeelde (Es.1:1). Het is maar net, hoe groot je elk gebied of elke provincie maakt.

jaloers. Straks zou die Joodse balling, die vreemdeling, over hen de baas zijn. Daarom wilden de vorsten en satrapen iets zoeken om van Daniël af te komen.

5 Toen hebben de vorsten en de satrapen (of de prinsen) gezocht om een zaak (of een grond/gelegenheid) tegen Daniël te vinden vanuit de kant van (= te vinden over) het koninkrijk (of het koningschap). Zij konden geen enkele zaak (of grond/gelegenheid) en (= of) misstap (of misdaad) vinden, omdat [alles] hij betrouwbaar was. Geen enkele nalatigheid (of verwaarlozing) en (= of) misstap (of misdaad) is tegen (of over/omtrent) hem gevonden (geworden).

Ze kwamen er achter, dat ze door de trouw, nauwgezetheid en deskundigheid van Daniël nooit op die manier een aanklacht tegen hem konden indienen. Daarom veranderden de jaloerse ambtenaren hun strategie. Als Daniël trouw was in zijn dienst aan de koning, dan was hij natuurlijk ook trouw in zijn dienst aan zijn God. Daar zouden ze op een listige manier hun aanval op moeten richten.

6 Toen zeiden die kerels [dat]: “Wij zullen tegen deze Daniël geen enkele zaak (of enkele grond/gelegenheid) vinden, behalve als (of tenzij) wij (iets) tegen (of over/omtrent) hem (zullen) vinden in een wet (of een decreet/bevel) van zijn God.”

7 Toen zijn die vorsten en satrapen (of prinsen) bij (of naar/over/op) de koning (in een complot/in een oproerige menigte) bij elkaar gekomen, en zeiden als volgt (of het volgende/aldus) tegen hem: “[De] koning Darius, leef voor eeuwigheden (= leef in eeuwigheid)!”

8 “Alle vorsten van het koninkrijk (of het koningschap), de gouverneurs (of de prefecten), de satrapen (of de prinsen), de adviseurs (of de raadsheren/gezanten) en de landvoogden hebben met elkaar (of samen) overlegd (of van gedachten gewisseld) om een besluit (of verordening) van de koning op te stellen (of op te zetten) en een verbod (of decreet) van kracht te laten worden (of te bekrachtigen), dat iedereen die gedurende (of tot) (= die binnen) 30 dagen een gebed (of een verzoek) bidt (of verzoekt) van(uit) (= tot) enige (of elke/al(le)) god en (= of) sterveling behalve (of maar/Daarom) van(uit) (= tot) u, [de] koning, naar (of voor) (= in) de leeuwenkuil zal worden geworpen.”¹¹⁷

Om meer indruk op de koning te maken zeiden ze, dat alle vorsten, dus ook Daniël in wie de koning zo veel vertrouwen had, satrapen en andere rijksambtenaren het hiermee eens waren. Dit was een regelrechte leugen, want Daniël en waarschijnlijk ook andere bestuurders of ambtenaren waren het er niet mee eens.

9 “(Wel)nu, [de] koning, stel het verbod (of het decreet) op, en teken het geschrift, dat niet te veranderen (of niet om te vormen) is, als een wet (of een decreet/bevel) van een Mediër en een Pers, die niet zal vergaan (of weggaan/voorbijgaan).”

De *Mediër* was onderkoning Darius (538 – 536), en de *Pers* was koning Kores II (538 – 529).

Men maakte een wet van een Mediër en een Pers door het op te schrijven, en het zegel van de koning eronder te zetten. Het zou betekenen, dat zelfs de onderkoning dat besluit niet meer zou kunnen herroepen (vgl. Es.1:19, 8:8).

De oude koning liep in de val. Hij deed niet eerst een grondig onderzoek om te controleren, of die vorsten en satrapen de waarheid hadden gesproken. Hij vroeg zich ook niet af, welke be-

¹¹⁷ Mensen aanbaden ook elkaar, of iemand waarin de geest van de goden woonde (Dan.2:46). Volgens geschiedenschrijvers uit de Oudheid werd ook aan de koning goddelijke eer toegekend. Sommigen vertalen *een gebed bidt tot met een verzoek verzoekt van*. Dit is niet realistisch, want dan zou de hele maatschappij 30 dagen plat komen te liggen.

doeling of gedachte er achter zat. Hij voelde zich kennelijk geveid, en vaardigde het edict uit.¹¹⁸

10 Daarom [alles] (of Om dit alles) heeft [de] koning Darius het geschrift en het verbod (of het decreet) getekend.

11 Daniël [(zo)als] die heeft geweten, dat het geschrift getekend was (geworden), is naar zijn huis (binnen)gegaan. Open vensters tegenover (= in de richting van) Jeruzalem waren voor hem in zijn bovenvertrek. Drie vastgestelde (of bepaalde) tijden (= Drie keer) in de (= per) dag knielde hij op zijn knieën (neer), en bad en dankte hij [voor] zijn God, (om)dat (of overeenkomstig dat) [alles] (= God, overeenkomstig) hij dit [vanuit] voor(heen) had gedaan (of gemaakt).

Daniël had op zijn huis een bovenkamer. De huizen in het Oosten hadden vroeger een plat dak. De bovenkamer was op het platte dak gebouwd. In die kamer kon men zich terugtrekken om onder andere te bidden (Richt.3:24,25, 2Sam.18:33, 1Kon.17:19,23, 2Kon.4:10,11, Mat.6:6, Luk.12:3, Hand.10:9). Zo'n kamer had open vensters. Dat waren vensters zonder traliën, of waarbij het traliëwerk in de vorm van 1 of 2 hekken open kon (vgl. 2Kon.1:1).

Daniël had in zijn bovenkamer open vensters aan de kant van Jeruzalem laten maken. Dan kon hij bidden in de richting van Jeruzalem, waar de tempel had gestaan. Dat was al een oud gebruik. Terwijl koning David (1012 – 972) bad, richtte hij zich al naar het heiligdom van God (Ps.28:2). Bij de inwijding van de tempel sprak Koning Salomo (972 – 932) van bidden in de richting van de tempel, of van bidden in de richting van de stad Jeruzalem, waar de tempel stond (1Kon.8:35,38,44,48). Vanaf die tijd was dat al een gewoonte geworden.

De hoge ambtenaren hadden zich in de trouw van Daniël niet vergist. Hij bad 3 keer op een dag. Dat was geen show of uiterlijke vertoning. Het lijkt erop, dat de Joodse gewoonte om 3 keer per dag te bidden van koning David is overgenomen (Ps.55:18).

Zonder het gebed en het contact met de Here kon Daniël niet leven. Hij kon bij God terecht om zijn nood bij Hem te brengen. Jaloerse collega's die al een tijd lang probeerden hem aan te klagen, en die hem de dood in wilden jagen, daar had je toch Gods hulp en kracht bij nodig om dat vol te kunnen houden. Ondanks deze moeilijke omstandigheden dankte hij de Here, zoals hij dat altijd deed.

12 Toen zijn die kerels (in het complot/in een oproerige menigte) bij elkaar gekomen, en zij hebben [voor] Daniël biddend (of verzoekend) en smekend (of en om genade vragend) voor zijn God gevonden (= aangetroffen).

Daniëls vijanden zagen hem door de open vensters bidden. Onmiddellijk daarna gingen ze naar de koning. Ze herinnerden de koning aan het uitgevaardigde koninklijke besluit.

13 Daarop zijn zij dichterbij gekomen, en zeiden voor de koning over het koninklijke verbod (of decreet): “Hebt u niet het verbod (of decreet) getekend, dat iedere sterveling die gedurende (of tot) (= binnen) 30 dagen bidt (of verzoekt) van(uit) (= tot) enige (of elke/al(le)) god en (= of) sterveling behalve (of maar/Daarom) van(uit) (= tot) u, [de] koning, naar (of voor) (= in) de leeuwenkuil zal worden geworpen?” De koning heeft geantwoord (of gereageerd), en zei: “De zaak (of Het woord) is zeker (of vast) (= De zaak staat vast) als een wet (of een decreet/bevel) van een Mediër en een Pers, die niet zal vergaan (of weggaan/voorbijgaan).”

¹¹⁸ Sommigen beweren, dat onderkoning Darius (550/538 – 536) hier een weerspiegeling zou zijn van Antiochus IV (175 – 164). Koning Antiochus IV echter wilde de hele Joodse godsdienst uitroeien, hier gaat het slechts over een verbod van 30 dagen. Het initiatief hiervoor lag niet bij koning Darius, maar bij hoge ambtenaren. Het had eigenlijk niets met godsdienst of cultuur te maken. De oorzaak was, dat ze jaloers waren op Daniël.

Nadat de koning bevestigend had geantwoord, dat de zaak vaststond, klaagden ze Daniël aan. Ze schilderden hem op de meest hatelijke en verachtelijke manier erg zwart af. Hij werd niet beschouwd als een collega, maar hij werd een Joodse balling genoemd; een vreemde gevangene. Daniël zou geen respect hebben voor de koning. Zijn gebod lapt hij aan zijn laars, want hij bad 3 keer per dag.

14 Daarop hebben zij geantwoord (of gereageerd), en zeiden voor de koning: “[Dat] Daniël, die van(uit) de zonen van de balling(en) (of ballingschap) van Juda is, heeft geen acht gehad (= geen acht geslagen) op u, de koning van het bevel en op het verbod (of het decreet) dat u hebt getekend. Drie vastgestelde (of bepaalde) tijden (= Drie keer) in de (= per) dag bidt (of verzoekt) hij zijn gebed (of zijn verzoek).”

De koning wist wel, dat Daniël zeer trouw was in zijn werk. Opeens doorzag hij het gemene complot. Hij was de val is gelopen.

15 Toen de koning [als van] naar de zaak (of het woord) geluisterd had, was het (of hij) voor hem buitengewoon onaangenaam geweest (of heeft hij [voor] zich buitengewoon geërgd). Hij heeft (zijn) hart (er)op gezet (of gesteld) om Daniël te bevrijden. Tot zonsongang heeft hij zich ingespannen (of heeft hij gestreden) om hem te redden.

De koning walgde van de hele zaak. In plaats van Daniël onmiddellijk te veroordelen, probeerde hij de hele dag iets te verzinnen om hem te redden.

Toen het avond werd, kwamen de opdringerige aanklagers de koning aan het onveranderlijke koninklijke besluit en de aanklacht tegen Daniël herinneren.

16 Daarop zijn die kerels (in het complot/in een oproerige menigte) bij elkaar bij (of naar/over/op) de koning gekomen, en zeiden tegen de koning: “Weet [de] koning, dat de wet (of het decreet/bevel) van een Mediër en een Pers is; dat elk verbod (of decreet) en (= of) besluit (of verordening), dat de koning opstelt (of besluit/verordent), niet te veranderen (of niet om te vormen) is!”

De koning zag geen uitweg meer. Hij moest Daniël wel in de leeuwenkuil laten gooien. Overeenkomstig de gewoonte van die tijd werd het vonnis meteen uitgevoerd. Hoger beroep was niet mogelijk, want een koning was de hoogste rechter van zijn land.

17 Daarop heeft de koning gezegd (= bevolen), en zij hebben [voor/naar/van] Daniël gebracht, en zij hebben (hem) naar (of voor) (= in) de leeuwenkuil geworpen. De koning heeft geantwoord (of gereageerd) (= heeft het woord genomen), en zei tegen Daniël: “Jouw God, die jijzelf [voor hem in de] voortdurend(heid) (ver)eeft (of dient), Hij zal jou bevrijden.”

Tegen de wens van onderkoning Darius werd Daniël in de leeuwenkuil geworpen. Hij maakte Daniël geen enkel verwijt, dat hij de Here zo trouw diende. Integendeel, om zijn ongenoegen over deze straf te uiten zei hij tegen Daniël, dat zijn God hem zou redden (vgl. v.21).

18 Er (of Zij) werd een (of één) steen gebracht, en zij (= de steen) werd tegen (of over/op/boven) de mond van de kuil (of de cisterne) gelegd.¹¹⁹ De koning heeft haar (= die)

¹¹⁹ Het Aramese woord dat hier door *kuil* is vertaald wordt ook wel gebruikt voor een hele grote waterput, een cisterne (vgl. Jer.41:7,9). Hierbij moet men niet denken aan een put zoals bij ons het geval is. De leeuwenkuil waarin Daniël zat, moet veel groter zijn geweest. Alle vijanden van Daniël werden met hun vrouwen en kinderen erin gegooid (v.25).

Er is wel een beschrijving van een oude leeuwenkuil uit Marokko. Volgens die beschrijving bestond de leeuwenkuil uit een grote vierkante uitholling onder de aarde. In het midden was een muur. In die muur zat een deur die men van bovenaf kon openen en sluiten. Met voedsel lokte men de leeuwen naar de ene helft. Dan sloot men de deur, zodat de andere helft kon worden schoon gemaakt.

De kuil was naar boven toe open. Aan de rand van de kuil was een muur van bijna 1½ meter hoog. Als je over die muur keek, dan kon je de leeuwen zien.

verzegeld met zijn zegelring en met de zegelring van zijn machthebbers (of zijn voornaamsten), zodat het (of de) wil(sbesluit) met (= over) Daniël niet veranderd zou worden.

De sluitsteen was dubbel verzegeld, zodat geen mens iets aan de zaak van Daniël zou kunnen veranderen.

19 Toen is de koning (weg)gegaan (of vertrokken) naar zijn paleis (of zijn tempel), en hij heeft de nacht vastend doorgebracht. Hij liet geen afleidingen (of vermaak) voor zich (binnen)brenge, en zijn slaap is bij (of naar/over/op) hem weggevlucht.

De koning ging onmiddellijk terug naar zijn paleis. Hij at niet, en liet zich niet vermaken door muziek of één van zijn (bij)vrouwen. Het wilde alleen maar slapen, maar hij kon niet slapen van verdriet, schuldgevoelens en boosheid.

20 Daarna stond de koning in de ochtendschemer op. Haastig is hij (weg)gegaan (of vertrokken) naar de leeuwenkuil.

21 Terwijl (of (zo)als) hij dicht(er)bij [naar] de kuil kwam, heeft hij met een verdrietige stem naar Daniël geroepen (of geschreeuwd). De koning heeft geantwoord (of gereageerd) (= heeft het woord genomen), en zei tegen Daniël: “Daniël, dienaar (of knecht/slaaf) van de levende God, jouw God die jijzelf [voor hem in de] voortdurend(heid) (ver)eeert (of dient), heeft Hij jou van(uit) de leeuwen kunnen bevrijden?”

Koning Darius (550/538 – 536) geloofde eigenlijk niet, dat God zijn trouwe dienaar van de leeuwen zou kunnen bevrijden, want anders was hij niet zo verdrietig geweest. Tot zijn blijde verbazing bleek echter, dat Daniël niets was overkomen.

22 Toen heeft Daniël met (= tegen) de koning gesproken: “[De] koning, leef voor eeuwigheden (= leef in eeuwigheid)!”

Zelfs vanuit de gevaarlijke leeuwenkuil bleef Daniël beleefd en rustig. Hij groette de koning hoffelijk.

23 “Mijn God heeft zijn (hemelse) knecht gezonden. Hij heeft de mond (= de muil) van de leeuwen gesloten (vgl. Hebr.11:33^b). Zij hebben mij geen kwaad gedaan (of mij niet gepijnigd/verwoest), omdat [alles] voor Hem onschuld (of zuiverheid) van (of voor/aan) (= bij) mij is gevonden (geworden) (= omdat Hij mij onschuldig heeft gevonden). Voor (= Tegen) uzelf, [de] koning, heb ik geen kwaad (of pijn) gedaan (of gemaakt).”

Als reden voor zijn redding noemde Daniël zijn onschuld.

24 Daarop is de koning over hem (= daarover) buitengewoon (of erg) blij geworden. Hij heeft gezegd (= bevolen) om [voor/naar] Daniël (van)uit de kuil op te trekken (of te nemen). Daniël is (van)uit de kuil opgetrokken (of opgenomen). Geen enkel letsel (of kwaad/pijn/schade) is met (of in) (= bij) hem gevonden (geworden), doordat hij in (= op) zijn God had vertrouwd.

De koning kon Daniël uit de kuil laten halen, want aan het koninklijk besluit was voldaan.

Toen vlamde de boosheid in de koning op. De vijanden van Daniël hadden hem bedrogen, en ze hadden zijn trouwe dienaar onschuldig willen laten vermoorden.

De ingang van de leeuwenkuil zat aan de zijkant. Nadat de tussenmuur was afgesloten, konden de oppassers via een ingang aan de zijkant de helft van de leeuwenkuil schoonmaken. Doordat de bovenkant open was kon onderkoning Darius (550/538 – 536) met Daniël in de leeuwenkuil spreken, terwijl de kuil aan de zijkant afgesloten was met een steen.

Zie ook Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 9, Ezeziel - Daniel, 2^e druk, Massachusetts, 2006, pag. 633.

25 De koning heeft gezegd (= bevolen), en zij hebben die kerels gebracht, die Daniël hadden beschuldigd.¹²⁰ Zij hebben hen, hun zonen en hun vrouwen naar (of voor) (= in) de leeuwenkuil geworpen.¹²¹ Zij hadden [naar/van/voor] de bodem (of de grond) van de kuil (nog) niet bereikt (of gereikt/gevonden), tot(het ogenblik) dat (=, of) de leeuwen hadden [met/in] hen overmeesterd (of aangevallen/overheerst). Al hun botten hebben zij verbrijzeld.

Er werd net als bij de redding van Sadrach, Mesach en Abed-Nego een openbare afkondiging voor het hele rijk uitgevaardigd.

26 Daarna heeft [de] koning Darius geschreven aan alle volken, (volks)stammen (of natiën) en talen (of tongen), die in (= op) de hele aarde (of in het hele land) wonen: “Jullie vrede zal toenemen (of groot zijn (of worden))!”

27 “Van(uit) voor (= Door) mij wordt een bevel gegeven (of uitgevaardigd/(vast)gesteld/gemaakt), dat zij (= men) in heel het machtsgebied (of de macht/heerschappij) van mijn koningschap (of mijn koninkrijk) moeten (of zullen) (= moet) sidderen en vrezen voor de God van Daniël, want Hij is een levende God;¹²² bestendig voor eeuwig[heden] (= God die voor eeuwig standhoudt). Zijn koningschap (of Zijn koninkrijk) [die] zal niet worden vernietigd (of verwoest/beschadigd/gepijnigd), en zijn heerschappij (of zijn macht(gebied)) is tot(dat) het einde.”

28 “Een bevrijder en redder, en een dader (of een maker) van (wonder)tekenen en wonderen in de hemel[en] en in (= op) de aarde (of en in het land) is Hij die [voor] Daniël (van)uit de hand (= de macht) van de leeuwen heeft bevrijd.”

Net als bij koning Nebukadnezar II (604 – 562) bleef Darius een heiden, die in veel goden geloofde, maar niet uitsluitend in de enige ware God. Ook hij kende Here niet als zijn verlosser en vriend.¹²³

29 Deze Daniël is voorspoedig geweest in het koninkrijk (of onder het koningschap) van Darius en in het koninkrijk (of en onder het koningschap) van Kores, de Pers.

Vanaf dit moment stond Daniël in hoog aanzien bij koning Darius (550/538 – 536) en zijn opvolger Kores II (559/538 – 529). Uit dit vers blijkt min of meer ook, dat Darius de Meder in zijn gebied werd opgevolgd door zijn neef Kores II.

Met het einde van dit hoofdstuk eindigt ook het historische gedeelte van het bijbelboek Daniël.

¹²⁰ Om logische redenen is hier voor de tekst van de Griekse handschriften (en de Vulgaat) gekozen. In de Aramese tekst staat: *die zijn stukken hadden gegeten, die van Daniël zijn.*

¹²¹ Dat ook de vrouwen en kinderen deelden in de straf, was een Perzische gewoonte (Zie Herodotus, Historiën, deel 3, 119). Dit was echter door de wetten van Mozes verboden (Deut.24:16)

¹²² Om logische redenen is hier voor de tekst van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en de Dode Zeerol gekozen. In de Aramese tekst staat: *want Hij is de levende God.*

¹²³ Als we onderkoning Darius (550/538 – 536) vergelijken met Rut, dan zien we het verschil heel duidelijk. Ook Rut was van heidense afkomst. Zij echter wilde zich compleet voegen onder het gezag en de wetten van de Here. Ze liet zich inlijven bij het Joodse volk. Rut zei tegen haar schoonmoeder Naomi: “...uw volk is mijn volk, en uw God is mijn God (Rut 1:16).”

2. Gods waarschuwende profetieën.

1. De 4 levende wezens.

Hoofdstuk 7

1 In het 1^e jaar van Belsazar, een koning van Babel, heeft Daniël een droom gezien. Op zijn bed waren waarnemingen in zijn hoofd. Daarna heeft hij de droom opgeschreven.

2 “Ik, Daniël, heb in mijn waarneming tijdens de nacht toegekeken, en zie, de 4 winden van de hemel braken uit naar de grote zee.”

3 “Vier reusachtige levende wezens klommen uit de zee. Ze verschilden van elkaar.”

4 “Het voorste wezen was als een leeuw, en het had vleugels van een arend. Ik heb toegekeken, gedurende dat haar vleugels waren uitgerukt. Zij is van de aarde opgeheven, en zij is als een sterveling op 2 poten gezet, en een hart van een sterveling werd aan haar gegeven.”

5 “Zie, een ander levend wezen, een 2e, leek op een beer. Het was naar één kant opgesteld. Drie ribben waren in haar bek tussen haar tanden. Ze zeiden als volgt tegen haar: “Sta op, eet veel vlees!”

6 “In plaats daarvan heb ik toegekeken, en zie, een ander levend wezen, als een luipaard. Het had 4 vleugels van een vogel op haar rug. Het levende wezen had 4 koppen. Aan haar werd macht gegeven.”

7 “In plaats daarvan heb ik toegekeken in waarnemingen van de nacht, en zie, een 4^e levend wezen, verschrikkelijk, gruwelijk en buitengewoon sterk. Het had reusachtige, ijzeren tanden. Het verslond en het verpulverde, en de rest vertrapte het met haar poten. Het verschilde van al de levende wezens die voor haar waren, en het had 10 horens.”

8 “Ik heb op de horens gelet, en zie, een andere, onbeduidende hoorn was tussen hen omhooggekomen. Drie van de vorige horens zijn voor haar uitgerukt. Zie, in die hoorn waren ogen als ogen van een sterveling en een mond die erg opschepte.”

9 “Ik heb toegekeken, gedurende dat er tronen werden neergezet, en een Oude van dagen is gaan zitten. Zijn kleding was wit als sneeuw, en zijn hoofdhaar was als zuivere wol. Zijn troon was als vlammen van vuur. De wielen daarvan waren als een laaiend vuur.”

10 “Een stroom van vuur stroomde, en ging voor Hem uit. Duizend van duizenden dienden Hem, en tienduizend van tienduizenden stonden vóór Hem. Het gerechtshof was gaan zitten, en boekrollen waren geopend.”

11 “Daarna heb ik toegekeken vanwege de stem van de opschepperige woorden die de hoorn sprak. Ik heb toegekeken, gedurende dat het levende wezen werd gedood. Haar lichaam werd vernietigd, en het werd overgegeven om te verbranden in het vuur.”

12 “Van de rest van de levende wezens is hun macht weggenomen. Verlenging van leven was aan hen gegeven tot een vastgestelde tijd en een bepaalde periode.”

13 “Ik heb toegekeken in waarnemingen van de nacht, en zie, met de wolken van de hemel kwam iemand als een zoon van een sterveling. Hij heeft de Oude van dagen bereikt, en zij hebben Hem vóór Hem laten komen.”

14 “Aan Hem werd heerschappij, eer en een koningschap gegeven, en alle volken, volkstammen en talen zullen Hem eren. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet zal vergaan, en zijn koninkrijk zal niet vernietigd worden.”

15 “Ik, Daniël, mijn geest is in het binnenste van het lichaam ontroerd geweest, en de waarnemingen in mijn hoofd beangstigden mij.”

16 “Ik ben dichterbij naar één van hen die daar stonden, gekomen, en ik vroeg hem de betekenis van dit alles. Hij heeft het tegen mij gezegd, en hij liet mij de uitleg van de zaken weten.”

17 “Die reusachtige levende wezens, waarvan er 4 zijn, zijn 4 koninkrijken. Zij zullen uit de aarde opstaan.”

18 “De heiligen van de Hoogste zullen het koningschap ontvangen. Zij zullen het koningschap bezitten gedurende de eeuwigheid, en gedurende de eeuwigheid van de eeuwigheden.”

19 “Daarna wilde ik de betekenis leren kennen over het 4^e levende wezen, dat verschilde van die alle. Buitengewoon verschrikkelijk waren haar ijzeren tanden en haar koperen klauwen. Het verslond, het verpulverde, en de rest vertrapte het met haar poten.”

20 “Ik wilde ook de betekenis leren kennen over de 10 horens, die op haar kop waren, en over de andere die omhooggekomen was, en waarvoor er 3 zijn afgevallen; die hoorn en haar ogen en een mond die erg opschepte. Haar aanzien was groter dan die van haar metgezellen.”

21 “Ik keek toe, en deze hoorn voerde strijd met de heiligen, en ze heeft hen aangekund,

22 totdat de Oude van dagen was gekomen, en het oordeel werd gegeven aan de heiligen van de Hoogste, en de vastgestelde tijd was bereikt. De heiligen hebben het koninkrijk in bezit genomen.”

23 “Hij zei het volgende: “Het 4^e levende wezen zal het 4^e koninkrijk op de aarde zijn, dat verschillen zal van alle andere koninkrijken. Het zal het hele land verslinden. Het zal het vertrapen, en het zal het verpulveren.”

24 “De 10 horens van haar koninkrijk zijn 10 koningen. Zij zullen opstaan. Een andere zal na hen opstaan. Hij zal van de vorige koningen verschillen, en hij zal 3 koningen vernederen.”

25 “Hij zal woorden spreken om de Allerhoogste tegen te staan. De heiligen van de Hoogste zal hij teisteren. Hij zal er op uit zijn om vastgestelde tijden en de wet te veranderen. Zij zullen in zijn macht worden overgegeven gedurende een tijd, 2 tijden en een halve tijd.”

26 “De Rechter zal gaan zitten, en zij zullen zijn heerschappij wegnemen om het te verdelen en te vernietigen gedurende het einde.”

27 “Het koninkrijk, de heerschappij en de grootheid van het koninkrijk onder heel de hemel, zal gegeven worden aan het volk van de heiligen van de Hoogste. Zijn koninkrijk is een eeuwig koninkrijk, en alle heerschappijen zullen Hem eren, en zij zullen Hem gehoorzamen.”

28 “Tot hier is het einde van de zaak. Ik, Daniël, mijn gedachten beangstigden mij enorm, en mijn gezichtsuitdrukking veranderde. Ik heb de zaak in mijn hart bewaard.”

Met de bovenstaande verzen (v.1-28) begint het tweede deel van dit bijbelboek (hoofdstuk 7-12). In de hoofdstukken van het tweede deel gaat het over 4 profetieën.¹²⁴ Evenals bij het eerste deel (hoofdstuk 1-6) is het daarop volgende deel chronologisch geordend. De profetieën die Daniël het eerst zag, komen ook het eerst aan de orde.

Bij de droom uit het 2^e hoofdstuk van dit bijbelboek zagen we steeds mindere en zwakkere

¹²⁴ Let bij de verklaring van de 4 profetieën uit het tweede deel vooral op de inleiding bij de uitleg van hoofdstuk 2!

rijken ontstaan. Het begon bij goud en zilver, en het eindigde met ijzer en klei. De eenheid en krachtige samenhang van de opeenvolgende rijken was steeds minder. Dat zien we eveneens bij dit hoofdstuk. Het begint met een krachtige koninklijke leeuw, dan volgt de minder sterke beer. Die beer wordt weer opgevolgd door de nog minder sterke en koninklijke luipaard. Het laatste levende wezen heeft niets koninklijks meer. Het is een afschuwelijk monster.

De profetie uit het 2^e hoofdstuk heeft nog een algemeen karakter. Vanaf hoofdstuk 7 komt de toekomst van Gods dienaren meer naar voren. De toekomst van die gelovige mensen komt in de komende hoofdstukken steeds meer centraal te staan.

Dit hoofdstuk (7:1-28) is het laatste dat in het Aramees is geschreven.

1 In het 1^e jaar van (of voor) Belsazar, een koning van Babel, heeft Daniël een droom gezien. Op zijn bed (of zijn leger) waren waarnemingen (of visioenen/gezichten) van (= in) zijn hoofd. Daarna heeft hij de droom opgeschreven.¹²⁵

Hoofdstuk 7 begint met het noemen van het jaar waarin Daniël zijn droom zag. Dat was *in het 1^e regeringsjaar van koning Belsazar (552 – 538)*.

De profeet zag hier geen visioen overdag. Hij droomde, toen hij slapend op bed lag.

In de onderstaande verzen (v.2-28) kunnen we lezen, wat Daniël over zijn droom heeft opgeschreven. Direct bij het begin van het 2^e vers (van dit hoofdstuk) wordt overgeschakeld van de 3^e persoon (= hij-vorm) naar de 1^e persoon (= ik-vorm).

2 “Ik, Daniël, heb in mijn waarneming (of mijn visioen/gezicht) tijdens (of met) de nacht (toe)gekeken (of (toe)gezien), en zie, de 4 winden van de hemel[en] braken uit naar de grote zee.”¹²⁶

Daniël zag, dat *de 4 winden* vanuit het noorden, oosten, zuiden en westen begonnen te waaien (vgl. Mat.24:31), en *de grote zee* in beweging brachten.

3 “Vier reusachtige levende wezens klonnen (of stegen op) (van)uit de zee. Verschillend was die van(uit) die (= Ze verschilden van elkaar).”

Met *de grote zee* (v.2) werd door de Joden uit die tijd meestal de Middellandse Zee bedoeld. Toch is dat hier niet de belangrijkste betekenis, want de 4 levende wezens die uit de zee klonnen, zijn vanuit de aarde ontstaan (v.17). Hoewel het gebied van elk levend wezen zich uitstrekte tot de Middellandse Zee, stonden die 4 dierachtige wezens vanuit de aarde op. Met de grote zee wordt dus vooral de volkerenzee van de volken op aarde bedoeld.

Bij deze *4 levende wezens* gaat het niet over volledige koningschappen of koningshuizen, maar over koninkrijken tijdens de regering van een bepaalde koning. Het land van al die 4 koninkrijken grensde aan (of steeg op vanaf) de Middellandse Zee, en die 4 rijken zijn vanuit de aarde ontstaan.

¹²⁵ Om logische redenen is hier voor de kortere tekst van de Septuagint en de enige Dode Zeerol (met dit gedeelte van hoofdstuk 7) gekozen, en is het wat vreemde slot: *Hij heeft de hoofdzaken (of hoofdwoorden) gezegd, weggelaten.*

¹²⁶ Bij het begin van vers 2 is de Aramese tekst een beetje anders: *Daniël heeft geantwoord (of gereageerd) (= heeft het woord genomen), en zei: “Ik heb in mijn waarneming (of mijn visioen/gezicht) tijdens (of met) de nacht gezien,* Om logische redenen is hier voor de kortere tekst van de Theodotie (= een Griekse bijbelvertaling uit de 2^e eeuw na Christus) gekozen. Hoewel een stukje van dit gedeelte tussen vers 1 en 2 in de Dode Zeerollen verloren is gegaan, is de ruimte die tussen beide verzen overblijft, te kort voor de Aramese tekst. Op grond daarvan komt de gekozen Griekse variant het meest in aanmerking.

Zie hiervoor Abegg M. Jr., *The Dead Sea scrolls Bible*, San Francisco, 1999, pag. 495.

Voor de tekst van de Septuagint lijkt de weggevallen ruimte van de betreffende Dode Zeerol iets te lang te zijn, en bij de versie van de Vulgaat ontbreekt de naam van de profeet Daniël). Helemaal zeker is de gekozen tekst voor de vertaling natuurlijk niet, maar de hoofdzaak van het begin van dit hoofdstuk is wel duidelijk.

4 “Het voorste (of Het vorige) (wezen) was als een leeuw, en het (of zij) had vleugels van een arend. Ik heb (toe)gekeken (of (toe)gezien), gedurende (of tot) dat haar vleugels waren uitgerukt. Zij is van(af) de aarde (of het land) opgeheven (geworden), en zij is op (2) poten (of voeten) ¹²⁷ gezet (geworden) als een sterveling (of een (zwakke) mens/man), en een hart van een sterveling (of een (zwakke) mens/man) werd aan haar gegeven.”

De leeuw is het symbool van kracht. Het 1^e levende wezen was dus sterk. De leeuw is de koning van de dieren.

Met vleugels kun je vliegen, en je dus snel verplaatsen. Snel breidde deze koning dus zijn rijk uit. Een arend is ook heel sterk. Hij is de koning van de vogels.

Dit rijk is vergelijkbaar met het gouden hoofd van het grote beeld (Dan.2:32,38). Goud is namelijk de koning van de metalen. We hebben dus te maken met de koning van het Babylonische rijk.

Terwijl de profeet Daniël bleef kijken, werden de *vleugels uit het 1^e levende wezen getrokken*. Aan de snelle uitbreiding van het machtige rijk kwam dus een einde. Daarna werd het levende wezen recht op *op 2 poten gezet*, en het kreeg *een hart van een sterfelijk mens*. Dit alles duidt op de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562). Door zijn krankzinnigheid stopte de uitbreiding van zijn rijk. Zijn regering hield tijdelijk op. Het recht op zitten en het krijgen van een mensenhart wijst op de genezing van de koning. Hij vermenselijkte, en zag in, dat hij maar een sterveling was.

Toen Daniël dit droomde was het Babylonische rijk er al, en was Nebukadnezar II al gestorven. Er staat echter, dat er 4 koninkrijken (of 4 koningschappen) (zouden) komen (v.17).¹²⁸ Kan het hier dan wel over koning Nebukadnezar II van het Babylonische rijk gaan?

Drie van de 4 koninkrijken moesten nog komen. Als men de droom als een geheel beschouwt, dan ging het inderdaad over de toekomst. Het was logisch, dat voor de duidelijkheid als startpunt begonnen was met een bestaand koninkrijk. Het Babylonische koninkrijk was toen nog niet voorbij (v.1).

5 “Zie, een ander levend wezen, een 2e, leek op [van] een beer. Het (of Zij) was naar één kant opgesteld. Drie ribben waren in haar mond (= haar bek) tussen haar tanden. Ze zeiden als volgt (of zeiden het volgende) tegen (of naar/voor) haar: “Sta op, eet veel (of overvloedig) vlees!”

Hoewel een beer minder koninklijk is dan een leeuw, heeft dit beest veel kracht. Ook hier hebben we te maken met een machtige koning binnen een sterk rijk.

Het 2e levende wezen richtte zich aan *één kant op*. De nadruk wordt hier gelegd op één kant van de beer. Eén kant stond op. Die ene kant kreeg de leiding. We hebben hier te maken met het Perzisch-Medische rijk onder leiding van koning Kores II (559/538 – 529). Dat rijk bestond uit een samenwerking van 2 volken, waarbij de Perzen de leiding namen.

De beer had nog 3 ribben tussen haar tanden, en moest veel vlees eten. Koning Kores II annexeerde het Medische (550), het Lydische (546) en het Babylonische rijk (538). Het vlees van die geannexeerde rijken moest nog worden opgegeten. Die rijken moesten nog deel worden van die beer; van het Perzische rijk. Na de val van het Babylonische rijk veroverde Kores II nog meer gebieden.

6 “In plaats daarvan heb ik (toe)gekeken (of (toe)gezien), en zie, een ander (levend we-

¹²⁷ Het woord voor *poten* of *voeten* staat hier niet in het meervoud (= pluralis), maar in het 2-voud (= dualis).

¹²⁸ Het Aramees en Hebreeuws uit die tijd kenden vrijwel geen verschil tussen tegenwoordige tijd en toekomstige tijd.

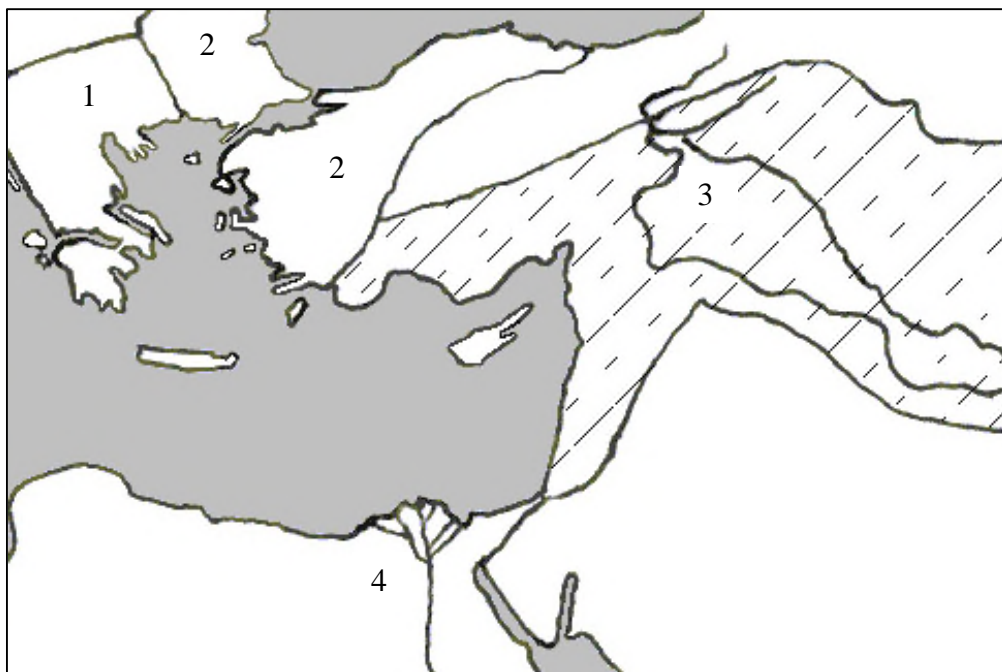
zen), als een luipaard. Het (of Zij) had 4 vleugels van een vogel op haar rug. Het levende wezen had 4 hoofden (= 4 koppen). Aan haar werd macht (of heerschappij) gegeven.”

Een luipaard is minder sterk dan een leeuw of beer, maar het dier kan wel snel lopen. Zo waren de vleugels niet zo koninklijk als die van een arend, maar de luipaard had wel 2 paar vleugels. Het rijk was niet zo koninklijk en sterk, maar wel behendig en snel. Dat was het Grieks-Macedonische rijk van koning Alexander de Grote (336/332 – 323). Bliksemsnel veroverde Alexander III, de koning van de Macedoniërs en de Grieken, het Perzisch-Medische rijk.

De 4 koppen die het 3^e levende wezen had, duiden op 4 generaals. Na de dood van koning Alexander III verdeelden 4 generaals het grote rijk onder elkaar. Ze namen elk een stuk. Zo ontstonden na de dood van Alexander de Grote 4 rijken:

1. Macedonië met Griekenland onder leiding van Kassander
2. Tracië onder het bestuur van Lysimachus
3. Syrië van Seleukus I (312 – 281)
4. Egypte van Ptolemeüs I (323 – 285)

Verreweg het grootste deel was het Syrische rijk. Seleukus I (312 – 281) was de 1^e koning van dit reusachtige rijk. De provincie Juda kwam later definitief binnen dit rijk te liggen.

1. Macedonië met Griekenland

2. Tracië

3. Syrië

4. Egypte

7 “In plaats daarvan heb ik (toe)gekeken (of (toe)gezien) in waarnemingen (of visioenen/gezichten) van de nacht, en zie, een 4^e levend wezen, verschrikkelijk (of angstaanjagend), gruwelijk (of verschrikkelijk) en buitengewoon (of uiterst) sterk (of machtig). Het (of Zij) had reusachtige, ijzeren tanden. Het (of Ze) verslond (of at) en het (of ze) verpulverde (of brak in stukken), en de rest (of het overige) vertrapte het (of ze) met haar poten (of haar voeten). Het (of Zij) verschilde van(uit) al de levende wezens die voor haar waren, en het (of zij) had 10 horens.”

Het 4^e levende wezen zag er totaal anders uit dan de andere 3. Die 3 wezens leken nog op

echte dieren zoals een leeuw, een beer en een luipaard. Dit monster had niet de kenmerken van een bestaand dier.

8 “Ik heb op [door] de horens gelet, en zie, een andere, onbeduidende (of kleine) hoorn was tussen hen omhooggekomen (of opgekomen). Drie van(uit) de vorige (of de voorste) horens zijn [vanuit] voor haar uitgerukt (geworden). Zie, in die hoorn waren ogen als ogen van een sterveling (of een (zwakke) mens/man) en een mond sprak reusachtigheden (= een mond die erg opschepte).”

Het monster had 10 horens. Tussen die horens groeide een andere hoorn. Om plaats te maken voor die hoorn werden er 3 andere uitgerukt, zodat het beest toen nog 8 horens had. In die nieuwe hoorn waren menselijke ogen en een mond vol brutale opschepperij. Bij de uitleg vanaf vers 23 zal blijken, dat het 4^e levende wezen het grote Syrische rijk voorstelde tijdens de regering van koning Antiochus IV.

Samengevat:

Het 1^e levende wezen is het Babylonische rijk tijdens koning Nebukadnezar II (604 – 562), het 2^e levende wezen is het Perzisch-Medische rijk tijdens koning Kores II (559/538 – 529), het 3^e levende wezen is het Grieks-Macedonische rijk tijdens Alexander III (336/332 – 323), en het 4^e levende wezen is het Syrische rijk tijdens koning Antiochus IV (175 – 164).

9 “Ik heb (toe)gekeken (of (toe)gezien), gedurende (of tot) dat (er) tronen werden (neer)gezet (of geworpen), en een Oude van dagen is gaan zitten. Zijn kleding (of Zijn gewaad) was wit als sneeuw, en zijn hoofdhaar was als zuivere (of schone) wol. Zijn troon was (als) vlammen van vuur. De wielen van hem (= daarvan) waren (als) een laaiend (of brandend) vuur.”

10 “Een stroom (of Een rivier) van vuur stroomde (of vloeide/was er tegenover), en ging (of kwam) [vanuit] voor Hem uit. Duizend van duizenden dienden Hem, en tienduizend (of een ontelbare menigte/miljoen) van tienduizenden (of ontelbare menigten/miljoenen) stonden vóór Hem (op). Het gerechtshof was gaan zitten, en (boek)rollen waren geopend (geworden).”

Daniël zag, dat er tronen werden klaargezet. Een hoogbejaard Persoon ging zitten op een aparte troon. Dat is hier niet zo duidelijk, maar die troon komen we ook in de bijbelboeken Ezechiël (1:4-28, 10) en de Openbaring (4) tegen. De profeet Ezechiël en de apostel Johannes zagen weer andere dingen dan Daniël. Als we de verslagen van deze 3 getuigen over de tronen bij elkaar leggen, dan krijgen we een completer en veel duidelijker beeld.

Ezechiël (1)

Een vurige gedaante van een mens zat op een troon. De troon was als saffiersteen (blauw of violet). De wielen waren als chrysoliet (geelgroen). Het geheel leek op de kleurenglans van de regenboog. Vier gehoorzame levende wezens met de gestalte van een mens dienden Hem.¹²⁹ Een stem (of Een geluid/klank) als van een leger klonk van de troon.

Daniël (7:9,10)

Er werden tronen neergezet en een Oude van dagen is gaan zitten. Zijn kleren en hoofdhaar waren wit. De troon leek uit vuurvlammen te bestaan. De wielen waren als een laaiend vuur. Duizenden en tienduizenden dienden Hem. Het gerechtshof was gaan zitten, en boekrollen waren geopend.

Johannes (Op.4)

Er is een troon met eromheen 24 tronen. De gestalte op de troon is als jaspis (bruinrood of

¹²⁹ Ten onrechte spreekt de Statenvertaling hier over 4 dieren in plaats van 4 levende wezens. Het zijn dan ook maar 3 gezichten van een dier, en één van een mens.

Zie Noordtjiz A., Korte Verklaring, De profeet Ezechiël, 4e druk Kampen, z.j., pag. 48.

Zie ook Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2019.

geelgroen) en sardius (diep bruinrood). Van de troon gaan bliksemstralen, stemmen en donderslagen uit. Er zijn 4 levende wezens. Bovendien is er een regenboog als van smaragd (frisgroen).

Rondom de troon zag de profeet Ezechiël de blauwachtige kleur van saffiersteen. Wat hij als *van vuur* typeerde, de gestalte van God, duidde de apostel Johannes met 2 rode edelstenen aan. Het waren geen edelstenen, en het was ook geen vuur, maar iets wat er op lijkt. Voor onze zintuiglijke waarneming is de Here niet concreet aan te duiden. Eigenlijk is het gewoon niet te beschrijven.

De regenboog die de profeet Ezechiël typeerde als de glans van een regenboog, had volgens de apostel Johannes de kleur van een smaragd (Op.4:3^b). De smaragd is frisgroen. Bij de beschrijving van Ezechiël lezen we, dat de regenboog één geheel vormde met de gestalte op de troon. De regenboog is een teken, dat door de Here is ingesteld. Toen Noach de ark verliet, beloofde God de mensen op aarde nooit meer door een watervloed te zullen berechten. Als teken daarvan gaf Hij de regenboog (Gen.9:8-17).

De hoogbejaarde Persoon op de troon had witte kleren aan,¹³⁰ en Hij had ook wit haar op zijn hoofd. Het was wit als wol. Met het witte hoofdhaar komt zijn majesteit tot uitdrukking. De witte haren duiden bovendien de (eeuwige) ouderdom van die Persoon aan.

Ezechiël (1 en 10)	Daniël (7:9,10)	Johannes (Op.4 en 5:11)
Vurige gedaante van een mens op de troon	Oude van dagen met witte haren en kleren	Gestalte op de troon als jaspis en sardius (rood)
Troon van saffiersteen (blauw of violet)	Troon als van vuurvlammen	Troon
Stem van de Almachtige als van een leger		Bliksemstralen, stemmen en donderslagen van de troon
	Tronen	24 tronen met 24 oudsten
4 levende wezens		4 levende wezens
Wielen als chrysoliet (geelgroen)	Wielen als een laaiend vuur	
Tussen de wezens iets als gloeiende fakkels		7 fakkels voor de troon, de 7 Geesten van God
Geheel als kleurenglans regenboog		Een regenboog als van smaragd (frisgroen)
	Duizenden en tienduizenden dienden Hem.	Tienduizenden hemelse knechten rondom de troon

De 24 tronen noemde Ezechiël niet. Daniël zag al iets meer. Hij noemde ze wel, maar schreef het aantal niet op. Daniël sprak over tronen. Waarschijnlijk zag de apostel Johannes het nog beter. Hij zag 24 tronen met 24 oudsten in witte kleren erop (Op.4:4).

In de Openbaring (1:6) kunnen we lezen, dat God ons koningen en priesters gemaakt heeft. Dit heeft te maken met de 24 opgestelde tronen. Er waren bij het oude volk Israël 24 priester-afdelingen (1Kron.24). Die 24 afdelingen werden elk vertegenwoordigd door een oudste. De-

¹³⁰ De witte kleren van de hoogbejaarde Persoon doen denken aan de witte priesterkleren als symbool van reinheid. De kleren van de priesters moesten schoon zijn. Het zou een schande zijn, als die kleren vuil waren. Vuil is het symbool van de zonde (Zach.3:1-5), en wit van de zondeloosheid. De kleren van Gods dienaren zullen wit worden door het bloed van het Lam dat de zonde van de wereld wegneemt (Jes.53:5-7, Joh.1:29, 1Pet.1:13-19, Op.7:14^b, vgl. Ps.51:9).

ze 24 oudsten vertegenwoordigden dus alle priesters. We weten, dat alle dienaren van de Almachtige als priesters moeten zijn. Dit geldt voor de hele Kerk. Al die gelovigen zullen van zonde vrij later het witte priesterkleed mogen dragen (1Petr.1:18,19, Op.3:4,5, 6:11, 7:13,14). De 24 oudsten vertegenwoordigen dus de hele toekomstige reine gemeente van de Here.

Er wordt bij de 24 oudsten ook wel gedacht aan de 12 zonen van Jakob en de 12 apostelen. Het zijn de leiders van de Kerk van het oude en nieuwe verbond. Het nieuwe Jeruzalem, waar de mensen die van God houden, komen te wonen, draagt de namen van de 12 stammen van Israël, en de namen van de 12 apostelen (Op.21:12,14).

Het één sluit het ander niet uit. Een beeld kan meerdere invalshoeken hebben. Op 2 verschillende manieren kunnen we zien, dat met de 24 oudsten de Kerk wordt bedoeld. Daniël schreef niet het aantal tronen op. In verband met het oude verbond zullen het er wel 12 zijn geweest, maar de profeet kan er eveneens 24 hebben waargenomen. Het aantal was toen niet van belang, dus liet de Heilige Geest hem dat niet opschrijven.

De 24 oudsten droegen niet alleen witte kleren, maar ook kronen (Op.4:4), en ze zitten op tronen. Naast het priesterschap, ontvangen alle dienaren van de Almachtige eveneens het koningschap (Op.1:6, 5:10, 20:6, vgl. Op.3:21).

In het bijbelboek Daniël kunnen we lezen, dat de Persoon op de troon door tienduizendtallen gediend werd (vgl. Deut.33:2, Ps.68:18^a, Op.5:11). Dat waren de ontelbare hemelse knechten van God. Bovendien ging die Persoon regeren over wereldrijken. Zoiets komt alleen aan de Here zelf toe. Alle volken, natiën en talen dienden Hem (v.13,14), Hij regeert eeuwig. Ezechiël sprak dan ook over de heerlijkheid van Jahweh (Ezech.1:28).¹³¹ De hemelse Vader zit op de troon.

Van die troon kwamen bliksemstralen, stemmen en donderslagen (Op.4:5). Dat was de stem van God (vgl. Ps.29, Jer.10:13), want Hij zit op de troon (Op.1:4, 3:21, 4:9, 7:10,11, 19:4, 21:5-7). Op een vergelijkbare manier sprak Hij tegen zijn volk Israël in de woestijn vanaf de berg Sinai (Ex.19:16, 20:18).

Ezechiël en Johannes beschreven iets dat Daniël helemaal niet had genoemd. De profeet Ezechiël zag tussen de engelen iets gloeien als fakkels. Johannes mocht scherper zien, en ontdekte, dat het er 7 waren. Er werd bij gezegd, dat het de 7 Geesten van God waren (Op.4:5). Uit de Openbaring weten we dus, dat hier over de Heilige Geest gesproken werd (vgl. Op.1:4,5). De 7 fakkels stelden de Heilige Geest voor.¹³²

Ezechiël (1 en 10) beschreef 4 andere levende wezens, die door Daniël helemaal niet werden genoemd.¹³³ In het bijbelboek Ezechiël kunnen we ons hierover uitvoerig laten voorlichten.

¹³¹ Met *Jahweh* wordt God de Vader bedoeld (Zach.14:7, vgl. Mat.24:36, Mark.13:32, Ps.110:1). Geen mens kan Hem (volledig) zien, want dan zou hij of zij sterven (Ex.33:18-23). De heerlijkheid van Jahweh is daarvoor veel te groot.

De Here Jezus wordt echter nergens in de Bijbel met Jahweh aangeduid. Hij kan wél door mensen worden gezien. Voor zijn komst als een sterfelijk mens op deze wereld, vertoonde de Zoon van God zich aan sommige mensen als dé Knecht of Engel van de Here ofwel dé Knecht van Jahweh. Bij de beschrijvingen van zijn verschijningen in het Oude Testament blijkt dat uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Joz.5:13-15, Richt.6:11-23, 13:3-22, Zach.1:8-12).

¹³² In de Openbaring (1:4,5) zegende Johannes de 7 gemeenten in Asia met de zegen van de drie-enige God: “Genade (is) (met) jullie, en vrede van (Hem) die is, die was, en die komt (= God de Vader) (Ps.110:1, Zach.14:3,4); en van de 7 Geesten die voor zijn troon zijn (= God de Heilige Geest); en van Jezus Christus, de betrouwbare Getuige, de Eerstgeborene uit de doden, en de Vorst van de koningen van de aarde.” Zie Turennot T. van, *De Openbaring mag niet verborgen blijven*, Grijskerk, 2019.

¹³³ We moeten de 4 levende wezens uit het bijbelboek Daniël niet verwarren met de 4 levende wezens die door de profeet Ezechiël en de apostel Johannes werden beschreven. Bij de profeet Daniël stellen die dierachtige wezens 4 koninkdommen (of 4 koninkrijken) voor (v.17). Bij Ezechiël en Johannes gaat het over mensachtige

Op veel punten is de profeet Ezechiël zelfs uitvoeriger dan de apostel Johannes. Ze keken er heel verschillend tegenaan. Ezechiël mocht beter zien, en de 4 levende wezens van verschillende kanten bekijken. Zo ontdekte hij, dat ze elk 4 verschillende gezichten hadden, maar alle 4 aan elkaar gelijk waren. Johannes keek er van één kant tegenaan. Zo zag de apostel van elk levend wezen een andere kant, en dus ook van ieder van hen een verschillend gezicht. Het leek voor hem, alsof hij 4 verschillende wezens zag (Op.4:6,7). Vanuit het bijbelboek Ezechiël weten we echter, dat ze aan elkaar gelijk waren (Ezech.1:10).

In het 10e hoofdstuk van Ezechiël lezen we, dat deze wezens cherubs zijn. Cherubs zijn knechten van God. Alleen aan Hem gehoorzamen ze. Ezechiël zag wielen of raderen waarmee ze zich op aarde in snelle vaart konden verplaatsen. Die wielen hadden overal ogen, zodat ze alles waar konden nemen. De cherubs hadden vleugels (Ezech.1:6-11, Op.4:8), waardoor ze niet aan het oppervlak van de aarde waren gebonden. Hun voetzolen waren van koper als teken van actie, hardheid en daadkracht.

God stuurde deze wezens. In Ezechiël (1:13) kunnen we dat lezen. Dit is niet duidelijk, wanneer men een vertaling van de (wat warrige) Hebreeuwse tekst volgt. In een gecorrigeerde vertaling op basis van de enige overgebleven Dode Zeerol van dit vers en op grond van de Griekse handschriften is dit vers veel duidelijker: *“In het midden van de levende wezens was een vorm als van brandende kolen van vuur; als een verschijning van fakkels. Het bewoog heen en weer tussen de levende wezens. De helderheid was van het vuur, en vanuit het vuur kwam bliksem naar buiten.”* Als we dan verder lezen, dat de wezens zich bewogen als de bliksem, dan wordt het al veel duidelijker.¹³⁴ De 4 levende wezens gehoorzaamden de Here. Door de fakkels, door de Heilige Geest, schoten de bliksemstralen van Gods troon als commando's die onmiddellijk werden opgevolgd door de 4 levende wezens.

De 4 verschillende gezichten van de 4 levende wezens duiden op de 4 windstreken. In het bijbelboek Numeri (2) kunnen we lezen, hoe de slagorden van de Kerk van het oude verbond in de woestijn waren opgesteld. De tent van de legeraanvoerder stond altijd in het midden. Zo stond de tent van God, de tent van de samenkomst, in het midden.

Rondom deze tent van God, de tabernakel, waren Mozes, de priesters, en de Leviëten. In de vorm van een vierkant bevonden zich de Israëliëten daar om heen. Aan de oostkant was de stam Juda aanwezig. Aan de zuidzijde bevond zich de stam Ruben, en de westkant werd ingenomen door Rachels (klein)zonen met Efraïm aan het hoofd. De stam Dan was in het noorden.¹³⁵

Volgens de overlevering van de Joodse rabbijnen voerde de stam Juda een leeuw in zijn vaandel (Gen.49:9). Bij de stam Ruben was dit de afbeelding van een mensenhoofd, bij Efraïm de weergave van een stier (Deut.33:17), en bij Dan van een arend.¹³⁶ Zo herkennen we de 4 levende wezens uit de Openbaring: het gezicht van een leeuw, van een mens, van een stier en van een arend of adelaar.

wezens (Ezech.1:5), die cherubs worden genoemd (Ezech.10).

Vaak worden deze 4 mensachtige *levende wezens* uit het bijbelboek de Openbaring helaas vertaald met 4 *dieren*.

¹³⁴ Zie Turennot T. van, Ezechiël (1:13,14), God maakt sterk, Grijskerk, 2019.

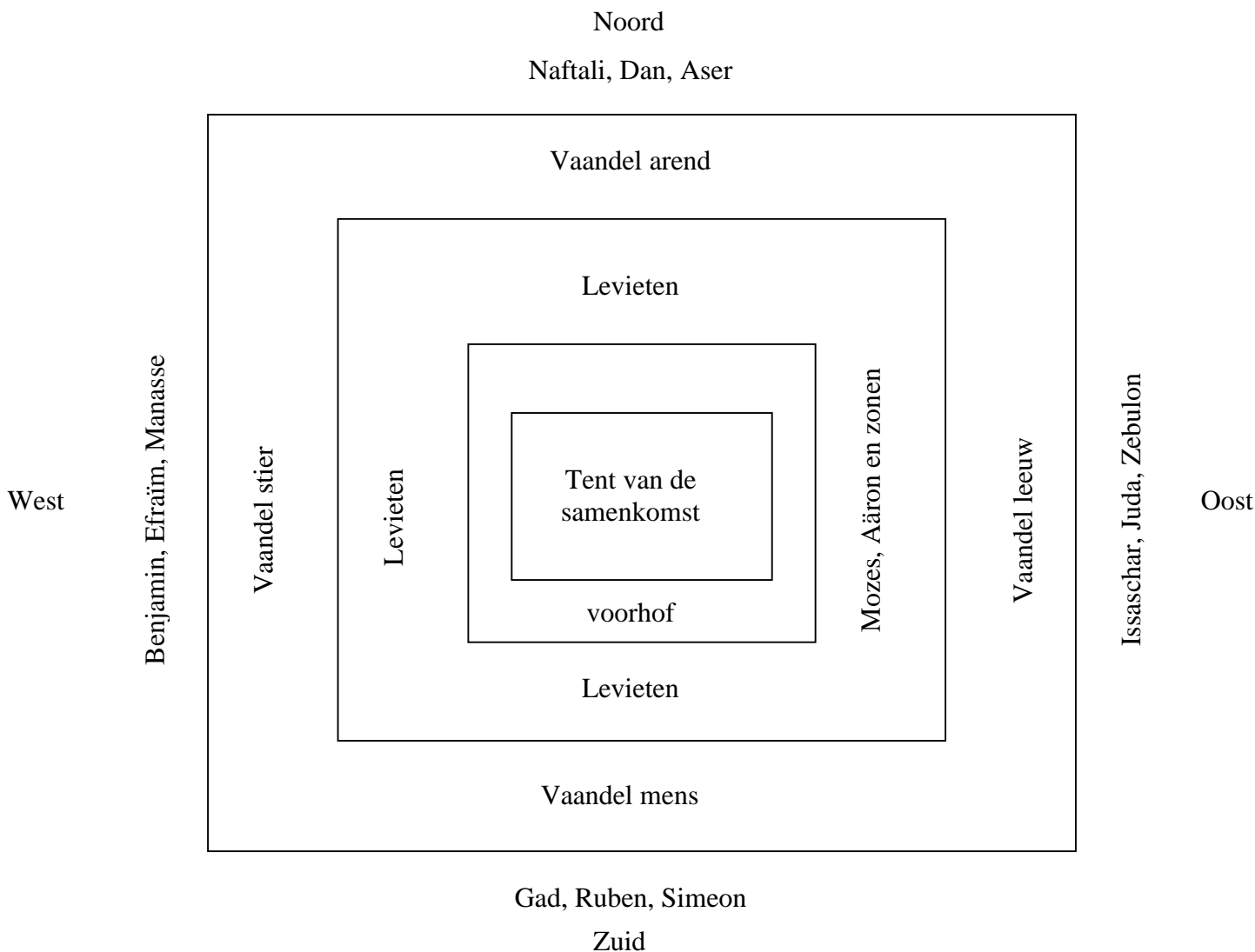
¹³⁵ Zie de afbeelding op de volgende bladzij.

¹³⁶ Zie hiervoor Dächsel K.A., Bijbel of de geheele Heilige Schrift, deel 1, Genesis - Deuteronomium, 2^e druk, Utrecht, 1892, pag. 601 en 602.

Zie ook Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 1, The Pentateuch, 2^e druk, Massachusetts, 2006, pag. 660.

Vergelijk Flavius J., Joodse Oudheden, deel 8, hoofdstuk 3:6.

Ruben had een mensenhoofd, omdat hij de oudste was. Dan had eerst een slang als wapenteken (Gen.49:17). Om de negatieve betekenis van het woord slang veranderde Abiëzer, een zoon van Dan, de slang in een arend, want een arend doodt slangen.

De 4 levende wezens vertegenwoordigden niet alle boden of engelen van God. In de Openbaring (5:11, 7:11) worden deze 4 levende wezens apart genoemd. Samen met alle hemelse dienaars loofden zij God. We hebben hier dus te maken met een speciale groep engelen, die naast de andere hemelse knechten als de 4 levende wezens worden aangeduid. Hun specifieke werkterrein is de aarde: de aarde met de 4 windstreken. In de hemel vertegenwoordigen ze, wat in de schepping leeft. Ze verrichten hun werk in opdracht van de Heilige Geest. Door hen wil God contact houden met de aarde.

Ook in andere gedeelten van de Bijbel komen we cherubs op de aarde tegen. Na de zondeval bewaakten cherubs de boom van het leven (Gen.3:24). Bij de bouw van de tabernakel en de tempel werden cherubs nageemaakt. Ze stonden eveneens al bekend als de dragers van Gods troon (1Sam.4:4, 2Sam.6:2, 2Kon.19:15, 1Kron.13:6, Ps.80:2, 99:1 en Jes.37:16). In dat opzicht sloot het visioen van Ezechiël aan bij de belevingswereld van de Joden.¹³⁷

¹³⁷ Andere hemelse knechten van God komen minder vaak voor in de Bijbel. Jesaja zag *serafs* in de hemel zingen tot lof van de Here, de engel Gabriël (= Kerel van God) kwam naar Zacharias en Maria, en Michaël (= Wie is aan God gelijk?) is de aanvoerder van Gods engelenleger (Jes.6:2, Luk.1:19,26 en Op.12:7). *Seraf* betekent zoets als (*ver*)branden, dat verband houdt met heilig maken en wegnemen van zonde. In het tekstverband van Jesaja werden ze daarom zo genoemd, maar het kunnen best cherubs zijn geweest. Bij de engelen Gabriël en Michaël lag dit anders. Gabriël staat voor Gods troon. Voor een heel bijzondere gelegenheid ging hij naar de

De hemelse Vader zat dus op de troon met witte schone kleren en wit hoofdhaar. Hij zat daar zonder zonde en met een eeuwige ouderdom. De troon was mobiel. Hij werd gedragen door cherubs met vleugels, die konden rijden op wielen. Een oneindig aantal hemelse knechten dient de Here.

God zou recht gaan spreken. De boeken gingen open (vgl. Dan.12:1, Op.20:11-15). Voor de hand ligt, dat het boek van het leven daar bij was (Ex.32:32, Ps.69:29, Dan.12:1, Fil.4:3, Op.3:5, 13:8, 17:8, 20:12,15, 21:27). De mensen die niet in het boek van het leven staan, werden en worden veroordeeld. Daarnaast kan men denken aan een gedenkboek (Jes.65:6, Mal.3:16, Op.20:12). Het is een boek waarin de daden van de mensen staan opgeschreven.

11 “Daarna heb ik (toe)gekeken (of (toe)gezien) vanwege (of vanuit) de stem (of het geluid) van de reusachtige (= opschepperige) woorden (of zaken) die de hoorn sprak. Ik heb (toe)gekeken (of (toe)gezien), gedurende (of tot) dat het levende wezen werd gedood. Haar lichaam werd vernietigd (of vernield), en het (of zij) werd overgegeven om te (ver)branden van (= in/met/door) het vuur.”

Die hoorn met zijn ogen als die van een sterfelijk mens en met zijn brutale mond was blijkbaar wat groter geworden (v.20^b). Hij maakte veel lawaai. Hij schreeuwde erg grote woorden. De inhoud daarvan zal wel niet erg fraai zijn geweest.

Daarna hoorde Daniël eerst het oordeel over het 4^e levende wezen. Het vonnis werd niet alleen geveld, maar ook meteen uitgevoerd. Terwijl de profeet toekeek, werd het monster gedood en verbrand. Met het monster werd vooral de macht en regering van de koning van dat rijk bedoeld (v.11^a, vgl. 12^a). Het lichaam, dat is de macht van die brutale opschepper, werd prijsgegeven aan het (eeuwige) vuur (vgl. Mat.13:42,50, 22:13, 24:51, 25:30, Luk.13:28, Op.19:20, 20:10,14,15).¹³⁸

12 “Van de rest van de levende wezens is hun macht (of hun heerschappij) weggenomen (geworden). Verlenging in (of met) levens (= Verlenging van leven) was aan hen gegeven (geworden) tot een vastgestelde (of bepaalde) tijd en een (bepaalde) periode (of tijd).”

Vervolgens werd meegedeeld, dat het oordeel over de andere 3 levende wezens al was geveld, en uitgevoerd. De eerste 3 levende wezens waren tijdens de veroordeling en berechting van het monster hun macht al kwijt.

Hoewel er alleen over het 3^e levende wezen werd gezegd, dat het heerste (over mensen) (v.6), was dat ook bij de andere levende wezens het geval, want van hen *is hun macht of heerschappij weggenomen*. De koningen waar het hier over gaat, hadden in hun rijk geregeerd, zolang God dat wilde.

13 “Ik heb (toe)gekeken (of (toe)gezien) in waarnemingen (of visioenen/gezichten) van de nacht, en zie, met de wolken van de hemel[en] kwam (iemand) (aan) als een zoon van een sterveling (of een (zwakke) mens/man).¹³⁹ Hij heeft [tot] een (= de) Oude van dagen bereikt (of Hij is tot (= naar) een (= de) Oude van dagen gekomen), en zij hebben Hem vóór Hem [dicht(er)bij] laten komen (of laten naderen).”

aarde. Hij ging om de komst van de Here Jezus aan te kondigen. Michaël is een sterke en eveneens belangrijke engel. Hij kwam God vaak te hulp in de strijd tegen de tegenstander; de satan (Dan.10:13, Judas 1:9). Er is dus onderscheid tussen de hemelse knechten van de Here.

¹³⁸ Of het dode lichaam van die brutale koning ook letterlijk verbrand is, weten we niet. Geleidelijk kwam jaren later eveneens aan het Syrische rijk een einde.

¹³⁹ Dit was een Hebreeuwse en Aramese manier van spreken. Een eigenschap van iemand werd als zijn eigenaar aangeduid. Iemand die 70 jaar was, werd *een zoon van 70 jaren* genoemd. Een vette (= vruchtbare) heuvel was *een heuvel van vet* (Statenvertaling Jes.5:1). Zo hebben wij de uitdrukking *kind des doods* uit het Oude Testament overgenomen.

Nadat het 4^e levende wezen was veroordeeld, kwam er met de wolken van de hemel iemand als een sterfelijke Zoon. Die Zoon was geen sterfelijk mens meer (v.14^b), maar Hij leek daar op! Hij ging naar de Hoogbejaarde op de troon (vgl. v.9).

Waar staat de troon van God? In de hemel zou men denken. Meestal is dat ook zo. We hebben echter gezien, dat de troon van de Here mobiel was. Toen de profeet Ezechiël de troon zag, was die op aarde (Ezech.1:15-21). Dat was om aan te geven, dat de heerlijkheid van God uit de tempel verdween. De troon kwam de tempel binnen, en de heerlijkheid van de Here ging op de troon. Eerst ging de troon met de heerlijkheid van God de oostelijke poort van de tempel uit (Ezech.10:18,19). Daarna ging de troon de stad uit naar een berg ten oosten van Jeruzalem, hoogstwaarschijnlijk de Olijfberg (Ezech.11:22,23). Dat de troon op aarde was, had een speciale reden: om de heerlijkheid van de Here uit de tempel op te halen.

Als er in de Openbaring over die troon gesproken wordt, dan staat die in de hemel. Er ging een deur open, en Johannes kon de hemel inkijken (Op.4:1). Daar stond de troon (Op.4:2).

Ook bij Daniël was dat het geval. Net als bij de apostel Johannes keek hij (tijdens zijn droom) de hemel in. Daar zag de profeet tronen. We kunnen zelfs lezen, dat er ontelbare groep hemelse knechten voor de troon van God stond (v.9,10, vgl. Op.5:11), terwijl de cherubs, die hun dienst doen in de schepping, door Daniël niet werden genoemd.

14 “Aan Hem (= Aan de Zoon) werd heerschappij (of macht), eer en een koningschap (of een koninkrijk) gegeven, en alle volken, (volks)stammen (of natiën) en talen (of tongen) zullen [voor/aan] Hem (ver)eren (of dienen). Zijn heerschappij (of Zijn macht) is een eeuwige heerschappij (of macht), die niet zal vergaan (of weggaan/voorbijgaan), en zijn koninkrijk (of zijn koningschap) [dat] zal niet vernietigd worden.”

De Zoon ging naar de Here in de hemel (v.13), en Hij kreeg koninklijke macht. Zijn koningschap gaat over heel de schepping (Hebr.2:5-8), en zal eeuwig duren. Die Zoon is Jezus Christus (Mat.8:20, 9:6, 11:19, 16:13-17). Hier beschreef Daniël de hemelvaart, maar dan vanuit de hemel bezien. Dat is de plaats waar (normaal gesproken) Gods troon staat. De hemelvaart en het eeuwige koningschap van de Messias Jezus is al door de profeet Daniël voorspeld (vgl. Ps.68:19, Ef.4:8)! ¹⁴⁰

Na zijn overwinning op de dood en zijn hemelvaart werd Jezus de eeuwige koning van alle volken (Mat.28:18, Ef.1:20-22). Hij is vanaf zijn binnenkomst in de hemel de Koning van de koningen van de aarde (Op.1:5). Tijdens zijn verhoor voor de Joodse Raad getuigde Jezus, dat van nu af aan de Mensenzoon zou zitten aan de rechterhand van God (Luk.22:69). Daarmee duidde Hij onder andere op dit gedeelte uit het bijbelboek Daniël (vgl. Ps.110:1,2). Toen begrepen de leden van de Joodse Raad onmiddellijk, wat Jezus bedoelde. Ze vroegen dan ook aan Hem, of Hij de zoon van God was (Luk.22:70). Na zijn lijden en sterven zou de Mensenzoon aan de rechterhand van de Here zitten (Ef.1:20, Kol.3:1, Hebr.1:3, 12:2). Stefanus zag de Messias Jezus daar staan (Hand.7:55,56). Hij zal daar blijven, totdat God de Vader al zijn vijanden heeft verslagen (Ps.110:1, Hebr.1:13, 10:12,13). Daarna zal Hij terugkomen op de wolken van de hemel (Mat.26:64, Mark.14:62).

15 “Ik, Daniël, mijn geest is in het binnenste van het lichaam (of het omhulsel) ontroerd (of ontsteld) geweest, en de waarnemingen (of de visioenen/gezichten) van (= in) mijn hoofd beangstigden (of verontrustten/verbijsterden) mij.”

¹⁴⁰ Dat er bij de komst van de Here Jezus wolken worden genoemd, hoeft niet te betekenen, dat Hij altijd vanuit de hemel naar de aarde gaat (Zie 1Tes.4:17). Dat zou hier ook niet kunnen, want de troon stond in de hemel bij de ontelbare groep hemelse knechten (= engelen). In dit geval kwam Christus door de wolkenlaag heen de hemel binnen.

Daniël was erg onder de indruk en ongerust. Hij wilde er meer van weten. Daarom ging hij in zijn droom naar een deelnemer van het schouwspel.

16 “Ik ben dicht(er)bij naar (of over) één van(uit) hen die (daar) (op)stonden, gekomen, en ik vroeg (of verzocht) [vanuit] hem de waarheid (of de juistheid/zekerheid) (= de betekenis) over (= van) dit alles. Hij heeft (het) tegen mij gezegd, en hij liet mij de uitleg van de zaken (of de woorden) weten:”

Het was iemand die daar stond. Alleen de hemelse knechten van God stonden bij zijn troon. Aan één van hen vroeg Daniël om meer uitleg, en die kreeg hij.

17 “Die reusachtige levende wezens, (waar)van (of dat) zij (= er) 4 zijn, zijn 4 koninkrijken (of 4 koningschappen).¹⁴¹ Zij zullen (van)uit de aarde (of het land) (op)staan (of Zij staan (van)uit de aarde (of het land) (op)).”

Die koninkrijken of koningshuizen zouden uit de volken op aarde ontstaan (vgl. v.3 met uitleg). Deze koninkrijken kunnen soms wel lang bestaan, maar uiteindelijk zullen ze verdwijnen.

De heilige dienaren van God zullen echter voor eeuwig binnen het koninkrijk van Jezus Christus het koningschap ontvangen. Dat koninkrijk komt niet vanuit de aarde, maar vanuit de hemel.

18 “De heilige(mense)n van de Hoogste(n) (of de Allerhoogste) zullen het koningschap (of het koninkrijk) ontvangen. Zij zullen het koningschap (of het koninkrijk) bezitten gedurende (of tot) de eeuwigheid, en gedurende (of tot) de eeuwigheid van de eeuwigheden.”

Heilige mensen zijn door God apart gezet. Ze horen niet meer bij het koninkrijk van de satan, maar bij het koninkrijk van Jezus Christus. Ze zijn dienaren geworden van de drie-enige God. Om dat laatste te benadrukken staat het woord *Hoogste(n)* in het meervoud. In vers 18 wordt dit Aramese woord voor het eerst (in het meervoud) in dit bijbelboek gebruikt. De mensen (her)kenden de Here hoogstwaarschijnlijk nog niet als de drie-enige God, maar de hemelse knecht die aan Daniël de droom uitlegde, wist dat natuurlijk wel.¹⁴²

God had de mens als koning van de schepping geschapen (Gen.1:26-28). Door de zondeval van Adam en door onze zonden zijn alle mensen het koningschap op aarde kwijtgeraakt. Door het lijden en sterven van onze lieve Heiland Jezus Christus, kregen de heiligen, de dienaren van de Here, het recht op het koningschap weer terug (Rom.5:12-19). Het is weer onze taak om als koningen de aarde goed te besturen (v.18, Op.1:6, 5:10).

Als we volhardend God willen dienen, zullen we eeuwig als koningen regeren (2Tim.2:12). Wanneer de satan definitief in de hel wordt gegooid (Op.20:10,14,15), zullen we niet meer

¹⁴¹ In de Hebreeuwse tekst staat hier *4 koningen*. Op grond van de Griekse handschriften, (de Vulgaat) en het tekstverband is voor *4 koninkrijken* (of *4 koningschappen*) gekozen (vgl. v.23). Als bijvoorbeeld de horens van het 4^e levende wezen koningen aanduiden, dan is het minder waarschijnlijk, dat het wezen dat die horens draagt, dezelfde betekenis (in zich) heeft. Wanneer met de horens (potentiële) koningen worden bedoeld, die elkaar op kunnen volgen (v.7,8), dan ligt het voor de hand, dat met de drager van die horens een koninkrijk (of een koningschap) wordt aangeduid. Hetzelfde geldt voor de 4 koppen (= 4 koningen) van de luipaard (= het 3^e koninkrijk) (v.6).

Helaas zijn de betreffende gedeelten van vers 17 in de Dode Zeerollen verloren gegaan.

¹⁴² Om de eenheid van de drie-enige God te benadrukken, worden deze meervoudige woorden in de Nederlandse vertaling in het enkelvoud weergegeven. Zo staat het Hebreeuwse woord voor *God* bijna altijd in het meervoud, terwijl in het Nederlands er geen *goden* staat maar *God*. Dit gebeurt mede om misverstanden te voorkomen. Met hetzelfde Hebreeuwse woord kunnen namelijk ook *afgoden* worden aangeduid. Deze betekenis zou eveneens aan het woord *Hoogsten* kunnen worden ontleend. Met dit Aramese woord *Hoogsten* worden in hoofdstuk 7 van het bijbelboek Daniël echter geen meerdere (af)goden bedoeld. Het gaat het hier over de drie-enige God.

door hem en zijn volgelingen worden gehinderd in ons koningschap. Met Christus zullen we dan eeuwig regeren op de nieuwe aarde (Op.22:5).

De heiligen noemen zich tegenwoordig Christenen. Dat betekent Gezalfd. Evenals de Here Jezus worden ze gezalfd met de Heilige Geest (Luk.3:21,22, 4:1, Joh.20:22, Hand.2:4,38, 4:8,31, 6:5, 8:17, 10:38,44,47, 11:24, 13:9,52, 1Kor.6:19, 2Tim.1:14, enz.).

Daniël begreep na de uitleg van de hemelse knecht in de bovenstaande verzen (v.17 en 18) nog lang niet alles. De betekenis van de eerste 3 levende wezens was hem blijkbaar wel duidelijk genoeg, maar dat 4^e levende wezen hield hem nog bezig. Het maakte hem onrustig.

19 “Daarna wilde ik [om] de waarheid (of de juistheid/zekerheid) (= de betekenis) [te] leren kennen (of (ver)krijgen) over het 4^e levende wezen, dat verschilde van(uit) die alle. Buitengewoon (of uiterst) verschrikkelijk (of angstaanjagend) waren haar ijzeren tanden en haar koperen (of bronzen) klauwen (of nagels). Het (of Ze) verslond (of at), het (of ze) verpulverde (of brak in stukken), en de rest (of het overige) vertrapte het (of ze) met haar poten (of haar voeten).”

Blijkbaar vroeg de profeet Daniël aan de hemelse knecht om meer uitleg (v.19-22). Ook dat kreeg hij (v.23-27).

20 “(Ik wilde ook de betekenis leren kennen (v.19)) [en] over de 10 horens, die in (= op) haar kop (of haar hoofd) waren, en (over) de andere die omhooggekomen (of opgekomen) was, en [vanuit] voor haar (= waarvoor) (er) 3 zijn afgevallen; die hoorn en haar ogen en een mond (die) reusachtigheden sprak (= een mond die erg opschepte). Haar aanzien (of Haar visioen/gezicht) was groter dan (die) van haar metgezellen (of haar kameraden/makkers).”

Daniël noemde hier terloops nog een paar dingen die hij nog niet eerder had opgeschreven. De klauwen van het monster waren van koper (v.19). Het beest had dus sterke klauwen. De nieuwe kleine hoorn, die in plaats van 3 horens kwam (v.8), was groter dan de andere horens. Die nieuwe hoorn was dus verder gegroeid.

21 “Ik keek (toe) (of zag (toe)), en deze hoorn maakte (of deed) (= voerde) strijd (of oorlog) met de heiligen, en ze heeft [tegen/voor/naar/van] hen (aan)gekund (of ze heeft van hen kunnen winnen),

22 totdat (of gedurende dat) een (= de) Oude van dagen was gekomen, en het oordeel werd gegeven aan de heiligen van de Hoogste(n) (of de Allerhoogste), en de vastgestelde (of bepaalde) tijd was bereikt. De heiligen hebben het koninkrijk (of het koningschap) in bezit genomen.”

Die hoorn was dus een grote bedreiging voor Gods dienaren. De strijd tegen hen duurde, totdat de Hoogbejaarde ingreep. Hij gaf de macht in het heilige land weer aan zijn dienaren. De volgelingen van de Here kregen eveneens de rechtspraak weer in handen. De hemelse Vader veroordeelde het 4^e levende wezen, en het vonnis werd meteen uitgevoerd (v.11,12, vgl. v.26, Deut.10:17,18).

Vanaf het volgende vers gaat de engel antwoord geven op de bovenstaande (v.19-22) nieuwe vragen van Daniël.

23 “Hij zei het volgende (of als volgt): “Het 4^e levende wezen zal het 4^e koninkrijk (of koningschap) in (= op) de aarde (of in het land) zijn, dat verschillen zal van(uit) alle (andere) koninkrijken (of koningschappen). Het (of Zij) zal het hele (heilige) land (of de hele aarde)¹⁴³

¹⁴³ Bij de keuze voor de vertaling *de hele aarde* moet men hier niet uitgaan van ons wereldbeeld, maar dat van de Joden uit die tijd. De (voor Joden) toen bekende gebieden noemde men de hele wereld: de oikoemanè. Het zou dus een heel groot rijk zijn (vgl. Dan.2:39, 4:1).

verslinden (of (op)eten). Het (of Zij) zal het (of haar) vertrappen (of vertreden/plattrappen), en het (of zij) zal het (of haar) verpulveren (in stukken breken).”

Bij het 4e levende wezen moeten we denken aan een koning(schap) van een groot rijk, dat na het wereldrijk van Alexander de Grote (336/332 – 323) (= het 3^e levende wezen) ontstond.

STRUCTUUR VAN DE OPENBARINGEN VAN DANIËL

Daniël 2	Daniël 7	Daniël 8	Daniël 9, 11,12	
Beeld	4 levende wezens	2 dieren	70 (jaar)weken	Koningschappen of Koninkrijken
1. Hoofd van goud	Leeuw		62 x 7 = 434 7 x 7 = 49	Babel met Nebukadnezar II (604 – 538) voor Christus (49 jaren ballingschap)
2. Borst en armen van zilver	Beer die 3 ribben eet	Ram	62 x 7 = 434 Dan.11:1-4	Perzië met Kores II (559/538 – 522) Medië, Lydië en Babel overwonnen.
3. Buik en lendenen van koper				Perzië met Darius I (521 – 330/332)
4. Benen van ijzer	Luipaard eindigt met 4 koppen	Bok met 1 hoorn eindigt met 4 horens		Griekenland met Alexander (336/332 – 323) Eindigt met de 4 generaals: 1. Kassander met Macedonië 2. Lysimachus met Tracië 3. Seleukus I (312 – 281) met Syrië 4. Ptolemeüs I (323 – 285) met Egypte
5. Voeten met (10) tenen van ijzer en klei	Monster met 10 horens	Bok met de 4 horens	62 x 7 = 434 Dan.11:5-20	Syrische rijk met de 10 koningen: 1. Seleukus I (312 – 281) 2. Antiochus I (281 – 261) 3. Antiochus II (261 – 246) 4. Seleukus II (246 – 226) 5. Seleukus III (226 – 223) 6. Antiochus III (223 – 187) 7. Seleukus IV (187 – 175)
		En		
		de	62 x 7 = 434 Dan.11:21-23	8 - 10. Drie rechtmatige troonopvolgers die door Antiochus IV (175 – 164) aan de kant worden geschoven.
		5 ^e hoorn	1 x 7 = 7, waarvan 3½ jaar Dan.11:24-30	De gelovige Joden worden door koning Antiochus IV onderdrukt en vervolgd.
			1 x 7 = 7, waarvan 3½ jaar Dan.11:31-45 Dan.12:1-3, 7, 10-12	De gelovige Joden worden door koning Antiochus IV zeer zwaar onderdrukt en vervolgd. Het dagelijkse offer wordt stopgezet. De tempel wordt ontwijfd. Voor Zeus worden in de tempel offers gebracht.
6. Steen	Christus' hemelvaart en eeuwige koningschap			Binnen het Romeinse rijk wordt de Here Jezus geboren. Hij wordt na zijn hemelvaart de eeuwige koning. Zijn rijk groeit, en van de andere rijken blijft niets over.

Hoewel het wereldrijk van koning Alexander III in 4 stukken werd verdeeld, waren die stukken lang niet even groot. Het Syrische rijk van Seleukus I (312 – 281) was veel groter, dan de andere 3 gebieden bij elkaar. Het was een enorm groot rijk, dat *het hele heilige land zou verslinden en vertrappen*.

Dit rijk was anders dan de vorige 3. Voor het eerst werd een staatsreligie ingesteld. De koning die dat deed, stond zeer vijandig tegenover onderdanen die daar niet aan mee wilden doen. Tijdens de regering van de 8^e koning, Antiochus IV, werden de gelovige Joden verschrikkelijk vervolgd. Het was zijn bedoeling de eredienst voor de Here uit te roeien. Het 4^e levende wezen is dus het Syrische rijk in de tijd dat de 8^e koning aan de macht was.¹⁴⁴

24 “De 10 horens van(uit) haar koninkrijk (of haar koningschap) zijn 10 koningen. Zij zullen opstaan. Een andere zal na hen opstaan. Hij zal van(uit) de vorige (koningen) verschillen, en hij zal 3 koningen vernederen (of ten val brengen).”

Drie koningen zullen door een andere koning worden verdrongen. Nadat er 7 koningen in het Syrische rijk geregeerd hadden,¹⁴⁵ stond er een koning op, die 3 rechtmatige opvolgers op de vacante troon verdrong. Die koning was de beruchte Antiochus IV (175 – 164). Hij verdrong 3 opvolgers van de troon. De gebeurde, nadat de 7^e koning, Seleukus IV (187 – 175), werd vergiftigd door zijn minister Heliodorus. Die egoïstische minister probeerde zelf op de troon te komen.

Antiochus IV passeerde de volgende kanshebbers op de troon: ¹⁴⁶

1. Kroonprins Antiochus

Antiochus IV liet in 170 voor Christus deze oudste zoon van Seleukus IV vermoorden.

2. Prins Demetrius

Na de smadelijke nederlaag van Antiochus III (223 – 187) tegen de Romeinen was Antiochus IV met 19 anderen als gijzelaar naar Rome gezonden. Seleukus IV had kort voor zijn

¹⁴⁴ Veel uitleggers denken bij het 4^e levende wezen aan het Romeinse rijk, terwijl we eerder aan een koningschap binnen een groot rijk moeten denken (v.11,23). Bovendien vond de hemelvaart van Christus plaats, nadat de 4 levende wezens waren veroordeeld en gevonnist. Het Romeinse rijk bestond toen nog, en het zou nog eeuwenlang blijven bestaan.

De eenheid en samenhang van het Romeinse rijk was juist groter in plaats van kleiner. Het rijk was ook niet minder koninklijk en krachtig dan de voorgaande rijken. Het Romeinse rijk verschilde niet wezenlijk van die rijken.

De grote vervolgers waren de 5^e keizer Nero (54 – 68) en de 8^e keizer Domitianus (81 – 96). Zij namen niet de plaats in van 3 uitgerukte horens als rechtmatige kanshebbers op de troon. Ook zou de koning die afgebeeld werd door de kleine (en later grotere) hoorn, zonder toedoen van een mensenhand sterven (Dan.8:25), terwijl Nero en Domitianus allebei door een aanslag om het leven zijn gekomen. Antiochus IV (175 – 164) echter, is zonder toedoen van een mensenhand gestorven (1Mak.6:1-16, Zie uitleg bij Dan.8:25.).

De kleine (en later grotere) hoorn is dezelfde hoorn als de hoorn die in het volgende hoofdstuk wordt beschreven (Dan.8:9-11). In beide gevallen was de hoorn eerst klein, en werd hij later groot. Net als in dit hoofdstuk vervolgde die hoorn de gelovige Joden ongeveer 3½ jaar (Dan.8:14). Uit één van de 4 rijken na de verdeling van het wereldrijk van de koning van Griekenland (= Alexander III (336/332 – 323)) zou deze koning (= Antiochus IV) voortkomen (Dan.8:9,23).

¹⁴⁵ Die 7 koningen waren: 1.Seleukus I Nicator (312 – 281), 2.Antiochus I Soter (281 – 261), 3.Antiochus II Theos (261 – 246), 4.Seleukus II Callinicos (246 – 226), 5.Seleukus III Ceraunus (226 – 223), 6.Antiochus III de Grote (223 – 187), 7.Seleukus IV Filopator (187 – 175). Zie het schema.

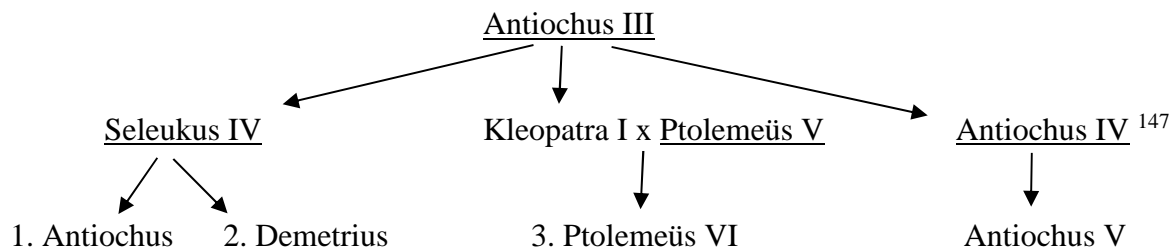
Dat de 10 horens tegelijkertijd zichtbaar waren, hoeft niet te betekenen, dat die koningen allemaal gelijktijdig zouden regeren. Bij het beeld uit het 2^e hoofdstuk van het bijbelboek Daniël zagen we ook alle onderdelen gelijktijdig, terwijl die rijken na elkaar kwamen. Een vergelijkbaar beest zien we in het bijbelboek Openbaring. Daar wordt een beest met 7 koppen weergegeven. Hoewel die 7 koppen tegelijkertijd zichtbaar waren, staat er bij, dat het koningen zijn, die niet gelijktijdig zouden regeren (Op.17:3,9,10).

¹⁴⁶ Sommigen beweren, dat dit niet klopt, omdat Antiochus IV (175 – 164) ze niet alle 3 liet ombrengen. Er staat in het bijbelboek Daniël niet, dat hij ze alle 3 liet vermoorden. Wel ontnam hij ze de mogelijkheid van de kroon.

dood (177) de gijzelaar Antiochus IV laten vervangen door zijn eigen zoon Demetrius. Deze Demetrius was toen ongeveer 12 jaar oud. Na de dood van zijn oudste broer Antiochus was hij de wettige opvolger van Seleukus IV.

3. Prins Ptolemeüs VI Filometor

Ook de oudere zus van koning Antiochus IV, Kleopatra I, en haar echtgenoot koning Ptolemeüs V (205 – 180) van Egypte probeerden de Syrische kroon te bemachtigen voor hun jongere zoon, Ptolemeüs VI (180 – 145).

Toen Seleukus IV (187 – 175) werd vermoord, vertrok Antiochus IV uit Athene, en ging hij op reis naar Antiochië. Hij kreeg de steun van koning Eumenes van Pergamum en zijn broer Attalus. Antiochus IV Epifanes (175 – 164) kwam in Antiochië, en maakte zich met list en bedrog van het koningschap meester (1Mak.1:10).¹⁴⁸ In 170 voor Christus liet hij de wettige erfgenaam, kroonprins Antiochus, vermoorden.

25 “Hij zal woorden (of zaken) spreken om de Allerhoogste tegen te staan (of te benauwen/onderdrukken). [Naar/Voor/Van] de heiligen van de Hoogste(n) (of de Allerhoogste) zal hij teisteren (of uitputten). Hij zal er op uit zijn (of Hij zal menen) om vastgestelde (of bepaalde) tijden en de wet (of het decreet/bevel) te veranderen (of om te vormen). Zij zullen in zijn hand (= zijn macht) worden overgegeven gedurende (of tot) een tijd, (2) tijden ¹⁴⁹ en een halve (of verdeelde) tijd.”

Koning Antiochus IV zou grote woorden tegen God spreken, Hem lasteren, en aan de kant willen schuiven. Hij trad op als de tegenstander van de Here, en verklaarde zichzelf tot een god. De Syrische koning liet beelden van Griekse afgoden op het tempelplein van Jeruzalem zetten. Ieder die daar voorbij ging, moest daarvoor knielen.

Toen Antiochus IV na een veldtocht tegen Egypte terugkeerde, merkte hij, dat de Joden in opstand waren gekomen. Vanaf dat moment werd er permanent een garnizoen Syrische soldaten in de stad Jeruzalem gelegerd. Verder liet hij een burcht bouwen, waarmee hij de hoofdstad en de tempel beheersen kon (1Mak.1:29-37). De eredienst van de Griekse oppergod Zeus kwam in de tempel centraal te staan. De kwaadaardige koning identificeerde zichzelf met die afgod.¹⁵⁰ Via de verering van Zeus liet hij dus zichzelf vereren.

Vastgestelde tijden en de wet zou hij veranderen. Op het brengen van offers aan God, het houden van de sabbat als rustdag en de besnijdenis werd door de Syrische koning de dood-

¹⁴⁷ De mensen bij wie de namen zijn onderstreept, regeerden als koning, of hadden als koning geregeerd.

¹⁴⁸ De Seleucidische jaartelling begon in het jaar 312 voor Christus. Dat is het jaar van de 1^e overwinning van Seleukus I (312 – 281) bij zijn verovering van het Syrische rijk. Het Seleucidische jaar 137 is onze jaartelling 175 voor Christus. De sluwe en wrede Antiochus IV (175 – 164) greep dus in dat jaar de macht.

¹⁴⁹ Het Hebreeuwse woord voor *tijden* staat hier (waarschijnlijk) in het 2-voud (= dualis).

¹⁵⁰ Er zijn munten gevonden, waarop Antiochus IV (175 – 164) zichzelf goddelijke eer toekent. Op een geldstuk staat het opschrift *Van koning Antiochus, de geopenbaarde god*. Hij liet zich als een god afbeelden. Soms heeft zijn borstbeeld trekken van de belangrijkste Griekse god Zeus. Daarbij staat dan de tekst *De overwinnaar*. Dat was de bijnaam van die afgod.

straf ingesteld. De heilige boeken van het Oude Testament moesten worden verbrand. De Joodse wetten en gebruiken werden afgeschaft (1Mak.1:41-51,56,57).

Deze moeilijke periode van onderdrukking van Gods dienaren zou een tijd, 2 tijden en ongeveer een halve tijd duren. Een tijd is gelijk aan een jaar.¹⁵¹ We hebben hier dus te maken met een periode van ongeveer 3½ jaar (vgl. Dan.12:7). Vanaf het einde van 168 tot in het jaar 164 voor Christus heeft de zeer zware onderdrukking van de Syrische koning Antiochus IV geduurd.

26 “De Rechter (of Het gerecht/oordeel) zal (gaan) zitten, en zij zullen zijn heerschappij (of zijn macht) wegnemen (of verwijderen) om (het) te verdelgen en te vernietigen gedurende (of tot) het einde.”

De verwoestende en vernietigende macht van Antiochus IV zou uiteindelijk van hem worden afgenomen. Na die periode van onderdrukking zou er recht worden gedaan.

Tegen het einde van zijn leven verloor de Syrische koning een oorlog tegen de Parten. Tijdens de terugtocht werd hij ziek. Volgens de heidense schrijver Polybius is koning Antiochus IV in waanzin gestorven.¹⁵² Een andere overlevering beweert, dat hij hoorde van de Joodse successen in de strijd tegen zijn legers. Ze hadden de tempel veroverd, en ze hadden de heilige eredienst kunnen herstellen. Teleurstelling, verbittering en wroeging waren de oorzaken van zijn dood (1Mak.6:1-16, 2Mak.9:1-6). Antiochus IV stierf in Tabae in Perzië.

27 “Het koninkrijk (of Het koningschap), de heerschappij (of de macht) en de grootheid van het koninkrijk (of het koningschap) onder heel de hemel[en], zal gegeven worden aan het volk van de heiligen van de Hoogste(n) (of de Allerhoogste). Zijn koninkrijk (of Zijn koningschap) is een eeuwig koninkrijk (of koningschap), en alle heerschappijen (of alle macht(sgebied)en) zullen [voor/aan] Hem (ver)eren (of dienen), en zij zullen (Hem) gehoorzamen.”

De macht zou worden gegeven aan het heilige volk van God. Uit een groepje opstandige Joden ontstond het leger van de Makkabeeën. Dit legertje, dat steeds groeide, wist de grote en talrijke legers van koning Antiochus IV te verslaan. Na een tijd van bloedige onderdrukking werd het gebied in en rondom Jeruzalem weer bevrijd (december 165). Als hogepriester nam Judas de Makkabeeër (166 – 161) de regering over. Steeds meer mensen in het heilige land konden de Here weer dienen in de tempel. Zijn koningschap is eeuwig, en uiteindelijk zullen alle koningen Hem (moeten) eren en gehoorzamen.

28 “Tot (of Gedurende) hier (of zover) is het einde van de zaak (of het woord). Ik, Daniël, mijn gedachten beangstigden (of verontrustten/verbijsterden) mij enorm (buitengewoon), en mijn gezicht(suitdrukking)[en] (of mijn luister) werd[en] veranderd (= mijn gezichtsuitdrukking veranderde) [op (of over/boven) mij]. Ik heb de zaak (of het woord) in mijn hart bewaard.”

Toen Daniël na het uitgebreide antwoord op zijn vragen veel meer wist, was hij diep onder de indruk. Hij werd erg ongerust, als hij dacht aan de toekomst van zijn volk (vgl. Dan.4:19, 8:27).

De profeet Daniël bewaarde (de woorden van) *deze zaak in zijn hart*. Dit was een gewone uitdrukking (vgl. Deut.11:18, Job 22:22, Ezech.3:10, Luk.2:19,51). Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens.¹⁵³ Kortom, deze woorden stonden in zijn geheugen gegrift.

¹⁵¹ Zie hiervoor de uitleg van Dan.4:16^b.

¹⁵² Zie Polybius, Historiën, deel 31, 9:3.

¹⁵³ Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25). (Bij een parallellisme staan 2 (bij)-

2. De ram en de bok.

Hoofdstuk 8

1 “In het 3^e jaar van de regering van koning Belsazar is aan mij een visioen verschenen - ik ben Daniël - na wat aan mij in het begin was verschenen.”

2 “Ik zag in een visioen. Het was, toen ik het heb gezien, dat ik in het kasteel in Susan was, dat in het gewest Elam is. - Ik zag in een visioen. - Ik echter, ik ben vlakbij de waterstroom Ulai geweest.”

3 “Ik sloeg mijn ogen op, en ik zag, en zie, een grote ram stond voor het oppervlak van de waterstroom. Hij had 2 horens, en de 2 horens waren hoog. De ene was hoger dan de 2^e, en de hoogste kwam het laatst op.”

4 “Ik heb de ram zien stoten naar de zee, naar het noorden en naar het zuiden. Geen enkel levend wezen kon tegen hem standhouden. Er was niemand die bevrijdde uit zijn macht. Hij heeft gedaan overeenkomstig zijn wil, en hij heeft zich groot gemaakt.”

5 “Ik echter, ik ben blijven opletten, en zie, een geitenbok is vanuit het westen over het oppervlak van de hele aarde gekomen. Hij raakte de aarde niet aan, en de bok had een opvallende hoorn tussen zijn ogen.”

6 “Hij kwam naar de ram; de bezitter van de 2 horens, die ik voor het oppervlak van de waterstroom had zien staan. Hij rende met zijn grimmige kracht naar hem toe.”

7 “Ik heb hem vlakbij de ram zien aankomen. Hij was tegen hem verbitterd. Hij stootte de ram. Hij brak zijn 2 horens. In de ram was geen kracht om tegen hem stand te houden. Hij gooide hem tegen de aarde. Hij vertrapte hem. De ram had niemand die hem uit zijn macht bevrijdde.”

8 “De geitenbok heeft zich buitengewoon groot gemaakt. Toen hij machtig was geworden, is de grote hoorn afgebroken. Vier opvallende horens kwamen in haar plaats op naar de 4 windstreken van de hemel.”

9 “Uit één daarvan is een hoorn voortgekomen: een kleintje. Zij werd uitzonderlijk groot naar het zuiden toe, naar de zonsopgang toe, en naar het prachtige land toe.”

10 “Zij werd groot totaan het leger van de hemel. Zij liet er vanuit het leger, en vanuit de sterren, op de aarde vallen. Zij vertrapte hen.”

11 “Tegen de Vorst van het leger heeft hij zich groot gemaakt, en van Hem heeft hij het dagelijkse offer weggenomen, en de woonplaats van zijn heiligdom is verworpen.”

12 “Een leger werd aangesteld over het dagelijkse offer door overtreding. Zij gooide de waarheid op de aarde. Zij heeft het gedaan, en zij is voorspoedig geweest.”

13 “Ik wilde luisteren naar een heilige die sprak. Een andere heilige zei tegen de zekere heilige die sprak: “Tot wanneer zal het visioen zijn: het dagelijkse offer en de verwoestende overtreding, het overgeven van het heiligdom en het vertrappende leger?”

14 “Hij zei tegen mij: “Tot 2300 avonden en morgens. Het heiligdom zal dan gerechtvaardigd worden.”

15 “Dit gebeurde, toen ik, Daniël, het visioen had gezien. Ik probeerde het te begrijpen. Zie, tegenover mij stond iets als een verschijning van een kerel.”

zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse dichtkunst veel voor.)

16 “Ik luisterde naar een stem van een mens in het midden van de Ulai. Hij riep. Hij zei: “Gabriël, leg aan deze man de verschijning uit!”

17 “Hij kwam dichtbij, waar ik stond. Door zijn komst ben ik bang geworden. Ik viel op mijn gezicht. Hij zei tegen mij: “Begrijp, mensenzoon, dat het visioen voor een eindtijd is!”

18 “Door zijn spreken tegen mij was ik versuft geworden met mijn gezicht naar de aarde. Hij raakte mij aan. Hij zette mij overeind.”

19 “Hij zei: “Zie, ik maak jou bekend, wat er gebeuren zal in de latere boosheid, dat voor een vastgestelde tijd van een einde is.”

20 “De ram die jij gezien hebt, is de bezitter van de 2 horens: de koningen van Medië en Perzië.”

21 “De harige bok is een koning van Griekenland. De grote hoorn die tussen zijn ogen was, is de 1^e koning:

22 de afgebroken hoorn. Vier horens stonden onder haar. Vier koningschappen zullen vanuit een heidenvolk ontstaan, maar zonder zijn macht.”

23 “Aan het einde van hun regering, als de overtreders de maat hebben vol gemaakt, zal er een sterke koning opstaan met begrip van problemen.”

24 “Zijn strijdkracht zal krachtig zijn, en niet door zijn macht. Wonderbaarlijk zal hij verwoesten. Hij zal voorspoedig zijn. Hij zal het doen. Machtigen en een heilig volk zal hij verwoesten.”

25 “Door zijn sluwheid zal hij bedrog met zijn macht laten lukken. In zijn hart zal hij zich groot maken, en met vredige rust zal hij veel mensen verleiden. Tegen de Vorst van de vorsten zal hij opstaan. Zonder mensenhand zal hij gebroken worden.”

26 “De verschijning over de avonden en de morgens, en wat is gezegd; het is waar. Jij echter, verberg het visioen; ja, voor veel dagen!”

27 “Ik echter, Daniël, ik ben uitgeput geweest, en ik ben dagenlang oververmoeid geweest. Ik stond op. Ik deed het werk voor de koning. Ik was verbijsterd over de verschijning. Er was niemand die het begreep.”

Vanaf het begin van dit hoofdstuk schakelt de tekst weer over naar de Hebreeuwse taal. Dit blijft zo tot en met het einde van het bijbelboek. Ook wordt het gebruik van de 1^e persoon (= ik-vorm) tot en met het einde aangehouden.

Het visioen was een uitbreiding van de droom van het vorige hoofdstuk. Bij nieuwe openbaringen aan de profeet Daniël kwam steeds meer de geschiedenis van Gods dienaren, de Kerk-geschiedenis, centraal te staan. De openbaringen werden eveneens steeds concreter en gedetailleerder.

1 “In het 3^e jaar van (of voor) de regering (of het koningschap/koninkrijk) van koning Belsazar is aan (of bij) mij een visioen verschenen - ik ben Daniël - na wat aan (of bij) mij in het begin was verschenen.”

Daniël kreeg dit visioen in het 3^e regeringsjaar van koning Belsazar (552 – 538). Dat is in het jaar 550-549 voor Christus; 2 jaren na zijn vorige openbaring.

Er wordt niet bij vermeld, dat hij sliep, of op bed lag. Daniël droomde niet in zijn slaap, maar hij zag in dit geval een visioen, terwijl hij wakker was.

2 “Ik zag in een visioen. Het (of Hij) was, toen ik (het) heb gezien, (dat) ik in het kasteel

(of het paleis) in Susān was, dat in het gewest (of het district/de provincie) Elam is. - Ik zag in een visioen. - En ik (= Ik echter), ik ben vlakbij (of boven/op) de (water)stroom Ulai geweest.”

Susan was de hoofdstad van Elam. Het lag ten oosten van Babylonië, en ten noorden van de Perzische Golf. Elam eerst was een machtig koninkrijk, dat pas rond 639 voor Christus door de Assyrische koning Assurbanipal (669 – 627) is veroverd. Na het verval van het Assyrische rijk was het weer enigszins zelfstandig geworden. Blijkbaar had de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) daarna het Elamitische rijk veroverd.

Tijdens de regering van koning Belsazar (552 – 538) was Daniël nog steeds in dienst van het koninklijk hof (Dan.1:21). Nadat Nebukadnezar II (604 – 562) was gestorven, had Daniël zijn hoge positie in Babel verloren. Hij was blijkbaar naar een paleis in Susan weggepromoveerd. Belsazar kende hem in elk geval niet persoonlijk (Dan.5:10-16).

Terwijl Daniël zijn visioen kreeg, zag hij vanuit de koninklijke burcht in Susan het water van de Ulai. De Ulai wordt ook wel Eulaeus genoemd. Het was waarschijnlijk van oorsprong een kanaal, waarvan de richting in de loop van de jaren is veranderd. Het water stroomde langs Susan, en mondde uiteindelijk uit in de Perzische Golf.

3 “Ik hief (= sloeg) mijn ogen (op). Ik zag, en zie, een grote ¹⁵⁴ ram stond voor het oppervlak (of het gezicht) van de (water)stroom. Hij had (2) horens,¹⁵⁵ en de (2) horens waren hoog. De ene was hoger dan de 2^e, en de hoogste kwam het laatst op.”

De profeet zag de horens van de ram groeien. De grootste hoorn was het laatst gekomen.

4 “Ik heb de ram zien stoten naar de zee (of zeewaarts) (= het westen), naar het noorden (of noordwaarts) en naar het zuiden (of zuidwaarts/naar de Negev). Geen enkel levend wezen kon tegen (of voor/naar) zijn gezicht (= hem) standhouden (of (blijven) staan). Er was nie-

¹⁵⁴ Op grond van de tekst van de Dode Zee-rollen is het bijvoeglijk naamwoord *grote* toegevoegd. Helemaal zeker is deze toevoeging niet.

¹⁵⁵ Het woord voor *horens* staat hier niet in het meervoud (= pluralis), maar in het 2-voud (= dualis).

mand die bevrijdde (of wegrukte) (van)uit zijn hand (= zijn macht). Hij heeft gedaan (of gemaakt) overeenkomstig (of (zo)als) zijn wil (of zijn welgevallen), en hij heeft (zich) groot gemaakt (of aanzien gegeven/verheerlijkt).”

De ram stootte met de horens naar het westen, het noorden en het zuiden. Waarschijnlijk kwam op dat moment de ram uit het oosten.

5 “En ik (= Ik echter), ik ben wezen (= ben blijven) opletten (of (in)zien), en zie, een bok van de geiten (= een geitenbok) is vanuit het westen over (of boven/op) het oppervlak (of het gezicht) van de hele aarde (over het hele land) gekomen. Er was geen aanraking met (of in) de aarde (of het land) (= Hij raakte de aarde niet aan), en de bok (had) een opvallende (of aanzienlijke) hoorn tussen zijn ogen.”

Daniël zag vanuit het westen een geitenbok komen. Het beest legde een grote afstand af, want het rende over de hele aarde. De bok rende zo snel, dat de profeet niet kon zien, dat het de aarde aanraakte. Het was, alsof het dier over de aarde vloog.

6 “Hij kwam tot (= naar) de ram; de bezitter van de (2) horens,¹⁵⁶ die ik voor het oppervlak (of het gezicht) van de (water)stroom had zien staan. Hij rende met zijn grimmige kracht (of macht) naar hem (toe).”

7 “Ik heb hem (vlak)bij (of naast) de ram zien aankomen (of bereiken). Hij was tegen (of naar/bij) hem verbitterd. Hij stootte (of sloeg/trof) de ram. Hij brak (of sloeg ... stuk) zijn 2 horens. In de ram was geen kracht (of macht) om tegen (of voor) zijn gezicht (= hem) stand te houden (of te blijven (be)staan). Hij gooide (of wierp) hem naar de aarde (of naar het land/aardwaarts) (= tegen de aarde). Hij vertrapte hem. De ram had geen bevrijder (of redder) (van)uit zijn hand (= zijn macht) (= De ram had niemand die hem uit zijn macht bevrijdde).”

De bok rende vastberaden en grimmig op de ram af. Nadat de horens van de ram waren gebroken, was het dier weerloos geworden. Daardoor kon de geitenbok de ram dood trappen.

8 “De bok van de geiten (= De geitenbok) heeft (zich) [tot] buitengewoon groot gemaakt (of aanzien gegeven/verheerlijkt). Als (= Toen) hij machtig was (geworden), is de grote hoorn (af)gebroken (geworden). Vier opvallende (of aanzienlijke) (horens) kwamen in haar plaats op naar de 4 wind(strek)en van de hemel[en].”

Na dit merkwaardige schouwspel gebeurde er nog iets vreemds. Uit één van die 4 horens kwam een nieuwe hoorn op.

9 “(Van)uit één van hen (= één daarvan) is een hoorn voortgekomen (of naar buiten gekomen): een (of één) [vanuit] klein(tj)e (of onbeduidende). Zij (= De hoorn) ¹⁵⁷ werd uitzonderlijk groot (of Zij groeide ... op) naar (of bij) het zuiden (of de Negev) (toe), naar (of bij) de (zons)opgang (= het oosten) (toe), en naar (of bij) het prachtige (land) (of het sieraad) (toe).”

Gods prachtige land of sieraadland is een gebied waar Hij erg trots op is, of wil zijn. Vaak is dat het land Kanaän, waar de Here zijn volk wil laten wonen (Jer.3:19, 13:11, Ezech.20:6,15, Dan.11:16,41,45).

10 “Zij werd groot (of groeide (op)) tot(aan) het leger van de hemel[en]. Zij liet (er) vanuit het leger, en vanuit de sterren, naar (= op) de aarde (of het land/aardwaarts) vallen. Zij vertrapte (of vertrad) hen.”

De hoorn werd zelfs zo groot, dat hij sterren uit de hemel stootte en vertrapte. Heel lang geleden werden vader Jakob, moeder Lea en de broers van Jozef eerder al vergeleken met de zon,

¹⁵⁶ Het woord voor *horens* staat hier niet in het meervoud (= pluralis), maar in het 2-voud (= dualis).

¹⁵⁷ Het woord *hoorn* is in het Hebreeuws vrouwelijk.

de maan en 11 sterren (Gen.37:5-10, vgl. Gen.15:5, Jer.33:22).¹⁵⁸ De hoorn bracht dus gelovige mensen uit het volk Israël om het leven.¹⁵⁹

11 “Tot(aan) (= Tegen) de Vorst van het leger heeft hij (= de koning) (zich) groot gemaakt (of aanzien gegeven/verheerlijkt), en van(af) Hem heeft hij het voortdurende (= dagelijkse) (offer) weggenomen (of opgenomen/op een verhoging gezet), en de woonplaats van zijn heiligdom is verworpen (of neergeworpen) (geworden).”

De hoorn was een koning die zich groot maakte tegenover God: de Vorst van de zon, de maan en de sterren. Die kwaadaardige koning nam *het dagelijkse offer* weg, dat voor de Here op vaste tijden werd gebracht. Dat was het brandoffer, dat iedere morgen en iedere avond als een geschenk voor de Almachtige moest worden klaargemaakt en aangestoken (Ex.29:38-42, Num.28:3-8, enz., Ezra 3:4,5, Neh.10:33, Ezech.45:23, 46:13,15, Dan.11:31, 12:11).

Zelfs de heilige tempel, waar God woonde, en waar het brandofferaltaar stond, zou die brutale hoorn niet sparen.

12 “Een leger wordt (= werd) aangesteld (of gegeven) over (of tegen) het voortdurende (= dagelijkse) (offer) door overtreding. Zij (of Het) (= De hoorn (v.9))¹⁶⁰ gooide (of wierp) de waarheid naar (= op) de aarde (of het land/aardwaarts) (neer). Zij (of Het) heeft (het) gedaan (of gemaakt), en zij (of het) is voorspoedig geweest (of heeft (het) laten lukken).”

De gelovige Joden zouden te maken krijgen met een leger om het dagelijkse offer te laten ophouden. *De waarheid*¹⁶¹ van de dienst aan God *zou op de aarde worden geworpen*. Al deze plannen zouden goed lukken. Die grote hoorn zou succesvol zijn.

13 “Ik (= Daniël) wilde luisteren (of horen) naar een (of één) heilige die sprak. Een andere (of Eén/Een) heilige zei tegen een zeker iemand (= de zekere heilige) die sprak: “Tot wanneer zal het visioen zijn: het voortdurende (= dagelijkse) (offer) en de verwoestende overtreding, het (over)geven van [en] het heiligdom en het vertrappende (of vertredende) leger?”

De heilige die sprak moet wel een hemelse knecht (= een engel) van God geweest zijn, want behalve de profeet waren er geen andere heilige mensen ofwel dienaren van de Here aanwezig. Wat die heilige heeft gezegd, werd niet verteld.

Daarna vroeg een andere hemelse knecht aan de knecht van God die sprak, hoelang het stopzetten van het dagelijkse offer en de ontheiliging van de tempel zou duren. De hemelse knecht van God die had gesproken, richtte zich met zijn antwoord tot Daniël.

14 “Hij zei tegen mij: “Tot 2300 avond(en) (en) morgen(s).¹⁶² De heiligheid (= Het heiligdom) zal (dan) gerechtvaardigd worden.”

Dat betekent 2300 keer het ontbreken van het dagelijkse offer voor God. Omdat elke dag 2 dagelijkse offers werden klaargemaakt en aangestoken, gaat het hier dus over 1150 dagen. Na die tijd zou het heiligdom worden hersteld, en zouden de offers weer worden gebracht.

¹⁵⁸ De echte moeder van Jozef was natuurlijk Rachel, de zus van Lea. Toen Jozef die dromen over de zon, de maan en de sterren de kreeg, was Rachel echter al gestorven (Gen.35:16-26, 37:5-10). Vader Jakob duidde in zijn reactie naar Jozef Lea als de moeder van het gezin aan. Blijkbaar had zij die taak voor de kinderen met instemming van haar man Jakob op zich genomen.

¹⁵⁹ Hoewel er met *het leger van de hemel[en]* ook letterlijk de zon, de maan en de sterren kan worden bedoeld, is deze betekenis hier natuurlijk uitgesloten. Het zou de vernietiging van heel de wereld en allerlei sterren aan de hemel betekenen. Ook al wist men in die tijd veel minder van de zon, de maan en de sterren af, dan tegenwoordig, dat zo iets niet goed kon komen, was toen zelfs wel duidelijk.

¹⁶⁰ Het Hebreeuwse woord voor *leger* is mannelijk. *De hoorn* (uit vers 9) is vrouwelijk.

¹⁶¹ De Here Jezus zei van zichzelf, dat Hij de Waarheid is (Joh.14:6).

¹⁶² De avonden worden eerst genoemd, omdat in de Hebreeuwse cultuur de nieuwe dag met de avond begon.

Toch was er nog meer uitleg nodig. Die uitleg kreeg Daniël.

15 “Het (of Hij) (= Die uitleg/Dit) gebeurde (of was), toen Ik, Daniël, het visioen had gezien. Ik wilde begrip (of inzicht) (ver)zoeken (= Ik probeerde het te begrijpen). Zie, tegenover (of voor) mij stond (iets) als een verschijning (of een gezicht) van een kerel.”

Het was een (hemelse) knecht van God, die er blijkbaar uitzag als een stevige grote man.¹⁶³

16 “Ik luisterde (of hoorde) naar een stem (of een geluid) van een mens in het midden van (of tussen) de Ulai. Hij riep. Hij zei: “Gabriël (= Kerel van God), laat [voor (of aan)] deze (man) de verschijning (of het gezicht) begrijpen! (= leg aan deze (man) de verschijning (of het gezicht) uit!”

Het menselijke aan de stem was, dat die niet klonk als de daverende donder of iets dergelijks. Het leek op een gewone menselijke stem die Daniël kon verstaan. Van wie die stem was, is niet (helemaal) duidelijk.¹⁶⁴

Die menselijke stem sprak de hemelse knecht aan met *Kerel van God*. Gabriël is een belangrijke hemelbode van de Here. Eeuwen later zou hij de geboorte van Johannes de Doper en de Messias Jezus aankondigen (Luk.1:19,26).¹⁶⁵

17 “Hij kwam dichtbij (of naast), (waar) ik stond. Door (of Met/In) zijn komst ben ik bang geworden (of ben ik geschrokken (geworden)). Ik viel op mijn gezicht. Hij zei tegen (of naar) mij: “Begrijp, mensenzoon, dat het visioen voor (of van) een eindtijd (of een tijd van een einde) is!”

Toen Gabriël op Daniël afkwam, werden de goddelijke glans en heiligheid voor de profeet te veel. Hij viel van angst en schrik met zijn gezicht op de grond (vgl. Dan.10:8 bij de Mensenzoon).

Gabriël noemde Daniël *mensenzoon*.¹⁶⁶ Dat betekende gewoon *mens* (vgl. Jer.49:18,33, 50:40, Ezech.2:1,3,6,8, 3:1,3,4,10,17,25, enz.).

De engel Gabriël zei, dat de profeet op moest letten, want de uitleg zou gaan over *een eindtijd*. Dit hoeft niet te betekenen, dat het over het einde van de wereld gaat. Zo stierf bijvoorbeeld de slechte koning Joram (849 – 842) aan een ingewandsziekte, die 2 jaren duurde. Wanneer *het einde van de dagen van (2) jaren* aanbrak,¹⁶⁷ kwamen zijn ingewanden eruit, zodat hij stierf (2Kron.21:19). In dit geval wordt met een vergelijkbare uitdrukking het einde van een periode van 2 jaren bedoeld. In een ander hoofdstuk van het bijbelboek Daniël gaf de profeet met dezelfde uitdrukking het einde van de regering van koning Antiochus IV (175 – 164) aan (Dan.11:40). De uitdrukking *een eindtijd* of *een tijd van een einde* geeft dus het einde van een bepaalde periode aan. Welke periode dat is, moet uit het verband blijken (vgl. Dan.9:27, 11:35,40, 12:4). Dat verband is hier nog niet helemaal duidelijk. Daar komen we in vers 19 op terug.

18 “Door zijn spreken met (= tegen) mij was ik versuft (of slaperig) geworden over (=

¹⁶³ Van het Hebreeuwse woord voor *kerel* is ons woord *gabber* afkomstig.

¹⁶⁴ Omdat de stem afkomstig was van iemand die aan Gabriël de *opdracht* gaf om aan Daniël het visioen uit te leggen, zou het de stem van God (de Zoon) kunnen zijn. Zeker is dit echter niet. Blijkbaar vond de Here het niet belangrijk genoeg om aan ons die zekerheid te geven. Het gaat hier vooral over de betekenis van het visioen.

¹⁶⁵ In het volgende hoofdstuk van Daniël komen we Gabriël weer tegen (Dan.9:21).

¹⁶⁶ Letterlijk staat er *zoon van een mens*. Dit was een Hebreeuwse en Aramese manier van spreken. Een eigenschap van iemand werd als zijn eigenaar aangeduid, omdat die eigenschap het belangrijkste woord is. Iemand die 70 jaar was, werd *een zoon van 70 jaren* genoemd. Een vette (= vruchtbare) heuvel was *een heuvel van vet* (Statenvertaling Jes.5:1). Zo hebben wij de uitdrukking *kind des doods* uit het Oude Testament overgenomen.

¹⁶⁷ Het Hebreeuwse woord voor *jaren* staat hier niet in het meervoud (= pluralis), maar in het 2-voud (= dualis).

met) mijn gezicht naar de aarde (of naar het land/aardwaarts). Hij raakte (of bereikte) [in] mij aan. Hij zette mij (of Hij richtte mij op) op mijn standplaats (= overeind/waar ik stond).”

19 “Hij zei: “Zie, ik maak jou bekend, wat er gebeuren (of zijn) zal in de latere boosheid,¹⁶⁸ dat voor (of naar/van) een vastgestelde (of bestemde) tijd van een einde is.”

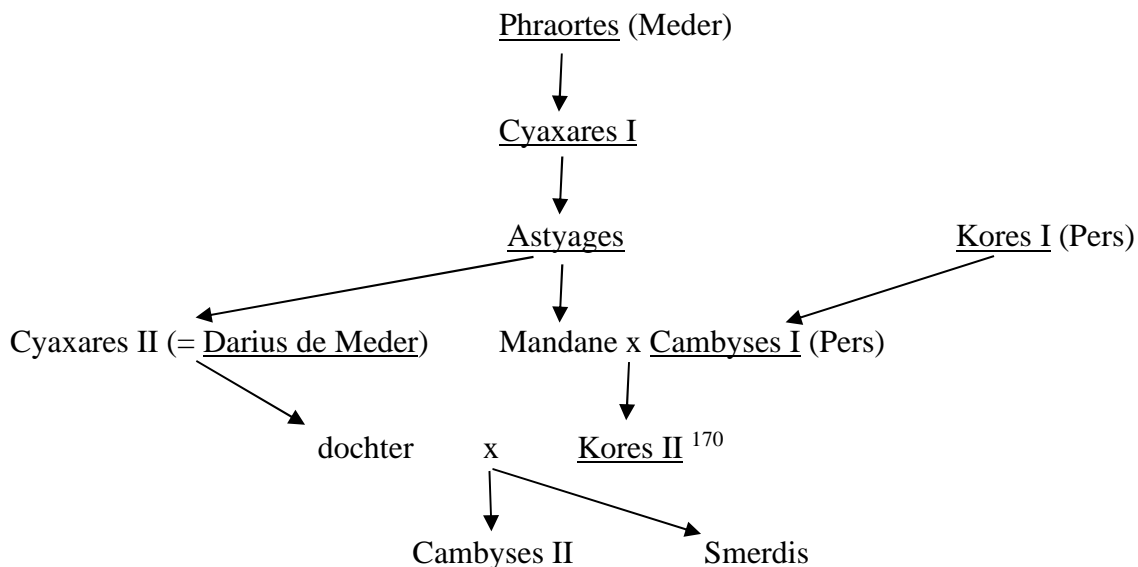
Het gebeuren van die boosheid gaat over een periode van wrede onderdrukking van de Joden, voordat een door God vastgesteld einde zou komen (v.23-26).

Gabriël zei, dat het over *een vastgestelde tijd van een einde* zou gaan. Dat duidde hij in het 17^e vers met wat andere woorden ook al aan. Toen sprak de hemelse knecht over *een tijd van een einde* ofwel *een eindtijd*. Dat gaf het einde van een bepaalde periode aan. Uit vers 19 blijkt, dat het einde van een tijd van een wrede onderdrukking wordt aangeduid. Die moeilijke periode zou niet oneindig lang doorgaan. Het einde daarvan was door de Here al vastgesteld: het zou 2300 avonden en morgens duren (v.14,26).

20 “De ram die jij gezien hebt, is de bezitter van de (2) horens: ¹⁶⁹ de koningen van Medië en Perzië.”

De ram droeg 2 horens. Die horens stelden de koningen van de Meden en de Perzen voor. Die koningen zouden in het westen, noorden en zuiden gebieden veroveren (v.4^a).

De 1e hoorn begint met de 1e koning uit de dynastie van de Medische koning Phraortes. Deze koning maakte zich van Assyrië onafhankelijk. Zijn zoon Cyaxares I (625 – 585) wist in 612 met Babylonische hulp zelfs Ninevé, de hoofdstad van Assyrië, te veroveren.

De 2e hoorn die later opkwam, en groter werd dan de 1e hoorn, begint met de 1e koning uit de dynastie van de Perzische koning Kores I (600 – 580). Hij was een vazalkoning van de Meden. Zijn kleinzoon koning Kores II (559/538 – 529) versloeg in 550 voor Christus de Medische koning Astyages (585 – 550). Om niet in botsing te komen met de Meden, liet hij zijn oom Cyaxares II (550/538 – 536) het koninkrijk Medië besturen. Mede daardoor had koning Kores II zijn handen vrij om te beginnen met de veroveringen in het westen. In 546 nam hij

¹⁶⁸ Letterlijk staat er: *in (er)na* (of *in achter/andere*) van de boosheid.

¹⁶⁹ Het woord voor *horens* staat hier niet in het meervoud (= pluralis), maar in het 2-voud (= dualis).

¹⁷⁰ De mensen bij wie de namen zijn onderstreept, regeerden als (onder)koning, of hadden als (onder)koning geregeerd.

Lydië in. Vervolgens trok hij in 538 voor Christus Babel binnen. Daarna veroverde hij in het noorden het gebied van de Parten. Zijn zoon Cambyses II (529 – 522) streed in het zuiden tegen Egypte. Veroveringen in het oosten waren er wel, maar die waren minder omvangrijk, en voor het Joodse volk van minder grote betekenis.

Toen het Babylonische rijk door koning Kores II in 538 voor Christus onder de voet gelopen werd, gaf deze koning aan de Joden toestemming om naar het land Kanaän terug te keren. Ze moesten wel aan het rijk van koning Kores II, het rijk van Perzen en Meden, onderdanig blijven. Ruim 200 jaren was het volk Israël onder de macht van de Perzen.

21 “De harige bok is een koning van Griekenland (= Javan). De grote hoorn die tussen zijn ogen was, [het (of hij)] is de 1^e koning:

22 de afgebroken[e] (hoorn). Vier (horens) stonden onder haar (of in haar plaats). Vier koninkdommen (of Vier koninkrijken) zullen vanuit een (heiden)volk (ont)staan, en (= maar) niet met (= zonder) zijn macht.”

De harige geitenbok was het Macedonisch-Griekse rijk, en die grote hoorn was de 1^e koning: Alexander de Grote (336/332 – 323). Die bok kwam uit het westen, uit Griekenland (v.5). De bok rende erg snel, en de veroveringen van koning Alexander III gingen ook snel. In 336 kwam hij aan de macht. Hij was toen 20 jaar. Drie jaren later had hij de Perzen bij Issus al beslissend verslagen, en stootte hij door naar het zuiden en oosten. Enkele jaren later was hij koning van een wereldrijk. Hij nam heel het Perzische rijk in bezit. Zo kwam Israël onder de macht van de Grieken.

Uit dat ene rijk van de geitenbok zouden 4 koningshuizen ofwel 4 koninkrijken ontstaan, maar de koningen van die koninkrijken zouden niet dezelfde kracht hebben als de koning van dat ene grote rijk.

Koning Alexander III kreeg koorts, en hij stierf op 13 juni 323 voor Christus. Hij was toen nog maar 33 jaar. Na zijn dood werd zijn rijk in 301 uiteindelijk in 4 grote stukken verdeeld. Vier generaals namen het reusachtige rijk van hem over. Ze namen elk een deel. Zo ontstonden na de dood van Alexander de Grote 4 rijken:

1. Macedonië met Griekenland onder leiding van Kassander
2. Tracië onder leiding van Lysimachus
3. Syrië onder het bestuur van Seleukus I (312 – 281)
4. Egypte onder het bewind van Ptolemeüs I (323 – 285)

De 4 nieuwe koningen voerden oorlog met elkaar. Ze waren verdeeld, en misten de kracht van het ene grote rijk waaruit ze voortkwamen.

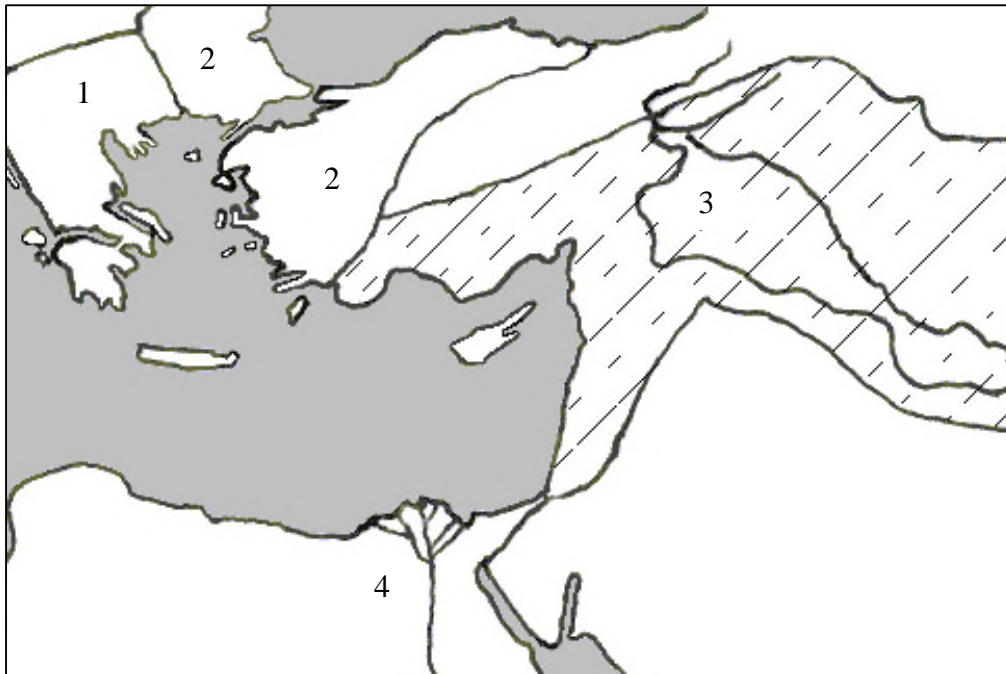
Eerst hoorde de provincie Juda bij het gebied van Egypte. Rond 198 voor Christus kwam Juda binnen het grote Syrische rijk te liggen.

Na deze uitleg aan de profeet Daniël volgde de verklaring over de nieuwe kleine hoorn, die als een zijtak aan één van die 4 horens groeide (v.9). In het vorige hoofdstuk hebben we het al over die nieuwe hoorn gehad (Dan.7:8,20,21,24,25). Die hoorn duidde de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) aan.

23 “In het achterste deel (of het einde) (= Aan het einde) van hun regering (of hun koningschap/koninkrijk), als de overtreders (of de afvalligen) aan een einde zijn (of voltooiën) (= de maat hebben vol gemaakt), zal er een sterk(e) [van gezicht] koning (op)staan en (= met) begrip van problemen (of raadsels).”

Als de maat van de overtredingen van de afvalligen vol zou zijn, dan zou er sterke en slimme koning komen. Dat betekende niet, dat met de komst van Antiochus IV alle 4 rijken zouden

verdwijnen. Het gaat in dit vers niet over het vorige vers, maar over één van de 4 horens, waar die nieuwe hoorn aangroeide (v.9). Dat was de hoorn van het Syrische rijk, waarvan Seleukus I (312 – 281) de 1e koning werd. Als de 7 voorgaande koningen van die ene hoorn, van het koningshuis van Seleukus I, hun koningschap zouden hebben beëindigd,¹⁷¹ dan zou Antiochus IV komen (1Mak.1:10).¹⁷²

1. *Macedonië met Griekenland*

2. *Tracië*

3. *Syrië*

4. *Egypte*

Deze koning zou komen, omdat de maat van de overtredingen vol was. Niet de maat van de overtredingen van de heidenen was vol, want dan zou Antiochus IV die maat laten overstromen. Nee, de maat van de overtredingen van de Joden was vol. Het oordeel van God begon ook hier bij zijn huis (1Pet.4:16,17).

Een kleine groep Joden wilde eveneens de cultuur van het Syrische rijk overnemen. Doordat het Syrische rijk een deel was van het oudere rijk van de Griekse koning Alexander de Grote (336/332 – 323), had de Syrische cultuur veel trekken van de Griekse cultuur in zich opgenomen. Zo deed de Grieks-Syrische cultuur geleidelijk haar intrede bij een gedeelte van het Joodse volk.

Antiochus IV was een krachtdadige en sluwe koning. Met list en geweld bemachtigde hij de troon. Moord en brutale grootspraak waren bij hem heel gewoon. Hij ontzag niets en niemand.

24 “Zijn strijdkracht (of Zijn macht) zal krachtig (of machtig) zijn, en niet door zijn macht (of zijn strijdkracht). Wonder(baar)lijk zal hij verwoesten (of verleiden). Hij zal voorspoedig zijn (of laten lukken). Hij zal (het) doen (of maken). Machtigen (of Strijdkrachten) en een heilig volk zal hij verwoesten (of verleiden).”

¹⁷¹ Die 7 koningen waren: 1.Seleukus I Nicator (312 – 281), 2.Antiochus I Soter (281 – 261), 3.Antiochus II Theos (261 – 246), 4.Seleukus II Callinicos (246 – 226), 5.Seleukus III Ceraunus (226 – 223), 6.Antiochus III de Grote (223 – 187), 7.Seleukus IV Filopator (187 – 175).

¹⁷² Zie Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:7.

Zijn strijdkracht zal krachtig zijn, zodat hij zich kon keren tegen het zuiden, het oosten en het prachtige land (v.9).

De Syrische koning voerde vaak oorlog tegen Egypte (het zuiden) (1Mak.1:16-19). Later vertrok Antiochus IV naar het noordoosten om een opstand van koning Artaxias van Armenië te onderdrukken, en om tegen de Parten te strijden.¹⁷³ Ook richtte hij zich tegen het prachtige land van God: tegen de gelovige Joden (1Mak.1:20-25).

Antiochus IV zou machtig worden, maar niet in de eerste plaats door eigen kracht. Sterk zou hij vooral worden door zijn intriges. Hij kreeg de steun van koning Eumenes van Pergamum en van zijn broer Attalus. Bovendien maakte hij misbruik van het feit dat de wettige opvolgers in zijn land nog erg jong waren. Hij drukte ze gewoon aan de kant. Hij steunde de Joden die de Grieks-Syrische cultuur overnamen. Daarom maakte hij Jason (174 – 172) tegen betaling hogepriester. Toen een paar jaren later Menelaüs (172 – 163) meer geld bood voor dit heilige ambt, zorgde Antiochus IV (175 – 164) ervoor, dat hij hogepriester werd. Al die intriges lukten hem.

Hij richtte zich vooral tegen de heiligen. Veel dienaren van de Here vertrapte hij (v.10). Hij liet veel wetsgetrouwe Joden vermoorden.

25 “Door (of Op (grond van)) zijn sluwheid (of zijn inzicht) zal hij bedrog met (of door) zijn hand (= zijn macht) laten lukken (of voorspoedig laten zijn). In zijn hart zal hij (zich) groot maken (of aanzien geven/verheerlijken), en met (of in/door) (vredige) rust (of gerustheid) zal hij velen (= veel mensen) verleiden (of verwoesten/te gronde richten). Tegen de Vorst van de vorsten zal hij (op)staan. In niets (of het einde) van een (= Zonder) (mensen)hand zal hij gebroken (of vernietigd) worden.”

¹⁷³ De Parten vormden samen een ruitervolk dat vanuit het noorden het gebied van de Perzen en de Meden heeft veroverd. Sinds 250 voor Christus waren ze onafhankelijk van het Syrische rijk. In de tijd van koning Antiochus IV (175 – 164) breidden ze hun macht uit in de richting van het noordwesten. De koning van Armenië maakte van die gelegenheid gebruik om tegen de Syrische koning in opstand te komen.

Koning Antiochus IV bedroog Jason door Menelaüs hogepriester te maken. Zijn bedrog ging hem goed af. Hij werd machtiger, trotser en brutaler.

Hij streed ook tegen God. Dit deed hij onder andere door de Joodse godsdienst aan te pakken. Op allerlei plaatsen werden altaren voor Griekse afgoden opgesteld. Ieder die daar voorbij ging, moest daarvoor knielen. Hij liet zelfs heidense beelden op het tempelplein van Jeruzalem neerzetten. In de Joodse hoofdstad werd eveneens een sportstadion gebouwd, waarin de Grieken naakt traiden, en hun wedstrijden hielden. Bovendien werden Syrische troepen in Israël geleverd. Wie niet loyaal aan de afgodsdienst van Antiochus IV meewerkte, moest met de dood worden gestraft.

Later kwam de eredienst van de Griekse oppergod Zeus in de tempel centraal te staan. Op het brengen van offers aan God, het houden van de sabbat als rustdag en de besnijdenis werd de doodstraf ingesteld. De heilige boeken van het Oude Testament moesten worden verbrand. De Joodse wetten en gebruiken werden afgeschaft. Onreine varkens werden in de tempel geofferd (1Mak.1:41-51,56,57).

De Syrische koning pakte niet alleen de Here de eer af door zijn tempel te ontheiligen en zijn dienaren te doden, maar hij liet zichzelf ook als een god vereren. Hij nam de plaats van de Almachtige in. Met zijn bijnaam Epifanes (= De verhevene) kende hij zichzelf goddelijke eer toe. Dit blijkt eveneens uit teksten op zijn munten. Eén munt heeft bijvoorbeeld als opschrift: *Van Antiochus, de geopenbaarde god*. Soms heeft zijn borstbeeld trekken van Zeus. Daarbij staat dan het opschrift *De overwinnaar*. Dat was de bijnaam van Zeus. Hij identificeerde zichzelf met de afgod Zeus. Dienst aan Zeus betekende dus ook het toekennen van goddelijke eer aan Antiochus IV.

Zonder het ingrijpen van een mens zou deze Syrische koning sterven (vgl. Dan.11:45^b). Hij vertrok naar het noordoosten om tegen de Parten te strijden, en om een opstand van de Armeniërs neer te slaan. Hoogstwaarschijnlijk sloeg hij tijdens die lange reis voor de laatste keer zijn tenten op tussen de Middellandse Zee, de Dode Zee en Jeruzalem (Dan.11:45^a).

De oorlog tegen de Parten verloor hij. Tijdens de terugtocht werd hij ziek. Volgens de schrijver Polybius is koning Antiochus IV in waanzin gestorven.¹⁷⁴ Een andere overlevering beweert, dat hij hoorde van de Joodse successen in de strijd tegen zijn legers. Ze hadden de tempel veroverd, en de heilige eredienst voor God kunnen herstellen. Teleurstelling, verbittering en wroeging waren de oorzaken van zijn dood (1Mak.6:1-16, 2Mak.9:1-6).

26 “De verschijning (of Het gezicht) van (= over) de avond(en) en de morgen(s), (en) wat is gezegd (geworden); het (of hij) is waar(heid) (of zeker(heid)). En jij (= Jij echter), verberg (of sluit ... op) het visioen; ja, (of (om)dat/want) voor veel dagen!”

De engel Gabriël zei nog, dat wat Daniël gezien en gehoord had over *de 2300 avonden en morgens* (v.14), waar was. In die tijd zouden het avond- en morgenoffer niet worden gebracht. We hebben het dan over 1150 dagen. Dat is ruim 3 jaren. Daarna zou het heiligdom worden hersteld, en zouden de offers weer worden gebracht.

Op 15 kislew, dat is de 9^e maand, van het jaar 145 liet Antiochus IV het altaar bouwen, en op 25 kislew werd het in gebruik genomen (1Mak.1:54,59). De 9^e maand van het jaar 145 van de Seleucidische jaartelling valt omgerekend naar onze kalender in het jaar 168 voor Christus.¹⁷⁵ In het begin van december van het jaar 168 begon de bouw van het afgodsaltaar (1Mak.1:54), en 10 dagen later werd het eerste offer aangestoken (1Mak.1:59). Precies 3 jaren later werd

¹⁷⁴ Zie Polybius, Historiën, deel 31, 9:3.

¹⁷⁵ De Seleucidische jaartelling begon in het jaar 312 voor Christus. Dat is het jaar van de 1^e overwinning van Seleukus I (312 – 281) bij zijn verovering van het Syrische rijk.

het eerste offer voor de Here weer gebracht (1Mak.4:52,53).¹⁷⁶ Het avond- en morgenoffer werd 1150 dagen lang niet gebracht. Dat is ruim 3 jaren.

De profeet Daniël moest, wat hij had gezien, een goed opbergen, want het zou nog wel even duren, voordat het in vervulling zou gaan. Tussen het tijdstip van het visioen (550 v.Chr.) en de troonsbestijging van Antiochus IV (175 – 164) liggen honderden jaren (vgl. Dan.12:9). Tegen de tijd dat de vervulling van de profetie dichtbij was, zou het moeten worden geopenbaard (Dan.12:4). Tijdens de vervulling zouden de mensen die van God houden, het ook beter begrijpen. Het goed opbergen betekent eveneens, dat het gedurende die jaren zorgvuldig bewaard moest worden.

27 “En ik (= Ik echter), Daniël, ik ben uitgeput geweest, en ik ben dagen(lang) (over)vermoeid (of ziek) geweest. Ik stond op. Ik deed het werk van (= voor) de koning. Ik was verbijssterd (of ontzet) over de verschijning (of het gezicht). Er was niemand die (het) begreep.”

Het zien van het visioen en de heilige aanwezigheid van de engel Gabriël hadden Daniël erg veel energie gekost. Hij was ook verbijssterd. Vooral de betekenis van het visioen had hem natuurlijk erg aangegrepen. Door dit alles voelde de profeet zich dagenlang erg moe en ongemakkelijk (vgl. Dan.4:19, 7:28, 10:8). Er was niemand in zijn omgeving, die dat begreep.

¹⁷⁶ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 12, hoofdstuk 7:6.

3. De 70 weken.

Hoofdstuk 9

1 “In het 1^e jaar van Darius, een zoon van Ahasveros, uit het geslacht van de Meden, die koning was gemaakt over het koninkrijk van de Chaldeeën,

2 in het 1^e jaar van zijn regering - ik ben Daniël - heb ik uit de boekrollen het aantal van de jaren begrepen, waarover het woord van Jahweh tot de profeet Jeremia is gericht om voor de puinhopen van Jeruzalem 70 jaren te vervullen.”

3 “Ik richtte mij tot de Heer om God te zoeken door gebed en smeekbeden met vasten, zak en as.”

4 “Ik bad tot mijn God Jahweh. Ik deed belijdenis. Ik zei: “Ach Heer, grote en ontzagwekkende God, die het verbond houdt en de goedgunstigheid voor wie van Hem houden, en voor wie zich aan zijn geboden houden.”

5 “Wij hebben gezondigd. Wij hebben onrecht begaan. Wij hebben verkeerd gehandeld, en wij zijn in opstand gekomen door af te wijken van uw geboden en van uw rechtsregels.”

6 “Wij hebben niet geluisterd naar uw dienaren: de profeten die in uw naam gesproken hebben tegen onze koningen, onze vorsten en onze voorvaders, en tegen het hele volk van het land.”

7 “Van U, Heer, is de rechtvaardigheid, en bij ons zijn beschaamde gezichten; zoals deze dag bij de mannen van Juda, bij de inwoners van Jeruzalem en bij heel Israël; die dichtbij zijn, en die ver weg zijn in alle landen waarheen U hen hebt verdreven door hun ontrouw waarmee zij tegen U ontrouw zijn geweest.”

8 “Jahweh, bij ons zijn beschaamde gezichten: voor onze koningen, voor onze vorsten en voor onze voorvaders; wij die tegen U hebben gezondigd.”

9 “Van onze Heer God is ontferming, en vergeving, hoewel wij tegen Hem in opstand zijn gekomen,

10 en wij hebben niet geluisterd naar de stem van onze God Jahweh om te handelen overeenkomstig zijn wetten die Hij voor ons heeft gegeven door de dienst van zijn dienaren: de profeten.”

11 “Heel Israël heeft uw wet overtreden door af te wijken door niet te luisteren naar uw stem. Over ons werd de vloek, en de eed uitgestort, die geschreven is in de wet van Mozes, de dienaar van God, omdat wij tegen Hem hebben gezondigd.”

12 “Hij deed zijn woorden gestand - die Hij gesproken heeft over ons en over onze rechters, die ons hebben geleid - om over ons een groot onheil te laten komen, wat onder heel de hemel zich niet heeft voorgedaan, zoals het zich in Jeruzalem heeft voorgedaan.”

13 “Zoals geschreven is in de wet van Mozes, is al dit onheil over ons gekomen. Wij hebben onze God Jahweh niet gunstig gestemd door ons te bekeren van onze ongerechtigheid en door verstandig te zijn met uw waarheid.”

14 “Jahweh waakte over het onheil. Hij liet het over ons komen, want rechtvaardig is onze God Jahweh in al zijn daden die Hij heeft gedaan, en wij hebben niet geluisterd naar zijn stem.”

15 “Welnu, onze Heer God, die uw volk uit het land Egypte hebt geleid met een sterke

hand. U maakte voor Uzelf een naam zoals op deze dag. Wij hebben gezondigd. Wij zijn slecht geweest.”

16 “Heer, laat overeenkomstig al uw rechtvaardige daden uw woede en uw grimmigheid zich toch afwenden van uw stad Jeruzalem, uw heilige berg, want door onze zonden en door de ongerechtigheden van onze voorvaders zijn Jeruzalem en uw volk tot een smaad geworden voor allen om ons heen.”

17 “Welnu, luister, onze God, naar het gebed van uw dienaar en naar zijn smeekbeden, en laat uw gezicht licht geven over uw verwoeste heiligdom om de wil van de Heer zelf!”

18 “Luister goed, mijn God, en hoor! Open uw ogen, en zie onze verwoestingen en de stad waarover uw naam is uitgeroepen, want niet om onze rechtvaardigheden werpen wij onze smeekbeden voor U neer, maar om uw overvloedige ontferming!”

19 “Heer, luister! Heer, vergeef! Heer, geef aandacht, en doe iets! Stel niet uit omwille van Uzelf, mijn God, want uw naam is uitgeroepen over uw stad en over uw volk.”

20 “Terwijl ik sprak en bad, en mijn zonde en de zonde van mijn volk Israël beleed, en mijn smeekgebed neerwierp voor mijn God Jahweh om de heilige berg van mijn God,

21 terwijl ik sprak in gebed, kwam de man Gabriël, die ik in het begin gezien had in het visioen, vliegensvlug aangevlogen. Hij bereikte mij omstreeks de tijd van het avondoffer.”

22 “Hij legde het mij uit. Hij sprak met mij. Hij zei: “Daniël, ik ben er nu op uitgegaan om jou een helder inzicht te geven.”

23 “Bij het begin van jouw smeekbeden is er een opdracht uitgegaan. Ik echter, ik ben gekomen om het je bekend te maken, want je bent erg geliefd. Krijg inzicht in de zaak, en laat door de verschijning inzicht krijgen!”

24 “Zeventig weken zijn bepaald over jouw volk en over jouw heilige stad om de overtreding te beëindigen en met een zegel af te sluiten, en zonden voltallig te laten zijn en het onrecht te verzoenen; om rechtvaardigheid van eeuwigheden te laten komen, om een visioen en een profeet af te sluiten en om een heiligheid van heiligheden te zalven.”

25 “Weet en begrijp van het uitgaan van de opdracht om te laten terugkeren en om Jeruzalem te herbouwen gedurende een gezalfde, een vorst, zijn 7 weken. Tweeënzestig weken zal het hersteld zijn. Het wordt herbouwd met plein en straat in de druk van de tijden.”

26 “Na de 62 weken zal een gezalfde worden uitgeroeid. Er zal niets tegen hem zijn. Een volk van een vorst die komen zal, zal de stad en het heiligdom bederven. Zijn einde zal in de overstroming zijn. Tot het einde zal er strijd zijn. Verwoestingen zijn vast besloten.”

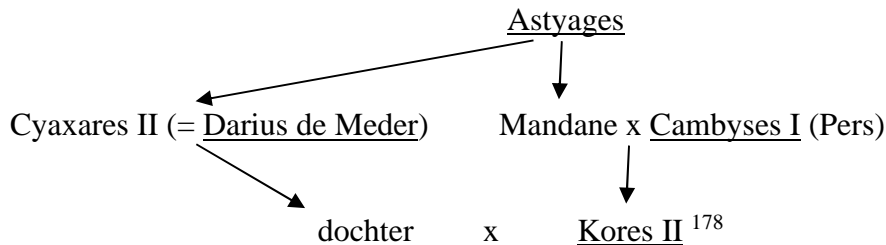
27 “Hij zal een verbond voor veel mensen, één week lang versterken, en een helft van de week zal hij het slachtoffer en het graanoffer laten ophouden. Op een vleugel van gruwelen zal een verbijsterend iemand zijn, totdat een vastbesloten beëindiging zal worden uitgestort over de verwoester.”

1 “In het 1e jaar van (of voor) Darius, een zoon van Ahasveros, (van)uit het geslacht (of het zaad) van de Meden, die koning was gemaakt (geworden) over het koninkrijk (of het koningschap) van de Chaldeeën,

2 in het 1^e jaar van zijn regering - ik ben Daniël - heb ik in (= uit) de (boek)rollen het aantal (of het getal) van de jaren begrepen (of gemerkt), waarover het woord (of de zaak) van Jahweh tot (of naar) de profeet Jeremia is (gericht) (geworden) (of is (gericht) geweest) om

voor (of naar) de puinhopen (of de woeste plaatsen) van Jeruzalem 70 jaren te (ver)vullen (of uit te voeren/te bevestigen).”

Darius de Meder wordt hier een zoon van koning Ahasveros (= Xerxes I) (485 – 465) genoemd. Dat is waarschijnlijk een verschrijving voor de veel minder bekende Medische koning Astyages (585 – 550).¹⁷⁷ Misschien had Astyages eveneens de naam Ahasveros.

Koning Kores II (559/538 – 529) had de 62-jarige Darius de Meder (550/538 – 536) onderkoning (van Medië (550) en) van Babel (538) gemaakt (vgl. Dan.6:1). Zo had hij zijn handen vrij voor de strijd. *Darius* was hoogstwaarschijnlijk een andere naam van Cyaxares II, een oom van Kores II.¹⁷⁹ Een zus van Cyaxares II heette Mandane. Zij was getrouwd met de Perzische onderkoning Cambyses I (580 – 559), de vader van Kores II.

Cyaxares II erfde het Medische rijk. Hoewel Kores II militair zeer machtig werd, was het voor hem veel gemakkelijker om Babel voor zijn 62-jarige oom te veroveren. Deze oom had geen zonen. Als hij trouwde met de dochter van die oom, dan zou het Babylonische rijk en het hele Medische gedeelte hem zonder eventuele conflicten met de Meden in handen vallen. Al na 2 jaren nam Kores II het bestuur van hem over.

Bij alle opgeschreven openbaringen van Daniël staat in het begin eerst aangegeven, wanneer dat gebeurde. Dit is ook het geval bij de openbaring van de 70 weken. Die kreeg de profeet in het 1^e jaar van koning Darius de Meder (550/538 – 536). Dat is (vanuit het perspectief van de Joden in Babel) in het jaar 538 voor Christus.

De openbaring van de 70 weken volgde op een bijbelstudie en een oprecht gebed. Daniël las in de boekrollen. In die rollen zag hij een profetie van Jeremia. Waarschijnlijk was het een verzameling van profetische geschriften.

In het 4^e jaar van koning Jojakim (608 – 597) (604) had de profeet Jeremia voorspeld, dat gedurende 70 jaren alle volken, inclusief Israël en Juda, dienstbaar zouden zijn aan de koning van Babel (Jer.25:1,11^b,12).¹⁸⁰ Vanaf het begin van de regering van koning Jojakim (608) bleek steeds meer, dat de volken ondergeschikt werden aan het Babylonische rijk.¹⁸¹ In 608

¹⁷⁷ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:4.

¹⁷⁸ De mensen bij wie de namen zijn onderstreept, regeerden als (onder)koning, of hadden als koning geregeerd.

¹⁷⁹ De geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) vermeldt, dat koning Darius een zoon van koning Astyages was.

Zie Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:4.

¹⁸⁰ Volgens de Joodse berekening van de regeringsjaren. Het 2^e regeringsjaar begon op nieuwjaarsdag!

Zie ook Turennot T. van, Jeremia, Jahweh sticht, Aduard, 2016.

¹⁸¹ In 609 voor Christus wilde farao Necho II (609 – 594) het kwijnende Assyrische rijk redden. Zonder dat hij het Tweestammenrijk Juda wilde lastigvallen, trok hij met zijn leger door het heilige land om de Assyrische koning te helpen. De Judese koning Josia (640 – 609) wilde niet, dat de farao met zijn troepen over het Joodse grondgebied trok. Hij kwam hem met zijn leger tegemoet. Farao Necho II en koning Josia ontmoetten elkaar in Megiddo. Ondanks de waarschuwingen van de farao bond koning Josia tegen Gods wil in de strijd aan. In die strijd sneuvelde koning Josia (2Kon.23:29, 2Kron.35:20-24).

Het verzwakte leger van de farao trok verder naar het noorden, maar de hulp aan de Assyrische koning was zon-

voor Christus schakelde kroonprins Nebukadnezar (604 – 562) zijn laatste Assyrische tegenstander uit. Daarna maakte hij het Tweestammenrijk eerst schatplichtig. Toen Juda niet aan de verplichtingen voldeed, kwam Nebukadnezar II met een groot leger naar Jeruzalem. In 597 gaf de Judese koning zich over. Niet lang daarna stuurde Jeremia aan de ballingen in Babel een brief waarin stond, dat de 70 jaren onderworpenheid aan het Babylonische rijk vol gemaakt zouden moeten worden. Na die 70 jaren zou de Here zijn volk terug laten keren naar het heilige land (Jer.29:1-23).

Er werd niet naar de profeet Jeremia geluisterd. Na nieuwe ongehoorzaamheid aan de Chaldeeuwse koning Nebukadnezar II (604 – 562) werd het volk in 586 naar Babel gedeporteerd. De tempel ging in vlammen op.

Daniël had tijdens zijn bestudering van de profetieën van Jeremia iets ontdekt. God had beloofd, dat na die 70 jaren het volk Israël zou terugkeren. Welnu, de heerschappij van Babel was door koning Kores II (559/538 – 529) verbroken. De 70 jaren waren dus voorbij.

Deze ontdekking was voor de oude profeet niet een aanleiding om maar blij achterover te leunen, en lijdzaam de vervulling van Gods beloften af te wachten. Nee, die prachtige beloften zijn voorwaardelijk (vgl. Jer.18:7-10). Dat ligt dan nooit aan de Here, maar mensen kunnen door hun ontrouw en ongehoorzaamheid zijn beloften verkwanselen. Daniël kende zijn volk maar al te goed.

De bestudering van de profetieën van Jeremia vormde de basis voor een zinvol en goed gebed.

3 “Ik gaf mij[n gezicht] (over) aan (of naar/bij) (= Ik richtte mij tot) de Heer om God te (ver)zoeken (door) gebed en smeekbeden met (of door/in) vasten, (rouw)zak en as.”

Het bidden van de profeet Daniël ging samen met tekenen van verdriet en verootmoediging. Hij vastte (2Sam.12:16, 2Kron.20:3, Ezra 8:21, Neh.9:1, Es.4:3,16,31, enz.). Hij droeg een rouwzak (Es.4:1,3, Jer.4:8, Klaag.2:10, Mat.11:21, Op.11:3, enz.), en hij had stof op zijn hoofd gedaan (vgl. Joz.7:6, Job 2:12, Es.4:1,3, Klaag.2:10, Ezech.27:30, Mat.11:21, enz.).

Het gebed van Daniël bestaat uit 3 onderdelen:

1. Het belijden van zonde en schuld (v.4-10),
2. De straffen van God als gevolg van de zonde (v.11-14),
3. Bidden om genade en herstel van Jeruzalem en de tempel (v.15-19).

4 “Ik bad (voor) tot mijn God Jahweh.¹⁸² Ik deed belijdenis. Ik zei: “Ach Heer, grote en ontzagwekkende (of eerbiedwekkende/te vrezen) God, die het verbond (onder)houdt (of bewaakt/beschermt) en de goedgunstigheid voor wie van Hem houden, en voor wie zijn geboden (of zijn bevelen) (onder)houden (of bewaken/beschermen) (= voor wie zich aan zijn geboden houden) (Deut.7:9).”

Daniël sprak over God als Jahweh, de Verbondsgod.¹⁸³ Dat gebeurt in de rest van dit bijbelboek niet. Hij wilde de Here als Jahweh aanspreken om een beroep te doen op zijn verbond

der succes. Dit betekende vrijwel het einde van het Assyrische rijk. Het Babylonische rijk nam de positie van wereldmacht van Assyrië over.

¹⁸² Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

¹⁸³ Met *Jahweh* wordt God de Vader bedoeld (Zach.14:7, vgl. Mat.24:36, Mark.13:32, Ps.110:1). Geen mens kan Hem (volledig) zien, want dan zou hij of zij sterven (Ex.33:18-23). De heerlijkheid van Jahweh is daarvoor veel te groot.

en zijn beloften. De profeet Daniël gebruikte de naam *Jahweh* meerdere malen in zijn gebed (v.8,13,14,20). Daarmee sprak hij ook zijn vertrouwen in zijn hemelse Vader uit. God is lief en trouw. Hij onderhoudt de vriendschap met mensen die van Hem houden, en Hij houdt zich aan afspraken.

Door het levendige taalgebruik doet het gebed doorleefd aan. Daniël bad niet alleen verstandsmatig, maar eveneens met zijn hele gevoel, en alles wat hij had. Daardoor komt zijn gebed ook heel indringend over.

5 “Wij hebben gezondigd. Wij hebben onrecht begaan. Wij hebben verkeerd (of kwaad-aardig) gehandeld, en wij zijn in opstand gekomen [en] (door) af te wijken van(uit) uw geboden (of uw bevelen) en van(uit) uw rechtsregels.”

Daniël begon met een collectieve schuldbelijdenis. Hij zei niet: “Zij hebben gezondigd”, maar: “Wij hebben gezondigd.” Hij voelde zich verbonden met de wandaden van zijn volk. Het overgrote deel van het volk Israël had helaas niet geluisterd naar de waarschuwingen van de profeten die God had gestuurd. Bovendien wist de oude profeet maar al te goed, dat hijzelf ook een zondig mens was.

6 “Wij hebben niet geluisterd naar uw dienaren: de profeten die in uw naam gesproken hebben tegen onze koningen, onze vorsten (of onze prinsen/leiders) en onze (voor)vaders, en tegen het hele volk van het land (of van de aarde).”

7 “Van (of Voor) U, Heer, is de rechtvaardigheid, en van (of voor) (= bij) ons zijn [de] beschaamde gezichten; zoals deze dag van (of voor) (= bij) de man(nen) van Juda, van (of voor) (= bij) de inwoners van Jeruzalem en van (of voor) (= bij) heel Israël; die dichtbij zijn, en die ver weg zijn in alle landen waarheen U hen hebt verdreven door hun ontrouw (of hun verraad) waarmee zij met (of in/door) (= tegen) U ontrouw zijn geweest (of waarmee zij trouweloos (of verraderlijk) met U hebben gehandeld).”

God was volkomen trouw tegenover de ontrouw van zijn volk. Het maakte niet uit, of de mensen van dat volk nu dichtbij woonden, of ver weg naar allerlei landen waarheen ze waren verstrooid. Tot de val van de stad Jeruzalem bleef het overgrote deel van de Israëlieten nog geloven in de woorden van veel valse profeten en profetessen. Die zeiden onder andere, dat de tempel niet zou worden verwoest (Ezech.4-24). Ook waren de meeste ballingen ontrouw aan hun hemelse Vader. Ze hadden in Babylonië niet alleen de Here, maar eveneens de afgoden gediend (Ezech.14:1-11). Ondanks allerlei rampen en ellende hadden de mensen zich niet bekeerd. Er waren voor het volk Israël en zijn leiders alleen maar redenen om zich heel diep te schamen.

8 “Jahweh, van (of voor) (= bij) ons zijn [de] beschaamde gezichten: voor (of van) onze koningen, voor (of van) onze vorsten (of onze prinsen/leiders) en voor (of van) onze (voor)vaders; wij die tegen (of naar/voor/van) U hebben gezondigd.”

De profeet Daniël voelde zich heel erg ongemakkelijk en onrustig over de zonden van de koningen en vorsten van Israël, over het kwaad van de voorvaders van zijn volk en ook over de verkeerde daden en gedachten van zichzelf en zijn volksgenoten (vgl. v.16). Hij zag niets waarop hij zich kon beroemen tegenover de Here. Ze hadden door hun zonden Gods beloften verkwanseld. Ze hadden er totaal geen recht meer op. De oude profeet wist echter, dat zijn hemelse Vader erg liefdevol en genadig is. Daar kon hij nog een beroep op doen.

De Here Jezus wordt echter nergens in de Bijbel met Jahweh aangeduid. Hij kan wél door mensen worden gezien. Voor zijn komst als een sterfelijk mens op deze wereld, vertoonde de Zoon van God zich aan sommige mensen als dé Knecht of Engel van de Here ofwel dé Knecht van Jahweh. Bij de beschrijvingen van zijn verschijningen in het Oude Testament blijkt dat uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Joz.5:13-15, Richt.6:11-23, 13:3-22, Zach.1:8-12).

9 “Van (of Voor) onze Heer God is (of zijn) ontferming[en], en vergeving[en], hoewel (of (om)dat) wij in (= tegen) Hem in opstand zijn gekomen,

10 en wij hebben niet geluisterd naar [door/in/met] de stem (of het geluid) van onze God Jahweh om te gaan (of te wandelen) (= te handelen) met (of door/in) (= overeenkomstig) zijn wetten die Hij voor onze gezichten (= voor ons) heeft gegeven door de hand (= de dienst) van zijn dienaren: de profeten.”

11 “Heel Israël heeft uw wet overtreden [en] (door) af te wijken door niet te luisteren naar [door/in/met] uw stem. Over ons werd de vloek, en de eed uitgestort (of uitgegoten), die geschreven is in de wet van Mozes, de dienaar van God (of van de (af)goden), (om)dat wij tegen Hem hebben gezondigd.”

Heel Israël had gezondigd. Daarmee bedoelde Daniël, dat niet alleen de mensen uit de Tweestammenrijk Juda hadden gezondigd, maar alle 12 stammen van zijn volk hadden de wetten van de Here overtreden. Daardoor was de vervloeking waar de profeet Mozes ¹⁸⁴ al voor gewaarschuwd had, over heel Israël gekomen (Lev.26:14-43, Deut.28:15-68).

12 “Hij deed zijn woorden gestand (of (op)staan) - die Hij gesproken heeft over ons en over onze rechters, die ons hebben gericht (= geleid) - om (of door) over ons een groot onheil (of kwaad) te laten komen, wat onder heel de hemel[en] niet is gedaan (of gemaakt) (geworden) (= de hemel[en] zich niet heeft voorgedaan), zoals het (of zij) in Jeruzalem is gedaan (of gemaakt) (geworden) (= zoals het (of zij) zich in Jeruzalem heeft voorgedaan).”

De rampen die over Israël waren gekomen, beleefde de profeet Daniël als de grootste rampen ooit, want het ging over Gods verbondsvolk, dat nog nooit eerder zo zwaar was gestraft. Ook de stad Jeruzalem en de tempel waren verwoest. Als de Here trouw wilde blijven aan zijn beloften, dan moest Hij die beloofde rampen wel over zijn volk en de bestuurders daarvan laten komen.¹⁸⁵

13 “Zoals geschreven is in de wet van Mozes, is al dit onheil (of kwaad) over ons gekomen. Wij hebben [het gezicht van] onze God Jahweh niet gunstig gestemd door ons te bekeren (of terug te keren/om te keren) van(uit) onze ongerechtigheid (of ons onrecht) en door verstandig (of voorzichtig) te zijn met (of door/in) uw waarheid (of uw trouw).”

14 “Jahweh waakte over het onheil (of het kwaad). Hij liet het (of haar) over ons komen, want rechtvaardig is onze God Jahweh omtrent (of over) (= in) al zijn daden (of zijn maak-sels) die Hij heeft gedaan (of gemaakt), en wij hebben niet geluisterd naar [door/in/met] zijn stem (of zijn geluid).”

De Here waakt over zijn volk, en als het ongehoorzaam is, straft Hij het ook. Dit doet Hij om het te behouden (vgl. Jer.1:12, 31:28, 44:27).

Na de uitvoerige en nederige schuldbelijdenis (v.4-10), en het aanduiden van de straffen van de Here (v.11-14), herinnerde Daniël God aan de bevrijding van zijn volk uit Egypte.

15 “(Wel)nu (of En nu), onze Heer God, die uw volk (van)uit het land Egypte hebt geleid (of hebt laten wegtrekken) met een sterke hand. U maakte (of deed) voor U(zelf) een naam (zo)als (op) deze dag. Wij hebben gezondigd. Wij zijn slecht (of kwaadaardig) geweest.”

God had met zijn daden in Egypte naam gemaakt onder de Israëlieten en de heidenvolken uit het Midden-Oosten. Door de bevrijding van de onderdrukte nakomelingen van Jakob hadden

¹⁸⁴ Mozes was een heel belangrijke profeet van God (Deut.34:10-12).

¹⁸⁵ De rechters zijn de leiders van het volk in het algemeen, en niet alleen de richters uit de Richterentijd.

zelfs andere volken ontzag voor de Here gekregen (Jes.63:12-14). De naam van de hemelse Vader is Jahweh. Die naam geeft vooral zijn betrouwbaarheid aan.¹⁸⁶ Met de bevrijding van de Israëlieten uit de klauwen van de farao herinnerde Daniël God niet alleen aan zijn macht, maar vooral ook aan zijn trouw. Jahweh had aan zijn vriend Abraham beloofd,¹⁸⁷ dat Hij zijn volk uit Egypteland zou verlossen (Gen.15:13,14). Zoals de Here zijn belofte aan Abraham had vervuld, zo kon Hij dat eveneens doen met de belofte die Hij via de profeet Jeremia aan zijn volk had gegeven. Die 70 jaren van onderdrukking van Gods volk door Babel waren voorbij.

Toen kwam Daniëls vraag. Hij vroeg, of de Here zijn boosheid over Jeruzalem wilde wegdoen.

16 “Heer, laat overeenkomstig al uw rechtvaardigheden (= al uw rechtvaardige daden) uw woede en uw grimmigheid zich toch afwenden (of toch terugkeren/omkeren) van(uit) uw stad Jeruzalem, uw heilige berg, want (of (om)dat) door (of met/in) onze zonden en door (of met/in) de ongerechtigheden van onze (voor)vaders zijn Jeruzalem en uw volk tot een smaad (of te schande) (geworden) voor allen om ons heen (of allen rondom ons).”

De stad Jeruzalem ligt hoger dan de omgeving, en wordt hier als *de heilige berg van God* aangeduid.¹⁸⁸ In de hoofdstad stond namelijk ook de tempel.

17 “(Wel)nu (of En nu), luister (of hoor), onze God, naar het gebed van uw dienaar en naar zijn smeekbeden, en laat uw gezicht licht geven (of schijnen/oplichten) over (of boven/op) uw verwoeste (of verlaten) heiligdom om de wil van de Heer (zelf)!”

18 “Richt (of Buig), mijn God, uw oor (= Luister goed, mijn God), en hoor (of luister)! Open uw ogen, en zie onze verwoestingen (of onze woestenijen) en de stad waarover uw naam is (uit)geroepen (of genoemd) (geworden), want niet om(trent) (of op (grond van)/over) onze rechtvaardigheden werpen wij onze smeekbeden voor uw gezicht (= voor U) neer (of laten wij ... vallen), maar (of (om)dat/want) om (of op (grond van)/over) uw overvloedige (of veelvuldige/talrijke) ontferming[en]!”

Daniël bad vurig voor het herstel van Jeruzalem. Niet om de goede daden van het volk. Hij beriep zich evenmin op zijn eigen goede daden. Wel sprak hij God aan op zijn ontferming, omdat hij wist, dat Hij een liefdevolle vader is.

Er was nog iets, wat de oude profeet erg dwars zat. Men dacht in die tijd, dat de goden van ieder volk meestreden in de oorlog. Om die reden verwoestte men ook tempels van de afgoden van de vijanden. Het volk dat de strijd won, zou de sterkste god hebben.¹⁸⁹ Zo zouden de

¹⁸⁶ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

Met *Jahweh* wordt God de Vader bedoeld (Zach.14:7, vgl. Mat.24:36, Mark.13:32, Ps.110:1). Geen mens kan Hem (volledig) zien, want dan zou hij of zij sterven (Ex.33:18-23). De heerlijkheid van Jahweh is daarvoor veel te groot.

¹⁸⁷ Sommige mensen denken, dat God niet je vriend wil zijn. De Bijbel is daar heel duidelijk over. Hij was de vriend van Mozes (Ex.33:11) en Abraham (2Kron.20:7, Jes.41:8, Jak.2:23). De Here Jezus noemde zijn discipelen zijn vrienden (Luk.12:4). Zo sprak Hij ook over Lazarus (Joh.11:11). Jezus Christus is de vriend van al zijn dienaren. Voor hen gaf Hij in zijn grote liefde zijn leven (Joh.15:13-15).

¹⁸⁸ Met *de heilige berg van God* wordt hier niet Zion of de tempelberg bedoeld, want er staat niet *uw stad Jeruzalem én uw heilige berg* maar *uw stad Jeruzalem, uw heilige berg*. Met de woorden *uw heilige berg* wordt de stad Jeruzalem nader aangeduid.

¹⁸⁹ Daarom namen de Filistijnen de ark van de God Jahweh mee als buit voor hun afgod Dagon (1Sam.5:1,2), en schilderde veel later een brutale Assyrische leider de Here af als een zwakke god die zijn volk niet kon redden (Jes.36:18-20, 37:10-13). Ook de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) nam een deel van de

Israëlieten een zwakke god hebben, die zijn volk en zijn dienaren niet kon helpen en redden. Jahweh was (en is) toch de eigenaar van Jeruzalem en van zijn volk? Blijkbaar was Hij niet sterk genoeg om voor zijn stad en volk op te komen. Dit alles ervoer Daniël als een grote schande.

Daarom smeekte hij God ook om die schande voor de heidenvolken weg te nemen. Die verwoeste stad was toch de stad van Hem! Het ging en gaat hierbij vooral om de eer van de Here en de glorie zijn heilige naam (Jes.48:9-11).

19 “Heer, luister! Heer, vergeef! Heer, geef aandacht (of let op), en doe (of maak) (iets)! Stel niet uit (of Aarzel niet) omwille van U(zelf), mijn God, want (of (om)dat) uw naam is (uit)geroepen (of genoemd) (geworden) over uw stad en over uw volk.”

20 “En nog (of En verder) (= Terwijl) ik sprak en bad, en mijn zonde en de zonde van mijn volk Israël beleed, en mijn smeekgebed neerwierp (of liet vallen) voor [het gezicht van] mijn God Jahweh om(trent) (of op (grond van)/over) de heilige berg van mijn God,

21 en nog (of en verder) (= terwijl) ik sprak in [het] gebed, [en] kwam de man Gabriël (= Kerel van God), die ik in het begin gezien had in het visioen, [in] vliegensvlug (of in vliegende vaart) aangevlogen. Hij bereikte [bij/naar] mij (of raakte [bij/naar] mij aan) omstreeks (of overeenkomstig/(zo)als) de tijd van het avondoffer (of het avondgeschenk).”

Gabriël was dezelfde knecht van God die de profeet Daniël in het visioen over de ram en de bok had gezien (Dan.8:15,16). Daarin werd hij beschreven als iemand die op een (grote) kerel leek.

22 “Hij legde (het mij) uit (of Hij liet (mij het) begrijpen). Hij sprak met mij. Hij zei: “Daniël, ik ben (er) nu (op) uitgegaan (of weggegaan/weggetrokken) om jou inzicht inzicht te geven (of om jou inzicht te onderwijzen) (= om jou een helder inzicht te geven).”

De engel Gabriël was gekomen om Daniël uitleg te geven over de profetie van Jeremia, en over Gods verhoring van zijn gebed. Die verhoring was erg snel gekomen. De Here beantwoordde het vurige gebed van zijn trouwe dienaar door een nieuwe profetie. De hemelse knecht zou veel meer vertellen en uitleggen, dan Daniël had kunnen denken en vragen.

23 “Met (of In) (= Bij) het begin van jouw smeekbeden is er een woord (= een opdracht) uitgegaan (of weggetrokken). En ik (= Ik echter), ik ben gekomen om (het je) bekend te maken (of te vertellen/verkondigen), want (of (om)dat) je bent erg geliefd (of gewenst/prettig). Krijg inzicht (of Begrijp) in (of door/met) de zaak (of het woord) (= de opdracht), en laat door (of met/in) de verschijning (of het gezicht) inzicht krijgen (of begrijpen)!”

Al bij het begin van Daniëls gebed had God aan iemand een opdracht gegeven. Die opdracht staat in de 1^e helft van vers 25. De persoon die de opdracht had gekregen, moest mensen laten terugkeren om Jeruzalem te herbouwen. Die opdracht kon alleen uitgevoerd worden door de koning die de mensen kón laten terugkeren. Dat was in die tijd koning Kores II.

Gabriël moest over die boodschap voor koning Kores II (559/538 – 529) Gods antwoord aan Daniël doorgeven. De hemelse knecht zei er ook nog bij, dat de Here heel veel van zijn trouwe profeet hield (vgl. Dan.10:11,19). De Almachtige ging erg vriendschappelijk met zijn dienaar om.

Daniël moest goed opletten. Hij moest inzicht krijgen in wat er over de opdracht (aan Kores II) zou worden gezegd, én andere mensen dat laten begrijpen. Hij moest ze de betekenis

tempelschatten en de heilige vaten mee naar de tempel van zijn afgod in Babel (Dan.1:1,2, 5:2,3,23).

uitleggen van wat hij had gehoord en gezien. Dit deed de profeet door het bericht en de uitleg van Gabriël op te schrijven.

De engel Gabriël sloot aan bij de gedachtegang van Daniël over de 70 jaren waar Jeremia over had geprofeteerd. De hemelse knecht sprak over 70 weken.

24 “Zeventig weken zijn bepaald (of bestemd) (geworden) over jouw volk en over jouw heilige stad om de overtreding te beëindigen en (met een zegel) af te sluiten (of en te (ver)zegelen), en zonden voltallig te laten zijn (of te laten (be)eindigen)¹⁹⁰ en het onrecht (of de ongerechtigheid) te verzoenen (of te bedekken/goed te maken); om rechtvaardigheid van eeuwigheden te laten komen, om een visioen en een profeet (met een zegel) af te sluiten (of te (ver)zegelen) en om een heiligheid van heiligheden te zalven.”

Dat het hier niet over echte weken gaat, maar over jaren, blijkt wel uit vers 27. Gedurende een halve week zouden de offers worden gestaakt, en zou er een verwoester zijn. Op andere plaatsen in het bijbelboek Daniël kunnen we lezen, dat die periode van zware onderdrukking ongeveer 3½ jaar zou duren (Dan.7:25, 8:14, 9:27, 12:7,11, vgl. 4:16,23-25). Als een halve week ongeveer 3½ jaar duurt, dan komt een hele week overeen met 7 jaren.¹⁹¹

Binnen 70 (jaar)weken zouden de zonden die het hele volk Israël voor de ballingschap had gedaan, worden afgesloten. Dit zou gebeuren door *de overtreding te beëindigen en met een zegel af te sluiten* (1); *zonden voltallig te laten zijn en het onrecht te verzoenen* (2). Eerst zou het kwade eindigen en worden verzoend, en daarna zou het goede beginnen:

1. Er zou weer rechtvaardigheid komen in het volk Israël. Die rechtvaardigheid van God bestond al eeuwig, en zal eeuwig blijven bestaan.
2. Er zou een heiligheid van heiligheden worden gezalfd. Hierbij valt te denken aan een nieuwe hogepriester (Lev.16:32, 1Kron.23:13, 29:22^b).

Een visioen en een profeet zouden (met een zegel) worden afgesloten (of verzegeld). Tijdelijk zouden de visioenen van de profeet Daniël in het geheim worden bewaard, totdat de tijd dichtbij was, dat de profetieën van die visioenen zouden uitkomen (Dan.12:4,9). Doordat die profetieën in vervulling zouden gaan, zou de betrouwbaarheid ervan worden bevestigd. De profeet Daniël echter zou het openbaar maken van de visioenen die hij heeft gezien, niet meer meemaken (Dan.12:13).

25 “Weet (of Leer kennen/Ken) en begrijp (of vershaf inzicht/onderwijs) van(uit) (of vanaf) het uitgaan (of het wegtrekken) van het woord (of van de zaak) (= van de opdracht) om te laten terugkeren (of omkeren/om te herstellen) en om Jeruzalem te (her)bouwen gedurende (of tot) een gezalfde (of een messias), een vorst (of een leider/bevelhebber), zijn 7 weken. Tweeënzestig weken zal het (of zij) (= Jeruzalem)¹⁹² hersteld zijn (of hersteld worden). Het (of Zij) wordt herbouwd (of gebouwd) (met) plein en straat¹⁹³ in (of onder/met/door) de druk (of benauwdheid) van de tijden (of de gebeurtenissen).”

¹⁹⁰ Omdat *voltallig te laten zijn* (of *te laten (be)eindigen*) (= וְלִהְיוֹת) in het Hebreeuws heel erg veel lijkt op het voorafgaande *en (met een zegel) af te sluiten* (= וְלִהְיוֹת), dacht en denkt men hier vaak aan een overschrijffout en/of een toevoeging. Dit vers (24) ontbreekt helaas in de Dode Zee-rollen. In de Griekse handschriften heeft men dit vertaald met *en om uit te wissen*. Waarschijnlijk is hiervoor gekozen in verband met het erop volgende *en het onrecht te verzoenen*. (De Vulgaat heeft hier weer een andere tekst.)

Omdat de Hebreeuwse tekst een goede en passende betekenis heeft, en de alternatieven zeker niet beter zijn of zelfs ontbreken, is ervoor gekozen om de Hebreeuwse tekst gewoon te laten staan.

¹⁹¹ Het begrip jaarsabbat of jaarweek kenden de Joden al. Zeven jaarsabbatten of (jaar)weken waren 7 x 7 jaren ofwel 49 jaren (Lev.25:8).

¹⁹² In het Hebreeuws zijn steden vrouwelijk.

¹⁹³ In de Hebreeuwse tekst staat hier *plein en gracht*, maar over het woord *gracht* bestaat veel onzekerheid. Dit woord komt verder in de Bijbel niet voor, en over een gracht rond of bij Jeruzalem is niets bekend. Met een

26 “[en] Na de 62 weken zal een gezalfde worden afgesneden (of omgehakt/afgehakt) (= uitgeroeid). Er zal niet(s) tegen (of voor/aan/van) hem zijn. Een volk van een vorst (of een leider/bevelhebber) die komen zal, zal de stad en het heiligdom (of de heiligheid) bederven (of verwoesten). Zijn (of Het) einde zal in de overstroming (of de (stort)vloed/snelle opeenvolging) zijn. Tot het einde zal er strijd (of oorlog) zijn. Verwoestingen zijn (vast) besloten.”

De engel Gabriël sprak over 3 delen binnen de 70 (jaar)weken:

1. 7 x 7 jaren = 49 jaren
2. 62 x 7 jaren = 434 jaren
3. $\frac{1 \times 7 \text{ jaren}}{70 \times 7 \text{ jaren}} = \frac{7 \text{ jaren}}{490 \text{ jaren}}$

De 1^e periode van 7 (jaar)weken zou eindigen door *de opdracht om te laten terugkeren en om Jeruzalem te herbouwen gedurende een gezalfde vorst*.¹⁹⁴ Koning Kores II was door God gezalfd (Jes.45:1), en hij was een vorst. Hij was dus de *gezalfde vorst* die de eerste 7 weken afslot (v.25).

De 1^e periode begon met de ballingschap van heel Israël. Die periode eindigde met de bevrijding van Gods volk door het edict van de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) en de terugkeer van een deel van de ballingen (Jer.30:18-22). Die 1^e periode zou 7 weken duren.¹⁹⁵ Dat komt overeen met de tijd van de ballingschap van 7 (jaar)weken (= 7 x 7 jaren = 49 jaren).¹⁹⁶ Het gebed van Daniël werd verhoord (v.4-19). Bij het begin van zijn gebed had de Heer aan koning Kores II de opdracht gegeven om zijn volk te laten terugkeren naar het heilige land en de stad Jeruzalem te laten herbouwen (v.23,25). De oude profeet wist toen, dat binnenkort Gods volk mocht terugkeren naar het beloofde land.

De ballingschap van het Tweestammenrijk Juda duurde van 586 – 537. Toen koning Kores II in 538 voor Christus het Babylonische rijk veroverde, gaf hij nog in hetzelfde jaar aan de Joden en Israëlieten toestemming om naar het heilige land terug te keren.¹⁹⁷ Kores II gaf de opdracht de stad Jeruzalem en de tempel te herbouwen (2Kron.36:22-23, Ezra 1:1-4, 5:13-15,

kleine wijziging kan men lezen *plein en straat*. Die combinatie komt veel vaker in de Bijbel voor (Spr.1:20, 5:16, 7:12, 22:13, Hoog.3:2, Jer.5:1, 9:21, enz.). Ook wordt er wel gedacht een plein en muren (vgl. Ezech.41:12,13, 42:10). In elk geval werd het volledige herstel van Jeruzalem bedoeld.

¹⁹⁴ Deze opdracht om te laten terugkeren en te herstellen staat niet in het bijbelboek Jeremia, zodat die 7 (jaar)weken niet vanaf die tijd kunnen beginnen, en eindigen bij een gezalfde vorst. De profeet Jeremia sprak 2 keer over 70 jaren ondergeschiktheid van de volken aan Babel, waarbij slechts één keer terloops over een terugkeer wordt gesproken. De herbouw van de stad Jeruzalem en de tempel worden daarbij niet genoemd. Jeremia gaf de Israëlieten vooral de raad om in Babel te blijven, en daar huizen te bouwen. Hier gaat het over heel wat anders. Bovendien gaat het bij de 1e periode in het 9^e hoofdstuk van het bijbelboek Daniël niet over 70 jaren, maar over 49 jaren.

¹⁹⁵ Soms wordt via een mogelijke (maar niet voor de hand liggende) vertaling de periode van 7 en 62 (jaar)weken aan elkaar gekoppeld. Gabriël presenteerde het echter als aparte perioden, dus kan die koppeling niet de bedoeling zijn.

¹⁹⁶ Die 49 jaren zijn 49 sabbatsjaren. Elk 7^e jaar was bij de Joden een sabbatsjaar. Dan mocht het land niet worden bebouwd. Het land zou de sabbatsjaren aan rust vergoed krijgen, die het niet gekregen heeft (Lev.26:34,35, 2Kron.36:21). Het Tweestammenrijk woonde vanaf de opsplitsing van het rijk in 932 voor Christus tot 586 in Kanaän. Dat is 346 jaren. Die 49 sabbatsjaren staan voor een periode van 49 x 7 jaren = 343 jaren. Het gaat dus over een periode van ongeveer 49½ sabbatsjaar. God komt ook in zijn straffen zijn beloften na. De Israëlieten van het Tienstammenrijk keerden voor het overgrote deel niet terug, omdat ze zich niet bekeerden.

Dat het Tienstammenrijk nog veel langer in ballingschap ging, had ook te maken met een andere zonde. God zag en ziet het als één land en één volk, en niet als 2 landen of 2 volken. Die splitsing van Israël was een grote zonde, en een gevolg van de zonde. Daarbij moet vooral niet worden vergeten, dat het land als geheel niet leeg was. Gedurende de periode, dat het Tienstammenrijk in ballingschap ging, woonden in het grootste deel van die tijd de Joden van het Tweestammenrijk Juda nog in het heilige land.

¹⁹⁷ Ze vertrokken het jaar daarop; dus in 537 voor Christus.

Jes.44:28). De teruggekeerde ballingen moesten wel aan het rijk van de Perzen en Meden onderdanig blijven.

Na de ballingschap waren de overtredingen, de zonden en de ongerechtigheden die voor en tijdens de ballingschap waren gedaan, voor God beëindigd, verzegeld en verzoend. Hij had ze vergeven, en gaf de nieuwe generatie nieuwe kansen. Zijn eeuwige rechtvaardigheid kon weer terugkomen bij zijn volk (v.24).

Enige tijd na het einde van de periode van 7 (jaar)weken was dit visioen dat Daniël had gekregen nog niet openbaar gemaakt, en werd het langdurige leven van de profeet afgesloten. Ook werd er een nieuwe hogepriester als een heiligheid van heiligheden gezalfd (v.24^b). Dat was niet de gezalfde vorst Kores II, maar iemand die gezalfd zou worden als *een heiligheid van heiligheden*.¹⁹⁸ Het was de nieuwe gezalfde hogepriester Jozua (Ezra 3:8, Hag.1:1^b, Zach.3, 6:11).¹⁹⁹ Het hogepriesterschap werd weer in ere hersteld. God maakte en maakt zijn beloften waar.

De profeet Daniël kreeg echter veel meer, dan hij had kunnen denken. Het gelovige gebed van een dienaar van de Here heeft grote kracht. Er werd ook nog gesproken over een tijdperk van 62 (jaar)weken en een periode van 1 (jaar)week. Het tijdperk van 62 (jaar)weken zou 434 jaren (= 62 x 7 jaren) duren. Binnen die tijd zou de stad Jeruzalem zelfs in moeilijke tijden helemaal worden herbouwd. Gedurende die 62 (jaar)weken zouden de herbouwde hoofdstad en de tempel hersteld blijven (v.25^b).

Dit alles is in vervulling gegaan. Onder leiding van de landvoogd Zerubbabel werd de tempel herbouwd. Jaren later kwam de landvoogd Nehemia om de muren van Jeruzalem te herstellen. De voortdurende tegenwerking van de vijandige en jaloerse buurvolken weerhield hen niet het werk voort te zetten. De herbouw van de tempel en de muren werd voltooid. De hoofdstad zou veilig zijn.

Ruim 200 jaren was het volk van God onder de macht van de Perzen. Daarna werden de Perzen door de Griekse koning Alexander de Grote (336/332 – 323) verslagen. Hij nam heel het Perzische en Medische rijk in bezit. Zo kwam Israël onder de macht van de Grieken. Toen de jonge koning Alexander III al in 323 voor Christus stierf, werd na zijn dood zijn grote rijk uiteindelijk in 4 stukken verdeeld. Vier overgebleven generaals van de gestorven koning namen elk een stuk. Na jaren van strijd kwam het gebied van Israël binnen het Syrische gedeelte te liggen.

Een kleine groep Joden wilde ook de cultuur van dit Syrische rijk overnemen. Doordat het Syrische rijk een deel was van het oudere rijk van de Griekse koning Alexander III, had de Syrische cultuur veel trekken van de Griekse cultuur in zich opgenomen. Zo deed de Grieks-Syrische cultuur haar intrede bij een gedeelte van het Joodse volk.

In die situatie besteedde in 175 voor Christus Antiochus IV (175 – 164) de Syrische troon. Kort na zijn troonsbestijging trok hij zijn land door om het nog beter te leren kennen. Overal waar deze koning kwam, bracht men hem offers. Men gaf hem de mooiste geschenken, en boog voor hem als voor een god. Toen hij bij de Joden in Israël kwam, kreeg hij wel geschenken, maar hij werd niet als een god vereerd. Antiochus IV wilde ook de hele tempel bezichtigen. Dit mocht niet. In het allerheiligste deel mocht alleen de hogepriester maar één keer per jaar

¹⁹⁸ *Heilig* betekent *apart gezet voor de dienst van God*.

¹⁹⁹ Hoewel niet expliciet in de Bijbel staat, dat Jozua als hogepriester is gezalfd, kunnen we dit uit bijbelse gegevens wel opmaken. Jozua werd namelijk door God als een wettig aangestelde hogepriester geaccepteerd (Zach.3). Dat zou de Here nooit doen, als hij niet overeenkomstig zijn geboden en voorschriften, dus op een wettige manier, als hogepriester was aangesteld, en zodoende ook was gezalfd (Lev.16:32, 1Kron.23:13).

komen. Er stonden ook geen godenbeelden in de tempel. De Joden dienden slechts één onzichtbare God. De Syrische koning merkte wel, dat deze cultuur en religie totaal vreemd waren aan die van de andere gebieden in zijn rijk.

Antiochus IV wilde van zijn verdeelde rijk meer een eenheid maken. Daarom wilde hij die vreemde Joodse cultuur veranderen. De koning liet in 174 voor Christus hogepriester Onias III ($\pm 190 - 174$) afzetten. In 171 werd Onias III in Dafne verraderlijk vermoord. *Een gezalfde werd uitgeroeid.*²⁰⁰ Daarmee werd de periode van 62 (jaar)weken (= 434 jaren) afgesloten.

De 1^e periode van 7 weken (= 7 x 7 jaren = 49 jaren) eindigde met het optreden van de gezalfde koning Kores II (559/538 – 529) (Jes.45:1, v.25).

De 2^e periode van 62 weken (= 62 x 7 jaren = 434 jaren) eindigde met het vermoorden van een gezalfde, terwijl daar geen enkele goede reden voor was (v.26^a).

Vanaf de verovering van Israël in 605 voor Christus door de kroonprins Nebukadnezar tot en met de moord op hogepriester Onias III in 171 leefde Israël onder de macht van andere volken. Binnen die periode van 434 jaren was Jeruzalem met de tempel herbouwd. Het herbouwde Jeruzalem was niet opnieuw verwoest of afgebroken (v.25^b).²⁰¹

De 1^e periode van 49 jaren begon in 586 met de verwoesting van Jeruzalem en de tempel door koning Nebukadnezar II (604 – 562). Die periode eindigde in 537 met de bevrijding en het vertrek van Gods volk uit de ballingschap (Jes.45:1, v.25).

De 2^e periode van 434 jaren begon in 605 met de verovering van Israël door de kroonprins Nebukadnezar. Die periode eindigde in 171 met het vermoorden van de gezalfde hogepriester Onias III.²⁰²

Na de 2e periode kwam de laatste. In de 3e periode *zou een volk van een vorst de hoofdstad Jeruzalem en de prachtige tempel bederven. Tot het einde van die tijd zou er strijd en verwoesting zijn* (v.26^b).

27 “Hij (= De vorst) zal een verbond voor velen (= veel mensen) één week (lang) versterken (of bevestigen), en een helft van de week zal hij het slachtoffer en het (graan)offer laten ophouden (of laten rusten/stopzetten). Op (of Over/Boven/(Vlak)bij) een vleugel (of een uiteinde/hoek) van gruwelen (of afschuwelijkheden) zal een verbijsterend (of ontzettend/afgrijzingwekkend) iemand (of zal een verwoester) zijn, [en] tot(dat) (of gedurende) een (vast)besloten beëindiging (of vernietiging) zal worden uitgestort (of (uit)gegoten/gedruppeld) over (of op/boven) de verwoester (of het verwoeste).”

Na het verwijderen van de wettige hogepriester volgde de periode van 1 (jaar)week (= 7 jaren). De 3^e periode van 7 jaren gaat over de tijd van 171 – 164 voor Christus.

²⁰⁰ Als hogepriester werd aangesteld, dan moest die worden gezalfd (Ex.40:12,13, Lev.6:20-22, 16:32, Num.35:25^b, 1Kron.23:13).

Kort na de dood van hogepriester Onias III ($\pm 190 - 174$) liet Antiochus IV (175 – 164) in 170 voor Christus de oudste zoon van Seleukus IV (187 – 175) vermoorden. Eerst zou Antiochus IV als regent geregeerd kunnen hebben, maar die moord was een regelrechte onwettige greep naar de macht.

²⁰¹ In dit visioen van Daniël zegt de engel Gabriël niet, dat die 3 perioden aansluitend op elkaar zouden volgen. Vaak wordt dat impliciet wel gedacht, waardoor men bij de uitleg van dit hoofdstuk onnodig in problemen raakt, en tot grote misverstanden komt. Binnen onze cultuur denken we vooral chronologisch (= in tijdsvolgorde). Zo dachten de mensen in het Midden-Oosten in die tijd niet. Men dacht vooral thematisch; dat wil zeggen per onderwerp. Vaak werd eerst het belangrijkste onderwerp aan de orde gesteld, en afgehandeld. De concrete tijd speelde daarbij een ondergeschikte rol. Zie hiervoor hoofdstuk 2.4 over de Verklaringsmethode.

²⁰² Zie eventueel de vorige voetnoot.

De vorst Antiochus IV (175 – 164) legerde Syrische troepen in Israël, en sloot een krachtig verbond met de Joden die de Grieks-Syrische cultuur wilden overnemen (1Mak.1:11-15). Op allerlei plaatsen werden altaren voor Griekse afgoden opgesteld. Iedereen die daar voorbij ging, moest ervoor knielen. De koning liet heidense beelden op het tempelplein van Jeruzalem neerzetten. In Joodse hoofdstad werd ook een sportstadion gebouwd, waarin de Grieken naakt trinden, en hun wedstrijden hielden. Wie niet loyaal aan de maatregelen van Antiochus IV meewerkte, moest het met de dood bekopen. Veel afvallige Joden gaven aan de bevelen van de koning gehoor.

Aan het einde van 168 voor Christus begon de 2^e helft van de laatste jaarweek, die ongeveer 3½ jaar zou duren. In deze periode vond een grote onderdrukking plaats. *Een volk* (= Een leger) *van een vorst* (= Antiochus IV) *zou komen*, en *zou de stad* (= Jeruzalem) *en het heiligdom* (= de tempel) *bederven* (= ontheiligen (of ontwijden/bezoedelen)) (2Mak.5:11-16) (v.26^b).

Antiochus IV trok op in een veldtocht tegen Egypte. Men hoorde in Israël het gerucht dat hij gesneuveld was. In volle vreugde keerde het Joodse volk zich tegen de kwaadaardige hogepriester Menelaüs (172 – 163), die door de Syrische koning was aangesteld.

De koning was echter niet dood. Integendeel. Hij had het leger van Egypte verslagen. Net toen hij het zojuist veroverde land in bezit wilde gaan nemen, kwam er een afgezant van de Romeinen. Deze afgezant (Popilius) beval namens de Romeinen, dat de Syrische koning zich onmiddellijk uit Egypte moest terugtrekken. Als hij dat niet zou doen, dan zou hij met het machtige Rome in een oorlog verzeild raken. Daarom verliet de koning woedend het land Egypte.

Toen Antiochus IV merkte, dat de Joden in opstand waren gekomen, bereikte zijn woede het toppunt. Zelf trok hij verder om in Arad een opstand neer te slaan, maar hij stuurde zijn bevelhebber Apollonius met een leger naar Jeruzalem.

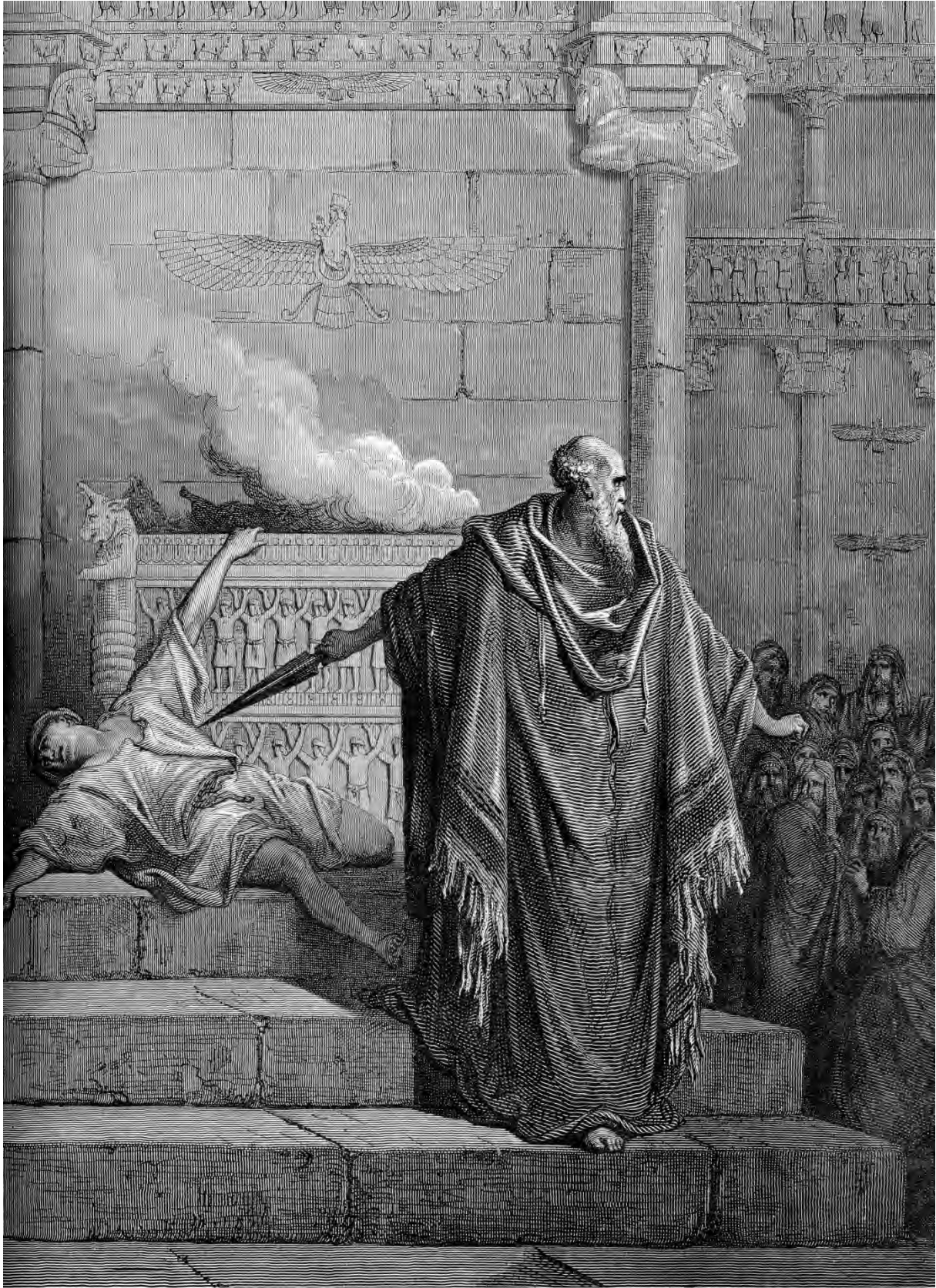
Na enige tijd Apollonius viel de hoofdstad op de sabbat aan. Onder de mannelijke bevolking richtte hij een bloedbad aan, en vrouwen en kinderen liet hij als slaven verkopen. De muren van Jeruzalem liet hij afbreken. Er werd een grote groep Syrische soldaten permanent in de hoofdstad gelegerd. De koning liet een burcht bouwen, waarmee hij de stad en de tempel beheersen kon. De eredienst van de Griekse oppergod Zeus kwam in het heiligdom centraal te staan (2Mak.6:2). Op het brengen van offers aan God, het houden van de sabbat als rustdag en de besnijdenis werd de doodstraf ingesteld. De heilige boeken van het Oude Testament moesten worden verbrand (1Mak.1:56,57). De Joodse wetten en gebruiken werden afgeschaft. Onreine varkens offerde men in de tempel.

Op het brandofferaltair liet Antiochus IV de verbijsterende gruwel oprichten (1Mak.1:54), waarover Daniël had gesproken (Dan.11:31 en 12:11).²⁰³ Het was een afgodsaltair.²⁰⁴

Veel Joden volgden in het voetspoor van de Syrische koning. Verzet baatte immers niet. In die tijd was de voortzetting van de dienst aan God, en de komst van de Here Jezus in gevaar. De satan, die achter het werk van Antiochus IV (175 – 164) stond, scheen te hebben gewonnen. Veel trouwe dienaren van de Almachtige werden vermoord. Kinderen werden voor de ogen van hun moeders doodgemarteld of gewurgd (1Mak.1:61, 2Mak.7).

²⁰³ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:7.

²⁰⁴ De Here Jezus greep later terug op de vervulling van de profetie van Daniël. Als de dienaren van de Here de gruwel van verwoesting uit de tijd van Antiochus IV (175 – 164) opnieuw zullen zien, dan moeten ze vluchten naar de bergen (Mat.24:15, Mark.13:14). Deze profetie van Jezus Christus is nog niet vervuld. Het motief *gruwel van verwoesting* werd door Hem herhaald. Het betekent, dat heilige dingen die bedoeld zijn om God te vereren, worden gebruikt om Hem te kwetsen. Iets gruwelijks zal dan staan op de plaats waar het juist niet hoort.

Mattatias steekt de Jood neer.

Op zekere dag kwamen de Syrische soldaten in het dorpje Modeïn om ook daar met geweld de dienst van Zeus in te voeren. Men moest voor deze afgod onreine varkens offeren.

In Modeïn woonde een priester die Mattatias heette. Hij had 5 zonen: Johannes, Simon, Judas, Jonatan en Eleazar. Deze priester moest het voorbeeld geven. De rest zou dan wel volgen. Mattatias gaf het goede voorbeeld. Hij weigerde.

Toen kwam er een andere Jood naar voren. Hij wilde het offer wel brengen. Woedend sprong Mattatias op hem af, en stak hem met zijn dolk voor het altaar neer. Een officier die hem vast wilde houden, sloeg hij dood, en hij vluchtte met zijn zonen de bergen in. Veel Joden volgden hen, en sloten zich bij hen aan (1Mak.2:15-48).

Zo ontstond het leger van de Makkabeeën. Dit legertje, dat steeds groeide, wist de talrijke strijdmachten van de koning te verslaan. Legers van tienduizendtallen bestaande uit allerlei volken spanden zo samen tegen de dienaren van God, maar ze moesten het verliezen.

Na een tijd van bloedige onderdrukking werd Jeruzalem in 165 voor Christus weer bevrijd. Met de dood van de wrede onderdrukker in 164 zou de bevrijding van alle Joden volgen.²⁰⁵

Het einde van een vorst zou komen door overstroming (v.26). God zou een einde maken aan de regering van de verwoestende koning Antiochus IV (175 – 164) (v.26,27^b). Plotseling werd hij overstroomd door tegenslagen.

De Syrische koning vertrok naar het noordoosten om tegen de Parten te strijden, en om de Armeniërs te verslaan. De oorlog tegen de Parten verloor hij. Toen hij daarna een tempel in Perzië wilde plunderen, keerde een massale bevolking zich tegen hem, waardoor zijn plan mislukte.

Op de terugtocht hoorde hij, dat zijn grote legers in Judea waren verslagen, en dat de Joden de stad Jeruzalem en de tempel hadden heroverd. De koning was verbijsterd, en werd ziek van ellende en spanningen. Hij werd niet meer beter. De grote verwoester Antiochus IV stierf in 164 voor Christus (v.26,27^b). Teleurstelling, verbittering en wroeging waren de oorzaken van zijn dood (1Mak.6:1-16, 2Mak.9:1-6).

608 – 597			Regering van vazalkoning Jojakim
608 – 538		70 jaren	De volken (komen) onder het juk van Babel (Jeremia).
604 – 562			Regering van koning Nebukadnezar II
586 – 537	7 x 7 =	49 jaren	Het Tweestammenrijk Juda is in ballingschap.
605 – 171	62 x 7 =	434 jaren	Juda is onder de heerschappij van andere volken.
515			De nieuwe tempel wordt herbouwd.
171			Menelaüs laat hogepriester Onias III vermoorden.
171 – 164	1 x 7 =	7 jaren	Onderdrukking door koning Antiochus IV
166 – 161			Judas de Makkabeeër
164			Koning Antiochus IV sterft.
63			De Romein Pompejus verovert het koninkrijk Juda.

²⁰⁵ De 70 weken uit Daniël 9 zijn dus al in vervulling gegaan. De onderdrukking zoals die was onder koning Antiochus IV, zal echter op een veel grotere schaal worden herhaald. Dat is de grote Christenvervolging waarover de Openbaring (7:14, 11:2,3) spreekt. Die wereldwijde onderdrukking zal nog komen. Zie Turennot T. van, De Openbaring mag niet verborgen blijven, Grijpskerk, 2019.

4. De toekomst van het Joodse volk.

Hoofdstuk 10

1 In het 3^e jaar van Kores, de koning van Perzië, is een zaak geopenbaard aan Daniël van wie zijn naam Beltsazar is. De zaak is waarheid. De strijd is groot. Hij heeft de zaak begrepen, en hij had inzicht in de verschijning.

2 “In die dagen - ik ben Daniël - ben ik 3 volle weken in rouw geweest.”

3 “Lekker brood heb ik niet gegeten. Vlees en wijn zijn niet in mijn mond gekomen. Ik heb me helemaal niet gezalfd, totdat 3 volle weken voorbij waren.”

4 “Op de 24^e dag van de 1^e maand - Ik echter, ik ben aan de oever van de grote rivier geweest. Het was de Tigris. -

5 sloeg ik mijn ogen op. Ik zag, en zie, een Man gekleed in linnen. Zijn heupen waren met gegraveerd fijn goud omgord.”

6 “Zijn lichaam was als chrysoliet. Zijn gezicht was als de verschijning van de bliksem. Zijn ogen waren als vurige fakkels. Zijn armen en zijn voeten waren als de aanblik van gepolijst koper, en het geluid van zijn woorden was als het geluid van een menigte.”

7 “Alleen ik - ik ben Daniël - heb de verschijning gezien. De stervelingen die bij mij zijn geweest, hebben de verschijning niet gezien. Toch heeft een grote huivering hen overvallen. Zij vluchtten weg om zich te verbergen.”

8 “Ik echter, ik ben alleen overgebleven. Ik zag die grote verschijning, en geen kracht is in mij overgebleven. Mijn uitstraling is aan mij veranderd in verval, en ik heb geen kracht meer overgehouden.”

9 “Ik luisterde naar het geluid van zijn woorden. Toen ik naar het geluid van zijn woorden had geluisterd, - Ik echter, ik ben versuft geworden over mijn gezicht. Mijn gezicht was op de aarde. -

10 zie, een hand heeft mij aangeraakt. Die liet mij op mijn knieën en de palmen van mijn handen bewegen.”

11 “Hij zei tegen mij: “Daniël, erg geliefde man, laat door de woorden die Ik tegen jou spreek, inzicht krijgen! Ga staan, waar je stond, want Ik ben nu naar jou gestuurd!” Toen Hij dit woord tegen mij sprak, ben ik sidderend gaan staan.”

12 “Hij zei tegen mij: “Wees niet bang, Daniël, want vanaf de 1e dag, dat jij jouw hart hebt overgegeven om inzicht te krijgen en om je voor jouw God te vernederen, zijn jouw woorden gehoord. Ik echter, om jouw woorden ben Ik gekomen.”

13 “Een vorst van het koninkrijk Perzië stond 21 dagen tegenover Mij. Zie, Michaël, één van de voornaamste vorsten, is gekomen om Mij helpen. Ik echter, Ik was daar bij de koningen van Perzië overgebleven.”

14 “Ik ben gekomen om jou inzicht te geven over wat jouw volk in de latere dagen overkomen zal, want opnieuw is het visioen voor die dagen.”

15 “Toen Hij deze woorden met mij sprak, had ik mijn gezicht naar de aarde gericht, en ik ben verstomd geweest.”

16 “Zie, iets als de vorm van mensenzonen raakte mijn lippen aan. Ik opende mijn mond. Ik begon te spreken. Ik zei tegen Hem die tegenover mij stond: “Heer, door de verschijning zijn mijn droefheden naar mij teruggekeerd, en ik heb geen kracht meer overgehouden.”

17 “Hoe is een dienaar van de Heer in staat dit met deze Heer te bespreken? Ik echter, vanaf nu bestaat er geen kracht in mij, en er is in mij geen adem overgebleven.”

18 “Hij raakte mij opnieuw aan als in de verschijning van een mens. Hij versterkte mij.”

19 “Hij zei: “Wees niet bang, erg geliefde man. Vrede is met jou. Wees sterk, ja, wees sterk!” Terwijl Hij met mij sprak, heb ik me versterkt. Ik zei: “Spreek Heer, want U hebt mij versterkt.”

20 “Hij zei: “Weet jij, waarom Ik bij jou gekomen ben? Welnu, Ik zal terugkeren om met een vorst van Perzië strijd te voeren. Ik trek echter weg, als een vorst van Griekenland is gekomen.”

21 “Evenwel, zal Ik aan jou vertellen, wat is opgeschreven in een geschrift van waarheid. Er is niet één die zich versterkt met Mij tegen hen, behalve jullie vorst Michaël.”

Nieuwe openbaringen aan Daniël versterkten en verdiepten weer de vorige openbaring(en). Eerst waren die openbaringen vrij algemeen van karakter. Bij de volgende openbaringen kwamen steeds meer de details van de toekomst van Gods volk scherper in beeld.

Daarbij maakte Daniël een sterke geestelijke groei door. Zijn relatie met God verdiepte steeds meer. Eerst legde hij dromen uit aan Nebukadnezar II (604 – 562) (Dan.2 en 4), daarna kreeg hij zelf een droom tijdens zijn slaap (Dan.7). Na die droom zag hij een visioen, en ontmoette hij Gabriël, terwijl hij wakker was (Dan.8 en 9). Bij de laatste openbaring mocht hij als een oude man dé Knecht van de Here op aarde ontmoeten (Dan.10-12).²⁰⁶

1 In het 3e jaar van (of voor) Kores, de koning van Perzië, is een zaak (of een woord) geopenbaard (of ontdekt) (geworden) aan (of voor/van) Daniël van wie zijn naam Beltsazar is [genoemd] (geworden). De zaak (of Het woord) is waarheid (of betrouwbaar). De strijd (of Het (of De) leger(macht)) is groot. Hij heeft de zaak (of het woord) begrepen (of ingezien), en hij had inzicht (of begrip) in (of door/met) de verschijning (of het gezicht).

In het 3^e regeringsjaar van koning Kores II (559/538 – 529) kreeg Daniël zijn 4^e openbaring. We zien, dat de korte regeringsperiode van Darius de Meder (550/538 – 536) voorbij was. Met het 3^e jaar van Kores II werd natuurlijk bedoeld, het 3^e jaar dat hij na Darius de Meder ook in praktijk Babel bestuurde. Dat was het jaar 534-533 voor Christus.²⁰⁷ De oude profeet werkte toen niet meer aan het hof (Zie de uitleg van Dan.1:21!).

Daniël werd nog bij zijn bekendere naam Beltsazar genoemd. Hij werd in dit 1^e vers aangeduid in de 3^e persoon (= hij-vorm). Bij het volgende vers wordt direct weer overgeschakeld naar de 1^e persoon (= ik-vorm).

2 “In die dagen - ik ben Daniël - ben ik 3 zevens van dagen (= 3 volle weken) rouwende (= in rouw) geweest.”

3 “Begeerlijk (= Lekker) brood (of voedsel/eten) heb ik niet gegeten. Vlees en wijn zijn

²⁰⁶ Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van God. Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

²⁰⁷ Toen in 538 alle Israëlieten van de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) terug mochten keren naar het heilige land, is de profeet Daniël niet met hen meegegaan. Die beslissing heeft hij met groot verdriet moeten nemen, want hij heeft heel erg naar Jeruzalem verlangd. Omdat hij al ouder was dan 80 jaar, zou de reis voor hem waarschijnlijk te veel inspanning vragen. Ook kon hij door zijn hoge positie aan het hof in Babel voor zijn volk veel meer betekenen, dan in het beloofde land. Hij kon de Israëlieten beschermen tegen antisemitische ambtenaren. Hoe nodig dat was, bleek wel, toen de Jodenhater Haman de hoogste post kreeg, en Gods volk wilde laten uitmoorden (Es.3:1).

niet in mijn mond gekomen. Ik heb me helemaal niet gezalfd, tot(dat) (of gedurende) 3 zevens van dagen (= 3 volle weken) voorbij (of vol/ten einde) waren.”

Vlees en wijn hoorden in die tijd bij een feestelijke maaltijd (Gen.27:25, Jes.22:13).

Daniël was 3 weken in de rouw. Waarschijnlijk at hij alleen brood, rauwe groente en fruit, en dronk hij uitsluitend water.²⁰⁸ In die tijd zalfde hij zichzelf ook niet (vgl. Gen.28:18, 2Sam.14:2, Ezech.16:9, Am.6:6). Hij treurde om zijn volk (v.12,14). Daar gingen zijn gedachten naar uit. Het begon al met de terugkeer in 537 voor Christus. Lang niet alle Israëlieten die terug konden gaan, gingen terug. Een groot deel bleef ongehoorzaam achter. De oude profeet wist, dat het met de tempelbouw niet erg opschoot (Ezra 3:6). Daarbij werden de Joden ook nog tegengewerkt door de Samaritanen (Ezra 4:1-4).

4 “In (= Op) de 24^e dag van (of voor) de 1^e (nieuwe) maand - En ik (= Ik echter), ik ben op de hand (= aan de oever/de kant) van de grote rivier geweest. Het (of Hij) was de Tigris (of de Chiddaquel). -

5 hief (= sloeg) ik mijn ogen (op). Ik zag, en zie, een Man gekleed in linnen. Zijn heupen (of lendenen) waren met gegraveerd fijn (of zuiver/glinsterend) goud omgord (of omgebonden).”

Op de 24^e dag van de 1^e maand, dat is de maand Abib of Nisan (begin april), kreeg Daniël een openbaring. Toen stopte zijn rouwperiode. Die periode duurde dus van de 3^e tot en met de 24^e dag. Op de 14^e dag van die maand werd door de Joden het Pascha gevierd. Daarna vierden ze tot de 21^e het feest van de ongezuurde broden (Lev.23:1-8). Deze feestdagen waarin de bevrijding van de slavernij uit Egypte werd herdacht, vielen binnen de rouwperiode van de profeet.

Tijdens de nieuwe openbaring was Daniël aan de oever van de Tigris (vgl. Gen.2:14). Er waren ook nog andere mannen bij (v.7). Gedurende deze gebeurtenis werd de profeet niet in de geest verplaatst naar een ander gebied. Hij bleef, waar hij was.

Daniël zag een Man in linnen kleren. Linnen kleren werden in de regel door priesters, Levieten en koninklijke personen gedragen (Gen.41:42, Lev.6:10, 16:4, 1Sam.2:18, 1Sam.22:18, 1Kron.15:27, 2Kron.5:12, Ezech.9:2, Luk.16:19, enz.).

De gordel van de Man was met goud versierd. Het was fijn goud, dat glinsterde.²⁰⁹ Het was dus een belangrijk iemand die voor Daniël stond.

6 “Zijn lichaam was als chrysoliet. Zijn gezicht was als de verschijning van de bliksem. Zijn ogen waren als vurige fakkels. Zijn armen (of Zijn schouders) en zijn voeten waren als de aanblik (of het oog/de bron) van gepolijst (of gepoetst/glad) koper (of brons), en het geluid (of de stem) van zijn woorden was als het geluid (of een stem) van een menigte.”

Als we een vergelijkbare beschrijving uit het bijbelboek Openbaring hiermee vergelijken, ontdekken we, dat de apostel Johannes dezelfde Persoon beschreef, al is het op een wat andere manier (Op.1:13-16). Het waarnemen van de schrijver van ons bijbelboek werd niet uitge-

²⁰⁸ Hier blijkt duidelijk, waarvoor het vasten is bedoeld. Daniël vastte niet om het vasten zelf (vgl. Jes.58:3-6). Hij wilde geen prestatie leveren, of zijn lichaam aan zijn geest onderwerpen. Het was ook geen vorm van zelfbeheersing. Hij at zelfs nog tijdens het vasten!

Vasten wordt in de Bijbel vaak genoemd in combinatie met bidden (2Sam.12:16, Ezra 8:23, Ps.35:13, Dan.9:3, Luk.2:37, Hand.14:23). De profeet Daniël vastte om tijd vrij te maken voor gebed, voor zijn gesprek met God. Daarom wilde hij veel minder tijd besteden aan eten, drinken en uiterlijke verzorging. Dat kostte toen veel meer tijd, dan tegenwoordig.

²⁰⁹ In het Hebreeuws staat hier *oefaz*. Dat was waarschijnlijk een nadere aanduiding over hoe het goud was verwerkt. Daarom wordt het vertaald met *fijn* ofwel *zuiver goud* (vgl. 2Kron.3:5,8, Job 28 16,19, Ps.19:11, 21:4^b, Jer.10:9^a, enz.).

schakeld, maar kreeg een functie. Er zijn geen 2 mensen gelijk, dus Johannes en Daniël ook niet. We kunnen echter de verschijning van de Man in linnen kleren verduidelijken door de 2 verschillende beschrijvingen van deze Persoon naast elkaar te leggen. Een rechtbank hoort ook meerdere getuigen over hetzelfde feit om een duidelijker en completer beeld te krijgen.

Het lichaam van de Man wordt hier beschreven als *chrysoliet* (geelgroen). Johannes zag witte haren op zijn hoofd (Op.1:14). Met het witte hoofdhaar komt zijn majesteit tot uitdrukking. In het bijbelboek Daniël lezen wij over een Hoogbejaarde (= een Oude van dagen) (Dan.7:9). Dat was God de Vader. De Mensenzoon heeft dus het witte haar met Hem gemeenschappelijk. Het is immers één en dezelfde God? De witte haren wijzen bovendien op zijn eeuwige ouderdom.

Zijn gezicht was bij de profeet Daniël als de bliksem. De apostel Johannes zag zijn gezicht stralen als de zon (Op.1:16). Het schitterde evenals bij de verheerlijking op de berg (Mat.17). De Here is alleen licht (1Joh.1:5). Zowel Daniël als Johannes zagen de vurige ogen (Op.1:14). Alles doordringen ze. Niets is voor hen te donker.

Johannes noemde alleen zijn koperen voeten (Op.1:15). Koper was in die dagen het symbool van hardheid en kracht. Via Daniël weten we, dat niet alleen *de voeten*, maar ook *de armen van koper waren*. Deze Koning kan dus krachtig handelen.

Duidelijk zien we, dat de Man in linnen kleren geen gewoon mens of hemelse knecht van God is. Daniël noemde de Man *Heer* (vgl. Joz.5:14, v.16,17,19, Dan.12:8). Hij is immers de Koning. Zo zien we, dat God de Zoon hier Daniël toesprak.

Johannes hoorde zijn stem als het geluid van vele wateren (Op.1:15). Ook vergeleek hij zijn stem met een (rams)hoorn (Op.1:10). Daniël noemde *de stem* (= *het geluid*) *als van een menigte*. Het moet dus iets geweldigs zijn geweest. Toen God zijn wet uitsprak, kon het volk de kracht van zijn stem niet verdragen (Ex.19:19, 20:19).

Uit zijn mond kwamen de oordelen als een tweesnijdend scherp zwaard (Op.1:16). Zijn mond spreekt recht, en door zijn woord worden de vonnissen voltrokken.

7 “Ik heb gezien - ik ben Daniël - alleen ik de verschijning (of het gezicht) (= Alleen ik - ik ben Daniël - heb de verschijning gezien). De stervelingen die bij (of met) mij zijn geweest, hebben de verschijning (of het gezicht) niet gezien. Toch (of Evenwel) is een grote huivering (of siddering/vrees) op (of over/boven) hen gevallen (= heeft een grote huivering (of siddering/vrees) hen overvallen). Zij vluchtten (weg) door (of met/in) (= om) zich te verbergen.”

De mannen die bij Daniël waren, zagen niet de openbaring, maar ze werden wel verschrikkelijk bang (vgl. Hand.9:7).

8 “En ik (= Ik echter), ik ben [voor mij] alleen (over)gebleven (of achtergelaten). Ik zag die grote verschijning (of dit grote gezicht), en geen kracht (of macht) is in mij (over)gebleven (of achtergelaten). Mijn uitstraling (of Mijn heerlijkheid/majesteit) is voor (of boven/over/op) (= aan) mij veranderd (of omgevormd) (geworden) naar (= in) verval (of verderf), en ik heb geen kracht (of macht) (meer) overgehouden.”

Er bleef geen kracht meer in Daniël over. Zijn gezonde kleur verdween, en hij kreeg een kleur, alsof hij aan het bederven was. De majesteit van de Mensenzoon was nog groter, dan de heerlijkheid van Gabriël (vgl. Dan.8:17).

9 “Ik luisterde naar het geluid (of de stem) van zijn woorden (of zaken). Toen (of (Zo)als) ik naar het geluid (of de stem) van zijn woorden (of zaken) had geluisterd, - En ik (= Ik echter), ik ben versuft (of slaperig/verdoofd) geworden over (of op) mijn gezicht. Mijn gezicht was naar (= op) de aarde (of het land/aardwaarts). -

10 zie, een hand heeft [in] mij aangeraakt (of bereikt). Zij (= Die) liet mij op mijn knieën en de palmen van mijn handen bewegen (of verplaatsen).”

Toen de Knecht van de Here begon te spreken, en Daniël naar het daverende en massale geluid van zijn stem luisterde, viel hij voorover op de grond (Dan.8:17). Evenals de oude profeet viel later ook de apostel Johannes versuft op de grond (Op.1:17). Bij het zien van de heerlijkheid van deze Persoon moesten ze kracht van de Here krijgen. Zo machtig is onze God.

De hand die Daniël aanraakte, was van de Man in de linnen kleren. Blijkbaar gaf die Man de profeet kracht, zodat hij begon te kruipen (vgl. v.18, Dan.8:18). De Mensenzoon stelde zijn trouwe dienaar gerust. Hij zei tegen Daniël, dat God erg veel van hem houdt (vgl. Dan.9:23).

11 “Hij zei tegen mij: “Daniël, erg geliefde (of gewenste/prettige) man, laat door (of met) de woorden (of de zaken) die Ik tegen (of naar/bij) jou spreek, inzicht krijgen (of inzien/begrijpen)! Ga staan (of Sta (op)) op je standplaats (= waar je stond/Kom overeind), want (of (om)dat/Ja,) Ik ben nu naar jou gestuurd (of gezonden)!” Toen Hij dit woord (of die zaak) tegen mij sprak, ben ik sidderend (of trillend) gaan staan (of opgestaan/sprak, heb ik ... gestaan).”

Blijkbaar had Daniël voldoende kracht gekregen om weer te gaan staan, maar hij bibberde nog van ontzag. Daarom stelde de Zoon van God hem opnieuw op zijn gemak.

12 “Hij zei tegen (of naar/bij) mij: “Wees niet bang (of Vrees niet/Heb geen ontzag), Daniël, want (of (om)dat) vanaf de 1^e dag, dat jij jouw hart hebt overgegeven om inzicht te krijgen (of om te begrijpen) en om je [gezicht] voor jouw God te vernederen, zijn jouw woorden (of jouw zaken) gehoord (of beluisterd). En Ik (= Ik echter), door (of met/in) (= om) jouw woorden (of jouw zaken) ben Ik gekomen.”

God de Vader stuurde niet Gabriël of een andere hemelse knecht naar de biddende profeet. Nee, Hij stuurde zijn eigen Zoon. Zoveel waarde hechtte de Here blijkbaar aan de woorden van zijn dienaar en hoogstwaarschijnlijk ook aan de boodschap die Hij wilde (laten) brengen.

13 “Een vorst (of Een leider/prins) van het koninkrijk (of het koningschap van) Perzië stond 21 dag(en) tegenover (of voor) Mij. Zie, Michaël, één van de voornaamste (of eerste) vorsten (of leiders/prinsen), is gekomen om Mij helpen. En Ik (= Ik echter), Ik was daar bij (of naast) de koningen van Perzië overgebleven (of overgelaten/achtergelaten).”²¹⁰

Een mens is niet in staat om de Knecht van de Heer op te houden. Daarom hebben we het hier over (één of meer) geestelijke machten (vgl. v.21^b). Het waren demonen die op mensen en vooral op de koningen in Perzië inwerkten. Ze ondersteunden onder andere de verdachtmakingen van de Samaritanen tegen de Joden. De Knecht van de Heer ging daar tegenin.

In dit vers wordt ook de hemelse knecht Michaël aangeduid als een vorst. Michaël (= Wie is aan God gelijk?) is een belangrijke hemelse knecht van God. Hij voert het hemelse leger aan, en levert strijd tegen de demonen (Jud.1:9, Op.12:7). Michaël hielp de Mensenzoon met het gevecht tegen de duistere macht(en). Deze krachtige engel van de Here kon echter de strijd best alleen aan. Daardoor bleef de Mensenzoon over, en kon Hij naar Daniël toe.

Vanaf 550 voor Christus tot en met de eerste 2 jaren na de verovering van Babel (536), waren Kores II (559/538 – 529) en Darius de Meder (550/538 – 536) *de koningen van Perzië*. Eigenlijk was Darius de onderkoning van koning Kores II.²¹¹ Inmiddels had Kores II het bestuur van het hele Perzische en Medische rijk op zich genomen (vgl. v.1).

²¹⁰ In de tekst van een Dode Zeerol wordt niet gesproken over *de koningen van Perzië*, maar *het koninkrijk (of het koningschap van) Perzië*.

²¹¹ Zie voor meer uitleg hierover de verklaring bij hoofdstuk 9:1.

Bij vers 13 is het opmerkelijk, dat voor kwade en goede geestelijke machten het woord *vorst* wordt gebruikt, en bij menselijke machten zien we een vorm van het woord *koning*: *koning(en)*, *koningschap* of *koninkrijk*. Dit is bij de verzen 20 en 21 ook het geval. Als we met dat inzicht die verzen lezen, dan wordt de betekenis daarvan veel duidelijker!

14 “Ik ben gekomen om jou inzicht te geven over (of jou te laten begrijpen/inzien) wat [aan/naar/voor] jouw volk in de latere (of de laatste) dagen overkomen (of tegenkomen) zal, want (of (om)dat) opnieuw (of wederom/verder/nog) is het visioen voor d(i)e dagen.”

15 “Toen Hij [(zo)als] deze woorden (of deze zaken) met mij sprak, had ik mijn gezicht naar de aarde (of het land/aardwaarts) (over)gegeven (= gericht), en ik ben (ver)stom(d) geweest.”

Daniël werd opnieuw overweldigd door het spreken van de Mensenzoon. Daarom raakte die Zoon zijn lippen aan, zodat hij weer kon spreken (vgl. Jes.6:7, Jer.1:9).

16 “Zie, (iets) als de vorm van mensenzonen raakte (of bereikte) [tegen/op/over] mijn lippen aan. Ik opende mijn mond. Ik begon te spreken (of Ik wilde spreken). Ik zei tegen (of naar) Hem die tegenover (of voor) mij stond: “Heer, door (of met) de verschijning (of het gezicht) zijn mijn droefheden (of weeën/heftige pijnen) naar (of over/boven/op) mij teruggekeerd (of omgekeerd/veranderd), en ik heb geen kracht (of macht) (meer) overgehouden.”

Zodra Daniël weer kon spreken, zei hij, dat hij zich naar voelde. Hij herinnerde zich zijn grote verdriet om Gods volk (v.1-3). Door heel deze indrukwekkende gebeurtenis had hij geen kracht en geen puf meer.

17 “Hoe is (of kan) een dienaar van de Heer in staat dit met deze Heer te (be)spreken (of beloven)? En ik (= Ik echter), van(af) nu (be)staat (er) geen kracht (of macht) in (of met) mij, en geen adem (of geest) is (er) in (of met/door) mij (over)gebleven (of achtergelaten).”

Toen raakte de Mensenzoon de profeet opnieuw aan, en gaf hem daardoor kracht.

18 “Hij raakte (of Hij bereikte) [in] mij opnieuw aan als (in) de verschijning (of het gezicht) van een mens (= een adam). Hij versterkte (of Hij bemoedigde) mij.”

19 “Hij zei: “Wees niet bang (of Vrees niet/Heb geen ontzag), erg geliefde (of gewenste/prettige) man. Vrede is voor (of aan) (= met) jou. Wees sterk, en (= ja), wees sterk!” Terwijl (of Toen) Hij met mij sprak (of beloofde), heb ik me versterkt (of heb ik kracht (of sterkte) ontwikkeld/ontplooid). Ik zei: “Spreek Heer, want (of (om)dat) U hebt mij versterkt (of bemoedigd).”

Pas nadat Daniël 3 keer was versterkt (v.10,16,18,19), voelde hij zijn krachten weer helemaal in zich terugkomen. Daarom vroeg hij aan de Mensenzoon, of Hij wilde gaan spreken. Toen de profeet voldoende kracht had, wilde hij maar al te graag de boodschap van God horen.

De Mensenzoon vroeg aan Daniël, of hij zich nog herinnerde, waarom Hij was gekomen. Dat had Hij namelijk al gezegd (v.12,14). Hij zou ingaan op de vragen van de profeet, en hem vertellen, wat er met zijn volk zou gaan gebeuren.

20 “Hij zei: “Weet (of Ken) jij, waarom Ik bij (of naar) jou gekomen ben? (Wel)nu (of En nu), Ik zal terugkeren (of omkeren) om met (of bij) een vorst (of een leider/prins) van Perzië strijd (of oorlog) te voeren. En Ik (= Ik echter) trek weg (of ga weg), [en] als (of indien/zo/zie,) een vorst (of een leider/prins) (= een demon) van Griekenland (= Javan) is gekomen.”

Als de Mensenzoon aan Daniël zou hebben verteld, wat er met zijn volk zou gaan gebeuren, dan zou Hij direct teruggaan om tegen de demon(en) in Perzië te strijden (vgl. v.21^b). Die strijd zou duren, totdat er aan het Perzische rijk een einde zou komen, doordat het door de

Grieks-Macedonische koning Alexander de Grote (336/332 – 323) onder de voet zou worden gelopen.

Na die verovering van koning Alexander III zou er natuurlijk een nieuwe strijd uitbarsten tegen de demon(en) (= *een vorst van Griekenland*) die in dat grote Grieks-Macedonische rijk zijn (of hun) verderfelijk werk wilde(n) doen. De strijd zou zich toespitsen op de vijandige Griekse geest. Het hoogtepunt zou komen tijdens de regering van de kwaadaardige koning Antiochus IV (175 – 164), die de Joodse godsdienst van de aardbodem wilde laten verdwijnen. Het zou gaan om de tegenstelling tussen het Hellenisme en het geloof in Jahweh.

21 “Evenwel, (of Toch/Zeker,) zal Ik aan jou vertellen (of bekend maken/berichten/verkondigen), wat is opgeschreven (of opgetekend) in een geschrift (of een document) van waarheid (of betrouwbaarheid/zekerheid). Er is niet één die zich versterkt (of die kracht (of sterkte) ontwikkelt/ontplooit) met (of bij) Mij tegen (of over/op/voor) hen (of dezen) (= de demonen), behalve (of maar/(om)dat/want) jullie vorst (of jullie leider/prins) Michaël.”

Eerst zou de Mensenzoon aan Daniël vertellen, wat in een betrouwbaar geschrift van God staat (vgl. Ps.139:16, Op.5:1).²¹² De Mensenzoon zou iets van de toekomstige gebeurtenissen en de plannen van de Here aan de oude profeet bekend maken.

De Man in linnen kleren noemde daarbij Michaël *jullie vorst*. Daarbij gaf Hij aan, dat Michaël de strijdende vorst van het volk van Daniël was. Michaël is dus een belangrijke en beschermende hemelse knecht van het volk Israël. Evenals de Mensenzoon streed hij tegen de demonen.

Hoofdstuk 11

1 “Ik echter, in het 1^e jaar van Darius de Meder stond Ik er om hem te ondersteunen en om voor hem een versterking te zijn.”

2 “Welnu, Ik zal jou de waarheid bekend maken. Zie, nog 3 koningen staan in Perzië op, en de 4^e zal rijkdom verwerven; grotere rijkdom dan alle anderen. Als hij sterk geworden is door zijn rijkdom, zal hij alles opwekken tegen het koninkrijk van Griekenland.”

3 “Een heldhaftige koning zal opstaan. Hij zal met veel macht regeren. Hij zal handelen overeenkomstig zijn wil.”

4 “Als hij heeft standgehouden, zal zijn koninkrijk worden verbroken. Het zal worden verdeeld naar de 4 windstreken van de hemel. Het zal niet voor zijn nakomelingen zijn, en niet als zijn heerschappij waarmee hij heeft geregeerd, want zijn koninkrijk zal uiteengerukt worden, en zal voor anderen zijn dan zijn nageslacht.”

5 “Een koning van het zuiden zal sterk worden. Eén van zijn vorsten zal sterker worden dan hij. Hij zal heersen. Zijn heerschappij zal een omvangrijke heerschappij zijn.”

6 “Na verloop van jaren zullen zij een bondgenootschap aangaan. Een dochter van de koning van het zuiden zal naar de koning van het noorden worden gebracht om een overeenkomst te sluiten. Zij zal de kracht van de macht niet houden. Hij en zijn nageslacht zullen ook geen standhouden. Zijzelf zal worden prijsgegeven, en zij die haar hebben laten komen; hij die haar heeft verwekt, en hij die haar heeft gesteund in die tijd.”

²¹² Of dit betrouwbare geschrift ook in werkelijkheid letterlijk bestaat, is niet van belang. De Here heeft zo'n geschrift helemaal niet nodig om alles wat erin zou moeten staan, te onthouden. De bedoeling hiervan is echter, dat God de toekomstige gebeurtenissen kent, en dat Hij zijn plannen al heeft gemaakt.

7 “Een scheut uit haar wortels zal in zijn plaats opstaan. Hij zal naar het vermogen komen, en hij zal in de vesting van de koning van het noorden komen. Hij zal tegen hen optreden, en hij zal de overhand krijgen.”

8 “Ook hun goden met hun gegoten beelden, met hun kostbare voorwerpen, zilver en goud, zal hij als buit naar Egypte laten komen. Hij echter, hij zal enige jaren standhouden tegen de koning van het noorden.”

9 “Hij zal het koninkrijk van de koning van het zuiden binnenvallen. Hij zal naar zijn eigen grond terugkeren.”

10 “Zijn zonen zullen de strijd aangaan. Zij zullen een menigte van veel legers verzamelen. Die menigte zal zeker komen. Die zal overspoelen. Die zal oversteken, die zal terugkeren, en die zal de strijd aangaan tot aan zijn vesting.”

11 “De koning van het zuiden zal verbitterd worden. Hij zal uitrukken. Hij zal oorlog voeren met hem: met de koning van het noorden. Hij zal een talrijke menigte op de been brengen. De menigte zal in zijn macht worden overgegeven.”

12 “De menigte zal worden weggevaagd. Zijn hart zal zich verheffen. Hij zal tienduizenden neervellen, en hij zal toch niet sterker worden.”

13 “De koning van het noorden zal terugkeren. Hij zal een menigte op de been brengen, talrijker dan de eerste. Na verloop van jaren zal hij zeker komen met een groot leger en met een veel materiaal.”

14 “In die tijd zullen veel mensen opstaan tegen de koning van het zuiden. Gewelddadige mannen van jouw volk zullen worden weggevaagd om een visioen tot stand te brengen. Zij zullen struikelen.”

15 “De koning van het noorden zal komen, en hij zal een wal opwerpen. Hij zal versterkte steden innemen. De strijdmachten van het zuiden zullen geen standhouden met het volk van zijn keurtroepen, en er zal geen macht zijn om stand te houden.”

16 “Hij die tegen hem komt, zal doen, overeenkomstig zijn wil. Er is niemand die voor hem zal standhouden. Hij zal standhouden in het prachtige land, en vernietiging zal in zijn macht zijn.”

17 “Hij zal zich erop richten om te komen in de macht van zijn hele koninkrijk. Een overeenkomst zal hij met hem sluiten. Een dochter van de vrouwen zal hij aan hem geven om haar te gronde te richten. Zij zal niet aan zijn kant staan, en zij zal niet voor hem zijn.”

18 “Hij zal terugkeren, en hij zal zich richten tegen de kustlanden. Hij zal er veel innemen. Een overste zal hem tot zijn schande laten ophouden, zonder dat hij zijn schande naar hem kan laten terugkeren.”

19 “Hij zal terugkeren naar de vestingen van zijn land. Hij zal struikelen. Hij zal vallen, en hij zal niet meer worden gevonden.”

20 “Op zijn plek zal een man opstaan, die een belastinginner de pracht van het koninkrijk laat doortrekken. In enkele dagen zal hij gebroken worden; niet door grote woede, en niet door strijd.”

21 “Op zijn plek zal een verachtelijke man opstaan. Ze geven hem de waardigheid van het koningschap niet. Hij zal met voorspoed komen. Hij zal het koningschap bemachtigen door vleierijen.”

22 “Strijdmachten van de overspoeling zullen voor hem worden weggespoeld, en zij zullen worden gebroken, en ook een vorst van het verbond.”

23 “Via het aangaan van een verbond met hem zal hij bedrieglijk handelen. Hij zal omhoog komen. Hij zal machtig worden met weinig volk.”

24 “Met voorspoed zal hij in de vruchtbaarste streken van het gewest komen. Hij zal doen, wat zijn voorvaders niet hebben gedaan. Roof, buit en bezit zal hij voor hen uitstrooien, en tegen vestingen zal hij zijn plannen uitdenken voor een tijd.”

25 “Hij zal zijn macht en zijn hart opwekken tegen de koning van het zuiden met een groot leger. De koning van het zuiden zal zich opwinden voor de strijd met een buitengewoon groot en talrijk leger. Hij zal geen standhouden, want ze zullen plannen tegen hem uitdenken.”

26 “Eters van zijn gerechten zullen hem breken. Zijn leger zal wegspoelen. Er zullen veel neergeslagen mensen vallen.”

27 “Het hart van de 2 koningen zal slecht zijn, en boven 1 tafel zullen zij bedrieglijk spreken. Het zal niet lukken, want verder is het einde van de vastgestelde tijd.”

28 “Hij zal naar zijn land terugkeren met veel goederen, en zijn hart zal tegen het heilige verbond zijn. Hij zal zo doen. Hij zal naar zijn land terugkeren.”

29 “Op de vastgestelde tijd zal hij terugkeren. Hij zal naar het zuiden komen. Niet zoals het vorige zal het zijn, en niet zoals het latere zal het zijn.”

30^a “Schepen van de Kittiers zullen bij hem komen. Hij zal ontmoedigd worden.”

30^b “Hij zal terugkeren. Hij zal verontwaardigd zijn tegen het heilige verbond. Hij zal zo doen. Hij zal terugkeren, en hij zal begrip hebben voor de verlaters van het heilige verbond.”

31 “Strijdmachten van hem zullen opstaan. Zij zullen het heiligdom, de versterkte plaats, ontheiligen. Zij zullen het dagelijkse offer wegnemen. Zij zullen de verbijsterende gruwel oprichten.”

32 “Zij die kwaadaardig handelen tegenover het verbond, zal hij door vleierijen tot verdere afval bewegen. Het volk dat zijn God kent, die mensen zullen sterk zijn. Zij zullen zo doen,

33 en verstandige mensen van het volk zullen veel mensen onderwijzen. Zij zullen dagenlang struikelen door een zwaard, door een vuurvlam, door gevangenschap en door beroving.”

34 “In hun struikelen zullen zij geholpen worden door een kleine hulp. Veel mensen zullen zich echter door vleierijen bij hen aansluiten.”

35 “Van de verstandige mensen zullen er struikelen om hen op de proef te stellen, te zuiveren en wit te maken tot een eindtijd, want er is meer tot de vastgestelde tijd.”

36 “De koning zal doen overeenkomstig zijn wil. Hij zal zich verheffen, en hij zal zich groot maken boven elke god. Over de God van de goden zal hij wonderlijke dingen spreken. Hij zal voorspoed ondervinden, totdat een boosheid voltooid is, want wat besloten is, wordt gedaan.”

37 “Op de goden van zijn voorvaders zal hij niet letten. Op de begeerlijkheid van vrouwen en op elke god zal hij niet letten, want boven alles zal hij zichzelf verheerlijken.”

38 “De god van de vestingen zal hij op zijn plek vereren, en de god die zijn voorvaders niet gekend hebben, zal hij vereren met goud, met zilver, met kostbare stenen en met kostbaarheden.”

39 “Hij zal versterkte vestingen maken met een vreemde god. Wie die heeft erkend, zal hij erkennen. Hij zal hun eer laten toenemen. Hij zal hen over veel mensen laten heersen, en hij zal grond uitdelen als beloning.”

40 “In een eindtijd zal de koning van het zuiden met hem oorlog voeren. De koning van het noorden zal op hem aanstormen met strijdwagens, met ruiters en veel schepen. Hij zal in de landen komen. Hij zal ze wegspoelen. Hij zal verder trekken.”

41 “Hij zal in het prachtige land komen, en veel mensen zullen struikelen. Deze volken zullen uit zijn macht ontsnappen: Edom, Moab en de voornaamsten van de zonen van Ammon.”

42 “Hij zal zijn macht uitstrekken over de landen, en het land van Egypte zal niet ontsnappen.”

43 “Hij zal heersen over schatten van goud en zilver, en over alle kostbaarheden van Egypte. Libiërs en Ethiopiërs zullen in zijn gevolg zijn.”

44 “Berichten uit het oosten en uit het noorden zullen hem verbijsteren. Met grote grimmigheid zal hij uittrekken om veel mensen uit te roeien en met de ban te slaan.”

45 “Hij zal zijn paleistenten opzetten tussen zeeën voorbij een prachtige heilige berg. Hij zal aan zijn einde komen, en er zal voor hem geen helper zijn.”

De profetieën van dit hoofdstuk kunnen worden ingedeeld in 5 perioden:

1. v.1-4 Vanaf de Perzische koning Kores II (538 – 522) tot en met de dood van de Griekse koning Alexander de Grote (323 – 323)
2. v.5-20 Vanaf de Syrische koning Seleukus I (312 – 281) tot de dood van koning Seleukus IV (187 – 175)
3. v.21-23 Antiochus IV (175 – 164) werkt 3 rechtmatige opvolgers aan de kant, en wordt koning.
4. v.24-30 De gelovige Joden worden door koning Antiochus IV onderdrukt en vervolgd.
5. v.31-45 De gelovige Joden worden door Antiochus IV zeer zwaar onderdrukt en vervolgd. Het dagelijkse offer wordt stopgezet. De tempel wordt ontwijfd. Voor de afgod Zeus worden in de tempel offers gebracht.

Vanaf het 1^e tot en met het 4^e vers gaat het vanaf de regering van de Perzische koning Kores II tot en met de dood van de Griekse koning Alexander de Grote.

1 “En ik (= Ik echter), in het 1^e jaar van (of voor) Darius de Meder ²¹³ was mijn standplaats (= stond Ik er) om (hem) te ondersteunen (of te versterken) en om voor (of van) hem een versterking (of een versterkte plaats) te zijn.”

In het 1^e jaar van Darius de Meder (550/538 – 536) streed de Mensenzoon tegen de demonen om de Medische onderkoning te ondersteunen en te beschermen.

Zodra Babel door koning Kores II (559/538 – 529) was veroverd (538), moest in het Perzische rijk tegen de kwaadaardige machten worden gestreden om voor Gods volk een gunstig klimaat te scheppen. Vanaf het 1^e jaar van onderkoning Darius de Meder (538) tot en met het 3^e jaar van koning Kores II (533) (Dan.10:1) heeft de Mensenzoon gedurende 5 jaren die strijd gevoerd, voordat Hij bij de profeet Daniël kwam. Via die voortdurende strijd tegen de

²¹³ In plaats van *Darius de Meder* vermelden de Griekse handschriften hier *Kores*. Volgens sommige uitleggers is dit de juiste naam. Hier is geen enkele reden voor. In de tekst van de enige Dode Zeerol waarin dit vers is overgebleven, (en de Vulgaat) wordt op die plaats ook Darius de Meder (550/538 – 536) genoemd.

demonen verdedigde en leidde de Mensenzoon onderkoning Darius de Meder en koning Kores II (Dan.10:13^b). Door de harten van deze koningen gunstig te stemmen voor de Israëlieten (en andere onderworpen volken) kon de belofte van het herstel van Jeruzalem na de val van Babel in vervulling gaan.

2 “(Wel)nu, Ik zal jou de waarheid bekend maken (of vertellen/verkondigen). Zie, nog (of verder/wederom) 3 koningen staan voor (= in) Perzië (op), en de 4^e zal rijkdom vererven; grotere rijkdom dan alle(andere)n. Als hij sterk (geworden) is door (of met) zijn rijkdom, zal hij alles opwekken tegen het koninkrijk (of het koningschap) van Griekenland (= Javan).”

De Mensenzoon zei, dat er na koning Kores II nog 3 koningen zouden komen. De 4^e Perzische koning zou door zijn rijkdom sterk worden, en hij zou Griekenland aanvallen.

Koning Kores II (559/538 – 529) werd opgevolgd door zijn zoon Cambyses II (529 – 522). Daarna regeerde de onwettige Gaumata (= Pseudo-Smerdis) 7 maanden. Darius I (521 – 485) echter stelde orde op zaken, en werd opgevolgd door zijn zoon Xerxes I (485 – 465). Van hem is bekend, dat hij erg rijk was. Hij bracht heel zijn rijk in stelling om oorlog te voeren tegen Griekenland. Xerxes I wilde de Griekse gebieden veroveren, maar slaagde daar niet in.

De Mensenzoon vertelde deze geschiedenis om het latere conflict tussen Alexander de Grote en de Perzen te verklaren.

Na de 4^e Perzische koning volgt er een sprong in de geschiedenis. Er wordt gesproken van een koning die een held is. Hij zou veel macht krijgen, en in staat zijn om zijn plannen uit te voeren.

3 “Een heldhaftige (of machtige) koning zal (op)staan. Hij zal met veel (of overvloedige) macht (of heerschappij) regeren (of heersen). Hij zal handelen (of doen/maken) overeenkomstig (of (zo)als) zijn wil (of zijn welgevallen/wens).”

Deze heldhaftige koning was Alexander de Grote (336/332 – 323). Hij was al jong een militair genie. Hoewel koning Xerxes I (485 – 465) zijn uiterste best deed om de Griekse gebieden te veroveren, had hij daarbij geen succes. Jaren later wilde koning Alexander III het tegenovergestelde. Hij echter slaagde daar wel in. Deze jonge Grieks-Macedonische koning veroverde het hele Perzische rijk. Zijn nieuwe rijk werd enorm groot.

4 “Als zijn standplaats is (= Als hij heeft standgehouden), zal zijn koninkrijk (of zijn koningschap) worden verbroken (of gebroken). Het (of Zij) zal worden verdeeld naar de 4 wind(strek)en van de hemel[en]. (Het) zal niet voor zijn nakomeling(en) (of zijn nageslacht) zijn, en niet als zijn heerschappij (of zijn regering/gelijke(nis)) waarmee hij heeft geregeerd (of geheerst), want zijn koninkrijk (of zijn koningschap) zal worden uit(een)gerukt, en zal voor anderen zijn behalve (= dan) deze (= zijn nageslacht).”

De kinderen van de heldhaftige koning zouden hem niet opvolgen. Het grote rijk zou worden verdeeld, en anderen zouden erover heersen.

Terwijl koning Alexander III nog bezig was zijn grote rijk te stichten, stierf hij plotseling. Zijn zwakzinnige halfbroer Filippus Arrideüs was niet in staat zijn grote rijk te besturen. Verder liet hij geen erfgenaam na. Zijn vrouw Roxane was wel zwanger, en zij beviel na zijn dood van een zoon. Die zoon werd Alexander genoemd. Deze zoon werd met zijn moeder al gauw vermoord.

Het grote rijk van koning Alexander III (336/332 – 323) kon niet als een eenheid standhouden, en spatte uiteindelijk uit elkaar in 4 stukken. Vier generaals namen elk een deel van het

reusachtige rijk over. Ptolemeüs I (323 – 285) nam Egypte in het zuiden, Kassander kreeg Macedonië, en Lysimachus Tracië. Seleukus I (312 – 281) veroverde Syrië in het noorden.

Vanaf het 5e tot en met het 20e vers gaat het over de strijd tussen koningen van het zuiden (= Egypte) en koningen van het noorden (= Syrië). Tussen die 2 rijken lag het prachtige land (= Israël).

5 “Een koning van het zuiden (of van de Negev) zal sterk worden (of zijn). (Eén) van- (uit) zijn vorsten (of zijn leiders/prinsen) [en] zal sterker worden (of zijn) dan hij. Hij zal heersen (of regeren). Zijn heerschappij (of Zijn regering/bestuur) zal een omvangrijke (of talrijke) heerschappij (of regering/bestuur) zijn.”

Die *koning uit het zuiden* was Ptolemeüs I. Na Alexanders dood bestuurde hij eerst Egypte als satraap. Vanaf 305 voor Christus noemde hij zichzelf koning.

Eén van de vorsten van de koning uit het zuiden, zou machtiger worden dan de koning zelf.

Seleukus I (312 – 281) was satraap van Babylonië, maar werd door Antigonos verjaagd. Hij vluchtte naar Egypte, waar hij door Ptolemeüs I (323 – 285) als een aanvoerder over zijn leger werd aangesteld. Met een aanvankelijk kleine troepenmacht wist hij geleidelijk het Syrische gedeelte te heroveren op Antigonos en zijn zoon Demetrius. Zo kreeg hij een groot rijk, dat Egypte in aantal inwoners, economische kracht en omvang ruimschoots overtrof. Met zijn 1^e overwinning bij de herovering van het Syrische rijk begon hij zijn regering als Seleukus I in het jaar 312 voor Christus. Dit jaar is ook het begin van de Seleucidische jaartelling!

6 “Omtrent (of Naar/Voor(bij)) het einde (= Na verloop) van jaren zullen zij een bondgenootschap aangaan (of zich verbinden). Een dochter van de koning van het zuiden (= de Negev) zal naar de koning van het noorden worden gebracht (of komen) om een vergelijk (of oprechtheid/billijkheden) te maken (of te doen) (= een overeenkomst te sluiten). Zij zal de kracht (of de macht) van de (strijd)macht (of de arm/schouder) niet (be)houden. Hij en zijn nageslacht (of zijn zaad) ²¹⁴ zullen (ook) geen standhouden (of niet (op)staan). Zijzelf zal worden (prijs)gegeven (of overgegeven), en zij die haar hebben laten komen (of hebben (mee)gebracht); hij die haar heeft verwekt (of voortgebracht), en hij die haar heeft gesteund (of versterkt) in d(i)e tijd[en].”

Jaren later zouden het rijk van het noorden en het rijk van het zuiden zich met elkaar willen verbinden. Daarvoor zou de dochter van de koning van Egypte zou trouwen met de koning van het Syrische rijk. Het zou echter allemaal verkeerd aflopen. Die dochter van de koning van Egypte zou haar positie binnen het Syrische rijk niet kunnen vasthouden. Ook de Syrische koning en zijn nageslacht zouden geen standhouden. De Egyptische dochter zou omkomen met de mensen die haar brachten. Haar vader en haar echtgenoot zouden eveneens sterven.

Een zoon van koning Seleukus I, Antiochus I (281 – 261), begon een oorlog tegen Egypte. De 1^e oorlog tussen Egypte (= het zuiden) en Syrië (= het noorden) (274 – 271 v.Chr.) leverde uiteindelijk voor beide partijen niets op. Tien jaren later werd koning Antiochus I opgevolgd door zijn zoon.

Een 2^e oorlog (260 – 253 v.Chr.) tussen Egypte en Syrië eindigde met een huwelijk. De Egyptische koning Ptolemeüs II Filadelfus (285 – 246) huwelijkte zijn dochter Bernice uit aan koning Antiochus II Theos (261 – 246), de kleinzoon van koning Seleukus I. Dit gebeurde om

²¹⁴ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier het woord *arm*. Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en de inhoud (zie de verklaring) is voor *nageslacht* gekozen. Waarschijnlijk is dit een overschrijffout. Dit is heel goed verklaarbaar, want de Hebreeuwse woorden voor *arm* (= אַרְמָה of אַרְמָה) en *nageslacht* (= אַרְמָה) lijken erg veel op elkaar.

een einde te maken aan de strijd die was gevoerd. Om dit huwelijk mogelijk te maken scheidde Antiochus II van zijn vrouw Laodice. Ptolemeüs II wilde zo in bezit komen van de Syrische troon.

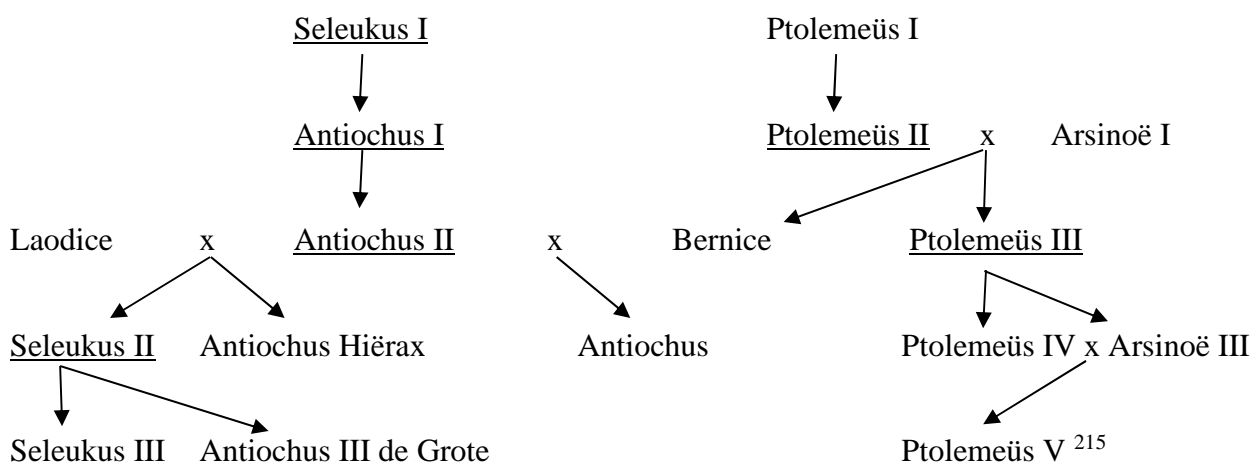
Nadat Bernice en Antiochus een zoon kregen, stierf Ptolemeüs II. Antiochus II verzoende zich daarop met Laodice. Zij echter vergiftigde hem, en liet Bernice, haar zoon en haar hele Egyptische aanhang vermoorden. Haar eigen zoon Seleukus II Kallinikus (246 – 226) volgde zijn vader op.

7 “Een scheut (of een uitloper/spruit) (van)uit haar wortels zal (in/op) zijn (stand)plaats (of basis) (op)staan. Hij zal naar (of bij/tegen) het vermogen (of de rijkdom/(leger)macht/het leger) komen, en hij zal in de vesting (of de versterkte plaats) van de koning van het noorden komen. Hij zal onder (of met/in) (= tegen) hen handelen (of doen/maken) (= optreden), en hij zal de overhand krijgen (of versterken/sterk maken/(onder)steunen).”

De wortels van Bernice zijn haar ouders Ptolemeüs II (285 – 246) en Arsinoë I. Een scheut uit die wortels was haar broer Ptolemeüs III Euergetes (= Weldoener). Die zoon van Ptolemeüs II probeerde zijn zus Bernice en haar zoon te helpen. Hij viel het Syrische rijk binnen, en veroverde grote delen van dat rijk (246). Toch had zijn komst niet het beoogde effect, omdat Laodice Bernice en haar zoon had laten vergiftigen. Daar kwam nog bij, dat het in Egypte onrustig werd. Daarom trok Ptolemeüs III (246 – 222) zich met zijn leger terug.

8 “Ook (of Zelfs/Bovendien) hun (af)goden met hun gegoten (beelden) (of hun gietsels), met hun kostbare (of gewenste) (gebruiks)voorwerpen (of vaatwerk), zilver(geld) en goud(geld), zal hij met (of in/door) (= als) buit (of aanvulling/gevangenschap) (naar) Egypte laten komen. En hij (= Hij echter), (enige) jaren zal hij standhouden (of (op)staan) van(uit/af) (= tegen) de koning van het noorden.”

Ptolemeüs III (246 – 222) nam een enorm grote buit mee naar Egypte. Volgens de schrijver Hieronymus bestond de buit onder andere uit 2500 godenbeelden en religieuze voorwerpen. Na deze veldtocht viel hij het Syrische rijk echter niet meer aan.

9 “Hij (= De koning van het noorden) zal in het koninkrijk (of het koningschap) van de koning van het zuiden (= Negev) komen (in ... komen = binnenvallen). Hij zal naar zijn (eigen) grond (of land) terugkeren.”

Als vergelding viel de Syrische koning Seleukus II (246 – 226) enige jaren later Egypte aan.

²¹⁵ De mensen bij wie de namen zijn onderstreept, regeerden als koning, of hadden als koning geregeerd.

Deze aanval mislukte. In 241 werd hij verslagen. Koning Seleukus II vluchtte, en keerde terug naar Antiochië.

10 “Zijn zonen zullen de strijd aangaan (of zich opwinden). Zij zullen een menigte van veel (of talrijke) legers (of (leger)machten/rijksdommen) verzamelen. Hij (of Het) (= Die) (menigte) zal zeker komen. Hij (of Het) (= Die) zal (over/weg)spoelen (of (over)stromen). Hij (of Het) (= Die) zal oversteken (of voorbijgaan/passeren), hij (of het) (= die) zal terugkeren, en hij (of het) (= die) zal de strijd aangaan (of zich opwinden) tot (aan) zijn vesting (of zijn versterkte plaats).”

De zonen van Seleukus II echter zouden grote legers verzamelen om Egypte met meer succes te kunnen aanvallen. Die zonen van Seleukus II waren Seleukus III Soter (226 – 223) en Antiochus III de Grote (223 – 187). Zij bereidden zich goed voor, en verzamelden grote legers, waarmee ze het Egyptische rijk konden aanvallen.

Nadat Seleukus III in een veldslag was gesneuveld, vermoordde Antiochus III de zoon van zijn broer, en trok hij de macht naar zich toe. Hij rukte tegen Egypte op. Eerst werd het zuidelijke deel van Syrië heroverd, en vervolgens Israël. Het jaar daarop hernieuwde hij zijn stormloop op de vesting Rafia bij Egypte.

11 “De koning van het zuiden (= Negev) zal verbitterd (of razend) worden. Hij zal uittrekken (of wegtrekken) (= uitrukken). Hij zal oorlog (of strijd) voeren met hem: met de koning van het noorden. Hij (= de koning van het noorden) zal een talrijke menigte oprichten (of laten (op)staan) (= op de been brengen). De menigte zal in zijn hand (= zijn macht) (= de macht van de koning van het zuiden) worden (over)gegeven (of prijsgegeven).”

De koning van Egypte zou verbitterd de Syrische koning aanvallen. Hoewel die Syrische koning een groot leger op de been zou brengen, zou dat grote leger toch worden verslagen.

De Egyptische koning Ptolemeüs IV Filopator (222 – 205) rukte in het voorjaar van 217 uit met een grote legermacht. Bij Rafia kwam het tot een treffen. Het enorme leger van Antiochus III (223 – 187) leed een verpletterende nederlaag.

12 “De menigte zal worden weggevaagd (of (weg/mee)genomen/weggevoerd). Zijn hart (zich) verheffen. Hij zal tienduizenden neervellen (of laten vallen), en hij zal (toch) niet sterker (er) worden (of worden versterkt).”

Toen koning Ptolemeüs IV tegen de verwachting in de strijd won, werd hij erg trots. Vooral daardoor maakte hij onvoldoende gebruik van zijn succes. Na de zware verliezen bood koning Antiochus de Grote aan om vrede te sluiten. De trotse Egyptische koning ging daar veel te gretig op in.

De Syrische koning zou echter een nog grotere menigte weten te mobiliseren om Egypte opnieuw aan te vallen.

13 “De koning van het noorden zal terugkeren. Hij zal een menigte oprichten (of laten (op)staan) (= op de been brengen), talrijker dan de eerste (of de vroegere). Omtrent (of Naar/Voor(bij)) het einde (= Na verloop) van [de tijden] jaren zal hij zeker komen met (of in/door) een groot leger (of een (leger)macht/rijkdom/vermogen) en met een veel materiaal (of veel goederen).”

Antiochus III breidde door veroveringen zijn rijk uit, en hij bracht een enorm groot leger op de been. In 205 stierf koning Ptolemeüs IV. Zijn zoon Ptolemeüs V Epifanes (205 – 180) moest hem op 5-jarige leeftijd opvolgen. Deze gelegenheid gebruikte de Syrische koning om Egypte binnen te vallen.

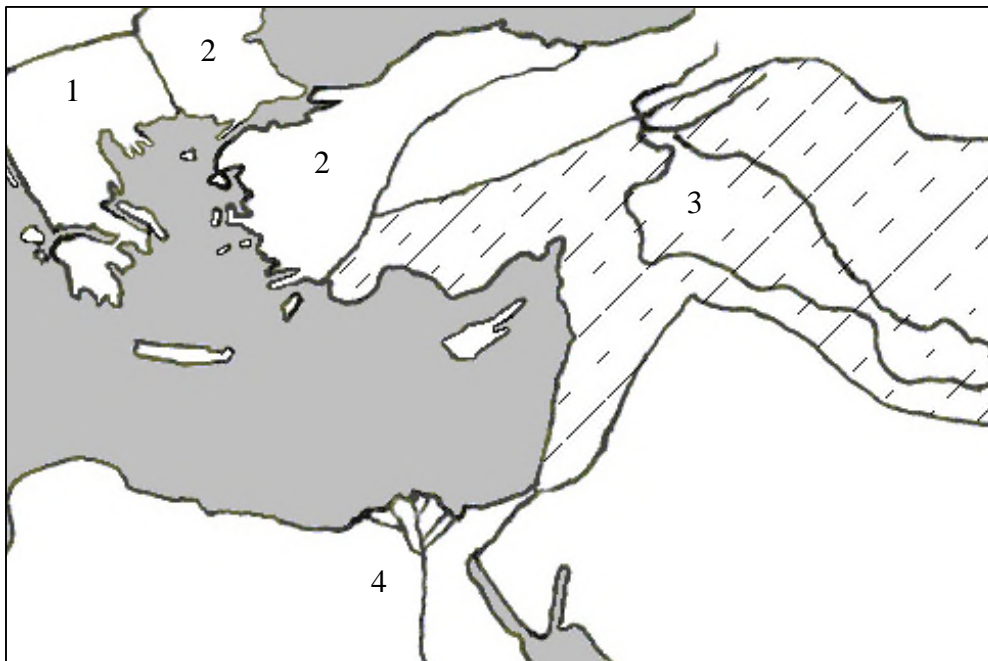
14 “In die tijd[en] zullen velen (= veel mensen) (op)staan tegen (of over/op) de koning

van het zuiden (= Negev). Zonen van geweld (of moord) (= Gewelddadige mannen/Gewelde-naars) van jouw volk zullen worden weggevaagd (op (weg/mee)genomen/weggevoerd) om een visioen tot stand te brengen (of een visioen te laten (op)staan). Zij zullen struikelen (of waggelen).”

In Egypte was in die tijd het onrustig. Er waren allerlei opstanden uitgebroken. Dit kwam vooral door de torenhoge belastingen. Tegen het corrupte hof en de uitbuiting van het volk heerste veel weerstand. Men was de Griekse overheersers beu. Agathocles, een vriend van koning Ptolemeüs IV, werd vermoord. In de gebieden die aan Egypte onderworpen waren, was eveneens onrust ontstaan. Zo was er ook een opstand onder de Joden, die door generaal Skopas werd neergeslagen (201/200). De Joden die de Seleuciden gunstig gezind waren, werden zwaar gestraft.

15 “De koning van het noorden zal komen, en hij zal een wal (neer/uit)storten (of uitgieten) (= opwerpen). Hij zal versterkte steden (in)nemen. De (strijd)machten (of De armen/schouders) van het zuiden (= de Negev) zullen geen standhouden (of zullen niet (op)staan) en (= met) het volk van zijn keurtroepen, en er zal geen macht (of geen kracht) zijn om stand te houden (of om (op) te staan).”

16 “Hij die tegen (of naar) hem komt, zal doen (of maken/handelen) overeenkomstig zijn wil (of welgevallen/verlangen/wens). Er is niemand die voor zijn gezicht (= voor hem) zal standhouden (of (op)staan). Hij zal standhouden (of (op)staan) in het prachtige land (of het sieraad(land)) (= Israël), en vernietiging (of verdelging/beëindiging) zal in (of door/met) zijn hand (= zijn macht) zijn.”

1. Macedonië met Griekenland

2. Tracië

3. Syrië

4. Egypte

De koning van het noorden was Antiochus III (223 – 187). In 200 voor Christus versloeg hij Skopas in Israël. De generaal vluchtte naar Sidon, maar de Syrische koning belegerde deze stad, en hij dwong Skopas in 198 tot overgave. Zo veroverde hij Israël. Het heilige land kwam

toen binnen het Syrische rijk te liggen.²¹⁶ Daarna zou koning Antiochus III heel Egypte willen veroveren.

17 “Hij zal zijn gezicht (= zal zich) (erop) richten (of (op)stellen/zetten/plaatsen) om te komen in (de) macht (of kracht) van zijn hele koninkrijk (of zijn hele koningschap). Een vergelijk (of Oprechtheid/Billijkheden) met hem ²¹⁷ zal hij maken (of doen) (= Een overeenkomst zal hij met hem sluiten). Een dochter van de vrouwen zal hij aan hem geven om haar (= het koninkrijk/koningschap) te bederven (of te verwoesten) (= te gronde te richten). Zij zal niet (aan zijn kant) (op)staan, en zij zal niet voor hem zijn.”

In het voorjaar van 197 verscheen Antiochus III met veel landstrijdkrachten en een grote vloot om Egypte in zijn macht te krijgen. De strijd begon voorspoedig.

In het noorden van zijn rijk bevond zich echter de dreiging van de Romeinen. Ze hadden net zijn bondgenoot Filippus V van Macedonië (221 – 179) overwonnen. Daarom gebruikte koning Antiochus III een list. Hij bood het land Egypte vrede aan, en sloot met de koning een verbond. In 196 huwelijkte hij zijn dochter Kleopatra I (= *Een dochter van één van de vrouwen* van Antiochus III) uit aan koning Ptolemeüs V (205 – 180). Syrië en Fenicië (ten noorden van Israël) zouden haar bruidsschat zijn. Het huwelijk werd in het begin van het jaar 193 gesloten.²¹⁸

Dit plan van Antiochus III zou niet slagen. Kleopatra I zou zich niet voor het karretje van haar egoïstische vader laten spannen. Zij zou vooral de belangen van Egypte dienen.

De Syrische koning zou uit Egypte terugkeren naar het noorden, en daar veel kustlanden veroveren. De hoon van een verpletterende nederlaag, zou hem tegenhouden.

18 “Hij zal terugkeren (of omkeren), en hij zal zijn gezicht (= zal zich) richten (of (op)stellen/zetten) tegen (of naar) de kustlanden (of de eilanden). Hij zal (er) velen (= veel) (in)nemen (of grijpen). Een overste (of Een aanvoerder/officier) zal [tot/voor] hem (tot/voor) zijn schande (of zijn smaad) laten ophouden, zonder dat (of zodat niet) hij (= de koning) zijn schande (of zijn smaad) naar (of tot/voor) hem kan (of zal) laten terugkeren (of omkeren).”

Koning Antiochus III (223 – 187) dacht, dat hij voorlopig met Egypte klaar was. Daarom richtte hij toen zijn aandacht op de kustlanden in Klein - Azië. Daarbij behoorden ook de eilanden voor die kust. In 196 onderwierp hij de meeste steden, en stak hij de Hellespont over om Tracië aan zich te onderwerpen. Hij nam in 192 voor Christus zelfs enkele Griekse gebieden in bezit.

Deze machtsuitbreiding ging de Romeinen veel te ver. In 191 kwam het tot een 1^e veldslag bij Thermopylae. De Syrische koning Antiochus III leed een geduchte nederlaag, en daardoor moest hij uit Europa vertrekken. De Romeinen waren daarmee nog niet tevreden. Om hem ook uit Klein - Azië te verdrijven, werd hij door de bevelhebber Scipio opnieuw aangevallen, en verslagen.

Het was een smadelijk verlies. Koning Antiochus III had meer dan de helft van zijn soldaten verloren in de strijd, en hij werd teruggedrongen in zijn eigen gebied. Van Klein - Azië moest hij afstand doen. Hij werd gedwongen om eveneens alle oorlogskosten te betalen, en een leger van Romeinse soldaten in Klein - Azië 12 jaren lang te onderhouden. Verder moest de koning zijn legerolifanten afmaken, zijn vloot reduceren, en gijzelaars naar Rome sturen.

²¹⁶ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 12, hoofdstuk 3:3.

²¹⁷ Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat), de enige Dode Zeerol van dit gedeelte en het tekstverband is hier het overbodige voegwoord *en* weggelaten.

²¹⁸ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 12, hoofdstuk 4:1.

Heliodorus wordt uit de tempel verdreven.

19 “Zijn gezicht (= Hij) zal terugkeren naar de vestingen (of de versterkte plaatsen) van zijn land. Hij zal struikelen (of waggelen). Hij zal vallen, en hij zal niet (meer) worden gevonden.”

Na de nederlaag van koning Antiochus III tegen Scipio had hij veel geld nodig om de opgelegde belasting te betalen. Om aan geld te komen plunderde hij de rijke tempel van de afgod Bel in Elymaïs. Daarom werd hij door de woedende bevolking doodgeslagen.

20 “Op zijn plek (of (stand)plaats) zal hij (= een man/iemand) (op)staan, die een belastinginner (of afperser/onderdrukker) de pracht (de heerlijkheid/eer) van het koninkrijk (of het koningschap) laat doortrekken. In enkele dagen zal hij (= de belastinginner) gebroken worden; niet door grote woede, en niet door (of in/met) strijd (of oorlog).”

Antiochus III (223 – 187) werd opgevolgd door zijn zoon Seleukus IV Filopator (187 – 175). In die tijd kreeg een zekere Simon met hogepriester Onias III (±190 – 174) ruzie over het toezicht op het marktplein in Jeruzalem. Uit wraak wees Simon Apollonius, de gouverneur van Fenicië en Israël, er op, dat er in de rijke Joodse tempel veel schatten aanwezig waren. Toen Seleukus IV dat ter ore kwam, stuurde hij zijn hoge ambtenaar Heliodorus er heen om de schatten te innen.

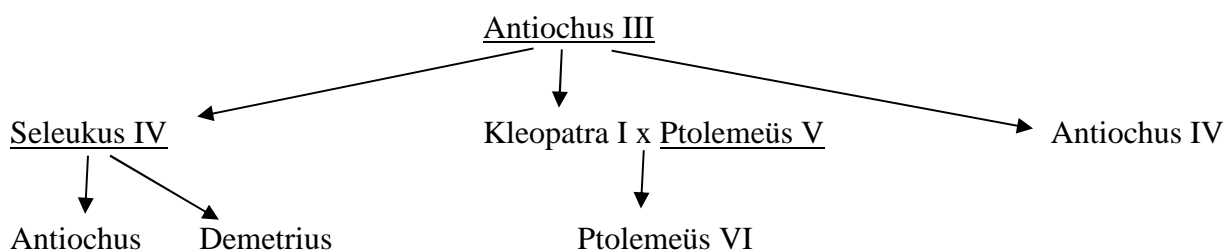
De belastinginner Heliodorus slaagde er niet in om de schatten uit de tempel van de Joden te halen. In het 2^e boek van de Makkabeeën (3:14-40) wordt beschreven, dat op het massale gebod van de Joden Heliodorus door God zelf werd tegengehouden.

Door 2 blinkende mannen en een ruiter (vgl. Op.6:1, 19:11) werd hij neergeslagen. Hij bracht het er nauwelijks levend van af. Na zijn terugreis vermoordde Heliodorus Seleukus IV door middel van vergiftiging.

In de volgende verzen (v.21-23) werkt de Syrische koning Antiochus IV 3 rechtmatige opvolgers aan de kant, en wordt hij zelf koning. Hij vervangt ook de wettige hogepriester. Daarna zou de vervolging van de gelovige Joden beginnen.

21 “Op zijn plek (of zijn (stand)plaats) zal een verachtelijke (of geminachte) (man) (op)staan. Ze (of Zij) geven [over/op/voor] hem de waardigheid (of de majesteit/eer/pracht) van het koningschap (of het koninkrijk) niet. Hij zal met (of in/door) voorspoed (of vredige rust) komen. Hij zal het koningschap (of het koninkrijk) bemachtigen (of in zijn macht krijgen/versterken) door (of met/in) vleierijen (of prachtige beloften/gladde streken).”

Heliodorus probeerde zelf op de troon te komen. Ook de zus van Seleukus IV, Kleopatra I, en haar echtgenoot koning Ptolemeüs V (205 – 180) trachtten de Syrische kroon te bemachtigen. Er was nog iemand die een greep naar de macht deed. Dat was de jongste broer van Seleukus IV.

Deze man heette Antiochus. Hij was na de smadelijke nederlaag van Antiochus III tegen de Romeinen met 19 anderen als gijzelaar naar Rome gestuurd. Seleukus IV had kort voor zijn dood in 177 de gijzelaar Antiochus (IV) laten vervangen door zijn eigen zoon Demetrius. De-

ze Demetrius was toen ongeveer 12 jaar oud. De wettige opvolger van Seleukus IV was zijn oudste zoon Antiochus.

Toen koning Seleukus IV (187 – 175) werd vermoord, vertrok Antiochus IV uit Athene, en hij ging op weg naar Antiochië. Hij kreeg de steun van koning Eumenes van Pergamum en zijn broer Attalus. Antiochus IV Epifanes kwam in Antiochië, en *hij bemachtigde het koningschap met list en bedrog* (vgl. Dan.7:24).

22 “(Strijd)machten (of Armen/Schouders) van de overspoeling (of de (stort)vloed) zullen van(uit) voor zijn gezicht (= zullen voor hem) worden weggespoeld (of overspoeld), en zij zullen worden gebroken (of verbroken), en ook (of zelfs) een vorst (of een leider/bevelhebber) van het verbond.”

Met *(Strijd)machten van de overspoeling* worden grote legers aangeduid. Via sluwheid en geweld overwon Antiochus IV talrijke hinderpalen. *Strijdmachten werden voor hem weggespoeld.*

In het jaar 174 liet Antiochus IV (175 – 164) de gezalfde hogepriester Onias III (±190 – 174) afzetten (2Mak.4:1-10). In 171 voor Christus werd de vrome Onias III in Dafne verraderlijk vermoord (2Mak.4:33,34). *Een gezalfde werd uitgeroeid* (Dan.9:26). Antiochus IV liet in 170 de wettige opvolger van zijn oudere broer vermoorden. Die oudste zoon van zijn broer Seleukus IV heette ook Antiochus.

23 “Vanuit (= Via) het aangaan van een verbond naar (of bij) (= met) hem zal hij bedrieglijk (of verraderlijk) handelen (of doen/maken). Hij zal omhoog komen (of opkomen). Hij zal machtig worden (of machtig zijn) met (of door/in) weinig volk.”

Als iemand met Antiochus IV een verbond zou aangaan, zou hij die persoon weer bedriegen. Op die manier zou hij zich *met weinig volk omhoog* weten te werken.

In plaats van Onias III stelde Antiochus IV Jason (174 – 172) aan als hogepriester. Hij had het ambt gekocht. Toen Menelaüs (172 – 163) meer bood voor dit ambt, werd Jason door de Syrische koning vervangen. Hoewel Antiochus IV weinig echte medestanders had, wist hij met list en bedrog zijn macht te vergroten.

In de onderstaande verzen (v.24-30) kunnen we lezen over de onderdrukking en vervolging van de gelovige Joden door koning Antiochus IV. Deze periode zou ongeveer 3½ jaar duren.

24 “Met (of In/Door) voorspoed (of vredige rust) [en] zal hij in de vetsten (= de vruchtbaarste streken (of gronden)) van het gewest (of het district/de provincie) komen. Hij zal doen (of maken/handelen), wat zijn voorvaders niet hebben gedaan. Roof (of Buit), buit (of plundering/prooi) en bezit (of goederen) zal hij voor hen uitstrooien, en tegen (of over/boven/op) vestingen (of forten/versterkte steden) zal hij zijn plannen (of zijn gedachten/voornemens) uitdenken (of plannen) [en] gedurende (of tot(dat)) (= voor) een tijd.”

Koning Antiochus IV beschouwde Israël als een *gewest* van zijn reusachtige rijk.

Hij koos een andere godsdienst dan zijn voorouders, en dwong iedereen om Zeus Olympus te aanbidden. Wie daar niet aan meewerkte, werd gemarteld en vermoord (2Mak.6 en 7). Bezittingen die daardoor vrijkwamen, werden uitgedeeld aan zijn medestanders. *Tegen vestingen en versterkte steden*, waaronder ook steden in Egypte, *beraamde hij plannen*, maar God bepalde, hoelang hij dat kon doen.

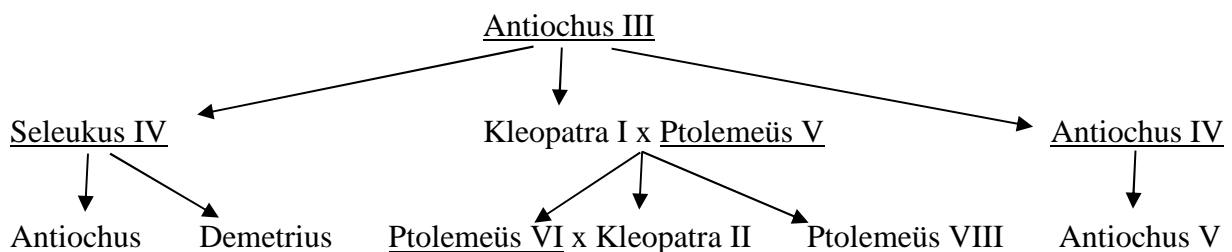
25 “Hij zal zijn macht (of zijn kracht) en zijn hart (op)wekken tegen (of over/op) de koning van het zuiden (= Negev) met een groot leger (of een (leger)macht/rijkdom/vermogen). De koning van het zuiden (= Negev) zal zich opwinden (of zich inspannen) voor de strijd (of

de oorlog) met een [tot(dat)] buitengewoon groot en talrijk (of machtig) leger (of (leger)macht/ rijkdom/vermogen). Hij zal geen standhouden (of niet (op)staan), want (of (om)dat) ze zullen plannen (of gedachten/voornemens) tegen (of over) hem uitdenken (of plannen).”

26 “Eters van zijn gerechten (of zijn lekkernijen) zullen hem (ver)breken. Zijn leger (of (leger)macht/rijkdom/vermogen) zal (weg/over)spoelen (of (over)stromen). (Er) zullen veel (neer)geslagen(mens)en vallen.”

Koning Antiochus IV (175 – 164) zou *met een groot leger* tegen de Egyptische koning optrekken. De koning van het zuiden zou hem *met een zeer groot en talrijk leger* tegemoet komen, maar *hij zou zich niet staande kunnen houden*. Zijn eigen tafelgenoten zouden afbreuk doen aan zijn macht. Van zijn leger zou niets overblijven, en veel soldaten zouden sneuvelen.

In Egypte waren Ptolemeüs V (205 – 180) en Kleopatra I inmiddels gestorven. De ministers Euleüs en Leneüs eigenden zich de voogdij over de minderjarige zoon en opvolger van Ptolemeüs V toe. Zij maakten plannen om Israël en Fenicië ((een deel van) de bruidsschat van Kleopatra I) te heroveren.

Die eigengereide ministers deden afbreuk aan de macht van koning Ptolemeüs VI Filometor (180 – 145). In 170 maakten ze Kleopatra II, de zus en echtgenote van koning Ptolemeüs VI, en zijn broer Ptolemeüs VIII Fyskon (145 – 116) co-regenten. In 169 trok Antiochus IV (175 – 164) met een sterk leger naar Egypte. De jonge Ptolemeüs VI trok zijn oom met een groot leger tegemoet, maar moest het onderspit delven (1Mak.1:16-19). Hij werd bij Pelusium verslagen, en werd door zijn oom Antiochus IV gevangen genomen. De Syrische koning liet zich als een god vereren. In Alexandrië riepen ze Ptolemeüs VIII tot koning uit.

27 “Het hart van de 2 koningen zal slecht zijn, en boven (of aan) 1 tafel zullen zij bedrieglijk (of leugen(s)) spreken (of beloven). Het zal niet lukken (of slagen/voortgang maken/storten), want (of (om)dat) verder (of meer/nog) is het einde van (of naar/voor) de vastgestelde tijd.”

De koningen Antiochus IV en Ptolemeüs VI zouden er op uit zijn om elkaar kwaad te doen. Terwijl zij aan 1 tafel zouden zitten, zouden ze elkaar bedriegen. Hun plannen zouden niet slagen, want het einde van de door God vastgestelde tijd was nog niet gekomen.

Toen men in Egypte een broer van Ptolemeüs VI koning maakte, veranderde de houding van Antiochus IV schijnbaar. Hij deed net, alsof hij de nieuwe koning Ptolemeüs VIII wilde verjagen, en Ptolemeüs VI weer koning van Egypte wilde maken. Ptolemeüs VI deed net, alsof hij dit geloofde, maar behartigde intussen wel zijn eigen belangen.

28 “Hij (= een koning van het noorden) zal naar zijn land terugkeren met groot (= veel) goederen (of met een groot bezit), en zijn hart zal tegen (of over/boven) het heilige verbond zijn. Hij zal (zo) doen (of handelen/maken). Hij zal naar (of voor) zijn land terugkeren.”

Na de strijd in 169 voor Christus keerde de Syrische koning hetzelfde jaar weer terug naar zijn land. Hij wilde de 2 rivaliserende koningen met elkaar laten vechten. Dat plannetje lukte niet, want door bemiddeling van Kleopatra II, verzoenden de broers zich met elkaar.

Antiochus IV ging na zijn vertrek uit Egypte Gods tempel binnen. Hij beroofde het heiligdom van het gouden altaar, de gouden kandelaar, de tafels voor de toonbroden en allerlei andere kostbaarheden. Hij richtte daar bovendien een bloedbad onder de Joden aan (1Mak.1:20-28).

29 “Voor (of Naar/Van) (= Op) de vastgestelde tijd zal hij terugkeren. Hij zal naar het zuiden (= de Negev) komen. Niet (zo)als het vorige (of het vroegere) zal het (of zij) zijn, en (niet) (zo)als het latere (of het laatste/achterste) (zal het (of zij) zijn).”

Op de door God vastgestelde tijd zou koning Antiochus IV Egypte opnieuw binnenvallen, maar deze keer zou het heel anders aflopen. De strijd tegen Egypte zou niet zo voorspoedig gaan als de vorige keer, en ook niet zo succesvol als de volgende en laatste keer.

30^a “Schepen van de Kittiers zullen in (of met/door) (= bij) hem komen. Hij zal ontmoet worden (of Hij zal terugschrikken).”

In 168 voor Christus viel Antiochus IV (175 – 164) Egypte opnieuw aan. Omdat de broers Ptolemeüs VI en Ptolemeüs VIII toen met elkaar verzoend waren, bleek de ware bedoeling van de Syrische koning. Hij wilde zijn gebied uitbreiden ten koste van Egypte. De opmars in dat land verliep erg voorspoedig.

Toch liep het voor koning Antiochus IV niet goed af, want zijn aanval op Alexandrië mislukte. Hij werd afgeschrikt door schepen van de Kittiers. De Kittiers zijn nakomelingen van Javan (Ioniërs) (Gen.10:2,4).²¹⁹ Het waren Grieken die vooral op de eilanden en in de kustgebieden woonden (vgl. Num.24:24, Jer.2:10 en Ezech.27:6). Egypte had de hulp ingeroepen van de Romeinen. Die hadden zojuist een deel van Griekenland (Macedonië) veroverd. Vanuit Griekenland vertrok de Romeinse gezant Gaius Popilius Lenas per schip naar Egypte. Hij had een volmacht van de Romeinse senaat bij zich, waarin stond, dat de Syrische koning onmiddellijk uit Egypte moest vertrekken, en alle veroverde gebieden moest teruggeven. Als Antiochus IV dit niet deed, dan zou hij met het machtige Rome in een oorlog verzeild raken. Popilius overhandigde de koning het Romeinse ultimatum. Om de zaak enigszins van zich af te schuiven vroeg hij om bedenktijd. De Romeinse gezant trok met zijn staf een cirkel om hem heen. Voordat de sluwe vorst de cirkel zou verlaten, moest hij beslissen. Er bleef voor hem dus geen andere keus, dan het ultimatum te aanvaarden, en uit Egypte te vertrekken.

30^b “Hij zal terugkeren. Hij zal verontwaardigd (of boos/woedend) zijn tegen (of op/over) het heilige verbond. Hij zal (zo) doen (of handelen/doen). Hij zal terugkeren, en hij zal begrip hebben voor (of ten gunste van/op) de verlaters (de verwaarlozers) van het heilige verbond.”

Men hoorde in Israël het gerucht dat de koning gesneuveld was. In volle vreugde keerde het volk zich tegen de hogepriester Menelaüs (172 – 163), die door Antiochus IV (175 – 164) daar was aangesteld.

De kwaadaardige koning was echter niet dood. Toen hij merkte, dat de Joden in opstand waren gekomen, bereikte zijn woede het toppunt. Zelf trok hij verder naar Arad om daar een opstand neer te slaan. Zijn bevelhebber Apollonius stuurde hij naar Jeruzalem om de orde te herstellen.

De laatste verzen (v.31-45) gaan over de zeer zware onderdrukking en vervolging van de ge-

²¹⁹ Met de Kittiers werden oorspronkelijk de inwoners van de Fenicische kolonie Kittion bedoeld. Deze kolonie lag aan de oostkant van het bekende eiland Cyprus. Later gaf men die naam aan alle bewoners van het eiland (Jes.23:1,12). Ook de mensen op andere daarachter liggende eilanden kregen deze naam.

lovige Joden door koning Antiochus IV. Het dagelijkse offer zou stopgezet worden. De tempel zou worden ontwijfd. Voor de Griekse afgod Zeus zouden in de tempel offers worden gebracht. Deze periode zou ongeveer 3½ jaar duren.

Na enige tijd lukte het de bevelhebber Apollonius om Jeruzalem te bereiken. Hij viel de Joodse hoofdstad op de sabbat aan. Onder de mannelijke bevolking richtte hij een bloedbad aan, en vrouwen en kinderen liet hij als slaven verkopen. De muren van de veroverde stad liet hij afbreken. Er werd een grote groep Syrische soldaten permanent in Jeruzalem gelegerd.

Koning Antiochus IV liet een burcht bouwen, waarmee hij de stad en de tempel beheersen kon. Hij bevoordeelde de Joden die het verbond met God vaarwel zeiden (1Mak.1:29-40). Onder hen verdeelde hij de vrijgekomen grond en bezittingen (v.24).

31 “(Strijd)machten (of Armen/Schouders) van(uit) hem zullen (op)staan. Zij zullen het heiligdom, de versterkte plaats (of de vesting), ontheiligen (of ontteren). Zij zullen het voortdurende (= het dagelijkse) (offer) wegnemen (of verwijderen). Zij zullen de verbijsterende (of ontzettende/afgrijzingwekkende/verwoestende) gruwel geven (= oprichten).”

Het voortdurende offer was het dagelijkse offer dat elke ochtend en avond moest worden gebracht (Ex.29:38-42, Num.28:3-8, vgl. Dan.8:11-14, 12:11).

Op 15 kislew (= begin december) in het jaar 168 voor Christus begon Antiochus IV met de bouw van de gruwel bovenop het brandofferaltaar (1Mak.1:54, vgl. Dan.9:27 en 12:11). Het was een afgodsaltaar ter ere van Zeus. Dat altaar zou worden gebruikt om er varkens op te offeren. Op 25 kislew in het jaar 168 werd het eerste offer gebracht.

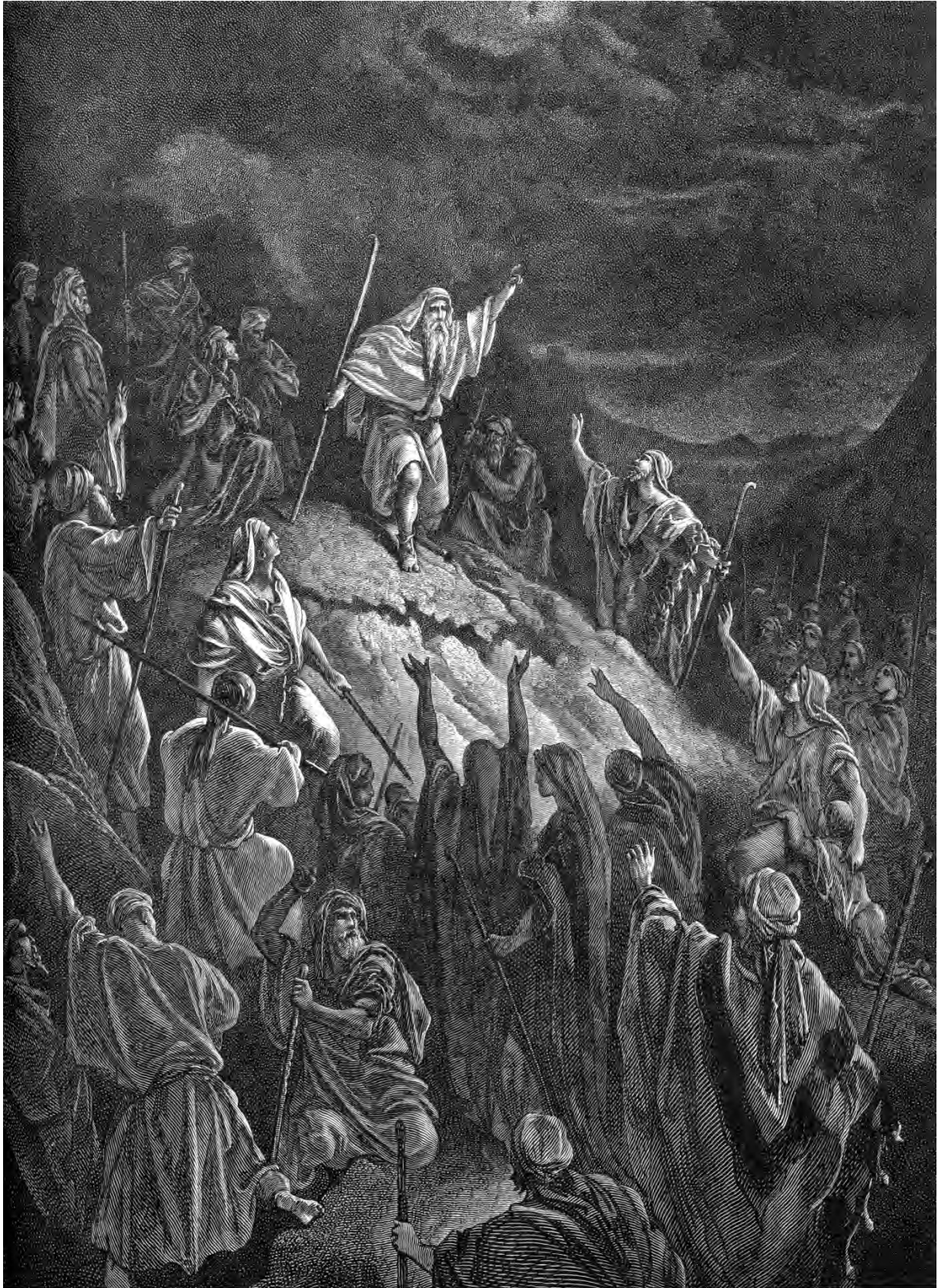
De eredienst van de Griekse afgod Zeus kwam in de tempel centraal te staan (2Mak.6:2). Op het brengen van offers aan God, het houden van de sabbat als rustdag en de besnijdenis werd de doodstraf ingesteld. De heilige boeken van het Oude Testament moesten worden verbrand (1Mak.1:56,57). De Joodse wetten en gebruiken schafte de Syrische koning af. Onreine varkens offerde men in de tempel. Met het nat van dit offervlees liet Antiochus IV het hele heiligdom besprenkelen.

32 “Zij die kwaadaardig handelen (of die kwaadaardig laten zijn) van (= tegen(over)) het verbond, zal hij door (of met) vleierijen (of gladdigheden) tot (verdere) afval bewegen (of vleierijen laten ontheiligen/ontwijden). Het volk dat zijn God kent, zij (= die mensen) zullen sterk zijn (of kracht ten toon spreiden). Zij zullen (zo) doen (of handelen),

33 en verstandige(mense)n van het volk zullen [voor] velen (= veel mensen) onderwijzen (of laten begrijpen). Zij zullen dagen(lang) struikelen (of waggelen) door een zwaard, door een vuurvlam (of een punt van een wapen), door gevangenschap (of door gevangenneming) en door beroving.”

Veel mensen volgden in het voetspoor van koning Antiochus IV (175 – 164). Verzet baatte immers niet. De koning had ambtenaren aangesteld, die controleerden, of de nieuwe godsdienstwetten wel goed werden nageleefd. Ze reisden door het land om alle Joden tot het offeren aan Zeus en het eten van varkensvlees te dwingen. Vele trouwe dienaren van God moesten het met de dood bekopen. Kinderen werden voor de ogen van hun moeders doodgemarteld of gewurgd (1Mak.1:61, 2Mak.7). Sommige Joden belandden op de brandstapel (2Mak.6:11). Anderen verkocht men als slaven. Hun bezittingen werden verbeurd verklaard en geplunderd.

34 “In hun struikelen (of waggelen) zullen zij geholpen worden door een kleine (of beetje/weinig) hulp. Velen (= Veel mensen) zullen zich (echter) door (of met) vleierijen (of gladdigheden) naar (of op/over) (= bij) hen (= de vijanden) aansluiten.”

Mattatias roept de Joden op tot de strijd.

De *kleine hulp* kwam niet van een geoefend leger, maar van enkele Joodse mannen die zich begonnen te verzetten.

Op zekere dag kwamen de Syrische soldaten in het dorpje Modeïn om ook daar met geweld de dienst van Zeus in te voeren. Men moest voor deze afgod onreine varkens offeren. Het was al gebleken, veel Joden *door de vleierijen* en prachtige beloften van koning Antiochus IV bereid waren om met deze heidense afgoderij mee te doen.

In Modeïn woonde een priester die Mattatias heette. Hij had 5 zonen: Johannes, Simon, Judas, Jonatan en Eleazar. Deze priester moest het voorbeeld geven. De rest zou dan wel volgen. Mattatias gaf het voorbeeld. Hij weigerde.

Toen kwam er een andere Jood naar voren. Hij wilde het offer wel brengen. Woedend sprong Mattatias op hem af, en stak hem met zijn dolk voor het altaar neer. Een officier die hem vast wilde houden, sloeg hij dood, en hij vluchtte met zijn zonen de bergen in. Veel mensen volgden hen, en sloten zich bij hen aan (1Mak.2:15-48).

Zo ontstond het leger van de Makkabeeën. Dit legertje, dat steeds groeide, wist de grote en talrijke legers van koning Antiochus IV (175 – 164) te verslaan.

35 “Van(uit) de verstandige(mense)n zullen (er) struikelen (of waggelen) om [onder/in/door] hen op de proef te stellen (of hen te beproeven/te zuiveren), te zuiveren en wit te maken tot(dat) (of gedurende) een eindtijd (of een tijd van een einde), want (of (om)dat) (er) is meer (of nog/verder) tot(aan) (of voor) de vastgestelde tijd.”

De dienaren van de Here moesten de vervolging tot zuivering verdragen, totdat Hij een einde maakte aan die tijd. Na een periode van bloedige onderdrukking werd het gebied in en rondom Jeruzalem weer bevrijd (december 165) (1Mak.4:26-61).

36 “De koning zal doen (of handelen/maken) overeenkomstig zijn wil (of welgeval-len/verlangen/wens). Hij zal zich verheffen, en hij zal zich groot maken boven (of over) elke god. Over (of Boven) de God van de goden zal hij wonder(baar)lijk(e ding/hede)en spreken (of beloven). Hij zal voorspoed ondervinden (of voorspoedig zijn), tot(dat) een boosheid (of een verontwaardiging) voltooid (of volledig) is, want (of (om)dat) wat besloten is, wordt gedaan (of gemaakt).”

Via zijn bijnaam Epifanes (= De verhevene) kende Antiochus IV zichzelf goddelijke eer toe. Dit blijkt ook uit teksten op zijn munten. Eén munt heeft bijvoorbeeld als opschrift: *Van Antiochus, de geopenbaarde god*. Vooral bij zijn latere munten lijkt zijn gezicht steeds meer op bekende goden. Soms heeft zijn borstbeeld trekken van Zeus. Daarbij staat dan het opschrift *De overwinnaar*. Dat was de bijnaam van Zeus. Antiochus IV identificeerde zichzelf met de oppergod Zeus. Dienst aan Zeus betekende dus ook het toekennen van goddelijke eer aan de trotse Syrische koning. Daarmee stelde hij zich boven alle andere goden.

Die *boosheid* uit vers 36 gaat over een tijd van wrede onderdrukking van de gelovige Joden in het heilige land (Dan.8:19). De Here had de lengte van die periode van boosheid al vastgesteld. Het zou een tijd, 2 tijden en een halve (of verdeelde) tijd (Dan.7:25, 12:7); een halve week (Dan.9:27), ofwel 1290 dagen (Dan.12:11), duren. Dat is een periode van ongeveer 3½ jaar.

37 “Op (of Over) de goden van zijn (voor)vaders zal hij niet(s) letten (of begrijpen). Op (of Over) de begeerlijkheid (of de kostbaarheid/het verlangen) van vrouwen²²⁰ en op (of over)

²²⁰ Het Hebreeuwse woord dat hier voor *vrouwen* wordt gebruikt, is niet voor vrouwen bedoeld, waarvoor men veel respect had. Het kan zelfs een negatieve bijklank hebben.

elke god zal hij niet(s) letten (of begrijpen), want boven (of over/op) al(les) zal hij zichzelf verheerlijken (of zichzelf groot maken).”

De afgoden die voorouders van de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) hadden geëerd, zou hij negeren. Ook zou hij zijn aandacht niet richten op de afgod die vrouwen graag vereerden. Hij zou voor bijna geen enkele god interesse tonen. Hij zou zichzelf boven alle goden verheffen.

Antiochus IV verwaarloosde de dienst aan de afgoden van zijn voorouders. Hij toonde geen interesse voor de afgod Tammoez, die vooral door vrouwen werd vereerd (vgl. Ezech.8:14). Door goddelijke zelfaanbidding via Zeus plaatste hij zich boven alle andere goden.

38 “[Aan/Voor] de god van de vestingen (of de toevluchtsoorden) zal hij op (of over) zijn plek vereren (of eer geven/verheerlijken), en [aan/voor] de god die zijn (voor)vaders niet gekend hebben, zal hij vereren (of eer geven/verheerlijken) met (of door/in) goud(geld), met (of door/in) zilver(geld), met (of door/in) kostba(a)r(e) (of waardevol(le)) gesteente (= stenen) (of met een ... steen) en met (of door/in) kostbaarheden (of begerlijkheden).”

Antiochus IV *vereerde* Zeus *met goud, zilver, edelstenen* en allerlei *kostbaarheden* door de bouw en verfraaiing van tempels en beelden. Aan deze afgod schreef hij zijn overwinningen toe. Dankzij zichzelf en Zeus dacht hij, dat hij burchten in kon nemen.

39 “Hij zal versterkte (of beschermende) vestingen (of forten) maken (of doen) met een vreemde (of buitenlandse) god. Wie die heeft (h)erkend (of die aandacht heeft gegeven), zal hij (h)erkennen (of aandacht geven).²²¹ Hij zal (hun) eer (of glorie/heerlijkheid/rijkdom/bezit) laten toenemen (of vermeerderen). Hij zal hen onder (of in/met) (= over) velen (= veel mensen) laten heersen (of laten regeren), en hij zal grond (of land) uitdelen (of verdelen/toewijzen) met (of door) (= als) beloning (of loon/winst).”

Iedereen die de afgod Zeus vereerde, kon op beloning van Antiochus IV rekenen. Hoge regeringsfuncties en stukken grond werden onder zijn gunstelingen verdeeld. Hij verkocht ook ambten aan de hoogste bidder (vgl. 2Mak.4:7-10,23,24).

40 “In (of Met) een eindtijd (of een tijd van een einde) zal de koning van het zuiden met hem oorlog voeren (of met (= op) hem stoten). De koning van het noorden zal op hem aanstormen met (strijd)wagen(s), met ruiters en veel (of talrijke) schepen (of scheepslieden). Hij zal in de landen komen. Hij zal (ze) (weg/over)spoelen (of (over)stromen). Hij zal verder trekken (of doorgaan/passeren).”

Uit de schaarse bronnen blijkt, dat Egypte de strijd aanbod met Antiochus IV (175 – 164). Vanuit het noorden trok de Syrische koning zijn tegenstander tegemoet. Op zijn tocht nam hij wel de weg door Juda, maar Edom, Moab en de Ammonieten liet hij met rust.

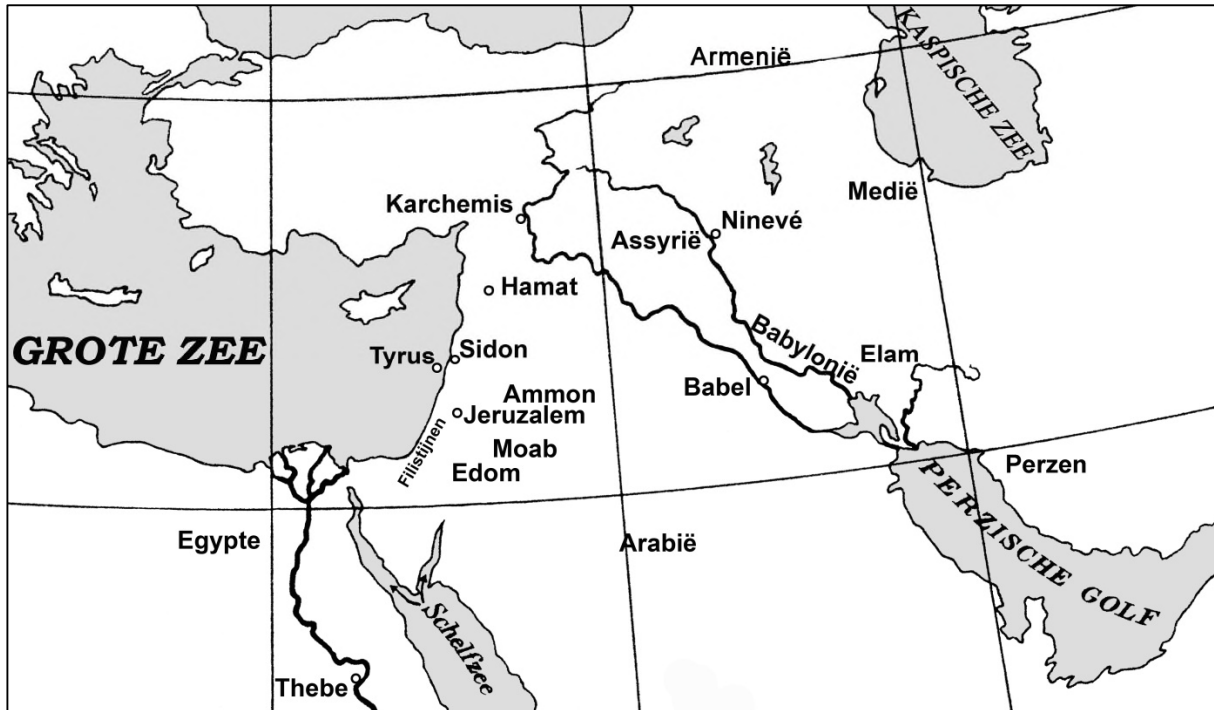
41 “Hij zal in het prachtige land (of het sieraad(land)) (= Israël) komen, en velen (= veel mensen) zullen struikelen (of waggelen). Deze (volken) zullen (van)uit zijn hand (= zijn macht) ontsnappen: Edom, Moab en het begin (= en de voornaamsten) van de zonen van Ammon.”

42 “Hij zal zijn hand (= zijn macht) uitstrekken (of wegsturen/wegzenden) in (of door) (= over) de landen, en het land van Egypte zal [(er)] niet [zijn om te] ontsnappen.”

²²¹ Hoewel deze zin uit de (verbeterde) Hebreeuwse tekst goed in het geheel past, is het onzeker, of dit de oorspronkelijke en juiste versie is. Die zin ontbreekt in de Griekse handschriften, en in de Vulgaat is alleen een deel ervan vertaald in het Latijn. Dit gedeelte van het bijbelboek Daniël is in de Dode Zee-rollen helaas verloren gegaan. Omdat de Hebreeuwse tekst inhoudelijk verreweg het meest passend is, is voor die versie gekozen. De andere varianten maken dit vers (veel) minder duidelijk.

43 “Hij zal heersen (of regeren) onder (of door/in) (= over) (verborgen) schatten van goud(geld) en zilver(geld), en onder (of in/door) (= over) alle kostbaarheden (of begeerlijkheden) van Egypte. Libiërs en Ethiopiërs zullen in zijn (voet)stappen (= zijn gevolg) zijn.”

Antiochus IV roofde allerlei schatten en andere kostbaarheden. De buurvölker van Egypte: de Libiërs en Ethiopiërs, hielpen hem bij deze strijd om ook wat van de buit te bemachtigen.

44 “Berichten (of Geruchten) (van)uit de (zons)opgang (= uit het oosten) en (van)uit het noorden zullen hem verbijsteren (of alarmeren/(hevig) verontrusten). Met (of In/Door) grote grimmigheid (of grote woede) zal hij uittrekken (of wegtrekken) om velen (= veel mensen) uit te roeien (of te vernietigen) en met de ban te slaan (of te verbannen).”

Antiochus IV vertrok naar het noordoosten om tegen de Parten te strijden, en om een opstand van koning Artaxias van Armenië te onderdrukken.²²²

45 “Hij zal zijn paleistenten planten (= opzetten) tussen (of te midden van) zeeën voor- (bij) (of van/naar) een prachtige heilige berg (of heuvel/een heilige sieraadberg (of sieraadheuvel)). Hij zal tot (= aan) zijn einde komen, en er zal voor (of van/aan) hem geen helper zijn.”

Hoogstwaarschijnlijk sloeg de Syrische koning tijdens die reis naar het noordoosten voor de laatste keer zijn tenten op tussen de Middellandse Zee (= de Grote Zee), de Dode Zee en de Zionsberg binnen Jeruzalem.

Antiochus IV (175 – 164) verloor de oorlog tegen de Parten. Tijdens de terugtocht werd hij ziek. Hij had gehoord van de Joodse successen bij hun strijd tegen zijn legers. Ze hadden de tempel veroverd, en konden de heilige eredienst herstellen. Teleurstelling, verbittering en

²²² De Parten vormden samen een ruitervolk dat vanuit het noorden het gebied van de Perzen en de Meden heeft veroverd. Sinds 250 voor Christus waren ze onafhankelijk van het Syrische rijk. In de tijd van koning Antiochus IV (175 – 164) breidden ze hun macht uit in de richting van het noordwesten. De koning van Armenië maakte van die gelegenheid gebruik om tegen de Syrische koning in opstand te komen.

wroeging waren de oorzaken van zijn dood (1Mak.6:1-16, 2Mak.9:1-6). De Syrische koning stierf in Perzië.

Hoofdstuk 12

1 “In die tijd zal de grote vorst Michaël opstaan, die zonen van jouw volk bijstaat. Het zal een benauwde tijd zijn, die er niet geweest is, sinds er een heidenvolk is geweest tot die tijd. In die tijd zal jouw volk ontsnappen: ieder die opgeschreven gevonden wordt in de boekrol.”

2 “Veel mensen van de slapers in het stof van de grond, zullen wakker worden; sommigen voor eeuwig leven en sommigen voor verwijten; voor eeuwige verafschuwing.”

3 “De verstandige mensen zullen stralen zoals het stralen van het hemelgewelf. De vele mensen die rechtvaardigheid doen, zullen als de sterren zijn, voor eeuwig en altijd.”

4 “Jij echter Daniël, verberg de woorden, en verzegel de boekrol tot een eindtijd! Veel mensen zullen het naspeuren, en de kennis zal toenemen.”

5 “Ik heb het gezien, - ik ben Daniël - en zie, er stonden 2 anderen: 1 hier aan een oever van de rivier, en 1 daar aan een oever van de rivier.”

6 “Iemand zei tegen de Man gekleed in linnen, die boven het water van de rivier was: “Tot wanneer is het einde van de wonderlijke dingen?”

7 “Ik luisterde naar de Man gekleed in linnen, die boven het water van de rivier was. Hij hief zijn rechter- en zijn linkerhand op naar de hemel. Hij zwoer bij Hem die eeuwig leeft, dat het zal zijn voor een vastgestelde tijd, 2 vastgestelde tijden en een halve vastgestelde tijd. Als er een einde is aan het verbrijzelen van de macht van een heilig volk, dan zullen al deze dingen beëindigd worden.”

8 “Ik echter, ik heb geluisterd. Ik begreep het niet. Ik zei: “Heer, wat is het einde van deze dingen?”

9 “Hij zei: “Ga weg, Daniël, want deze dingen zijn verborgen en verzegeld tot een eindtijd!”

10 “Veel mensen zullen zich reinigen, zich wit maken, en op de proef worden gesteld. De kwaadaardige mensen zullen kwaadaardig handelen, en niemand van de kwaadaardige mensen zal het begrijpen. De verstandige mensen zullen het wel begrijpen.”

11 “Voor de tijd dat het dagelijkse offer is weggenomen om een verbijsterende gruwel op te richten zullen 1290 dagen zijn.”

12 “Gelukkig zal hij zijn, die wacht, en 1335 dagen zal bereiken.”

13 “Jij echter, ga naar het einde! Jij zal rust krijgen, en jij zal opstaan voor jouw aandeel voor het einde van de dagen.”

1 “In die tijd zal de grote vorst (of de leider/prins) Michaël (op)staan, die [voor/over] zonen van jouw volk bijstaat (of (op)staat). Het (of Zij) zal een benauwde tijd zijn (of worden), die er niet geworden (= geweest) is, vanaf (= sinds) (er) een (heiden)volk is geweest tot (dat) die tijd. In die tijd zal jouw volk ontsnappen (of worden bevrijd): ieder die (of al wie) (op/in)geschreven gevonden wordt in de (boek)rol.”

Het gaat hier nog steeds over de tijd van onderdrukking en vervolging tijdens de regering van

koning Antiochus IV (175 – 164). Nog nooit was de onderdrukking van Gods dienaren zo zwaar geweest. Daarna was de tijd van verlossing aangebroken. Er brak opstand uit onder leiding van de Makkabeeën. Michaël, een beschermengel van de Israëlieten (Dan.10:21), hielp bij de verlossing. Hij bezorgde de legers van de Makkabeeën de overwinning.

Die verlossing was bestemd voor mensen die in de boekrol van het leven staan (Ex.32:32, Ps.69:29, Luk.10:20, Fil.4:3, Op.3:5, 13:8, enz.). De mensen die in deze rol staan, zijn de dienaren van God.²²³

2 “Velen (= Veel mensen) van(uit) de slapers van (= in) het stof (of de as) van de grond, zullen wakker worden (of ontwaken); deze(mense)n (= sommigen) voor (of tot/naar) eeuwig leven en deze(mense)n (= sommigen/die) voor (of tot/naar) verwijten (of versmading[en]); voor (of tot/naar) eeuwige verafschuwning (of afwijzing/afgrijzen).”

De mensen die van de Here houden, zouden (en zullen) het eeuwige leven krijgen,²²⁴ en anderen zouden (en zullen) voor eeuwig verloren gaan (Mat.25:46, Joh.5:29). Bij dat laatste kan men denken aan de mensen die de Almachtige niet wilden dienen, en sneuvelden, of op een andere manier stierven.

Zo was er eveneens troost voor de kinderen van de hemelse Vader, die waren vermoord, of die de marteldood waren gestorven, of waren gesneuveld in de strijd tegen de machtige Syrische legers. Het was echter ook een waarschuwing voor de Joden die met de kwaadaardige koning meededen.²²⁵

3 “De verstandige(mense)n zullen stralen (of glanzen/waarschuwen) (zo)als het stralen (of de glans) van het hemelgewelf (of het firmament/uitspansel). De vele(mense)n die rechtvaardigheid doen, zullen (zo)als de sterren zijn, voor (of tot/naar/van) eeuwig en altijd.”

De verstandige mensen zijn de dienaren van God (vgl. Dan.11:33,35, 12:10). Zij worden voor eeuwig gelukkig. *Ze zullen voor altijd stralen als de sterren* (vgl. Gen.37:9,10, Jer.33:22, Mat.13:43).

4 “En jij (Jij echter) Daniël, verberg (of sluit ... op) de woorden, en verzegel de (boek)rol tot(dat) een eindtijd (of een tijd van een einde)! Velen (= Veel mensen) zullen (het) naspeuren (of (erin) doordringen), en de kennis zal toenemen (of overvloedig (of veel) worden).”

Daniël moest de boekrol waarin hij de profetische woorden had opgeschreven, goed opbergen, want het zou nog wel even duren, voordat dit alles in vervulling zou gaan (v.9). Tussen het tijdstip van het laatste visioen (533 v.Chr. (Dan.10:1)) en de troonsbestijging van koning Antiochus IV (175 – 164) liggen honderden jaren (vgl. Dan.8:26). Tegen de tijd dat de vervulling van de profetische woorden dichtbij was, zou de inhoud van de boekrol moeten worden geopenbaard (v.4). Tijdens de vervulling zouden de mensen die de Here liefhebben, die boodschap van Hem beter begrijpen. Het goed opbergen betekende eveneens, dat die boekrol gedurende die jaren zorgvuldig moest worden bewaard.

Als de woorden van Daniëls profetieën vlak voor of in het begin van *een eindtijd* openbaar

²²³ Of God zo'n rol nodig heeft, is de vraag. Het is zelfs heel goed mogelijk, dat de boekrol van het leven helemaal niet bestaat. Het (beeld van die boekrol) maakt echter wel duidelijk, dat de Here weet, wie Hem dient en zal dienen, en wie niet. Het gaat om de mensen die bij Hem (willen) horen.

²²⁴ In het Oude Testament wordt wel vaker over een opstanding voor het eeuwige leven gesproken (Ps.16:9-11, 17:15, 49:16, 73:23,24,26, v.13).

²²⁵ Er was duidelijk een besef van het leven na de dood voor de mensen die God wel of niet dienen (Jes.26:19). Voor de laatste groep zou (en zal) dat helaas niet best aflopen.

zouden worden, zouden veel gelovige Joden die woorden onderzoeken. Ze zouden er veel uit leren. Deze profetische woorden zouden een troost en ondersteuning zijn in de periode van grote onderdrukking. Die onderdrukking zou niet lang duren, want de dienaren van God konden ook weten, wanneer het zou eindigen.

5 “Ik heb (het) gezien, - ik ben Daniël - en zie, (er) stonden 2 anderen: 1 hier (of daar) aan (of voor) een oever (of een kant/zijde) van de rivier (of de (water)stroom), en 1 daar (of hier) aan (of voor) een oever (of een kant/zijde) van de rivier (of de (water)stroom).”

Daniël zag plotseling 2 hemelse knechten van de Here bij de Man in het linnen staan. Ze stonden elk op een oever van de Tigris.

Zoals de wet van Mozes voorschreef (Deut.19:15), zouden ze getuigen zijn bij het afleggen van de eed (v.7). Deze 2 hemelse dienaren zouden de Mensenzoon eveneens kunnen bijstaan in zijn strijd tegen de demonen (vgl. Dan.10:13,20,21, 11:1).

6 “Iemand zei tegen (of naar) de Man gekleed in linnen,²²⁶ die [van(uit)] boven (op) [van/ voor] de wateren (= het water) van de rivier (of de (water)stroom) was: “Tot wanneer is het einde van de (ver)wonderlijke dingen (of de wonderen)?”

De oude profeet zag de Mensenzoon eerst vlak voor zich staan, zodat die Zoon hem kon aanraken (Dan.10:10,16,18). Daarna zweefde Hij tussen de 2 hemelse knechten boven het water.

Eén van de engelen (of Daniël) stelde aan de Man in de linnen kleren een vraag. Hij vroeg, hoelang het einde van deze wonderlijke dingen op zich zou laten wachten.

7 “Ik luisterde naar de Man gekleed in linnen, die [van(uit)] boven (op) [van/voor] de wateren (= het water) van de rivier (of de (water)stroom) was. Hij (ver)hief zijn rechter(-) en zijn linker(hand) (op) naar (of tegen/bij) de hemel[en]. Hij zwoer (of vervloekte) door (of met/in) (= bij) Hem die eeuwig leeft, (om)dat (of want) (het) zal zijn voor een vastgestelde (tijd), (2) vastgestelde(tijde)n²²⁷ en een halve (of verdeelde) (vastgestelde tijd). (Zo)als (er) een einde (of voltooiing) is van (= aan) het verbrijzelen (of verpletteren) van de hand (= de macht) van een heilig volk, (dan) zullen al deze (dingen) beëindigd (of voltooid) worden (of zijn).”

Voordat de Mensenzoon antwoord gaf, legde Hij een eed af. Hij zwoer *bij Hem die eeuwig leeft*, dat is bij de Here zelf. Tijdens het afleggen van de eed, hief Hij zijn 2 handen op. Normaal gesproken hief of heft men dan alleen de rechterhand op (Deut.32:40, Jes.62:8, Op.10:5,6). Door het opheffen van allebei de handen werd er extra gewicht aan de eed toegekend.

Een vastgestelde (tijd), (2) vastgestelde(tijde)n en een halve (vastgestelde tijd) zou het duren, voordat er aan de periode van onderdrukking en vervolging een einde zou komen. *Eén, (2) en een halve* is samen 3½. Die periode van *een vastgestelde (tijd), (2) vastgestelde(tijde)n en een halve (tijd)* en *1290 dagen* (v.11) worden in dit hoofdstuk duidelijk aangeduid als dezelfde periode. 1290 dagen zijn samen ongeveer 3½ jaar. Gedurende die tijd zouden de heiligen worden verbrijzeld (v.7), de offerdienst aan God zou worden stopgezet, en offers op het gruwelaltaar zouden worden gebracht (v.11).

²²⁶ In de Hebreeuwse tekst staat hier *Hij zei*. Het is echter niet duidelijk, wie die *Hij* is. Volgens een variant van de Septuagint, (en de Vulgaat) staat hier niet *Hij zei*, maar *Ik zei*. Bij een andere tekst van de Septuagint is het persoonlijke voornaamwoord weggelaten, en in de oude Syrische vertaling en een ander Grieks handschrift staat hier *Zij zeiden*. In de Dode Zeerollen is dit gedeelte van het bijbelboek Daniël verloren gegaan. Omdat het op grond van dit alles niet met zekerheid is te zeggen, wat hier oorspronkelijk heeft gestaan, is voor het begin van vers 6 voor het onbepaalde (voornaam)woord *Iemand* gekozen. Dit komt overeen met een deel van de Griekse handschriften, en doet volledig recht aan de (Masoretische) Hebreeuwse tekst.

²²⁷ Het Hebreeuwse woord voor *vastgestelde(tijde)n* staat hier (waarschijnlijk) in het 2-voud (= dualis).

Gedurende ongeveer 3½ jaar was de Joodse wet door koning Antiochus IV (175 – 164) buiten werking gesteld (Dan.7:25). Na de intocht van zijn bevelhebber Apollonius in Jeruzalem en de verovering van de hoofdstad werd het brengen van het dagelijkse offer in de tempel gestaakt (Dan.8:14). Deze periode duurde 2300 ochtenden en avonden, dat is 1150 dagen, en dus ruim 3 jaren. Op 15 kislew (= begin december) van het jaar 168 werd begonnen met de bouw van het afgodsaltaar, de gruwel (1Mak.1:54). Op 25 kislew 168 werd op dat altaar het eerste offer gebracht. Aan deze afschuwelijke offerdienst kwam een einde. Precies 3 jaren later liet Judas (166 – 161) op het herstelde brandofferaltair weer het eerste offer voor de Here brengen (1Mak.4:52,53). In die tijd kwam ook aan de 3½-jarige *verbrijzeling van de macht van het heilige volk een einde* (v.7^b).

8 “En ik (= Ik echter), ik heb geluisterd. Ik begreep (of wist/merkte ... (op)) (het) niet. Ik zei: “Heer, wat (of hoe) is het einde (of het laatste) van deze (dingen)?”

Daniël wilde graag meer weten. Hij vroeg om nieuwe informatie over het einde van deze periode. Welke gebeurtenis zou het einde van deze benauwende tijd inluiden?

9 “Hij zei: “Ga (weg) (of Wandel), Daniël, want (of (om)dat) de(ze) dingen (of de(ze) zaken/woorden) zijn verborgen (of opgesloten/geheim) en verzegeld tot(dat) een eindtijd (of een tijd van een einde)!”

De Man in de linnen kleren zei, dat Daniël niet moest doorvragen, want deze dingen zouden verborgen blijven tot die periode van onderdrukking in beeld zou komen. Iedere keer wanneer iets zou worden vervuld, zou men beter zicht krijgen op het einde van deze moeilijke en zware tijd. Pas dan zou het volledige antwoord op de vraag van de oude profeet komen.

10 “Velen (= Veel mensen) zullen zich reinigen (of zich schoon maken/zuiveren), zich wit maken (of zich zuiveren), en op de proef worden gesteld (of en gezuiverd (of gelouterd/gesmolten) worden). De kwaadaardige(mense)n zullen kwaadaardig handelen, en niemand van de kwaadaardige(mense)n zullen (= zal) (het) begrijpen (of weten/(op)merken). De verstandige(mense)n zullen (het wel) begrijpen (of weten/(op)merken).”

De dienaren van de Here zouden door de onderdrukking groeien in hun geloof. Zij zouden de profetie begrijpen, en mede daardoor niet onder het zware juk van het geweld en de terreur bezwijken. Gezuiverd zouden ze uit de onderdrukking komen.

De kwaadaardige mensen, die niet van God hielden, zouden slechte dingen blijven doen. Dat zou mede komen, doordat ze er niets van zouden en wilden begrijpen. Net als bij de gelijkenissen van de Messias Jezus zou niemand van die ongehoorzame mensen deze dingen snappen (Mat.13:10-13, Mark.4:10-12, Luk.8:10). Voor hen zouden ze verzegeld en verborgen blijven.

De kinderen van de hemelse Vader, *de verstandige mensen*, zouden het echter wel begrijpen. Doordat ze (veel) later zouden leven dan Daniël, zouden ze het zelfs beter begrijpen, dan de oude profeet zelf (v.9, 1Pet.1:10-12).

11 “Van(uit) (of Vanwege/Vanaf) (= Voor) de tijd (dat) het voortdurende (= dagelijkse) (offer) is weggenomen (of verwijderd) (geworden) [en] om een verbijsterende (of ontzettende/verwoestende) gruwel te geven (= op te richten/te plaatsen) zullen 1290 dagen zijn.”

Het lijkt erop, dat de Man in de linnen kleding nog niet was uitgesproken, want Daniël kreeg toch nog een nadere omschrijving van de hele periode van onderdrukking. Die periode zou 1290 dagen duren. Binnen die tijd zou het dagelijkse offer voor God worden stopgezet, en de gruwel worden opgericht (vgl. Dan.8:11-14, 11:31).

Kortom: Een tijd, (2) tijden en een halve tijd, dat is samen ongeveer 3½ jaar (Dan.7:25, 12:7).

Zolang zou de zware onderdrukking (van koning Antiochus IV) duren. Een halve week - dat is ook ongeveer 3½ jaar - zou er een verwoester komen. De koning zou het slachtoffer en het (meel)offer laten ophouden (Dan.9:27). In plaats van offers voor de Here zouden offers op het gruwelaltaar voor de afgod Zeus worden gebracht. Het zou een periode van algehele onderdrukking van de gelovige en wetsgetrouwe Joden zijn.

Binnen die periode valt de tijd van 2300 avonden en morgens. Dat is 1150 dagen ofwel ruim 3 jaren (Dan.8:13,14). In die tijd werd het dagelijkse offer stopgezet. Een heidens altaar werd op het brandofferaltaar gebouwd. Daarop werd voor Zeus geofferd (1Mak.1:54).

12 “Gelukkig zal hij zijn, die (ver)wacht, en [hij] [tot/naar] 1335 dagen zal bereiken.”

Gelukkig zou hij zijn, die terwijl hij wacht, het getal van 1335 dagen zou bereiken. Dan zou er iets gebeuren, waar de mensen die van God houden, erg blij mee konden zijn. Hiermee werd hoogstwaarschijnlijk de dood van de grote onderdrukker Antiochus IV (175 – 164) bedoeld. Na zijn sterven kon hij de dienaren van de Here geen kwaad meer doen.

Het zou als volgt berekend kunnen worden:

<u>Gebeurtenis</u>		<u>Dagen</u>		
De verovering van Jeruzalem door Apollonius (bloedbad)	} 3½	{	140	
Staken van het offer			54	54
Drie jaren offeren op het afgodsaltaar			<u>1096</u>	<u>1096</u>
Daarna, herstel van het altaar	3½ =		1290	
Tot de dood Antiochus IV			<u>45</u>	
Totaal			1335	

13 “En jij (= Jij echter), ga (weg) (of wandel) naar (of tot(aan)/voor/van/aan) het einde! Jij zal rust krijgen, en jij zal (op)staan voor (of tot(aan)/naar/van/aan) jouw aandeel (of jouw beloning/lot) ²²⁸ voor (of (tot)aan/naar/aan/van) het einde van de dagen.”

De Mensenzoon zei, dat de profeet Daniël voor het einde van de verzegeling en het verborgen houden van al deze dingen, rust zou krijgen. Hij zou de ellendige periode die zou komen, niet meer hoeven meemaken. Hij zou naar zijn eigen einde (moeten) gaan. Als een hoogbejaarde man zou hij sterven. Zijn lichaam zou rusten in het graf (vgl. Job.3:13, Jer.51:39, Mat.9:24, 1Thes.5:10).

Ten slotte kreeg Daniël van de Mensenzoon een prachtige en bemoedigende belofte mee. Hij zou vlak *voor het einde van de dagen* weer *opstaan* voor zijn uiteindelijke bestemming in het nieuwe en eeuwige leven. Op de jongste dag van deze wereld mag hij weer opstaan om met een vernieuwd en een voor altijd uitgerust lichaam (2Kor.5:1-4, Fil.3:21) aan het eeuwige leven te beginnen. Aan iedereen die dit leest, wens ik deze rijke belofte van God toe.

²²⁸ Dit *aandeel* of *lot* heeft niets met een noodlot te maken. Hiermee wordt het aandeel of lot bedoeld van een verdeling van een bezit of erfenis onder de rechthebbenden door loting. Ook Daniël zou zijn aandeel ofwel beloning in het eeuwige leven van God ontvangen.

4. GODS GEOPENBAARDE PLAN MET ZIJN VOLK.

1. Terugblik.

Wanneer we het bijbelboek Daniël als geheel bezien, dan valt onmiddellijk de grote eenheid op. Je moet het hele bijbelboek meerdere keren hebben bestudeerd om het hele boek te kunnen overzien. Pas aan het einde van dit boek blijkt bijvoorbeeld, dat *een tijd*, (2) *tijden* en *een halve tijd* ongeveer hetzelfde is als 1290 dagen. Daardoor weet je weer, dat de krankzinnigheid van Nebukadnezar II 7 jaren (= 7 tijden) duurde.

Daniël maakte een sterke geestelijke groei door. Zijn relatie met God verdiepte steeds meer. Eerst legde hij dromen uit aan koning Nebukadnezar II (604 – 562) (Dan.2 en 4), daarna kreeg hij zelf een droom (Dan.7). Na die droom zag hij een visioen, en ontmoette hij Gabriël, terwijl hij wakker was (Dan.8 en 9). Ten slotte mag hij als een oude man dé Knecht van de Here op aarde ontmoeten (Dan.10-12).

Geleidelijk verschoof ook de aandacht van de algemene geschiedenis naar de Kerkgeschiedenis. Eerst ging het over wereldrijken en machtige koningshuizen die elkaar opvolgden. Later ging het steeds specifieker over de toekomst van Gods volk. Eerst waren de openbaringen vrij algemeen van karakter. Bij de volgende openbaringen kwamen steeds meer de details van de toekomst van de dienaren van de Here scherper in beeld.

Bij deze profetieën ging het niet om de bevrediging van nieuwsgierigheid, maar om de voorbereiding van Gods volk. De gelovige Joden werden voorbereid op een grote onderdrukking, zodat ze er gereinigd en gezuiverd uit zouden komen.

Daaruit kunnen we leren, dat het ook voor ons noodzakelijk is om ons voor te bereiden op de toekomst door de vervulde en onvervulde profetieën van de Here te bestuderen. Vervulde profetieën bestuderen we om ons geloofsvertrouwen te versterken. We kunnen ze eveneens gebruiken als model voor de nog onvervulde profetieën. Het bestuderen van vervulde profetieën is een goede oefening om onvervulde profetieën beter te leren begrijpen. Onvervulde profetieën onderzoeken we om ons voor te bereiden op de toekomst. Mede daardoor trekken we onze geestelijke wapenrusting aan (Ef.6:10-17). We weten dan, wat we kunnen verwachten. We zijn gewaarschuwd, en kunnen de strijd die nog een vastgestelde tijd zal duren, aan.

Het bijbelboek Daniël is de Apocalyps of Openbaring van het oude verbond. De profeet voorspelde de toekomst vanaf zijn tijd tot de 1^e komst van de Messias Jezus. Hij vertelde, hoe de Zoon van God koning zou worden. De apostel Johannes voorspelde de toekomst vanaf zijn tijd tot de 2^e komst van Jezus Christus en de verschijning van de nieuwe wereld.

2. Tijdbalk.

De oudere jaartallen zijn slechts benaderingen.

Voor Christus

5155		Schepping.	
2895		Zondvloed.	
1953		Geboorte van Abram.	
1663		Intocht van het volk van de Hebreëen in Egypte.	
1448		Uittocht uit Egypte na de 10 ^e plaag.	
1448	–	1408	Tocht van de Hebreëen naar Kanaän.
1408	–	1383	Jozua in Kanaän.
1383	–	1033	De tijd van de richters onder het volk Israël.
1033	–	1012	Regering van koning Saul
1012	–	972	Regering van koning David.
972	–	932	Regering van koning Salomo.
969			De tempelbouw onder koning Salomo.
932	–	722	De Koningentijd van Israël, de 10 stammen uit het noorden.
932	–	586	De Koningentijd van Juda, de 2 stammen in het zuiden.
608	–	597	Regering van koning Jojakim.
608	–	538	De volken 70 jaar onder het juk van Babel (Jeremia).
608			Kroonprins Nebukadnezar schakelt zijn laatste Assyrische tegenstander uit.
605			Eerste wegvoering. Daniël en zijn kameraden worden meegevoerd naar Babel.
605	–	171	Juda onder heerschappij van andere volken. (7 x 62 = 434 jaren)
604	–	562	Regering van koning Nebukadnezar II.
604			Profetie van Jeremia over de 70 jaren. Nebukadnezar II verovert Asdod.
602			Daniël legt de 1 ^e droom uit, en krijgt een zeer hoge post in het Babylonische rijk.
601			Jojakim komt in opstand tegen Nebukadnezar II.
600	januari		Zware nederlaag van Nebukadnezar II tegen Egypte.
599	december		Veldtocht van Nebukadnezar II tegen de Arabieren.
597			Koning Jojachin regeert 3 maanden.
597			Tweede wegvoering. Nebukadnezar II maakt Zedekia vazalkoning in Jeruzalem. Jojachin en de profeet Ezechiël worden meegenomen naar Babel.
586	juni		Val van Jeruzalem.
586	juli		Derde wegvoering, verwoesting van Jeruzalem. Gedalja wordt landvoogd. Hij wordt ongeveer 2 maanden later vermoord.
586	–	537	De Joodse ballingschap in Babylonië. (7 x 7 = 49 jaren)
585	–	573	Belegering van Tyrus.
581			Vierde wegvoering door Nebuzaradan (Jer.52:30). Inval in Egypte.
568			Expeditie tegen Egypte.
562	–	560	Regering van koning Evil–Merodach, een zoon van Nebukadnezar II.
559	–	529	Kores II is koning over het (grote) rijk van Perzen en Meden.
552	–	538	Belsazar neemt het bestuur van zijn vader waar.
538	–	536	Darius de Meder (= Cyaxares II) (550/538 – 536), de oom van Kores II, regeert ongeveer 2 jaren over Babel.
538			Bevrijdingsedict van koning Kores II.
538	–	332	Israël onder de macht van de Perzen en Meden.
537			De terugkeer van de Joden uit de ballingschap.

- 536 Het altaar in Jeruzalem herbouwd.
- 521 – 485 Regering van koning Darius I de Pers.
- 515 De tempel is weer herbouwd.
- 485 – 465 Regering van koning Xerxes I, een zoon van Darius I.
- 445 De muren van Jeruzalem zijn hersteld.
- 332 – 323 Israëel onder de macht van Alexander de Grote.
- 323 – 198 Israëel onder Egypte.
- 285 – 246 Regering van koning Ptolemeüs II Filadelfus van Egypte.
- 223 – 187 Regering van koning Antiochus III de Grote van Syrië.
- 198 – 142 Israëel onder Syrië.
- 175 – 164 Regering van Antiochus IV van Syrië.
- 174 Antiochus IV zet hogepriester Onias III af.
- 174 – 172 Jason is de onwettige hogepriester.
- 172 – 163 Menelaüs is de onwettige hogepriester.
- 171 Menelaüs laat Onias III vermoorden.
- 171 – 164 Onderdrukking door Antiochus IV. (1 x 7 = 7 jaren)
- 168 In de Joodse tempel wordt het eerste offer aan Zeus gebracht.
- 166 – 161 Judas de Makkabeeër.
- 165 Het gebied in en rondom Jeruzalem wordt bevrijd.
- 161 – 142 Jonatan de Makkabeeër.
- 142 – 135 Simon de Makkabeeër.
- 142 – 63 In feite is Juda onafhankelijk.
- 63 Pompejus verovert Israëel, dat zo onder het gezag van de Romeinen komt.
- 37 – 4 Regering van koning Herodes de Grote in Israëel.
- 4 Geboorte van Jezus Christus.

Na Christus

- ±29 Hemelvaart van Jezus Christus.

5. HET DOEL VAN HET BIJBELBOEK DANIËL.

We hebben een blik in de toekomst van het verleden mogen werpen. Die toekomst is voor ons verleden tijd. Afschuwelijke taferelen van strijd en moeite zijn we tegengekomen. Daarbij hebben we ook gezien, hoe alle profetieën van het betrouwbare boek in vervulling zijn gegaan. Hieruit bleek en blijkt hoe betrouwbaar de woorden en profetieën van de Here zijn. Door de bestudering van de profetieën die in vervulling zijn gegaan, kunnen we de onvervulde profetieën beter leren begrijpen.²²⁹ Dit alles kan ons nog veel meer geloofsvertrouwen geven in Gods woord en werk. Vooral voor de profetieën die nog niet in vervulling zijn gegaan.

Met de gegevens uit het bijbelboek Daniël kunnen we eveneens de profetieën uit de Openbaring beter begrijpen. Zo worden er in het 7^e hoofdstuk van het boek Daniël 4 levende wezens genoemd: de LEEUW, de BEER, de LUIPAARD en het MONSTER ofwel de DRAAK met 10 horens. Deze 4 motieven worden in Openbaring 12 en 13 op een nieuwe manier opnieuw gebruikt.²³⁰ In Openbaring 13 wordt gesproken over het beest uit de zee. Dit beest uit de zee lijkt op een LUIPAARD of panter, het heeft poten als een BEER, en een muil als die van een LEEUW. Het heeft iets van de leeuw van het Babylonische hof, van de beer van het Perzisch-Medische rijk, en van de luipaard of panter van het reusachtige rijk van koning Alexander de Grote (336/332 – 323). Van de DRAAK krijgt het beest uit de zee veel macht (Op.13:2,4).

Het beest uit de zee heeft dus op zijn minst iets van al die 4 rijken in zich. Het heeft de verslindende leeuwenmuil van het Babylonische rijk, de krachtige berenpoten van het Perzisch-Medische rijk, en de snelheid waarmee het gebieden kan veroveren, zoals een luipaard hard kan lopen. Het heeft eveneens de satanische trekken van de draak. Vooral dat laatste geeft het beest uit de zee veel eenheid en kracht.

Draak (= duivel)

(Openbaring 12 en 17)

is als het monster in Daniël 7, waar het aantal koppen niet wordt genoemd.

7 koppen zijn 7 koningen.

10 horens zijn 10 koningen.

7 kronen

Het 4^e levende wezen

Beest uit de zee

(Openbaring 13:1-10)

1. is als een LUIPAARD,

2. heeft poten als die van een BEER,

3. heeft een muil als die van een LEEUW,

4. en krijgt van de DRAAK grote macht.

7 koppen zijn 7 koningen.

10 horens zijn 10 koningen.

10 kronen

De 4 levende wezens uit Daniël samen

Als we dit weten, dan is er maar één uitleg mogelijk. Alleen het Romeinse rijk heeft grote stukken van deze 4 levende wezens in zich opgenomen. De rijkdelen die eerst onder het Babylonische bestuur waren, heeft het veroverd. Daarbij waren ook gebieden die aan het Perzisch-Medische rijk toebehoorden. Alle Griekse gebieden vielen eveneens onder het Romeinse juk. Het grootste deel van de toenmalig bekende wereld viel onder het beheer van het Romeinse rijk.

²²⁹ Omdat bij het bijbelboek Daniël alle profetieën in vervulling zijn gegaan, is dit gedeelte van de Bijbel een heel goed oefenboek voor leren begrijpen van profetieën.

²³⁰ Een motief is de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal.

Ook bij de bestudering van het boek Daniël geldt het woord uit de Bijbel: “Want een ieder die heeft, aan hem zal gegeven worden, en hij zal overvloed hebben; maar van wie niet heeft, ook wat hij heeft, zal van hem afgenomen worden” (Mat.25:29). Wie studeert in de Bijbel, en er naar handelt, zal groeien, en de Here steeds beter leren kennen. Wie echter oppervlakkig is, en voor God geen tijd en moeite overheeft, bij hem of haar stagneert de groei. De Bijbel wordt dan steeds meer een gesloten boek, en de hemel wordt van koper. Zo sprak de Messias Jezus in gelijkenissen om het geheim van zijn koninkrijk bekend te maken aan zijn volgelingen, die er echt interesse in hadden en hebben. Mensen die er wat voor over hebben. Het is echter niet bedoeld voor de oppervlakkige meelopers (Mat.13:10-17,34,35).

De Here wil ons een deel van zijn plan met de schepping openbaren. Hij vindt het nodig, dat we iets van de toekomst weten. Als onze trouwe Vriend deelt Hij ons er iets van mee.²³¹ Het rijk van Jezus Christus komt er aan. Het zal alle andere rijken en restanten van rijken verpletteren en vernietigen. Er zal niets van overblijven.

Ook nu moeten we als Christenen niet stil blijven staan, maar doorgaan en doorgroeien. Laten we maar hard aan het werk gaan, en veel bidden. Bidden om de vervulling van Gods beloften. We hebben immers gezien, dat de profeet Daniël bad op grond van profetieën om de terugkeer van zijn volksgenoten uit de ballingschap (Jer.25:11^b,12 en 29:10, Dan.9:1:20)! De Here verhoorde zijn gebed, en zijn volk is teruggekeerd.

Door gebed en bekering wijzigt God soms zijn plannen (Am.7:1-9). Zo mocht Abraham bidden voor de slechte stad Sodom (Gen.18:16-33). Door het gelovige gebed van koning Hizkia (727 – 697) kwam de profetie dat hij spoedig zou sterven, niet uit. Zijn leven werd met 15 jaren verlengd (Jes.38:1-8). Toen de stad Ninevé zich bekeerde, ging ook de profetie van Jona niet in vervulling. De Here spaarde de stad (Jona 3:10). Het gebed van een trouwe dienaar van Hem doet dus erg veel. Het is een geducht wapen, dat we niet moeten onderschatten of verwaarlozen.

We moeten bidden om de komst van Jezus Christus. Bovendien moeten we waken. De tekenen van de tijd moeten we in de gaten houden. Het werk moet doorgaan. Biddend en werkend mogen we meestrijden naar de overwinning. We mogen deel hebben aan de overwinning. Met het kompas van Gods Woord moeten we aan de slag. Het doel van dit boek is om ons voor die strijd te activeren! We zijn niet de onwetende schare, maar medestrijders van God. Onze Generaal heeft ons duidelijk zijn strijdplannen uiteengezet. We strijden mee met Hem, die ook verlost. We zullen overwinnaars zijn, samen met onze Heer Jezus Christus.

Laten de Christenen van vandaag en morgen elkaar bemoedigen en aansporen in echte liefde. We moeten de handen ineenslaan, want we hebben elkaar zo ontzettend hard nodig. Ons staat een zeer zware strijd te wachten. De Here heeft ons echter beloofd, dat de Kerk op aarde nooit zal worden uitgeroeid. Als de satan de kinderen van de hemelse Vader steeds meer kwelt, slaat Hij steeds harder terug, totdat de grote tegenstander deze wedloop zal verliezen. De strijd is wel zwaar, maar God zal ons beschermen, en kracht geven. In de zware strijd staat Hij aan onze kant. Hij heeft voor ons als medeoverwinnaars een troostrijke toekomst weggelegd, die eeuwig zeker is.

²³¹ Sommige mensen denken, dat God niet je vriend wil zijn. De Bijbel is daar heel duidelijk over. De Here was de vriend van Mozes (Ex.33:11) en Abraham (2Kron.20:7, Jes.41:8, Jak.2:23). De Messias Jezus noemde zijn discipelen zijn vrienden (Luk.12:4). Zo sprak Hij ook over Lazarus (Joh.11:11). Jezus Christus is de vriend van al zijn dienaren. Voor hen gaf Hij in zijn grote liefde zijn leven (Joh.15:13-15).

Literatuur.

- Aalders G.Ch., Commentaar op het Oude Testament, Daniël, Kampen, 1962.
- Aalders G.Ch., Korte Verklaring, Het boek Daniël, 3^e druk, Kampen, 1965.
- Abegg M. Jr., The Dead Sea scrolls Bible, San Francisco, 1999.
- Alexander D. en P. e.a., Handboek bij de Bijbel, Den Haag, 1976.
- Barnes A., Barnes' Notes, Daniel, 2^e druk, Grand Rapids, 2005.
- Bengtson H. e.a., Fischer Weltgeschichte, Berlin, 2004.
- Bimson J.J., Encyclopedie van Bijbelse plaatsen, Kampen, 2007.
- Brenton L.C.L., The Septuagint with Apocrypha: Greek and English, 9^e druk, Londen, 2001.
- Bury J.B., History of Greece, 3^e druk, London, 1959.
- Dächsel K.A., Bijbel of de geheele Heilige Schrift, deel 1, Genesis - Deuteronomium, 2^e druk, Utrecht, 1892.
- Dächsel K.A., Bijbel of de geheele Heilige Schrift, deel 4, Jesaja - Maleachi, 2^e druk, Utrecht, 1892.
- Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964.
- Eban A., Mijn volk, de geschiedenis der Joden, Amsterdam/Antwerpen, 1976.
- Flavius J., De Oude Geschiedenis van de Joden, vertaling Meijer F.J.A.M. en Wes M.A., 4e druk, Amsterdam, 2005.
- Grosheide F.W. e.a., Christelijke Encyclopedie, Kampen, 1959.
- Herodotus, Historiën, vertaling Damsté O., 5e druk, Bussum, 1978.
- Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 9, Ezeziel - Daniel, 2e druk, Massachusetts, 2006.
- Noordzij A., Korte Verklaring, De profeet Ezechiël, 4e druk Kampen, z.j.
- Paul M.J. e.a., SBOT, deel 11, Bijbelcommentaar Ezechiël - Daniël, Veenendaal, 2014.
- Snoek I., Heilige Geschiedenis, 13^e druk, Den Haag, z.j.
- Woude A.S. van der e.a., Bijbels Handboek, deel 2^a en 2^b, Kampen, 1982/1983.

INDEX

- 1**
- 1 hoorn 22, 23, 99
10 horens 22, 23, 85, 86, 89, 90, 98, 99, 100, 164
10 koningen 22, 23, 86, 99, 100, 164
10 kronen 164
1150 dagen 59, 107, 113, 114, 159, 160
1290 dagen 59, 153, 156, 158, 159, 161
1335 dagen 156, 160
- 2**
- 2300 avonden en morgens 59, 103, 107, 109, 159, 160
24 oudsten 91, 92
24 tronen 90, 91
- 3**
- 3 ribben 21, 23, 88, 99
3½ jaar 19, 22, 23, 59, 99, 100, 102, 123, 127, 151, 153, 158, 159
- 4**
- 4 generaals 21, 22, 23, 40, 89, 99, 110, 125, 140
4 horens 23, 99, 106, 110, 111
4 koppen 21, 23, 85, 89, 99
4 levende wezens
4 cherubs 90, 91, 92, 93, 94
4 koningshuizen 4, 21, 23, 85, 86, 87, 96, 97, 99, 100, 164
4^e man 52, 53
- 7**
- 7 koningen 100, 111, 164
7 koppen 100, 164
7 kronen 164
7 tijden 54, 55, 59, 61, 62, 161
70 jaren 16, 95, 108, 115, 117, 118, 121, 123, 124, 129, 162
70 weken 4, 115, 116, 117, 123, 124, 129
- A**
- Abed-Nego 24, 27, 32, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 84
Abram 7, 33, 121, 162, 165
Achaz 6, 19
Agathocles 144
Alexander de Grote 21, 22, 23, 40, 42, 63, 68, 89, 90, 99, 110, 111, 125, 136, 140, 141, 163, 164
Ammon 139, 154
Antigonos 141
Antiochus I 23, 42, 99, 100, 111, 141, 142
Antiochus II 23, 41, 42, 99, 100, 111, 141, 142
Antiochus III 23, 41, 42, 99, 100, 101, 111, 142, 143, 144, 145, 147, 149, 163
Antiochus IV 15, 19, 21, 22, 23, 42, 53, 59, 81, 90, 99, 100, 101, 102, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 125, 126, 127, 129, 136, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 157, 159, 160, 163
Antiochus V 149
Apollonius 127, 147, 150, 151, 159, 160
Aramees 12, 14, 15, 20, 33, 34, 47, 75, 87, 88
arend 85, 88, 89, 93
Arioch 30, 31, 35, 36, 37
ark 121
Armenië 15, 112, 155
Artaxias 15, 112, 155
Aspenaz 24, 26, 27, 28
Assurbanipal 105
Assyrië 8, 109, 118
Assyrische rijk 105, 117
Astyages 12, 79, 109, 117
Augustus 43, 47
Azarja 9, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 36
- B**
- Babel 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 20, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 57, 62, 63, 64, 66, 68, 70, 73, 75, 79, 85, 87, 99, 105,

110, 117, 118, 119, 121, 122, 124, 129,
131, 139, 162, 163

Babylon 8, 26

Babylonië 8, 10, 15, 26, 105, 141

Babyloniërs 8, 27, 69, 76

Babylonische rijk 5, 8, 11, 12, 14, 15, 21,
39, 40, 42, 47, 48, 56, 59, 63, 64, 79, 88,
110, 117, 118, 124, 162, 164

beer 21, 23, 85, 87, 88, 89, 90, 99, 164

beest uit de zee 164

Bel 16, 27, 47, 57, 68, 71, 147

Belsazar 9, 11, 14, 66, 67, 68, 69, 70, 71,
73, 74, 75, 79, 85, 87, 103, 104, 105,
162

Beltsazar 24, 27, 31, 37, 54, 55, 57, 58,
60, 66, 68, 71, 130, 131

Bernice 41, 42, 141, 142

betrouwbaarheid van het boek 4, 10

bok 4, 18, 22, 23, 99, 103, 106, 110, 122

C

Cambyses I 12, 79, 109, 117

Cambyses II 109, 110, 140

Chaldeeën 24, 26, 30, 33, 34, 35, 54, 57,
66, 67, 70, 71, 75, 115, 116

Chananja 9, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 36

cherub 93, 94, 95, 96

Cyaxares I 109

Cyaxares II 12, 79, 109, 117, 162

D

Dagon 121

Daniël 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24,
25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35,
36, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 47, 50, 54, 55,
57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68,
71, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83,
84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 96, 97, 98,
99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107,
108, 110, 113, 114, 115, 116, 117, 118,
119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126,
127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135,
136, 139, 154, 156, 157, 158, 159, 160,
161, 162, 164, 165, 166

Daniël en de draak 16

Darius de Meder 10, 12, 14, 29, 75, 77,
78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 109, 115, 116,
117, 131, 134, 136, 139, 162

Darius I 12, 21, 23, 40, 42, 99, 140, 163

David 7, 11, 13, 34, 69, 81, 162

Demetrius 42, 100, 101, 141, 147, 149

Derde wegvoering 63, 162

Diodorus Siculus 47, 58

Dode Zeerollen 13, 16, 20, 47, 56, 62, 71,
79, 87, 105, 123, 134, 139, 154, 158

Domitianus 100

donderslagen 92

draak 164

Dura 45, 47

E

edelstenen 91

Edom 139, 154

Een halve week 59, 160

een mens 90, 93

Eerste wegvoering 162

Egypte 7, 8, 10, 13, 19, 23, 40, 41, 42, 63,
70, 89, 99, 101, 110, 111, 112, 115, 120,
127, 132, 137, 139, 141, 142, 143, 144,
145, 148, 149, 150, 154, 155, 162, 163

eindtijd 104, 108, 109, 138, 139, 153, 154,
156, 157, 159

Elam 103, 105

Elamitische rijk 105

Ethiopiërs 139, 155

Eufraat 47

Evil-Merodach 9, 39, 67, 68, 162

Ezechiël 3, 10, 14, 63, 90, 91, 92, 93, 94,
96, 162, 166, 172

F

Filippus II 40

Filippus V 41, 145

Filistijnen 121

Flavius Josefus 8, 12, 63, 117

G

Gabriël 94, 104, 108, 109, 113, 114, 116,
122, 123, 124, 126, 131, 133, 134, 161

gebed van Azarja 16

Gedalja 63, 162

God de Vader 92, 118, 121

Griekenland 23, 40, 41, 89, 99, 100, 104,
110, 111, 131, 135, 136, 140, 144, 150

Griekse rijk 21, 40, 42, 110

Grieks-Syrische cultuur 111, 112, 125

gruwelaltaar 59, 113, 127, 151, 158, 159,
160

H

Hebreeuws 12, 13, 15, 16, 18, 20, 34, 47,
75, 88, 106, 123, 132

Heilige Geest 13

Heliodorus 100, 147

hemelvaart 16, 23, 96, 99, 100, 163

Herodes 163

Herodotus 33, 47, 51, 69, 70, 75, 76, 84,
166

Hiram 53

Hizkia 6, 19, 165

hoeksteen 23, 43, 99

Hoogbejaarde 16, 91, 96, 98, 133

I

Israël 113, 125, 127, 141, 143, 144, 147,
149, 162

J

jaarsabbat 59, 123

jaarweek 59, 123, 127

Jakob 7, 92, 106, 107

Jason 112, 113, 148, 163

Jeremia 3, 9, 10, 11, 115, 116, 117, 118,
121, 122, 123, 124, 129, 162, 172

Jeruzalem 7, 8, 10, 15, 24, 25, 26, 29, 63,
66, 68, 69, 77, 81, 96, 101, 102, 113,
115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 123,
124, 125, 126, 127, 129, 131, 140, 147,
150, 151, 153, 155, 159, 160, 162, 163

nieuwe 43, 92

Jesaja 3, 6, 17, 19, 94, 172

Jezus 5, 6, 7, 10, 13, 16, 19, 20, 23, 43, 70,
92, 95, 96, 97, 98, 99, 107, 108, 119,
121, 127, 131, 159, 161, 163, 165

Jezus Sirach 14

Johannes
de apostel 90, 91, 92, 93, 96, 132, 133,
134, 161

de Doper 108

Johannes de Makkabeeër 129, 153

Jojachin 8, 10, 14, 63, 162

Jojakim 8, 9, 10, 11, 24, 25, 26, 117, 129,
162

Jonatan de Makkabeeër 70, 129, 153, 163

Joodse cultuur 18, 126

Josafat 14

Josia 117

Jozua 7

Juda 8, 26, 93, 162

Judas de Makkabeeër 102, 129, 153, 159,
163

K

Kanaän 7, 8, 15, 106, 110, 118, 124, 162

Kassander 23, 40, 89, 99, 110, 141

Kittiërs 138, 150

Kleopatra I 41, 42, 101, 145, 147, 149

Kleopatra II 149, 150

Knecht van de Here 92, 119, 131, 134,
161

Koningentijd 7, 162

koningin van Scheba 53

Kores I 109

Kores II 3, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 21, 23, 29,
39, 40, 42, 63, 73, 75, 78, 79, 80, 84, 88,
90, 99, 109, 110, 117, 118, 122, 124,
125, 126, 131, 134, 139, 140, 162

krankzinnigheid 4, 11, 54, 63, 74, 88, 161

L

Labasi-Mardoek 9, 67, 68

Lam 91

Laodice 41, 42, 142

leeuw 21, 23, 85, 87, 88, 89, 90, 93, 99,
164

leeuwenkuil 4, 10, 77, 78, 80, 81, 82, 83,
84

leger van de hemel 56, 64, 103, 106

Libiërs 139, 155

loflied van de 3 mannen 16

luipaard 21, 23, 85, 87, 89, 90, 99, 164

Lydië 23, 99, 110

Lysimachus 23, 40, 89, 99, 110, 141

M

Macedonië 23, 40, 41, 89, 99, 110, 111,
141, 144, 150

Makkabeeën 14, 15, 102, 129, 147, 153,
157

Man in linnen kleren 132, 133, 134, 136,
158, 159

Mattatias de Makkabeeër 129, 153

Meden 8, 12, 14, 15, 21, 22, 29, 40, 79,
109, 110, 112, 115, 116, 117, 125, 155,
162

Medië 23, 75, 99, 104, 109

Medisch-Perzische rijk 89, 164

Menee, menee, tekeel woefarsien 67, 74
 Menelaüs 112, 113, 127, 129, 148, 150, 163
 mens 93
 Mensenzoon 16, 96, 108, 133, 134, 135, 136, 139, 140, 158, 160
 Mesach 24, 27, 32, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 84
 Michaël 94, 130, 131, 134, 136, 156, 157
 Mijn rechter is God 9, 26
 Misaël 9, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 36
 Moab 139, 154
 Modeïn 129, 153
 monster 22, 23, 87, 90, 95, 98, 99, 164
 motief 6, 19, 127, 164
 Mozes 7, 13, 17, 27, 28, 84, 93, 115, 118, 120, 121, 158, 165

N

Nabonidus 9, 11, 67, 68, 69, 70, 71, 75
 Nabopolassar 8, 9, 11, 26, 68
 Nebo 8, 27
 Nebukadnezar II 4, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 20, 21, 23, 25, 26, 28, 30, 33, 34, 36, 38, 39, 40, 42, 43, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 76, 79, 84, 88, 90, 99, 105, 118, 121, 126, 129, 131, 161, 162
 Nebuzaradan 63, 162
 Necho II 117
 Neriglissar 9, 67, 68
 Nero 100
 nieuwe aarde 98
 Ninevé 109, 165
 Noach 7, 14, 91

O

Obadja 10, 172
 Onias III 126, 129, 147, 148, 163
 openbaringen van Daniël 20, 23, 99
 Oude van dagen 16, 85, 86, 90, 91, 95, 98, 133

P

Parten 15, 102, 110, 112, 113, 129, 155
 Pekach 6, 19

Perzen 8, 9, 14, 15, 21, 22, 26, 29, 33, 40, 69, 75, 76, 88, 109, 110, 112, 125, 140, 155, 162
 Perzië 16, 23, 99, 102, 104, 109, 129, 130, 131, 134, 135, 136, 140, 156
 Perzische rijk 21, 42, 88, 110, 125, 135, 139, 140
 Phraortes 109
 Plato 19
 Pompejus 129, 163
 Popilius 127, 150
 profetie 6, 10, 12, 13, 16, 17, 19, 87, 114, 117, 122, 127, 157, 159, 161, 165
 Ptolemeüs I 23, 40, 42, 89, 99, 110, 141, 142
 Ptolemeüs II 13, 41, 42, 141, 142, 163
 Ptolemeüs III 42, 142
 Ptolemeüs IV 42, 142, 143, 144
 Ptolemeüs V 41, 42, 101, 142, 143, 145, 147, 149
 Ptolemeüs VI 42, 101, 147, 149, 150
 Ptolemeüs VIII 149, 150

R

ram 4, 18, 22, 23, 99, 103, 104, 105, 106, 109, 122
 regenboog 90, 91
 Richterentijd 7
 Rome 100, 127, 145, 147, 150
 Romeinen 41, 69, 100, 127, 145, 147, 150, 163
 Romeinse rijk 23, 40, 43, 99, 100, 164
 Rut 65, 84

S

Sadrach 24, 27, 32, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 84
 Salomo 7, 8, 11, 13, 17, 34, 69, 81, 162
 Samuel 17
 Sanherib 15
 Saul 7, 162
 schrijver van het boek 4, 9, 14, 18
 Scipio 145, 147
 Seleucidische jaartelling 101, 113, 141
 Seleukus I 21, 23, 40, 41, 42, 47, 89, 99, 100, 101, 110, 111, 113, 141, 142
 Seleukus II 23, 41, 42, 99, 100, 111, 142, 143
 Seleukus III 23, 41, 42, 99, 100, 111, 142, 143

Seleukus IV 23, 42, 99, 100, 101, 111,
126, 147, 148, 149
Septuagint 12, 13, 16, 87, 158, 166
Seraf 94
Simon de Makkabeeër 129, 153, 163
Sinear 24, 25, 26
Skopas 144
Smerdis 109, 140
sportstadion 113, 127
stier 93
structuur van het boek 4, 19
Susan 103, 105
Suzanna 16
Syrië 23, 40, 41, 42, 89, 99, 110, 111, 141,
143, 144, 145, 163
Syrische rijk 15, 21, 22, 23, 40, 42, 89, 90,
95, 99, 100, 101, 110, 111, 112, 113,
125, 141, 142, 145, 155

T

tabernakel 93, 94
Tammoez 154
tempel 7, 15, 26, 66, 67, 69, 74, 81, 94,
96, 101, 102, 107, 113, 118, 119, 121,
122, 124, 125, 126, 127, 129, 147, 150,
151, 155, 159, 163
tent van de samenkomst 93
Tienstammenrijk 124
Tigris 130, 132, 158
Tijd, 2 tijden en een halve tijd 59, 86, 101,
102, 153, 156, 158, 159, 161
Tijdbalk 4, 162
Tracië 23, 40, 41, 89, 99, 110, 111, 141,
144, 145

Tweede wegvoering 63, 162
Tweestammenrijk 10, 117, 118, 120, 124,
129
Tyrus 53, 63, 162

U

Ulai 103, 104, 105, 108

V

verbijsterende en verwoestende gruwel 10,
127, 138, 151, 156, 159
verklaringsmethode 4, 16
Vierde wegvoering 63, 162
visioen 17, 87, 94, 104, 105, 114, 122,
123, 131, 157, 161
voorgeschiedenis 4, 7
vreemde schrift 4, 66, 70

W

woestijn 92

X

Xerxes I 40, 79, 117, 140, 163

Z

Zacharia
het bijbelboek 172
zoon van Jojada 16
Zedekia 8, 10, 63, 162
Zeus 101, 113, 127, 129, 148, 151, 153,
154, 160, 163

Andere werken die de heer T. van Turenout heeft geschreven zijn:

Psalmen, profetische liederen,
Jesaja, Jahweh redt,
Jeremia, Jahweh sticht,
Klaagliederen van Jeremia,
Ezechiël, God maakt sterk,
Hosea, redder,
Joël, Jahweh is God,
Amos, lastdrager,
Obadja, dienaar van Jahweh,
Jona, duif,
Micha, wie is aan Jahweh gelijk,
Nahum, trooster,
Habakuk, de omhelsde,
Zefanja, Jahweh heeft bewaard,
Haggai, feest van Jahweh,
Zacharia, Jahweh gedenkt,
Maleachi, boodschapper van Jahweh,
De Openbaring mag niet verborgen blijven.

Ze zijn te vinden op de website via:

www.bijbelstudies.eu,
www.vturennout.nl.